

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta

**Andrej Bekeš, Kang Byoung Yoong,
Eva Vučkovič, Maša Žbogar**

UVOD V KOREJSKI JEZIK IN KOREJSKO JEZIKOSLOVJE

Uredila: Andrej Bekeš, Ryu Hyeonsook

2023

UVOD V KOREJSKI JEZIK IN KOREJSKO JEZIKOSLOVJE

Urednika: Andrej Bekeš, Ryu Hyeonsook

Avtorji: Andrej Bekeš, Kang Byoung Yoong, Eva Vučkovič, Maša Žbogar

Recenzenta: Lee Yong, Chikako Shigemori Bučar

Lektoriranje: Anja Muhvič

Prelom: Aleš Cimprič

Grafika: Studio Kikuna-Miruna

Slika na naslovnici: Prva stran korejskega prevoda prvotno v pisni klasični kitajščini napisanega besedila kralja Sejonga o korejski abecedi, Hunminjeongeum Eonhaebon (훈민정음 언해 훈민정음 언해 訓民正音諺解). Wikimedia Commons (https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hunmin_jeong-eum.svg)

To delo je ponujeno pod licenco Creative Commons Priznanje avtorstva-Deljenje pod enakimi pogoji 4.0 Mednarodna licenca (izjema so fotografije). / This work is licensed under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License (except photographs).

© Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2023.

Vse pravice pridržane.

Založila: Založba Univerze v Ljubljani

Za založbo: Gregor Majdič, rektor Univerze v Ljubljani

Izdala: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani

Za izdajatelja: Mojca Schlamberger Brezar, dekanja Filozofske fakultete

Tisk: Birografika Bori, d. o. o.

Ljubljana, 2023

Naklada: 150 izvodov

Cena: 29,90 EUR

Knjiga je izšla s podporo Akademije za korejske študije (Academy for Korean Studies, AKS), "grant AKS-2022-P-008" in Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

This research was supported by the generous grant from Academy of Korean Studies, as part of AKS Programs for Korean Studies Abroad (AKS-2022-P-008).

Prva e-izdaja. Publikacija je v digitalni obliki prosto dostopna na <https://ebooks.uni-lj.si/ZalozbaUL>
DOI: 10.4312/9789612972059

Tiskana knjiga
COBISS.SI-ID=172474883
ISBN 978-961-297-206-6

E-knjiga
COBISS.SI-ID=172387587
ISBN 978-961-297-205-9 (PDF)

Vsebina

PREDGOVOR.....	13
----------------	----

Poglavje I

PRIPRAVA: TEMELJNI POJMI, POVEZANI Z JEZIKOM.....	19
---	----

1 Kaj je jezik. Funkcije jezika.....	19
1.1 Vidiki jezika.....	19
1.2 Funkcije jezika, ali po domače: kaj počnemo z jezikom	21
1.3 Kontekst sporazumevanja in pragmatične funkcije	23
2 Jezikovni znak.....	24
3 Dvojna členitev	25

Poglavje II

O KOREJI IN KOREJSKEM JEZIKU	29
------------------------------------	----

1 Uvod	29
2 Kje vse govorijo korejski jezik?.....	29
3 Korejski jezik in jeziki v sosesčini – arealne značilnosti jezikov Vzhodne Azije.....	29
4 Geneza korejskega jezika	34
5 Zaključek: oblikovanje korejskega jezika.....	39

Poglavje III

KOREJSKA PISAVA V KONTEKSTU VZHODNE AZIJE IN ŠIRŠE:

ZGODOVINSKI, JEZIKOSLOVNI IN DRUŽBENI VIDIKI	41
--	----

1 Uvod	41
2 Kaj je pisava?.....	42
2.1 Definicija pisave.....	42
2.2 Osnovni pojmi	43
3 Od pleremskih pisav v prvih centrih civilizacije h kenemskim pisavam na periferiji.....	46
3.1 Zapis glasov v okviru pleremskih pisav	47
3.2 Analiza zlogov v kitajščini s pomočjo <i>fānqiè</i> (反切)	50
4 Periferija v Vzhodni Aziji: Koreja in Japonska.....	51
4.1 Koreja	51

4.1.1 Prilagajanje kitajske pisave lokalnim okoliščinam	51
4.1.2 Korejska abeceda – <i>Hunminjeongeum</i>	52
4.1.3 Notranja zgradba hangeula	53
4.1.4 Sekundarna struktura hangeula.....	56
4.1.5 Razvoj pisnega jezika v predmoderni in moderni dobi.....	58
4.2 Japonska.....	59
4.3 Latinica in hangeul	61
5 Zaključek.....	62

Poglavje IV

JEZIK IN JEZIKOVNA POLITIKA V SEVERNI KOREJI	65
1 Jezikovna politika v Severni Koreji	65
2 Standardni jezik Severne Koreje	68
3 Zaključek.....	74

Poglavje V

BESEDIŠČE KOREJSKEGA JEZIKA	77
1 Uvod	77
2 Klasifikacija leksemov korejskega besedišča	78
2.1 Klasifikacija leksemov glede na etimologijo	78
2.2 Klasifikacija leksemov glede na besedne vrste	83
2.3 Klasifikacija leksemov po pomenu	85
3 Spreminjanje in raznolikost besedišča	86
3.1 Arhaizmi in neologizmi	87
3.2 Zemljepisna narečja	88
3.3 Pisni jezik in govorjeni jezik	89
3.4 Spoštljivi govor	90
3.5 Družbena narečja	90
3.6 Sleng, evfemizmi, stalne besedne zveze – idiomi	91
3.7 Žargon	92
3.8 Nestandardni jezik	93

Poglavje VI

IZRAŽANJE SPOŠTLJIVOSTI	95
1 Uvod	95
2 Osnove in pomen izražanja spoštljivosti	97
3 Tri vrste spoštljivega govora	98
3.1 Izražanje spoštljivosti do osebkov v stavku.....	99

3.2 Izražanje spoštljivosti do predmeta oz. prejemnika dejanja – ‘ponižni govor’	103
3.3 Spoštljivost do sogovorca – vljudnost/formalnost in spoštljivost.....	105
4 Raba spoštljivega govora	108
4.1 Pogoji rabe spoštljivega govora	109
4.2 Posredna in neposredna spoštljivost	111

Poglavje VII

FONETIKA IN FONOLOGIJA KOREJSKEGA JEZIKA.....	113
1 Osnovni pojmi.....	113
2 Tvorba glasu	113
2.1 Govorila.....	114
2.2 Pljučni glasovi.....	114
2.2.1 Samoglasniki.....	115
2.2.2 Soglasniki.....	115
3 Korejski fonološki sistem.....	116
3.1 Sistem samoglasnikov	117
3.1.1 Enoglasniki	117
3.1.2 Dvoglasniki.....	118
3.1.3 Posebnosti izgovorjave samoglasnikov	119
3.2 Sistem soglasnikov.....	120
3.2.1 Delitev glede na način izgovorjave	120
3.2.2 Delitev glede na mesto izgovorjave	121
3.2.3 Delitev glede na način tvorjenja glasu	121
3.2.4 Posebnosti izgovorjave nekaterih soglasnikov, zapisanih v hangeulu.....	124
3.3 Prozodija.....	124
3.3.1 Dolžina glasu	124
3.3.2 Intonacija	125
4 Zlog	126
5 Fonološke spremembe.....	129
5.1 Zamenjava fonemov.....	129
5.1.1 Nazalizacija	130
5.1.2 Lateralizacija	132
5.1.3 Krepitev fonema	133
5.1.4 Palatalizacija.....	134
5.1.5 Pravili fonema na začetku besede.....	135
5.1.6 Samoglasniška harmonija.....	136
5.1.7 Nastanek drsnika	136

5.2 Izpuščanje fonema	137
5.2.1 Poenostavitev skupine soglasnikov	137
5.2.2 Izpuščanje fonema /h/	138
5.3 Dodajanje fonema.....	138
5.4 Krčenje dveh fonemov v tretji fonem	139
6 Transliteracija korejskega jezika	140
6.1 Pravila fonetične transliteracije samoglasnikov	142
6.2 Pravila fonetične transliteracije soglasnikov	142
6.3 Druga pravila fonetične transliteracije	143
6.3.1 Pravilo izgovorjave končnega soglasnika v zlogu.....	143
6.3.2 Pravilo prenosa soglasnika na naslednji zlog	144
6.3.3 Pojav nazalizacije	144
6.3.4 Pojav lateralizacije	144
6.3.5 Pojav palatalizacije	144
6.3.6 Upoštevanje aspiracije pri fonetični transliteraciji	145
6.3.7 Drugo.....	145
6.4 Pravila transliteracije v akademskih tekstih.....	145
7 Zaključek.....	146

Poglavje VIII

MORFOLOGIJA.....	147
1 Definicija morfema in vrste morfemov v korejščini.....	147
1.1 Odnosi med morfemi	149
1.2 Problemi, povezani z definicijo morfemov	151
2 Beseda in besedne vrste v korejščini	151
2.1 Definicija besede.....	151
2.2 Besedne vrste	152
2.2.1 Samostalnik.....	153
2.2.2 Zaimek.....	155
2.2.2.1 Osebni zaimki	156
2.2.2.2 Povratnoosebni zaimki	157
2.2.2.3 Kazalni zaimki	158
2.2.2.4 Vprašalni, nedoločni in nikalni zaimki	159
2.2.3 Števniki.....	162
2.2.3.1 Glavni števnik	162
2.2.3.2 Vrstilni števnik	163
2.2.4 Adnominali	164
2.2.4.1 Kakovostni adnominali.....	164
2.2.4.2 Števniški adnominali.....	165

2.2.4.3	Kazalni adnominali	165
2.2.5	Prislov (adverb)	166
2.2.5.1	Stavčnočlenski prislovi	166
2.2.5.2	Povedni prislovi	166
2.2.6	Členki	167
2.2.6.1	Sklonski členki	167
2.2.6.1.1	Imenovalniški členek	168
2.2.6.1.2	Dopolnilni sklonski členek	169
2.2.6.1.3	Predmetni sklonski členek	169
2.2.6.1.4	Adnominalni sklonski členek	170
2.2.6.1.5	Prislovni sklonski členki	170
2.2.6.1.6	Zvalniški sklonski členek	172
2.2.6.2	Vezni členki	172
2.2.6.3	Besedilni členki	173
2.2.7	Medmet	174
2.2.8	Pregibnice	174
2.2.8.1	Glagol	175
2.2.8.2	Pridevnik	176
2.2.8.3	Kopula	177
2.3	Pregibalne končnice	178
2.4	Težave pri razmejevanju besednih vrst	180
3	Besedotvorje	183
3.1	Sestavljanje	184
3.1.1	Sestavljeni samostalniki	186
3.1.2	Sestavljeni pridevniki	188
3.1.3	Sestavljeni glagoli	189
3.1.4	Sestavljeni prislovi	190
3.2	Izpeljava	191
3.2.1	Izpeljava s predponami	192
3.2.2	Izpeljava s priponami	194
3.2.2.1	Samostalniške izpeljanke s priponami	194
3.2.2.2	Glagolske izpeljanke s pripono	195
3.2.2.3	Pridevniške izpeljanke s pripono	196
3.2.2.4	Prislovne izpeljanke s pripono	197
4	Zaključek	198
Poglavje IX		
KRATEK PREGLED GLAVNIH ZNAČILNOSTI SKLADNJE KOREJSKEGA JEZIKA		199
1	Uvod	199

2 Oris skladenjskih značilnosti korejskega jezika	199
2.1 Osnovni besedni red je tkzv. SOV (osebek – predmet – glagol).....	199
2.2 Modifikator vedno stoji pred modificiranim izrazom	200
2.3 Besedni red v vprašalnih stavkih se ne spreminja	201
2.4 Bogat repertoar členkov in končnic na vseh ravneh v stavku	201
2.5 Izredno bogat repertoar sredstev za izražanje spoštljivosti	202
2.6 Pogosto izpuščanje tistih elementov stavka, ki so razvidni iz sobesedila oz. iz konteksta sporočanja	202
2.7 V korejščini nekatere slovnične kategorije ne obstajajo	203
3 Osnovna zgradba povedi v korejščini	204
3.1 Dve plati povedi – diktum in modus	204
3.2 Osnovni tipi stavkov oz. povedi	206
4 Gradniki stavka v korejščini – stavčni členi	207
4.1 Osebek	207
4.2 Povedek	208
4.3 Predmet	210
4.3.1 Kaj vse je lahko predmet	210
4.3.2 Izpuščanje predmetnega sklonskega členka.....	211
4.3.3 Kraj dogajanja ali smer gibanja in predmetni sklonski členek....	212
4.4 Obvezni argumenti ter dopolnila pri glagolih nastajanja in pridevnikih zanikanja.....	212
4.5 Pomožni elementi – modifikatorji	213
5 Ob koncu poglavja IX	214

Poglavje X

ZGRADBA DIKTUMA – POVEDEK, ARGUMENTI IN DOPOLNILA	215
1 Uvod	215
2 Vezava na povedek	215
2.1 Povedek in udeleženske vloge	215
2.2 Vezava stavčnih členov – udeleženskih vlog – na povedek.....	218
2.3 Osebek kot skladenjska funkcija v korejščini	221
2.4 Vezava argumentov kot bistvena značilnost povedka	225
2.5 Vezava pri pridevnikih	229
2.6 Izpust imenovalniškega in predmetnega členka	232
3 Zorni kot prikazovanja glagolskega dejanja – posplošeni glagolski način	232
3.1 Izražanje trpnosti in kavzativnosti v korejščini.....	234
3.2 Trpnik.....	234
3.2.1 Tvorjenje trpne oblike glagolov	235

3.2.2	Pomeni, ki jih trpna oblika glagola izraža v korejščini.....	236
3.2.2.1	Spontanost	237
3.2.2.2	Trpnost.....	238
3.2.2.3	Zorni kot oz. pogled na dogajanje	238
3.3	Kavzativ	240
3.3.1	Tvorjenje kavzativne oblike glagola	243
3.3.2	Pomeni kavzativa	248
3.4	Razlika med kavzativom in trpnikom	248
4	Temeljna zgradba ter razširjava povedkov, argumentov in dopolnil	249
4.1	Glagolska in pridevniška zveza	249
4.2	Samostalniška zveza	250
4.2.1	Modifikacija samostalniške besede oz. samostalniške zveze	251
4.2.1.1	Nepregibni prisamostalniški modifikatorji – adnominali	251
4.2.1.2	Modifikacija z drugo samostalniško besedo	252
4.2.1.3	Besedni red pri modificiranju	252
4.2.2	Sopostavljanje	252
4.3	Prislovna zveza.....	253
5	Neodvisni elementi povedi	253
6	Osnovni tipi enostavnih povedi.....	254
6.1	Razvrstitev temeljnih tipov stavka	254
6.2	Konstrukcija z dvojnimi imenovalnikom ter ‘nastajanje’ in ‘zanikanje’.....	255
7	Zaključek.....	258

Poglavje XI

ZGRADBA MODUSA	261	
1 Uvod	261	
2 Čas in vid: med diktumom in modusom.....	261	
2.1	Sedanjik in njegovi pomeni.....	262
2.2	Preteklik in njegovi pomeni	266
2.3	Prihodnjik in njegovi pomeni	271
2.4	Vid: izražanje faze dejanja	274
2.4.1	Izražanje nedovršnosti.....	275
2.4.2	Izražanje dovršnosti	276
3 Naklon (modalnost).....	277	
3.1	Oblike, ki izražajo ugibanje.....	278
3.2	Izražanje namena ali volje storiti nekaj	278
3.3	Izražanje zahteve za strinjanje sogovorca	279

3.4 Vidiki izražanja vprašalnosti	280
3.4.1 Povpraševanje po identiteti, kakovosti, količini, načinu, času, kraju, smeri/cilju	280
3.4.2 Vprašanja tipa DA/NE	281
3.5 Izražanje čudenja, občudovanja	281
3.6 Izražanje želelnosti	282
3.7 Izražanje povabila	283
4 Naklonski prislovi in pojavi ujemanja	283
4.1 Naklonski prislovi – pomen	284
4.2 Pomensko ujemanje naklonskih prislovov z naklonskimi priponami na povedku	284
5 Zaključek	288

Poglavje XII

VEČSTAVČNA POVED.....	289
1 Uvod	289
1.1 Ozadje	289
1.2 Vrste večstavčnih povedi	290
2 Povedi z odvisnimi stavki	291
2.1 Nominaliziranje odvisnega stavka	291
2.2 Odvisni stavek kot adnominalni modifikator	293
2.2.1 Adnominalni stavek	294
2.2.2 Čas in vid v adnominalnih stavkih	295
2.2.2.1 Sedanjost v adnominalnih stavkih	296
2.2.2.2 Preteklost v adnominalnih stavkih	296
2.2.2.3 Prihodnost v adnominalnih stavkih	298
2.3 Odvisni stavek kot prislovno določilo	298
2.4 Večstavčne povedi, ki vsebujejo odvisni ali pa premi govor	299
2.5 Sprememba odvisnega stavka v povedek	300
3 Povedi s priredno in podredno vezanimi stavki.....	303
3.1 Povedi s priredno vezanimi stavki	304
3.2 Povedi s podredno vezanimi stavki	306
3.2.1 Izražanje vzroka in razloga	306
3.2.2 Pričakovano sosledje dogajanj oz. stanj	308
3.2.3 Izražanje pogojnosti oz. predpostavke	309
3.2.4 Sočasnost dogajanj oz. stanj z istim vršilcem oz. nosilcem	310
3.2.5 Podredje v podredju	311
4 Ob koncu poglavja	312

Poglavje XIII

VLOGA BESEDILNIH ČLENKOV V KOREJŠČINI Z VIDIKA BESEDILA	313
1 Uvod	313
2 Besedilni členki v korejščini.....	313
3 Oris najpogosteje rabljenih besedilnih členkov.....	314
3.1 Členek <i>eun/neun</i> (téma, kontrast)	315
3.1.1 Skladenjske posebnosti in pomeni členka <i>eun/neun</i>	316
3.1.2 Območje delovanja z <i>eun/neun</i> zaznamovanega elementa v povedi.....	318
3.1.3 Uvajanje teme pogovora.....	319
3.2 Besedilni členek <i>do</i> (aditivnost).....	319
3.3 Besedilni členek <i>man</i> (omejevanje/restrikcija)	321
3.4 Besedilni členek <i>kka-ji</i> (meja, nepričakovanost, izjemnost).....	322
4 Zaključek	325

Poglavje XIV

ŠTUDIJA PRIMEROV – TEMA V PRIPOVEDI IN DIALOGU	327
1 Uvod	327
2 Izbor tematiziranega elementa	327
3 Izpust tematiziranega elementa	329
4 Tema in kontrast.....	329
5 Razvoj teme kot vsebinsko okostje besedila	331
6 Razvoj teme v dialogu	336
7 Zaključek.....	341
8 Analizirano gradivo.....	341

DODATKI

Dodatek 1 (poglavje X): Dodatni zgledi kratkih trpnih oblik	343
Dodatek 2 (poglavje X): Dodatni zgledi kratkih kavzativnih oblik.....	344
Dodatek 3 (poglavje XIV): Pripovedka Sonce in Mesec (해님 달님, Kang 2022).....	346

LITERATURA.....	349
Spletni slovarji in drugi viri	357
SLOVARČEK STROKOVNIH TERMINOV V SLOVENŠČINI IN KOREJŠČINI.....	359
STVARNO KAZALO.....	369
KRATKA PREDSTAVITEV AVTORJEV IN UREDNIKOV.....	379

Predgovor

Temeljni namen te monografije je pripraviti znanstveno in strokovno dosledno predstavitev korejskega jezika in njegovih jezikoslovnih vidikov ter tako prispevati k razvoju koreanistike in širše, vzhodnoazijskih študij v Sloveniji. To vključuje ne samo sicer običajno predstavitev leksike ter slovnične vidike korejskega jezika od glasoslovja in morfologije do skladnje, ampak tudi umestitev jezika v širši zgodovinski, družbeni, kulturni in jezikovni kontekst, v katerem je korejski jezik nastajal in se razvijal ter v katerem se danes uporablja.

Ob vse večjem zanimanju za Vzhodno Azijo bodo po monografiji tako posegli ne samo študentje koreanistike, ampak tudi raziskovalci, od humanistov do družboslovcev, ki jih zanimajo zgodovinski in družbeni procesi, kulturni stiki in odnosi med jeziki v Vzhodni Aziji, ter drugi zainteresirani bralci.

Avtorji upamo, da bomo Korejski polotok, politično razdeljen na Severno in Južno Korejo, ki skoraj 80 let po II. svetovni vojni še vedno ostaja žarišče mednarodnih napetosti, s to monografijo lahko približali slovenskemu bralstvu tudi skozi prizmo korejskega jezika.

Monografija je razdeljena na štirinajst poglavij. Vsi avtorji smo sodelovali pri vseh poglavjih, vendar je za vsako poglavje primarno poskrbel drug pisec. Osrednji pisci posameznih poglavij so: poglavja I, II, III, IX, X, XI, XIII, XIV – Andrej Bekeš, poglavja IV, V in VI – Kang Byoung Yoong, poglavje VII – Eva Vučkovič ter poglavji VIII in XII – Maša Žbogar. Celotno monografijo sta uredila Andrej Bekeš in Hyeonsook Ryu.

Ker ni mogoče pričakovati, da bodo vsi bralci podkovani vsaj v temeljih jezikoslovja, prvo poglavje podaja okvir osnovnih pojmov za razumevanje jezikovnih pojavov. Pri tem izhaja iz pogleda, da je primarni vidik jezika govorica oz. diskurz. Od tod povezava s funkcijami jezika in temeljnimi tipi pomenov, ki jih izražajo. Na to se ndr. navezuje izredno raznoliko izražanje naklonskih pomenov v korejskem jeziku. Korejski jezik prav tako poseduje bogat sistem izražanja spoštljivosti, kar je povezano z odnosom med jezikom in kontekstom sporočanja. Pri obeh področjih črpamo iz uvidov angleškega jezikoslovca M. A. K Hallidaya. Poglavje seveda uvaja tudi temeljne pojme, kot sta jezikovni znak in dvojna členitev. Slednja je pomembna za razumevanje procesov pri nastanku različnih sistemov pisave, kar je posebej relevantno tudi za korejski jezik, ki uporablja abecedno pisavo, hangeul, ki so jo razvili v Koreji v 15. stoletju, kot tudi za razumevanje procesov pri nastajanju domačih sistemov pisav v Vzhodni Aziji.

Drugo poglavje govori o tem, kje vse govorijo korejski jezik, o njegovi genezi in o tem, kako je umeščen med jezike Vzhodne Azije. Na jezik sta vplivali dve žarišči silnic, genetska sorodnost z drugimi transevrazijskimi jeziki v soseščini, od mongolskih in tunguških jezikov do japonščine, ter tesna kulturna povezanost s Kitajsko in posledično s kitajskim jezikom in kitajsko pismenostjo.

Ta zadnji vidik se navezuje na naslednje, tretje poglavje, ki govori o korejski pisavi z vidika širše primerjalne perspektive razvoja sistemov pisave v perifernih državah kitajskega imperija ter še širše, s primerjavo presenetljivo podobnega razvoja 3000 let prej v Mezopotamiji. Osrednja tema pa je seveda hangeul, pisava, katere izum pripisujejo kralju Sejongu v 15. stoletju. Na koncu pa je še primerjava pravopisnih konvencij z drugimi jeziki, ki uporabljajo abecedno pisavo, konkretno s slovenščino, srbskim in hrvaškim jezikom ter angleščino.

Prikaz jezikovnih značilnosti korejskega jezika glede na število govorcev in odprtost zunanjemu svetu ter tudi sami zgledi rabe temeljijo na jezikovnem standardu, ki je v veljavi v Južni Koreji. Vendar monografija poskuša zajeti korejski jezik širše, zato četrto poglavje govori o jeziku v Severni Koreji. Poglavje prikaže razlike v jezikovnih politikah med obema korejskima državama in posledično različne pristope v standardizaciji jezika ter oriše glavne razlike v leksiki med obema jezikoma.

Peto poglavje se s prikazom korejske leksike vrača v okvir bolj ortodoksnih prikazov korejskega jezika. Obravnava klasificiranje leksemov ter spreminjanje in raznolikost besedišča skozi razna obdobja, predvsem od začetka 20. stoletja dalje, ter s tem v zvezi zaton rabe določenih izrazov in pojav novih. Na ravni leksike se dotika tudi jezikovnih zvrsti, od standardnega jezika do nestandardnih pogovornih variant in narečij, tako pokrajinskih kot družbenih (sociolekti), ter nadalje prikaže tudi razne interesne govorce, žargon, sleng ipd.

Šesto poglavje se ukvarja z zelo kompleksno temo, izražanjem spoštljivosti v korejskem jeziku. Izražanje spoštljivosti je eno od področij, kjer je tesna povezanost jezika z družbenim kontekstom najbolj očitna. Dolga in stabilna fevdalna vladavina dinastije Joseon¹ (1392–1910), s konfucianizmom kot državno ideologijo, je pustila globoke sledove v zavesti o statusnih razlikah med govorce, kar se še danes odraža tudi v kompleksnosti spoštljivega govora. Poglavje najprej predstavi osnovne pojme, povezane z izražanjem spoštljivosti, nakar preide k podrobnejši obravnavi treh dimenzij spoštljivosti. Dve, spoštljivost, usmerjena k osebkju povedi, ter spoštljivost, usmerjena k predmetu povedi, sta neposredno povezani z

1 Tukaj je poimenovana z imenom države, predvsem v zahodnih virih pa je znana tudi pod imenom »dinastija Yi«, po imenu vladarske rodbine.

zaznavanjem statusnih razlik med govorci. Enostavno rečeno, spoštljivost, usmerjena k osebkju kot po statusu višji osebi, temelji na povzdigovanju pomembnosti osebe, izražene kot osebek. Druga, usmerjena k po statusu višji osebi, upovedeni kot predmet povedi, pa poenostavljeno rečeno temelji na poudarjanju nepomembnosti vršilca dejanja, ki predmet – statusno višjo osebo – prizadeva. Tretja dimenzija je spoštljivi govor, usmerjen k sogovorniku. Tu gre za dimenzijo formalnosti oz. vljudnosti, grobo rečeno nekako kot vikanje in tikanje v mnogih evropskih jezikih. Poglavlje nadalje obravnava še tipične kontekste, kjer se posamezni tipi spoštljivosti ustrezno uporabljajo, ter zaključi s posredno in neposredno spoštljivostjo, pojavom, kjer so s spoštljivimi oblikami jezikovnih izrazov zaznamovane ne samo sama statusno višja oseba, ampak tudi druge entitete, povezane z njo, od družinskih članov do predmetov, ki so last te osebe.

V nadaljevanju sledijo poglavja, ki spadajo na področje ožje slovnične obravnave korejskega jezika, in sicer sedmo poglavje, ki govori o glasoslovju, osmo poglavje, ki govori o morfologiji, ter deveto, deseto, enajsto, dvanajsto in trinajsto poglavje, ki obravnavajo razne vidike skladnje korejskega jezika.

Sedmo poglavje precej podrobno prikaže kompleksno tematiko glasoslovja korejskega jezika. Najprej so predstavljeni osnovni pojmi, govorniki ter tvorba glasov in njihova delitev. Naslednji razdelek podrobno predstavi korejski fonološki sistem, s posebnostmi samoglasnikov, dvoglasnikov in soglasnikov. Sledi prozodija z dolžino glasu in intonacijo ter obravnava zloga in njegovih glasoslovnih posebnosti. Obravnava zloga sledi zelo podrobna obravnava fonoloških sprememb, ki pokriva pojave od zamenjave in izpuščanja fonemov do samoglasniške harmonije. Poglavlje se konča z obravnavo transliteracije korejskega jezika v latinico, ki zaradi velikega vpliva morfofonoloških pojavov predstavlja zelo trd oreh tako za jezikoslovce kot za učeče se korejskega jezika.

Osmo poglavje je posvečeno morfologiji. Zelo podrobno, z mnogo zgledi prikaže morfološke posebnosti korejskega jezika, od definicije morfemov in njihove klasifikacije v korejščini do definicije besednih vrst in njihovih lastnosti. Tukaj pokriva vse, od samostalniške besede, prislovov, medmetov, nepregibnih adnominalov pa do raznih vrst členkov pri nepregibnih besednih vrstah (nepregibnicah) ter glagolov in pridevnikov pri pregibnih besednih vrstah. Ne pozabi omeniti tudi težav pri klasificiranju besednih vrst, od tega, kam uvrstiti členke, do vprašanja razvrstitve kopule in razmejčitve nekaterih glagolov in pridevnikov, ki so si kot besedna vrsta v korejskem jeziku po pregibanju zelo blizu. Poglavlje se nadaljuje z besedotvorjem, kjer loči med sestavljanjem in izpeljavo. Zaradi večinoma močnega konsenza na tem področju se poglavje v veliki meri opira na dve standardni,

t. i. šolski slovnici, in sicer na *Standardno korejsko slovnico* (*Hangugeo pyojun munbeop*, Yu in dr. 2018) ter na *Korejsko slovnico za tujce 1* (*Oegugineul wihan hangugeo munbeop 1*) Državnega inštituta za korejski jezik (*Gungnip gugeowon* 2005). Kadar se bo besedilo v nadaljevanju sklicevalo na šolsko slovnico, to pomeni ti dve deli.

Deveto poglavje je pregledne narave. V njem je podan oris skladenjskih posebnosti korejskega jezika, ki se v mnogočem razlikuje od skladnje v slovenščini in drugih nam bolj poznanih jezikov v bližini. Poudarjen je besedni red modificiranja besed, t. i. osnovni besedni red temeljnih prvin v povedi, s povedkom vedno na koncu. Orisane so lastnosti teh prvin, tj. osebka, predmeta in povedka, kot tudi lastnosti prvin, ki modificirajo druge prvine v stavku. Orisana je tudi osnovna zgradba enostavčne povedi, ki se strukturno zelo lepo deli na to, kar je Bally poimenoval diktum (propozicijo), ki sega do osnove povedka, ter na modus (modalnost), ki strukturno pokriva tudi umeščanje dejanja v času ter se udejanja v obliki raznih končnic, dodanih za osnovo povedka in končnih členkov.

Deseto poglavje podrobneje predstavi zgradbo diktuma enostavčne povedi. Začne s povedkom in argumenti oz. udeleženskimi vlogami, ki se vežejo nanj. Osvetli tudi pojem osebka, ki je v korejskem jeziku zaradi neizraženosti pojavov ujemanja, ki jih lahko vidimo v indoevropskih jezikih, formalno dosti težje opredeljiv. Osrednjo vlogo osebka v povedi prikaže tudi skozi posplošeni pojem glagolskega načina, ki je povezan z zornim kotom, s katerega se upoveduje neko dejanje. V ta sklop spada obravnava trpnika in kavzativa ter presenetljive lastnosti, da so pri majhnem številu zelo pogostih glagolov oblike, ki izražajo trpnik, enake oblikam, ki izražajo kavzativ. To je lastnost, ki jo korejski jezik deli z nekaterimi drugimi transevrazijskimi jeziki. Poglavje nadaljuje z opisom raznih načinov razširjav posameznih temeljnih gradnikov povedi in se konča s predstavitevijo osnovnih tipov enostavnih povedi. Zaradi še vedno zelo različnih mnenj o vprašanjih, kot so t. i. stavki z dvojnimi osebkom/imenovalnikom in opredelitev same kategorije osebka, se poglavje, zato da bi lahko koherentno predstavilo obravnavane pojave, v večji meri opira na izsledke iz jezikovne tipologije in novejših raziskav korejskega jezika, ki še niso našle poti v tradicionalno bolj konservativne standardne slovnice.

Enajsto poglavje podrobneje obravnava čas, vid in modalnost v ožjem smislu, kar vse pokriva pojem modus. Začne s časom, z izražanjem sedanosti, preteklosti in prihodnosti. Nadaljuje z vidom, s tem, kako se v korejskem jeziku izražajo posamezne faze dogajanja, z nekoliko podrobnejšo predstavitevijo izražanja nedovršenosti in dovršenosti. V okviru modalnosti v ožjem smislu iz bogatega diapazona možnosti, ki jih korejski jezik ponuja za izražanje govorceve subjektivnosti v odnosu

to tega, o čemer govori, oz. do sogovorca, predstavi najpomembnejše primere, od izražanja vprašalnosti, namenov, povabil, zahtev, mnenj do čudenja in želelnosti. Obravnava tudi povedne prislove, dodatno sredstvo za izražanje modalnosti, ki se dodajajo pred samo povedjo, ter izpostavi njihovo pomensko ujemanje z naklonskimi končnicami, dodanimi povedku na koncu povedi. Tudi ta lastnost je skupna mnogim, ne samo transevrazijskim, ampak tudi drugim jezikom, ki imajo osnovni besedni red enak kot korejski jezik. Tudi v tem poglavju obravnava nujno presega okvir, ki ga ponujajo standardne slovnice.

Dvanajsto poglavje obravnava zadnji sklop v okviru ožje pojmovane skladnje, večstavčno poved. Predstavi razne načine širitve povedi, od prisamostalniških odvisnikov do prirednih in podrednih vključitev stavkov v poved. Pri tem izpostavi tudi problematičnost določanja prirednosti oz. podrednosti v korejščini, kjer zaradi strukturnih razlogov ta lastnost ni tako očitna kot v npr. indoevropskih jezikih. V okviru podrednih vezav so obravnavane razne oblike izražanja pogojnosti oz. predpostavk, vzroka in posledice ter sočasnosti. Sama obravnava tod ostaja bolj v okviru standardnih slovnice.

Trinajsto poglavje obravnava besedilne členke in s tem prestopa meje običajne obravnave skladijskih tem. Besedilni členki so namreč del členkov, ki jih korejski slovničarji zelo ustrezno imenujejo 'odnosne besede' in za razliko od npr. sklonskih členkov signalizirajo oz. implicirajo odnose med entitetami v ožjem ali širšem sobesedilu. Kot pove slovenski termin, je dejansko potrebno njihovo delovanje razumeti na ravni besedila. Poglavje iz obširnega repertoarja korejskih besedilnih členkov predstavi najbolj pogosto rabljene členke, njihove skladijske posebnosti in njihove pomene, ki segajo od izražanja teme oz. kontrasta, restrikcije, aditivnosti do izražanja meje oz. obsega nekega dejanja ali stanja. Med temi členki je najbolj problematičen članek *eun/neun* 은/는, ki zaznamuje tematiziran ali kontrastiran element v povedi. Ker 'prekriva' sklonski članek *i/ga* 이/가, povzroča velike preglavice učecim se korejskega jezika pri razumevanju razlike med obema členkoma. Tudi obravnava tem v tem poglavju s poudarjanjem preseganja meja običajne skladijske obravnave izstopa iz okvirov standardnih slovnice.

Zadnje, štirinajsto poglavje stopa iz okvira običajne skladijske obravnave na področje analize besedil. Kot študija primerov je dodano z namenom, da na analizi dveh sorazmerno enostavnih besedil, ljudske pripovedke in neformalnega pogovora, pokaže, kako besedilni članek *eun/neun* 은/는 deluje v besedilu. Poglavje kot študija primerov zato ne pokriva hipotetičnih primerov tipa 'kaj bi, če bi', ampak poskuša z metodami analize besedila razumeti motive za uporabo ali neuporabo članka *eun/neun* 은/는 na danih mestih v besedilu, tako v pripovedi kot v dialogu.

Izpostavi temeljno vlogo, ki jo členek *eun/neun* 은/는 igra pri vzpostavitvi koherence v besedilu, ter temelj za razlikovanje med pomenskima odtenkoma 'tema' in 'kontrast', ki naj bi ju izražal členek *eun/neun* 은/는. Bolj tradicionalno usmerjeni jezikoslovci in pedagogi, za katere se obravnava jezika konča na skladenjski ravni, se morda s tem poglavjem ne bodo strinjali. Ker pa je izhodišče avtorjev pogled, da je primarni vidik jezika govornica oz. diskurz, je prikaz delovanja členska *eun/neun* 은/는 v njegovem naravnem okolju, besedilu, pomemben za razumevanje delovanja tega členska na teoretski ravni, obenem pa tudi kot smernica za inovacije v pedagoških pristopih pri njegovem poučevanju.

Sledi dodatek s podrobnejšimi podatki o kratkih trpnih in kavzativnih oblikah, temu pa celotno besedilo pripovedke Sonce in Mesec, ki je analizirana v štirinajstem poglavju.

Monografijo zaključijo spisek uporabljene literature, slovarček strokovnih terminov v slovenščini in korejščini, uporabljenih v tem delu, stvarno kazalo in na koncu še kratka predstavitev avtorjev oz. urednikov.

Še beseda o transliteraciji. V monografiji smo uporabljali način transliteriranja, prirejen za akademska besedila, tkzv. *akademsko transliteracijo* (AT), ki sledi zlogovnemu zapisu korejske abecede. Izjema so strokovni termini, lastna imena, npr. imena dinastij (dinastija Silla), naslovi knjig, dokumentov, pri katerih smo sledili fonetičnemu načinu transliteriranja (FT), saj je tak zapis širšemu občinstvu bolj domač. Fonetično transliteracijo smo uporabili tudi v nekaterih delih poglavja o korejski fonetiki in fonologiji, kjer je bila uporaba fonetičnega zapisa bolj smiselna, vendar smo to povsod jasno označili.

Na koncu se želimo avtorji in sodelujoči zahvaliti Akademiji za korejske študije (AKS) in Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, ki sta finančno podprli izdajo te monografije. Prav tako se želimo zahvaliti obema recenzentoma in vsem, ki so prijazno prebrali osnutke besedila v različnih fazah nastajanja in prispevali svoje tehtne pripombe. Avtorji seveda ostajamo odgovorni za vse morebitne nedoslednosti, ki so kljub temu ostale v besedilu. Posebna hvala tudi študentkama Ani Dejanović in Jovani Đurđević za izdelavo grafike v poglavju VII.

Avtorji (po abecednem redu):

Andrej Bekeš

Kang Byoung Yoong

Eva Vučkovič

Maša Žbogar

POGLAVJE I

Priprava: temeljni pojmi, povezani z jezikom

1 Kaj je jezik. Funkcije jezika

Dokler stvari potekajo gladko, tako zraka kot tudi jezika tako rekoč sploh ne opazimo. Z jezikom se zaplete takoj, ko se govorec znajde v okolju, kjer se v svojem jeziku ne more sporazumeti. Še bolj pa se zaplete, če je jezik takega okolja jezik, s katerim jezik govorcevega okolja ni bil v zgodovinskem stiku. Kar se govorcev slovenskega jezika tiče, med takšne jezike spadajo tudi korejščina, kitajščina in japonsščina, vzhodnoazijski jeziki, s katerimi slovenski govorniki niso imeli zgodovinskih stikov. Za razliko od evropskih jezikov, katerih večji del je indoevropskega izvora (izjema so baskovščina, madžarščina, finščina, estonsščina, turščina in še nekaj drugih, manjših jezikov), spadajo vzhodnoazijski jeziki po izvoru in zgradbi v druge jezikovne družine. Njihov notranji ustroj se v mnogočem radikalno razlikuje od slovenščine in tudi od drugih indoevropskih jezikov v naši soseski. Lep zgled je korejščina. V korejščini so npr. pridevniki bližje glagolom, medtem ko so v slovenščini po slovničnih značilnostih bližje samostalnikom.

1.1 Vidiki jezika

V tem uvodnem poglavju bomo zato najprej poskusili razmisliti o tem, kaj pravzaprav je jezik. Najočitnejša pri jeziku so govorna dejanja, s katerimi si sogovorniki posredujejo svoja mnenja, želje, zahteve itd., od tod sledi prvi vidik jezika – jezik kot govor. Takoj ko se znajdemo v okolju, kjer našega jezika ne razumejo, se izpostavi naslednji bistveni vidik – znanje jezika, znati govoriti v nekem jeziku. Kajpak, da bi v nekem jeziku lahko govorili, ga moramo znati. Tretji vidik jezika, ki ga imajo mnogi prav tako za bistvenega, je to, kar je izgovorjeno, povedano, zapisano. Jasno zavedanje o tem vidiku se je dejansko pojavilo šele z izumom pisave. Tako je npr. grški filozof Aristotel že pred več kot 2000 leti ločil prav te tri vidike jezika: (i) JEZIK KOT DEJAVNOST (*energeia*), tj. jezik kot govor, ki ga omogoča (ii) JEZIK KOT ZNANJE (*dynamis*) in produkt česar je (iii) JEZIK KOT PRODUKT (*ergon*).

Po drugi strani pa je nemški polihistor Wilhelm von Humboldt, eden od tvorcev modernega jezikoslovja (živel je na prelomu 18. in 19. stoletja), gledal na jezik s povsem drugačnega, lahko bi rekli bolj filozofskega zornega kota. Na jezik

je gledal kot na enega od pojavov med drugimi pojavi. Jezik kot pojav je poskusil opredeliti na več ravneh. Od bolj abstraktne k bolj konkretni je ločil naslednje ravni: (i) UNIVERZALNA RAVEN, kjer se jezikovno sporazumevanje loči od drugih aktivnosti (npr. ‘govoriti’, ‘hoditi’ itd.); (ii) ZGODOVINSKA RAVEN – le-ta vključuje znanje, sposobnost sporazumevanja, brez česar samo sporazumevanje ne bi bilo mogoče, samo znanje, sposobnost sporazumevanja pa je plod zgodovinskih procesov, skratka plod zgodovine sporazumevanja v neki jezikovni skupnosti; zadnja in najbolj konkretna pa je (iii) INDIVIDUALNA RAVEN – vsako sporazumevanje se namreč vselej odvija med konkretnimi posamezniki v konkretni situaciji.

Romunski jezikoslovec Eugenio Coseriu je oba ta temeljna vpogleda, Aristotelovega in Humboldtovega, združil in dobil zanimivo razpredelnico z devetimi polji, ki jo prikazuje tabela 1 spodaj. V stolpcih so trije Aristotelovi vidiki in v vrsticah tri Humboldtove ravni jezika.

TABELA 1: Ravni in vidiki jezika

RAVNI OBRAVNAVE JEZIKA:	JEZIK KOT:		
	<i>dejavnost</i>	<i>znanje</i>	<i>produkt</i>
<i>univerzalna raven</i>	govor kot dejavnost	znati govoriti	Vse, kar je bilo povedano
<i>zgodovinska raven</i>	govoriti v nekem določenem jeziku	znanje nekega določenega jezika	Vse, kar je bilo povedanega v nekem jeziku
<i>individualna raven</i>	diskurz/govorica	posameznikovo znanje, kako se izražati	besedilo

Coseriu (1979: 207)

Izkaže se, da je kar devet vidikov jezika, porazdeljenih na treh ravneh, ki so vsak na svoj način pomembni za razumevanje tega, kaj je jezik. Tukaj se bomo omejili na tri vidike, ki so v tabeli 1 označeni z zasenčenimi polji in ki so vsak zase zaznamovali tri najpomembnejše pristope k analizi jezikovnih pojavov v 20. stoletju.

Zelo pomemben vidik jezika, ki je pri učenju tujih jezikov še posebej v ospredju, je **znanje nekega določenega jezika**. Pri materinščini je to znanje v osnovi

intuitivno. Materinščine se naučimo sami od sebe, pridobimo jo v interakciji z okoljem, družino, prijatelji, znanci, še preden gremo v šolo. Ta vidik sovпада s Saussurjevim² pojmom *LANGUE* (jezik) in ustreza osrednji celici v tabeli, tj. znanje nekega določenega jezika na zgodovinski ravni, ali z drugimi besedami, znanje jezika, ki je skupno celotni jezikovni skupnosti in je v vsakem trenutku plod zgodovinskega razvoja jezika v tej skupnosti. Npr. korejski jezik je jezik skupnosti govorcev korejskega jezika. V obliki, kot ga spoznavamo danes, je plod zgodovinskih procesov, ki so se odvijali skozi čas do današnjega dne.

Drugi vpliven pogled na jezik je pogled na jezik kot na produkt sporazumevanja na individualni ravni, kot to, kar je bilo povedano oz. zapisano, to Coseriu imenuje **besedilo**. V tabeli ga najdemo v spodnji desni celici. Chomsky (1965) je npr. jezik definiral kot skupek vseh slovnično pravih stavkov. Njegov pogled je pogled na jezik kot produkt ter je zelo zaznamoval razumevanje jezika predvsem v ZDA in pozneje tudi širše v svetu, (k sreči) predvsem v teoretskem jezikoslovju.

Tretji zelo pomemben vidik, ki so ga Aristotel in Humboldt, v bližnji preteklosti pa ndr. ruska teoretika Mihail Bahtin (1895–1975) in Valentin Vološinov (1895–1936) imeli za primarni vidik jezika, je jezik kot **diskurz** oz. **govorica**, tj. jezik kot dejavnost na individualni ravni, skratka sporazumevanje. V tabeli ga najdemo levo spodaj. Pomembno je tudi, da besedilo kot jezikovni produkt razlikujemo od diskurza, jezikovne dejavnosti. Pri tem pa ne gre pozabiti, da v besedilu vselej najdemo sledove jezikovne dejavnosti, skratka diskurza. To sploh ni nepričakovano, saj govorec in sogovorec soustvarjata diskurz ravno preko čutno zaznavnega jezikovnega produkta – besedila.³

Tabela 1 nam bo služila kot nekak zemljevid relevantnih vidikov jezika, ki so bistveni za razumevanje določenega jezikovnega pojava.

1.2 Funkcije jezika, ali po domače: kaj počnemo z jezikom

Močno povezan s pogledom, ki daje primarnost jeziku kot dejavnosti, torej diskurzu, je tudi pogled, da v zvezi s sporazumevanjem jezik opravlja več funkcij.

2 Švicarski jezikoslovec Ferdinand de Saussure, 1857–1913, eden od ustanoviteljev modernega jezikoslovja.

3 Primarnost diskurza je razvidna iz dejstva, da je sporazumevanje, torej diskurz, mogoče celo, če jezika ne znamo ali pa ga obvladamo samo delno. Dokaz, da je to res, je npr. nastanek kontaktnih jezikov, tkzv. pidginov, ki nastanejo ob stiku dveh jezikovnih družin, katerih govorcev ne znajo jezika druge družine.

V najbolj poenostavljeni obliki se ta pogled odraža v reku, da je ‘jezik sredstvo, orodje za sporazumevanje’. Res! V prejšnjem razdelku smo govorili o jeziku kot pojavu na splošno in o njegovih vidikih. Jezik je pomemben ravno zato, ker je primarno sredstvo za sporazumevanje.

Tod se bomo oprli na angleškega jezikoslovca M. A. K. Hallidaya (1925–2018), ki zelo jasno deli to, kar počnemo z jezikom, na tri osnovne PRAGMATIČNE FUNKCIJE. To so: INFORMATIVNA, INTERAKCIJSKA in IMAGINATIVNA funkcija jezika. Te tri pragmatične funkcije jezika se lahko podrobneje delijo še v podfunkcije. Vsebino teh funkcij podrobneje prikazuje tabela 2.

TABELA 2: Tri osnovne pragmatične funkcije jezika (M. A. K. Halliday)

FUNKCIJA	PODFUNKCIJA	Zgledi tipičnih okoliščin rabe
informativna		opisovanje: kje kaj je, kje se kaj dogaja, kako so dogajanja povezana med seboj ...
	a) regulatorna	dajanje navodil, zahtev, prepovedi ...
interakcijska	b) kooperativna	usklajevanje delovanja med člani skupine ...
	c) ekspresivna	vzdihovanje, preklinjanje ...
imaginativna	a) ritualna	pozdravi, molitve ...
	b) poetična	jezik kot predmet estetskega zadovoljstva: literatura, poezija, sanjarjenje ...

V zvezi s pragmatičnimi funkcijami jezika, skratka z bolj abstraktnim razumevanjem tega, kaj počnemo z jezikom, Halliday loči štiri skupine konkretnjših pomenov, ali kot jim pravi on, POMENSKIH FUNKCIJ, na katere se nanašajo jezikovni izrazi, v katerih se udejanjajo pragmatične funkcije. Glej tabelo 3 na naslednji strani.

S pomenskimi funkcijami postane dosti bolj jasno, kam kaj spada v jeziku. INFORMATIVNA PRAGMATIČNA FUNKCIJA se udejanja (i) kot ubesedovanje izkustva, tj. dogajanj, stanj (IZKUSTVENA FUNKCIJA), (ii) kot ubesedovanje vzročnih in drugih povezav med stanji in dogajnji (LOGIČNA FUNKCIJA) ter (iii) kot oblikovanje celotne informacije v koherentno besedilo (BESEDILNA FUNKCIJA). Ballyjev (1932: 38) termin DIKTUM (poglavji IX, X) na ravni povedi pokriva prvi dve funkciji: izkustveno in logično. Besedilna funkcija pa je tesno povezana z besedilnimi členki (*bojosa* 보조사), ki jih obravnavata poglavji XIII in XIV.

INTERAKCIJSKA PRAGMATIČNA FUNKCIJA pa se udejanja kot MEDOSEBNA FUNKCIJA, ki pokriva pomenske sklope, kot so spoštljivost, naklonskost (trdilnost, velelnost, želelnost ...) ipd. Znotraj interakcijske pragmatične funkcije naklonskost

TABELA 3: Povezava med pragmatičnimi in pomenskimi funkcijami jezika

Pomenska funkcija	Pragmatična funkcija	Zgledi
a) izkustvena ㄱ		책상 위에 책이 있어요. <i>Chaeg-sang wi-e chaeg-i iss-eo-yo.</i> Na mizi je knjiga.
b) logična → [informativna f.		비가 와서 집에 있어요. <i>Bi-ga wa-seo jib-e iss-eo-yo</i> Ker dežuje, sem doma.
c) besedilna ㄴ		철수도 아이스크림을 좋아해요. <i>Cheol-su-do a-i-seu-keu-lim-eul joh-a-hae-yo.</i> Tudi Cheolsu ima rad sladoled.
d) medosebna] → [interakcijska f.		운전을 할 때는 술을 마시지 마세요. Kadar voziš, ne pij! <i>Un-jeon-eul hal ttae-neun sul-eul ma-si-ji ma-se-yo.</i> • Spoštljivost v jeziku (slov. vikanjel tikanje)

sovpada z Ballyjevim (prav tam) MODUSOM. To področje obravnavata poglavji IX in XI.

Med pragmatičnimi funkcijami posebno mesto zavzema IMAGINATIVNA FUNKCIJA, ki sama po sebi posebej ne korelira z nobeno skupino pomenov, ampak se dejansko razteza čez vse. Pokriva ritualne vidike rabe jezika, kot so pozdravi, molitve, ter rabo jezika kot predmeta estetskega zadovoljstva, npr. v literaturi, poeziji, pri sanjarjenju ipd.

1.3 Kontekst sporazumevanja in pragmatične funkcije

Jezikovno sporazumevanje se ne odvija v vakuumu, ampak vselej v specifičnih družbenih in fizičnih okoliščinah, ki jim bomo rekli kontekst sporazumevanja, čemur Halliday pravi *context of situation*. Halliday loči tri komponente konteksta sporazumevanja: (i) POLJE DOGAJANJA (*field*), ki se nanaša na fizični in družbeni kontekst, (ii) ODNOS MED UDELEŽENCI SPORAZUMEVANJA (*tenor*), ki se nanaša na družbeni odnos med udeleženci (mesto na raznih hierarhičnih lestvicah, kjer se nahajajo udeleženci, ipd.), ter (iii) NAČIN, KAKO SE SPORAZUMEVANJE ODVIJA (*mode*), pri čemer gre predvsem za stik med soudeleženci (uporablja se tudi izraz 'kanal sporazumevanja'). Sporazumevanje se lahko odvija (i) sočasno in neposredno, v pogovoru, kjer so udeleženci fizično prisotni. Nadalje (ii) sočasno in posredno – po telefonu, na spletnih aplikacijah, kot so skype, zoom ipd. Sporazumevanje je lahko tudi (iii) nesočasno in posredno – npr. pisma, knjige ... NAČIN pa povrh pokriva tudi to, kako je besedilo oblikovano, kako je vsebina v njem razvrščena in prikazana.

Halliday pokaže, da so pragmatične funkcije, in preko njih tudi pomenske funkcije, ki smo jih ravnokar spoznali, tesno povezane s temi komponentami konteksta. Glej tabelo 4 spodaj.

TABELA 4: Pragmatične funkcije in komponente konteksta

Komponenta konteksta	Hallidayev termin	Pragmatična funkcija /pomenske funkcije
polje dogajanja <i>opisovanje stanj in dogajanj, ki se nanaša na fizični in družbeni kontekst sporazumevanja</i>	(field)	informativna funkcija izkustvena funkcija, logična funkcija
odnos med udeleženci sporazumevanja npr. <i>starejši ↔ mlajši, nadrejeni ↔ podrejeni ...</i> → kodiranje v obliki spoštljivosti itd.	(tenor)	interakcijska funkcija medosebna funkcija
način, kako se komunikacija odvija <i>neposreden pogovor, telefon, e-pošta ...</i>	(mode)	informativna funkcija besedilna funkcija

Pojmi, ki smo jih spoznali v tem razdelku, nam bodo torej pomagali razumeti vlogo posameznih vrst pomenov ter povezave med njimi in dejanskim kontekstom, kar je mdr. še posebej pomembno pri obravnavi izražanja spoštljivosti (poglavje VI).

2 Jezikovni znak

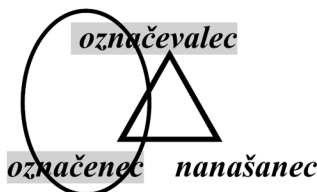
ZNAK je osnovni mehanizem, na katerem temelji jezik. Jezikovni znak je ODNOS, v času relativno stabilna zveza med OZNAČEVALCEM (lat. *signans*) in OZNAČENCEM (*signatum*). Tipični jezikovni znaki so npr. besede. Besede so dvojice, povezave med določeno glasovno podobo in pojmom, ki je v naših mislih povezan s to glasovno podobo.

Zgled: beseda *sonce* kot jezikovni znak

<i>označevalc</i> (glasovna podoba):	SONCE
<i>označenec</i> (pojmem, miselna podoba):	☼

Referenca – nanašanje

V praksi jezikovni znak koristi sporazumevanju zato, ker se nanaša na nekaj konkretnega: npr. beseda *sonce* se nanaša na prav določeno nebesno telo, **Sonce**. Entiteta, bitje, stvar, pojem, na kar se znak v konkretni povedi nanaša, je **NANAŠANEC**. Skupaj z označevalcem in označencem nanašaneec tvori tkzv. **pomenski trikotnik**. Ogljišča trikotnika so: *označevalec*, *označenec* in *nanašaneec* (*referent*).

SLIKA 1: Pomenski trikotnik

Pomenski trikotnik nazorno pokaže, da je jezikovni znak v celoti (dvojica **OZNAČENEC** in **OZNAČEVALEC**, obkroženo) tisti, ki se nanaša na **NANAŠANCA** (referenta). V praksi, npr. pri učenju jezika, lahko poteka proces tudi v obratni smeri, iz nanašanca in označevalca lahko sklepamo na označenca v jezikovnem znaku. Zato so tudi prve čitanke in učbeniki tujih jezikov za začetno stopnjo po navadi bogato ilustrirani, saj s tem učečemu olajšajo usvajanje besedišča, torej enega temeljnih naborov jezikovnih znakov nekega jezika.

3 Dvojna členitev

Znak kot mehanizem omogoča, da lahko v katerem koli jeziku izražamo pomene. Iz izkušnje z lastnim jezikom pa vemo, da lahko izrazimo izredno veliko število novih pomenov. Kako je to mogoče, ko pa je vendar kognitivna kapaciteta človeških možganov omejena?

Mehanizem, ki omogoča, da v katerem koli jeziku s končnim številom izraznih sredstev izrazimo poljubno mnogo pomenov, je francoski jezikoslovec André Martinet (1908–1999) poimenoval **DVOJNA ČLENITEV**. Dvojna členitev je pomembna tudi za razumevanje razvoja pisave, kar je v primeru zgodovine zapisovanja korejskega jezika z razvojnim lokom od prilagoditve kitajskih pismenk do izuma abecedne pisave hangeul še posebej pomembno.

Prvi korak dvojne členitve je videti takole. Govor je zvezen tok glasov. To najboljše opazimo, če poslušamo nekoga, ki govori v nam neznanem jeziku. Vtis takega

govora je podoben vtisu poslušanja melodije. Vendar pa, čeprav je govor zvezen tok glasov, z natančnim poslušanjem v prvem koraku v njem ločimo dokaj stabilne segmente govora, ki se ponavljajo. To so segmenti, ki nosijo pomen: besede oz. morfemi. Morfemi so najmanjši segmenti govora v jeziku, ki še imajo svoj pomen, skratka, so nekakšni atomi pomena. Besede so lahko sestavljene iz enega ali več morfemov. Prva členitev govora je torej členitev na segmente po njihovem pomenu. Taki segmenti so intuitivno najočitnejši. Odraž prve členitve je tudi dejstvo, da so vse prvotne pisave najprej bile predvsem logografske oz. morfografske. Ali z drugimi besedami, znak v najzgodnejših pisavah je tipično zapisoval eno pomensko enoto, besedo ali morfem. Od vseh logografskih pisav so danes v stalni rabi samo še kitajske pismenke (kor. *hanja* 한자, kit. *hànzì* 漢字), ki se uporabljajo za zapis kitajskega jezika, kot eden od podsistemov za zapis japonskega jezika in v zelo omejenem obsegu tudi za zapis specifičnih izrazov v korejskem jeziku. Do ne tako dolgo nazaj so se kitajske pismenke uporabljale delno tudi za zapis vietnamskega jezika in delno, skupaj s hangeulom, tudi za zapis korejskega jezika. Več o tem v poglavju o pisavi.

V **drugem koraku** nato v besedah oz. morfemih identificiramo ponavljajoče se elemente na nižji, glasovni ravni, tj. zloge in nadalje tudi posamezne glasove, ki te zloge sestavljajo. V nadaljevanju oglati oklepaji predstavljajo glasove zapisane v mednarodni fonetični abecedi (MFA, oz. ang. *international phonetic alphabet*, IPA). Ilustrirajmo z zgledom iz slovenščine:

- (1) [s-a-l-a] (rodilnik samostalnika *saló*)
 [s-a-r-a] (ime Sara)

Gornji besedi sta sicer glasovno precej podobni, vendar med seboj nista istovetni. Glas [l] in glas [r] ju identificirata kot različni, kot besedi, ki se pomensko razlikujeta. Zato [l] in [r] v slovenščini dojemamo kot različna glasova. Glasovom, ki prispevajo k pomenskemu razlikovanju med besedami oz. morfemi, pravimo **fonemi**. Ali z drugimi besedami, fonemi so glasovi, ki pomensko ločujejo besede oz. morfeme. Različnih glasov, ki jih človek lahko producira, je potencialno neskončno, **glasov, ki pomensko ločujejo, pa je v vsakem jeziku samo končno število**. To, da sta v slovenščini glasova [l] in [r] pomensko razlikujoča, torej fonema, se odraža tudi v zapisu: vsakega zapisujemo z drugo črko. Pare besed, kjer se razlikuje samo en fonem, tako kot npr. v zgledu (1), imenujemo **MINIMALNI PARI**.

Enaki ali zelo podobni glasovi nimajo nujno enake razlikovalne funkcije v vseh jezikih. Npr. v korejščini sicer po slušnem vtisu različna glasova [l] in [r] ne razlikujeta pomenov.

- (2) 마리 [mari] števna mera za živali, dob. 'glava' /npr. živine/
말 [mal] konj; [māl] beseda

V korejščini je porazdelitev glasov [l] in [r] v besedah komplementarna. V standardni korejščini (*pyojuneo* 표준어) v Republiki Koreji (RK) se glas [r] pojavi samo med samoglasnikoma, kjer pa se glas [l] ne more pojaviti. Nasprotno pa se v grobem približku tipično glas [l] pojavi samo na koncu besede ali pred drugim soglasnikom. Da bi npr. v imenu Slovenija lahko izrazila glas [l] pred samoglasnikom, korejščina v skladu s fonološkimi pravili uporabi podvojeno črko ㄹ (*l*): 슬로베니아 (*seul-lo-be-ni-a*). Skratka, oba glasova, [l] in [r], korejščina obravnava kot različni varianti enega glasu, ki se v hangeulu zapiše z isto črko, ㄹ (*l*), izgovarjava pa je odvisna od mesta v besedi ali natančneje od glasovnega okolja, v katerem se ta glas pojavi. Ali z drugimi besedami, črka ㄹ (*l*) zapisuje fonem, ki se glede na glasovno okolje izgovarja ali kot [l] ali pa [r]. V besedah, prevzetih iz kitajščine, je položaj še bolj zapleten. Več o tem v poglavju o glasovni podobi korejskega jezika.

Vidimo torej, da dvojna artikulacija omogoča, da s končnim številom fonemov (nekje med 10 in 100, odvisno od jezika) lahko oblikujemo dosti večje, ampak še vedno končno število morfemov in besed v jeziku (nekje med 10.000 in 300.000). Nadaljnji mehanizem, ki omogoča izražanje poljubnega števila novih pomenov, pa je **skladnja**, sestavljanje morfemov oz. besed v večje enote, povedi. Skladnja pripomore, da iz končnega števila elementov (fonemov, morfemov, besed) lahko sestavimo poljubno mnogo povedi in besedil.⁴

4 Obenem je to trenutek, ko lahko občudujemo naravo. Mehanizem dvojne členitve kot učinkovitega kodiranja informacij z omejenim naborom osnovnih gradnikov se je namreč v naravi spontano pojavil dvakrat. Enkrat, kot smo videli, v spontanem razvoju človekovega jezika v okviru kompleksnega kognitivnega aparata, kakršen so človeški možgani. Drugič, dejansko več milijard let prej, pa v organizaciji dednega materiala v kompleksnem okolju kemičnih reakcij v praorganizmih, v obliki nukleinskih kislin, DNK in pri nekaterih preprostejših organizmih RNK. DNK in RNK sestavljajo štiri baze (citozin, gvanin, adenin in timin pri DNK ter gvanin, uracil, adenin in citozin pri RNK), ki služijo kot črke 'dednostne abecede', po tri baze skupaj pa kodirajo vsako od 20 temeljnih aminokislin. Le-te so 'dednostno besedišče', vse beljakovine v telesih vseh živih bitij od mikroorganizmov do sesalcev pa so sestavljene iz teh temeljnih aminokislin. Vsaka beljakovina je tako 'dednostni stavek', organizmi pa so 'dednostna besedila'. In ta, po vrstnem redu prva dvojna členitev v okolju kemičnih reakcij, s pomočjo katere je kodirana dedna informacija v organizmih, je potem omogočila v primeru človeka (in kot kažejo najnovejše raziskave, zelo verjetno tudi drugih živih bitij – nekaterih primatov in ptičev) ponovno pojavitev dvojne členitve, to pot kot kognitivnega mehanizma za kodiranje informacij pri sporazumevanju.

osnovne enote jezika:		jezikovni produkt:
končno število fonemov	} →	poljubno število stavkov, besedil ...
končno število besed		

SLIKA 2: Posledice dvojne členitve

POGLAVJE II

O Koreji in korejskem jeziku

1 Uvod

Korejski jezik, kot seveda velja za vse jezike, ni nastal in se razvijal v izolaciji. V tem poglavju bodo predstavljene osnovne informacije o tem, kje vse govorijo korejski jezik, o jezikih v soseščini in njihovih arealnih značilnostih, ter orisana geneza korejskega jezika.

2 Kje vse govorijo korejski jezik?

Korejski jezik je materni jezik okrog 83 milijonov govorcev, od tega slabih 26 milijonov v Severni, malo manj kot 52 milijonov v Južni Koreji, okrog 2,5 milijona avtohtonih prebivalcev korejskega porekla v obmejnih predelih LR Kitajske s Severno Korejo ter okrog 7,5 milijona Korejcev v diaspori. Podrobnejši prikaz je v tabeli 1 na naslednji strani.

Vidimo, da je korejska diaspora razpršena po vsem svetu. Zaradi zgodovinskih razlogov mnogo Korejcev živi na Japonskem, v Rusiji na otoku Sahalin ter v Centralni Aziji (Kazahstan, Uzbekistan), mnogo pa jih je emigriralo tudi v ZDA, Kanado itd.

3 Korejski jezik in jeziki v soseščini – arealne značilnosti jezikov Vzhodne Azije

Koreja in z njo korejski jezik se nista razvijala v izolaciji, ampak v stiku z drugimi ljudstvi in jeziki v okolici. Korejski polotok in obmejne kitajske pokrajine, kjer živijo avtohtoni govorci korejskega jezika, so v ožji in širši regiji obkroženi z govorci drugih jezikov. V neposredni okolici so to govorci kitajskega jezika iz skupine sino-tibetanskih jezikov. Nadalje, od severozahoda proti severovzhodu in takoj čez morje, proti vzhodu na japonskem arhipelagu, z govorci, kot danes meni stroka, korejščini bolj ali manj sorodnih jezikov. Od zahoda proti vzhodu so to mongolščina in danes skorajda izumrla mandžurščina, na sosednjih otokih japonskega arhipelaga japonščina, na njenem jugu rjukjujski jeziki in na severu jeziki majhne družine jezikov ainu, ki je jezikovni izolat. Od 18. stoletja dalje pa so se s prodorom Rusije v Vzhodno Sibirijo in na obale Vzhodnega morja, kot mu

TABELA 1: Govorci korejskega jezika v obeh Korejah⁵ in v svetu⁶

Govorci	okrog 85,5 mio
Doma:	78 mio
Republika Koreja (RK)	52 mio
Demokratska ljudska republika Koreja (DLRK)	26 mio
Diaspora:	okrog 7,5mio
Kitajska (predvsem Avtonomna okraja Yanbian in Changbai)	2,5 mio
ZDA	2,5 mio
Japonska	825.000
Kanada	242.000
Uzbekistan	177.000
Vietnam	173.000
Rusija	170.000
Avstralija	167.000
Kazahstan	110.000
Drugo	589.000

pravijo v Koreji, sicer bolj znanega pod imenom Japonsko morje, v bližini pojavili tudi govorniki ruskega in drugih slovanskih jezikov.

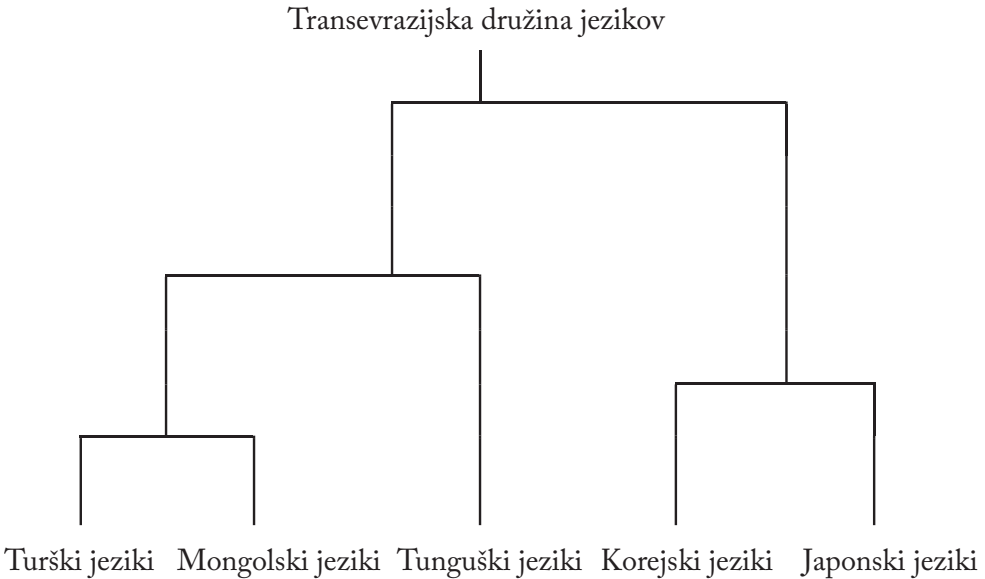
O jezikovnih stikih z drugimi ljudstvi pričajo tudi podobnosti med jeziki v Vzhodni Aziji. Jezikoslovka Martine Robbeets (2017) namesto starejše altajske družine sorodnih jezikov, v katero so bili uvrščeni turški, mongolski in tunguški jeziki, korejski in japonski jezik pa sta bila zaradi mnogih podobnosti obravnavana kot nekakšna zunanja sopotnika, predlaga širšo TRANSEVRAZIJSKO DRUŽINO JEZIKOV, ki vključuje tudi korejščino in japonščino. Transevrazijski jeziki se razprostirajo od japonskega jezika na skrajnem vzhodu do turškega jezika na zahodu evrazijske celine, čez Malo Azijo segajo tudi na Balkan (slika 1 spodaj). Kot je razvidno iz klasifikacijskega drevesa (dendrograma) na sliki 1, so si med transevrazijskimi jeziki zelo blizu korejski in japonski jeziki,⁷ ki skupaj tvorijo eno vejo,

5 Vir: Population of Republic of Korea – Statistics Korea. <http://kosis.kr/conts/nsportalStats/nsportalStats_0102Body.jsp?menuId=10&cntUpdate=Y> dostop 6. 10. 2020.

6 Vir: Ministrstvo za zunanje zadeve RK <http://www.mofa.go.kr/www/wpge/m_21509/contents.do> dostop 6. 10. 2020.

7 Stroka meni, da družina korejskih jezikov danes vsebuje poleg korejščine tudi jezik otoka Jeju (제주도 Jeju-do, izg. Čedžudo), družina japonskih jezikov pa poleg japonščine še jezike otočja Rjukju.

drugo vejo tvorijo mongolski in turški jeziki, ki so jim malo šibkeje pridruženi še tunguški jeziki.

SLIKA 1: Transevrazijska družina jezikov in povezave med njimi
(Robbeets in Buckaert 2018, Nelson in dr. 2020)

Vsi transevrazijski jeziki imajo precej skupnih potez, od aglutinacije do odsotnosti glasov [l] in [r] na začetku besede.

AGLUTINACIJA se nanaša na tvorjenje kompleksnejših izrazov, besed in besednih zvez z 'lepljenjem' (kar dejansko pomeni izraz 'aglutinacija') enostavnih pomenskih enot, tj. morfemov. To lastnost si delijo tudi vsi transevrazijski jeziki. V naši bližnji sosesčini je tak jezik turščina, po značilnostih pa sta blizu tem jezikom široko gledano tudi madžarski in finski jezik, iz družine ugrofinskih jezikov.

Aglutinacija v korejščini je prikazana v zgledu (1) na primeru glagola *jab-da* (잡다, zgrabiti, ujeti, aretirati ...):

(1) 잡-	-히-	-시-	-었-	-겠-	-다
<i>jab-</i>	<i>-hi-</i>	<i>-si-</i>	<i>-eoss-</i>	<i>-gess-</i>	<i>-da</i>
ujeti (KOREN)	TRPNOST	SPOŠTLJ.	PRETEKL.	UGIBANJE	TRDILNOST
Verjetno je izvolil biti ujet. (Prevod je namenoma dobeseden!)					

V zgledu (1) se na glagolski koren *jab-* 잡- kot lego kocke vežejo slovnični elementi, ki zaporedoma izražajo trpnost, spoštljivost, čas (preteklost), naklon (ugibanje) in končno glagolska končnica, ki izraža trdilnost. V najenostavnejši obliki, ki se uporablja v slovarjih, pa imamo samo glagolski koren *jab-* 잡- in končnico *-da* -다.

BESEDNI RED. V nevtralnem prostem stavku, ki izraža prehodno dejanje, je v vseh transevrazijskih jezikih enak besedni red: osebek (subjekt – S) – predmet (objekt – O) – glagol (verbum – V). Glagol oz. glagolski povedek je torej na koncu stavka, za osebkom in predmetom, na kratko – SOV. Zanimivo je, da je tak besedni red imela tudi latinščina, kot tudi klasični indijski jezik sanskrt ter danes še vedno večina jezikov, ki jih govorijo v Indiji, tako indoevropskih (npr. hindujski) kot dravidskih (npr. tamilski).

Vsi transevrazijski jeziki imajo tudi enak besedni red modificiranja samostalnika – samostalnik v 'rodilniku' (genitiv – G) oz. pridevnik (adjektiv – A) stoji pred samostalnikom (nomen – N), ki ga modificira, na kratko – GAN.

SAMOGLASNIŠKA HARMONIJA je pojav, ki si ga tudi delijo vsi transevrazijski jeziki. Pri tem pojavu zaradi asimilacijskih procesov vsi samoglasniki v isti besedi pripadajo istemu tipu. Položaj v korejščini je nekoliko bolj zapleten, o tem govori npr. Park (1990). Več o tem bo govora v poglavju VII, razdelek 5.1.6.

Zaradi lažje razumljivosti ilustrirajmo ta pojav z zgledom iz madžarščine, jezika iz uralske družine, ki si, kot rečeno, deli mnogo podobnosti s transevrazijskimi jeziki. V madžarščini glasovna harmonija temelji na razlikovanju prednjejezičnih (ö, e) in zadnjejezičnih samoglasnikov (a, o). Tako se npr. pri tvorbi dajalnika samoglasnik v dajalniški priponi *-nak/-nek* prilagodi samoglasniku v korenu:

- (2)a *város* → *város-NAK* (*város* 'mesto')
- b *öröm* → *öröm-NEK* (*öröm* 'veselje')

Pomensko razločevalne glasove (foneme) v nadaljevanju zamejujemo z '/'. V (2)a imamo v korenu zadnjejezična samoglasnika /o/ in /a/, in tak je tudi samoglasnik v priponi, torej /a/. V (2)b pa je samoglasnik /ö/ prednjejezičen, in je zato tak tudi samoglasnik v priponi, torej /e/.

GLASOVA [l] IN [r] NA ZAČETKU BESEDE. Glasova [l] oz. [r] v korejskem, japonskem in mnogih drugih transevrazijskih jezikih nista pomensko razločevalna, kar pomeni, da vsak zase nista različna fonema, ampak sta dve različni udejanjenji (alofona) istega fonema. V korejskem jeziku je izgovarjava tega fonema odvisna od tega, kakšni drugi glasovi se nahajajo v okolici. Zanimivo pa je, da se

v transevrazijskih jezikih glasova [l] oz. [r] načeloma **ne pojavljata** na začetku besed. Do pojavitve lahko pride samo pri besedah, ki so bile prevzete iz drugih jezikov.

S tega vidika je zanimiva razlika med severnokorejskimi in južnokorejskimi govori. V besedah, prevzetih iz kitajskega jezika, se v severnokorejskih govorih glas [r] na začetku besed ohranja, medtem ko se v govoru Seula, nekdanje skupne in sedaj južnokorejske prestolnice, ter v drugih južnokorejskih govorih ne ohranja. Domnevno je razlog za to večji vpliv kitajskih narečij na geografsko bližje severnokorejske govore.

Tako stanje se odraža tudi v pravopisnih pravilih. Leta 1933 so v Koreji, ki je bila tedaj pod japonsko vladavino, predstavili 'Načrt za poenoten korejski pravopis' (*Hangeul matchumbeop tongiran* 한글 맞춤법 통일안) in uvedli 'pravilo fonema na začetku morfema' (*dueum beopchik* 두음 법칙). V skladu s tem pravilom fonem /l/ ne sme stati na začetku besede. V Južni Koreji (sedaj Republika Koreja, RK) se pravila, ki temelji na govoru v Seulu, držijo, v Severni Koreji (sedaj Demokratična ljudska republika Koreja, DLRK), kjer 'kultivirani jezik' (*munhwaeo* 문화어) temelji na govoru Pjongjanga, pa tega pravila ne upoštevajo.⁸

Skupne značilnosti transevrazijskih jezikov so povzete še v tabeli 2 spodaj. V tabeli '✓' zaznamuje prisotnost določene značilnosti v nekem jeziku, '×' pa odsotnost.

TABELA 2: Skupne značilnosti transevrazijskih jezikov

	turški jeziki	mongolski jeziki	tunguški jeziki	korejski jezik	japonski jezik
aglutinacija	✓	✓	✓	✓	✓
besedni red: SOV in GAN	✓	✓	✓	✓	✓
samoglasniška harmonija	✓	✓	✓	✓	×
glasova [l] in [r] na začetku besede	×	×	×	×	×

Korejski in japonski jezik ležita na vzhodnem robu območja transevrazijskih jezikov (slika 1 zgoraj). Japonsčina, ki je najdlje na vzhodnem robu, se razlikuje od

8 Posledica tega je, da prihaja do razlik v izgovoru in zapisu: besede, kot so npr. 'jutri', 'starejša oseba', v RK zapisujejo in izgovarjajo kot *nae-il* 내 일, *no-in* 노인, v DLRK pa *lae-il* 래 일, *lo-in* 로 인. O razlikah v standardizaciji jezika bo več govora v poglavju IV, Jezik in jezikovna politika v Severni Koreji. 'Pravilo fonema na začetku morfema' pa bo podrobneje predstavljeno v poglavju VII o fonologiji.

drugih transevrazijskih jezikov po tem, da izmed njihovih štirih osnovnih značilnosti nima (ali pa jo je izgubila, kot menijo nekateri) samoglasniške harmonije. Po drugi strani pa turški jeziki danes segajo daleč na zahod, vendar ohranjajo vse štiri značilnosti. Razlog je najverjetneje v tem, da so govorniki turških jezikov prodrli daleč na zahod precej pozno, pred približno 1000 leti. Korejski jezik si poleg zgoraj omenjenih značilnosti z geografsko bližnjimi tungušskimi in mongolskimi jeziki deli še druge značilnosti, ena, zelo zanimiva, je, kot bomo videli v poglavju X, ki govori o skladnji, ndr. to, da imajo mnogi glagoli isto obliko za izražanje trpnosti in kavzativnosti.

Od sosednjih jezikov pa je skozi zgodovino zelo močno vplival na korejski jezik neposredni zahodni sosed – kitajski jezik. Ta jezik ne pripada transevrazijski družini jezikov, ampak spada v tipološko zelo različno sinitsko vejo sino-tibetanske družine jezikov. O tem, kako je kitajski jezik vplival na korejščino, pa bo malo več govora pozneje.

4 Geneza korejskega jezika

Jeziki so si lahko podobni, ker izvirajo iz skupnega prajezika, lahko pa so si podobni tudi iz drugih razlogov. Zaradi tesnih stikov med govorniki skozi zgodovino lahko podobnosti nastanejo tudi med genetsko povsem nepovezanimi jeziki. En tak primer je velika podobnost v besedišču med kitajščino in korejščino. Oba jezika se sicer strukturno zelo razlikujeta, zaradi tesnih kulturnih stikov skozi zgodovino, ki so zelo dobro dokumentirani tudi s pisnimi viri, pa je korejščina prevzela precejšen del kitajskega besedišča.

Po drugi strani pa je vprašanje izvora jezikov, posebej še tistih, kjer ustrezni pisni viri ne segajo daleč v preteklost ali pa sicer obstajajo, vendar zelo nepopolni, vselej zelo kompleksno. To velja tudi za transevrazijske jezike, vključno s korejskim jezikom. Le-ta deli mnogo strukturnih podobnosti z altajsko vejo transevrazijskih jezikov, obenem pa tudi z japonskim jezikom (glej Robbeets 2017).

Primerjava korejskega jezika z japonskim med drugim pokaže, da se kljub podobnostim v morfologiji in zgradbi stavka glasovna podoba obeh jezikov močno razlikuje. Prav tako je tudi besedišče, ki bi mu lahko pripisali skupen izvor, relativno skopo, kar je dolgo veljalo za veliko uganko. Na tok razprave o izvoru obeh jezikov je dolgo vplivala tudi politika. Za časa japonske kolonialne vladavine je uradna japonska politika zavzemala stališče, da sta oba jezika istega izvora, korejski jezikoslovci pa so se trudili pokazati različnost izvora. Širši dostop do zgodovinskih virov po II. sv. vojni in njihova podrobnejša analiza ter zlasti v zadnjem času

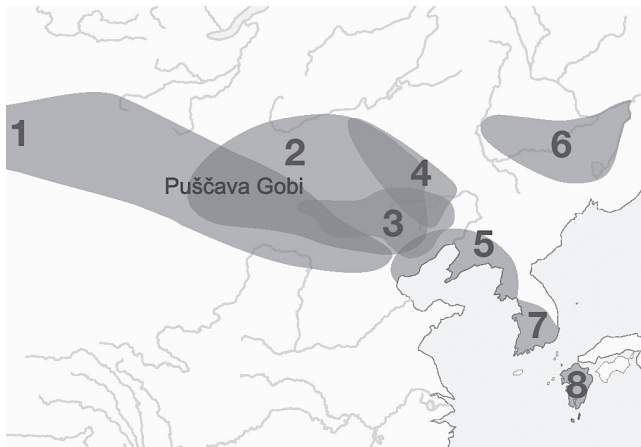
interdisciplinarni pristopi prikazujejo bolj podrobno in poglobljeno sliko. Končno z veliko mero verjetnosti le lahko potrdimo skupni izvor, kot jih poimenuje Robbeets, transevrazijskih jezikov, tj. altajskih jezikov, vključno s korejščino in japonščino, ter posebej še njihove vzhodne veje (Robbeets 2017; Nelson in dr. 2020; Robbeets in dr. 2021). Na osnovi zgodovinskih rekonstrukcij transevrazijskih jezikov v kombinaciji z arheološkimi podatki o gojenju prosa v neolitiku (mlajša kamena doba) je Robbeets (2017) rekonstruirala poselitev severovzhoda Azije takole.

Žarišče, od koder so se razširili transevrazijski jeziki, je bila kultura Hongshan v regiji takoj severovzhodno od današnje kitajske prestolnice Pekinga. Od tod se je skupaj s pridelovalci širila kultura pridelovanja prosa na vzhod, to so bili predniki tunguških govorcev, ter v času od okrog 3500 pr. n. št. dalje na jugovzhod na Korejski polotok, to so bili predniki korejskih in japonskih govorcev. Korejski polotok je okrog 1500 pr. n. št. že bil večinoma poseljen s korejskimi govorcami. Da bi proces končno dosegel tudi japonski arhipelag, je, do začetka obdobja Yayoi okrog 1000 pr. n. št., trajalo vsaj 2500 let.

Članek Sarah Nelson in soavtorjev (2020) pride do še podrobnejšega razumevanja tokov ljudi in jezikov v Severovzhodni Aziji. Do podobnih zaključkov je sicer že prej, toda z manj eksaktnimi metodami prišel tudi J. Whitman (2011). Razcep na tunguško in protokorejsko-japonsko vejo (glej Robbeets 2017) Nelson in soavtorji potrjujejo z dodatno analizo tekstilnih tehnik. Potrjen je tudi prodor tunguških govorcev na območje vzhodne obale Korejskega polotoka, kar pojasnjuje tudi poznejše razlike v govorih na polotoku.

Te raziskave še prepričljiveje potrjujeta nadaljnji raziskavi Hudsona in Robbeets (2020) na osnovi arheolingvističnih podatkov ter nazadnje obsežna interdisciplinarna raziskava, ki poleg arheoloških podatkov upošteva tudi genetske podatke, pridobljene iz okostij iz istega časa, in jezikovne afinitete med transevrazijskimi jeziki, posebej še tistimi v Vzhodni Aziji (Robbeets in dr. 2021). Zadnja raziskava jasno pokaže, da genetski in arheološki podatki zelo natančno sovpadajo s prej omenjenimi hipotezami o širjenju transevrazijskih jezikov, vključno s korejsko in japonsko družino jezikov (slika 2 na naslednji strani).

Po drugi strani pa Lee in Ramsey (2011: 13–14) poudarek dajeta težavnosti identificiranja sorodstvenih odnosov med korejščino in drugimi jeziki, posebej še s tistimi iz altajske družine oz. z japonščino. Velik razlog za to je pomanjkanje zanesljivega jezikovnega gradiva, ki bi segalo dovolj daleč nazaj v zgodovino, v zgodnje obdobje oblikovanja korejskega jezika. Dodaten razlog so tudi sistemi zapisa korejskega jezika oz. natančneje tedanje korejske družine jezikov. Ti sistemi, ki so temeljili na izpeljavah iz logografskega kitajskega sistema pisave, npr. sistem *idu*, niso zvesto

Legenda:

1 Prototurški jezik 2 Protomongolski j. 3 Prototransevrazijski j. 4 Protomongolo-tunguški j.
5 Protojapono-korejski j. 6 Prototunguški j. 7 Protokorejski jezik 8 Protojaponski jezik

SLIKA 2: Lokacije in disperzija protojezikov transevrazijske družine
(Robbeets in dr. 2021:2, Fig. 1b)

odražali glasovne podobe jezika. To težavo je razrešil šele relativno pozen natančen zapis jezika, ki ga je omogočila uvedba abecedne pisave hangeul v 15. stoletju.

Oba avtorja tudi izražata dvome o prepričljivosti morebitnih novoodkritih zgodovinskih zapisov o migracijah in arheoloških najdbah, ki naj bi jih potrjevale.

Vendar prej omenjene interdisciplinarne raziskave, ki kombinirajo arheološke podatke z genetskimi in jezikovnimi primerjalnimi analizami, dvome obeh avtorjev v precejšnji meri ublažijo. Migracije, ki jih potrjujejo te raziskave, so se dejansko dogajale dokaj zgodaj, od 4. do 1. tisočletja pr. n. št. To pomeni, da je minilo mnogo časa, v katerem so se posamezni jeziki transevrazijske družine lahko razvijali vsak v svojo smer. To pa je tudi razlog za težave, ki jih omenjata Lee in Ramsey (2011) pri primerjanju korejščine z drugimi sodobnimi jeziki te družine. Sistematičnih podobnosti, posebej še v besedišču, je zato relativno manj, kot bi pričakovali. Vseeno pa jih je še vedno dovolj, da so tudi primerjave med posameznimi jeziki pokazale skladnost z arheološkimi in genetskimi podatki.

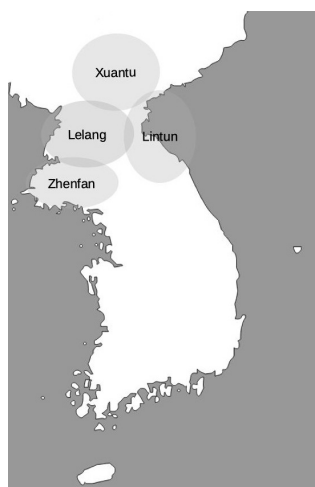
Skratka, lahko rečemo, da z veliko verjetnostjo gre za zgodovinske migracije skupin, ki so bile genetsko relativno homogene, s svojo specifično materialno kulturo (rastline, ki so jih gojili za prehrano, tkalske tehnike) in svojim jezikom.

Tako širše razumevanje migracij osvetljuje tudi poznejše procese formiranja držav in etnogeneze na Korejskem polotoku. Tod se opiramo na Leeja in

Ramseyja (2011) ter Cumingsa (2005). Ti zgodovinski procesi naj bi potekali nekako takole.

Od okrog 2500 pr. n. št. dalje so se na sedanjem kitajskem severovzhodu in na Korejskem polotoku začele ustanavljati prve plemenske zveze. V ta prostor je v času dinastije Han v začetku 1. stoletja pr. n. št. prodrla tudi Kitajska in ustanovila province pod vojaško upravo, skratka kolonije, med katerimi je bila najbolj prominentna kolonija Lelang (kor. Nangnang-gun 낙랑군, kit. Lèlàng Jùn 樂浪郡; 108 pr. n. št. do 313 n. št., glej sliko 3 spodaj).

Na jugu polotoka so v 1. stoletju n. št. nastale tri plemenske zveze 'Han' (Samhan 삼한 三韓), tj. Mahan, Jinhan in Byeonhan. Državi Goguryeo in Baekje sta se prvotno formirali severno od treh plemenskih zvez Han (glej sliko 4 spodaj). Ob njunem prodiranju na jug so se plemenske zveze Han začele notranje še bolj povezovati in utrjevati. V zvezi Mahan na jugozahodnem delu polotoka je dominantno vlogo prevzel Baekje, in tako je nastalo kraljestvo Baekje. Na skrajnem jugu se je zveza Byeonhan preobrazila v kraljestvo Gaya, ki ga je nazadnje pripojila Silla, ki je zrastle iz zveze Jinhan na jugovzhodnem delu polotoka.

SLIKA 3: Lelang in druge kitajske kolonije na severnem delu Korejskega polotoka (108 pr. n. št. do 313 n. št.)

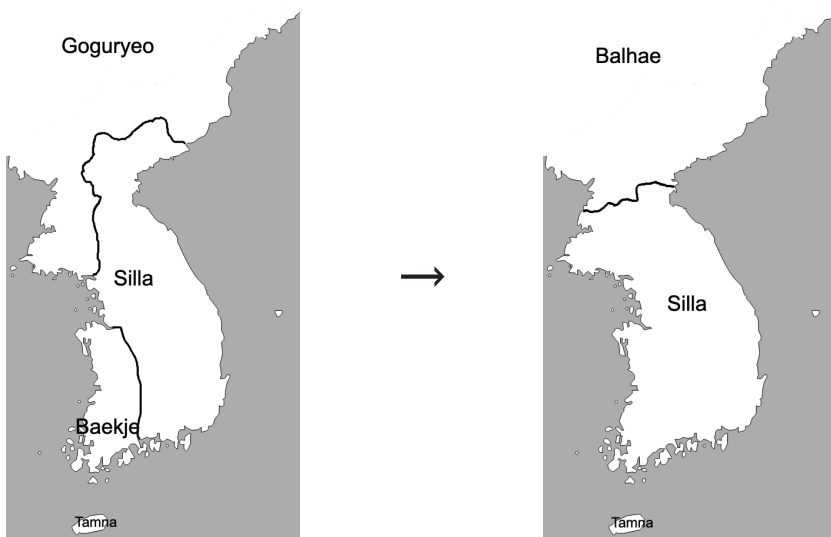

SLIKA 4: Korejske 'plemenske' države okoli 1. st. n. št.

SLIKA 5: Konsolidacija – Goguryeo, Baekje, Silla in Gaya okoli 475 n. št.

Obdobje potem, ko so se od 4. stoletja dalje plemenske zveze strnile v tri države je tkzv. obdobje treh kraljestev (Samguksidae 삼국시대) in sicer Goguryeo (고구려 高句麗, 37 pr. n. št. – 668 n. št.), Baekje (백제 百濟, 18 pr. n. št. – 660 n. št.) in Silla (신라 新羅, 57 pr. n. št. do 935 n. št., slika 5). Silla na jugovzhodu je polagoma krepila svojo prevlado na polotoku, dokler ni ob podpori Kitajske pod dinastijo Tang l. 668 končno zavzela večine polotoka in na ta način prvič združila polotok v eno državo (slika 6 spodaj).

Višek kraljestva Silla okrog l. 576

Balhae in Združena Silla okrog l. 830

SLIKA 6: Združevanje na Korejskem polotoku: od ‘treh kraljestev’ okrog l. 576 do združitve polotoka in razcepa na Balhae in kraljestvo Silla okrog l. 830

Ker je ta monografija namenjena predvsem slovensko govorečemu bralstvu, moramo na koncu omeniti še majhno kraljevino Tamna (탐라 耽羅) na južnem otoku Jeju (제주도 濟州島) in usodo jezika tega otoka. Tamni je pod dinastijama Silla in Goryeo še uspelo ohraniti avtonomijo kot vazalski državi, dokler ni bila pod dinastijo Joseon dokončno pripojena h korejski državi. Jezik kraljevine Tamna, po sedanjem imenu otoka, Jeju (izg. Čedžu), ga poimenujemo čedžujščina (*jejeuo* 제주어), se je ohranil tudi po pripojitvi, vse do neuspešne vstaje lokalnega prebivalstva proti brutalnemu postopanju z otočani pod režimom tedanjega predsednika Južne Koreje Singmana Rija⁹ l. 1948 (Cumings 2005: pogl. 4, 220–221).

9 V anglofonskem itd. svetu poznan kot Syngman Rhee (이승만 李承晩).

Čedžujščina je bila potem sistematično zatirana vse do konca vojaške diktature l. 1988. Posledica tega je, da je večina naravnih govorcev, ki so še ostali, starejša od 60 let, jezik sam pa je na Unescovem spisku najbolj ogroženih jezikov¹⁰, čeprav se danes pojavljajo poskusi revitalizacije tega jezika. Čedžujščina je, kot že rečeno, poleg korejščine edini jezik v družini korejskih jezikov, ki se je še ohranil. Je sorodna korejskemu jeziku, vendar se precej razlikuje, razlike so bistveno večje kot med običajnimi narečji, jezika vzajemno nista razumljiva.

Po zmagi kraljestva Silla so begunci vladajočega sloja države Goguryeo severno od Korejskega polotoka ustanovili etnično mešano državo Balhae (발해, kit. Bóhǎi 渤海 – 698–926), najprej sicer pod imenom Jin (진, kit. Zhèn 震), ki jo je dinastija Tang pripoznala kot vazalno državo. Prav tako jo je kot vazalno državo obravnavala Silla. Ta dvojnost je vplivala tudi na nadaljnji zgodovinski razvoj na Korejskem polotoku.¹¹

Severna meja združenega kraljestva se je pod dinastijo Goryeo (고려 高麗, 918–1392) premaknila nekoliko proti severu, nakar se je pod dinastijo Joseon (조선 朝鮮, 1392–1910) meja s Kitajsko, v času vladavine dinastije Qing, stabilizirala na rekah Dumangang (두만강 豆滿江, kit. Tùménjiāng 图们江) in Amnokgang 압록강 鴨綠江, kit. Yālù jiāng 鴨綠江).

Od l. 1910 do 1945 je bila Koreja pripojena Japonski. Po koncu II. sv. vojne pa je bila zaradi koristi zmagovalcev, ZDA in Sovjetske zveze, razdeljena na severno in južno okupacijsko cono. Začasna delitev je postala stalna, tako da imamo danes dve korejski državi: Severno Korejo (Demokratska ljudska republika Koreja, DLRK) in Južno Korejo (Republika Koreja). Tako japonska okupacija kot razcep na Sever in Jug se odražata tudi v razvoju in planiranju jezika v obeh Korejah.

5 Zaključek: oblikovanje korejskega jezika

Sam proces se je začel okoli 1. tisočletja pr. n. št. Na severu in verjetno tudi vzhodu so bili močni tunguški vplivi (Robbeets 2017; Nelson in dr. 2020). Nastajanje in konsolidacija plemenskih zvez sta vplivala tudi na razvoj jezika. Kot poročajo

10 UNESCO World Atlas of Languages <<https://en.wal.unesco.org/languages/jejeuo>> dostop 15. 3. 2023

11 Mnenja o etnični identiteti Balhae se razlikujejo. Korejski zgodovinarji Balhae uvrščajo med zgodovinske korejske države, medtem ko kitajski, japonski in zahodni zgodovinarji menijo, da etnična identiteta večinskega prebivalstva, Mohe, ki so bili govorniki jezika tunguške družine, ni povezana s Korejo. Vprašanje je dodatno zapleteno, ker gre pogosto tudi za projiciranje sedanjih pojmovanj etnične pripadnosti na ljudstva v preteklosti.

kitajski viri iz začetka 1. tisočletja, so se jeziki severnih predelov, Goguryeo in Baekje, razlikovali od jezikov na jugu polotoka, v plemenskih zvezah Byeonhan, Jinhhan in Mahan. Združitev polotoškega dela Koreje pod Sillo je nedvomno najbolj vplivala na poznejši razvoj jezika. Slaba tri stoletja trajajoča vodilna vloga Sille na polotoku je pustila svoj neizbrisni pečat na jeziku in tudi na etnogenezi. Prebivalstvo v združenem kraljestvu Silla se je začelo dojemati kot prebivalstvo enotne države, s tem se je krepila tudi zavest o pripadnosti korejski etniji.

Izjema v tem procesu je jezik otoka Jeju, čedžujščina, drugi jezik v mali družini korejskih jezikov, ki pa je danes uvrščen med močno ogrožene jezike.

POGLAVJE III

Korejska pisava v kontekstu Vzhodne Azije in širše: zgodovinski, jezikoslovni in družbeni vidiki

1 Uvod

V tem poglavju bomo predstavili korejsko abecedno pisavo hangeul v širšem kontekstu razvoja pisav z vidika njihove disperzije iz centra proti periferiji, zgodovinskega konteksta te disperzije ter z vidika sistemskih možnosti, ki jih imamo na voljo za zapis enot jezika. Precej podrobnosti o zgodovinskem razvoju pisav je takih, da morda tistih, ki jih zanima zgolj in samo zgodovinski razvoj hangeula, ne bodo prav posebej zanimale. So pa zanimive za tiste, ki hočejo vedeti več o razvoju pisav na splošno in o mestu hangeula med njimi.

Izum pisave je zelo redek pojav. Pisavo so neodvisno izumili samo nekajkrat: na Bližnjem vzhodu v Mezopotamiji in Egiptu pred okoli 5000 leti, v dolini Inda pred okoli 4500 leti, na Kitajskem pred okoli 3500 leti ter v Srednji Ameriki pred okoli 3000 leti. Tradicije pisanja drugod v veliki večini temeljijo na (i) posredovanju védenja o pisavi od tam, kjer so pisavo že uporabljali, in (ii) na bolj ali manj uspešnem prilagajanju že ustaljenih sistemov pisav potrebam lastnega jezika. Smer toka pri širitvi pisave je vedno iz kulturno razvitejšega središča proti periferiji. Lep zgled za to najdemo v 1. tisočletju n. št. v Vzhodni Aziji. Kitajsko pisavo so od bolj razvite zahodne sosede najprej prevzeli in sproti tudi prilagajali svojim potrebam na Korejskem polotoku, nekaj stoletij pozneje pa, delno preko Korejskega polotoka, delno pa neposredno iz Kitajske, tudi na Japonskem otočju. Zgodovinsko dosti zgodnejša pa je disperzija pisave iz Mezopotamije in Egipta, mehanizmi širitve pisave pa so bili podobni.

Klinopis, ki so ga v 3. in 2. tisočletju pr. n. št. najprej razvili v Sumeriji na jugovzhodu Mezopotamije in tudi današnjega Iraka, se je od tam začel polagoma širiti v Malo Azijo in Perzijo. Podobno so se hieroglifi, ki so jih izumili v Egiptu, že kmalu po njihovem izumu začeli v 3. in 2. tisočletju pr. n. št. širiti ob reki Nil na jug v državo Meroe v današnjem Sudanu ter na severovzhod proti Sinajskemu polotoku.

Ta širitev je pripeljala do razvoja soglasniških pisav, *abdžadov* (ime, tako kot pri abecedi, izhaja iz imen prvih treh črk pisave), med njimi je najbolj pomembna za nas feničanska. Dosti pozneje, v času od 1. tisočletja pr. n. št. do konca 1. tisočletja n. št., proti vzhodu pa tudi še pozneje, imamo zopet podoben pojav širjenja

– vendar to pot gre za sekundarno širjenje soglasniških pisav, *abdžadov*, in sekundarnih zlogovnih pisav, tkzv. *abugid* (tudi tu ime izhaja iz imen prvih treh črk pisave), ki so se tudi razvile iz *abdžadov* – z juga Arabskega polotoka v Vzhodno Afriko (etiopske pisave), na indijsko podcelino (pisava *kharoṣṭhī*, iz katere so se razvile pisava *devanāgarī* in druge indijske pisave) ter dalje v Jugovzhodno in Vzhodno Azijo. Iz tega toka so se razvile pisave v Kambodži, Burmi, na Tajskem, kot tudi v Tibetu in Mongoliji, vidni so tudi vplivi na razvoj hangeula (Daniels 2000). Podobno je potekalo tudi sekundarno širjenje na osnovi feničanske pisave nastale abecedne pisave iz vzhodnega Sredozemlja v Grčijo ter dalje v Zahodno (latinica, rune) in Vzhodno Evropo (glagolica, cirilica, armenska in gruzijska pisava).

2 Kaj je pisava?

2.1 Definicija pisave

Pisavo opredeljujejo trije vidiki: njena vizualnost, njena komunikacijska funkcija in njena povezava z jezikom. Na temelju definicije F. Coulmasa (1989: 17) pisavo definiramo s štirimi pogoji:

- (i) Pisavo sestavljajo hote izvedena znamenja.
- (ii) Znamenja so na trajni podlagi.
- (iii) Namen znamenj je sporočanje.
- (iv) Ta namen je dosežen tako, da so znamenja konvencionalno povezana z jezikom.

Pogoji niso vsi potrebni in zadostni,¹² kot bi to bilo potrebno za strogo logično definicijo, vendar pa so vsi skupaj dovolj natančni, da zajamejo vse znakovne sisteme, ki jih tudi intuitivno pojmujejo kot pisave. Prvi pogoj je potreben. Tod je poudarek predvsem na hotènosti – slučajnih oblik predmetov iz narave, ki spominjajo na znake neke pisave, ne moremo imeti za pisavo, pa naj bo podobnost še tako močna. Prav tako velja to za praske in črte, ki nastanejo kot nehotena posledica človeških kretenj. Coulmasovo zahtevo o grafičnosti znamenj, to je, da znamenja nastanejo s pomočjo nanašanja barvila na podlago ali vrezovanja v podlago, smo tod izpustili, in sicer zato, ker je manj bistvena. Črke na zaslonu računalnika spoznamo za pisavo, čeprav niso nanešene grafično. Zato v naši formulaciji stoji

¹² Pogoj je potreben, kadar vsak element, ki pripada dani kategoriji (v našem primeru pisavi), ta pogoj izpolnjuje. Pogoj pa je zadosten, kadar vsak element, ki ta pogoj izpolnjuje, pripada dani kategoriji.

le 'hote izvedena', brez opredelitve, kako. S prvim kriterijem lahko pokrijemo tudi znakovni jezik (ang. *sign language*), ki ga uporabljajo gluhonemi. Znakovni jezik v resnici v marsičem spominja na logografske pisave.

Drugi pogoj, trajnost podlage, je – ob izpolnjenem prvem – samo zadosten, ne pa tudi potreben. Dimni napisi, ki jih za reklamo po nebu pogosto izpisujejo športna letala, so ravno tako prepoznavni kot pisava, čeprav niso niti izvedeni grafično niti na trajno podlago.

Tretji pogoj je – ob izpolnjenih prvih dveh – tako potreben kot tudi zadosten. Pisavo opredeljuje kot sredstvo sporočanja in jo razmejuje od vseh hoteno izvedenih znamenj, ki tega namena nimajo – recimo od čačk na papirju, ki jih delamo na dolgočasnem sestanku. Vendar je poleg pisave še kopica drugih sistemov znakov, ki prav tako zadovoljujejo tega in prva dva pogoja. Najobičajnejši so prometni znaki ter bolj ali manj mednarodno uveljavljeni znaki, ki na letališčih, železniških postajah in v drugih javnih prostorih usmerjajo k pomembnim točkam, od prodaje kart in garderob pa do WC-jev. Skupna lastnost vseh teh znakov je, da so neodvisni od jezika sporočevalca in prejemnika. Npr. znak

– v resnici stilizirana kuverta – sporoča, da je nekje poštne okence. Neodvisnost od posameznega jezika je pri tej vrsti znakov dosežena s pomočjo njihove ikoničnosti.¹³

Tisti pogoj, ki pisavo razmejuje od drugih, pomožnih sistemov vizualnih znakov, je zadnji, četrti pogoj. Ta pogoj je ob izpolnjenih prvih treh, ki opredeljujejo izvedbo in namen, prav tako potreben in zadosten. Obenem je vsebinsko za opredelitev pisave osrednjega pomena. Pisavo opredeljuje kot sistem znakov, ki kodirajo drug sistem znakov – jezik. Seveda zgodovinska pot, ki je pripeljala do tega stanja, še zdaleč ni bila premočrtna; od nastanka zametkov prve pisave dalje sta tako jezik kot pisava vplivala drug na drugega.¹⁴

2.2 Osnovni pojmi

Glede na to, kako so enote v nekem sistemu pisave povezane z enotami v sistemu jezika, ki ga zapisujejo, imamo dve možnosti:

13 Ikoničen znak je podoben predmetu, na katerega se nanaša, glej Nöth 1990: 121.

14 Za zanimivo razpravo o tem glej npr. Olson 1993.

- (i) znaki pisave se nanašajo na pomenske enote jezika (morfeme, besede);
- (ii) znaki pisave se nanašajo na fonetične oz. fonološke enote jezika, od večjih proti manjšim: na zloge, glasove, foneme.

To razlikovanje temelji na principu dvojne členitve, ki smo ga spoznali v uvodnem delu (glej Martinet 1960). Ponovimo: govor kot zvezni tok glasov se razčleni v (i) pomenske enote, tj. besede, morfeme (*morfem: najmanjša enota jezika, ki ima konkreten pomen*), pri čemer se lahko vsaka od teh enot dalje razčleni v (ii) glasovne enote (zloge ali posamezne glasovne segmente oz. glasove).

Na osnovi tega, kakšne jezikovne enote kodirajo znaki pisave, nekoliko idealno ločimo dva temeljna tipa pisave: PLEREMSKE PISAVE, ki zapisujejo jezikovne enote s pomenom, in KENEMSKE PISAVE, ki zapisujejo glasovne enote – zloge oz. posamezne glasove jezika. Poimenovanje je uvedel French (1976: 118).¹⁵ Isto terminologijo uporablja tudi Haas (1976) v svoji podrobni klasifikaciji pisav, kot tudi drugi avtorji, npr. Coulmas (1989). French (1976: 126) je klasifikacijo pisav v okviru kenemskosti ali pleremskosti posplošil glede na raven in velikost predstavljenih jezikovnih enot. Tip, ki mu neka pisava pripada, poimenuje po jezikovnih enotah, ki jih enote te pisave primarno zapisujejo, tako kot je prikazano v tabeli 1.

TABELA 1: Klasifikacija pisav glede na kenemskost ali pleremskost in velikost jezikovne enote, ki jo pisava zapisuje

		RAVEN		
		pleremska	kenemska	
			alternacijska (kompleksno kenemska)	nealternacijska (enostavno kenemska)
VELIKOST JEZIKOVNE ENOTE	minimalna	<i>morfemska</i>	<i>morfofonemska</i>	<i>fonemska</i>
	neminimalna	<i>logografska</i>	<i>morfosilabična</i>	<i>silabična</i>

Bolj nazorno z nekaj zgledi je delitev na različne vrste pisav prikazana v spodnji tabeli 2 (glej French 1976: 118; Haas 1976; Coulmas 1989).

15 Pri tem se je naslanjal na Hjelmsov termin 'plerem' (iz gr. *pleres* – poln; torej tisti ki vsebuje pomen) in 'kenem' (iz gr. *kenos* – prazen; torej tisti, ki ne vsebuje pomena), in sicer za prvi tip ime 'pleremske pisave' (pomensko polne pisave), za drugi tip pa 'kenemske pisave' (pomensko prazne pisave).

TABELA 2: Klasifikacija pisav glede na jezikovne enote, ki jih zapisujejo

pleremske pisave (zapisujejo jezikovne enote s pomenom)		
PODZVRST PISAVE	ENOTE JEZIKA	ZGLED RABE
• logografske pisave	besede	kitajske pismenke (<i>sinogrami, hanzi, hanja, kanji</i>), rabljene npr. za zapis domačih besed v japonščini
• morfografske pisave	morfemi	kitajske pismenke (<i>sinogrami, hanja, kanji</i>), rabljene za zapis privzetih kitajskih besed v mešanem slogu pisave (<i>hanja/hangeul</i>)
kenemske pisave (glasovne enote – zlogi, glasovi jezika)		
PODZVRST PISAVE	ENOTA JEZIKA	ZGLED RABE
• zlogovne pisave	zlogi	<i>hiragana, katakana</i> za zapis japonščine
• <i>abugida</i> (zlogovna abeceda)	zlogi (sekundarni zapis, zlitje soglasniških in samoglasniških znakov v znake za zloge)	<i>devanagari</i> , pisava <i>Ge'ez</i> v Etiopiji in Eritreji
• <i>abdžad</i> (soglasniška abeceda)	soglasniki, dodatno lahko tudi anotacija samoglasnikov	arabska pisava, hebrejska pisava ...
• abecedne pisave	(vsi) glasovi, fonemi	hangeul, cirilica, latinica

Še zgled za *abdžad* (soglasniško abecedo): feničanska pisava, ki so jo potem prevzeli in si jo prilagodili Grki. Vidimo, da se oblika večine črk do danes ni prav bistveno spremenila. Grki so dodali ali prilagodili nekaj znakov za zapis samoglasnikov oz. drugih glasov, ki jih feničanski vzor ni zapisoval.

SLIKA 1: Feničanska pisava¹⁶

16 Wikimedia Commons <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=2311779>

In še zgled za *abugido* (zlogovno abecedo): pisava *Ge'ez*, s katero se zapisuje mdr. jezik Tigrinja, ki ga govorijo v severovzhodni Etiopiji v provinci Tigre in v Eritreji.

	↓ glasovna vrednost						...
	ä		u		i		...
<i>h</i>	ᐃ	H ^ä	ᐃ	H ^u	ᐃ	H ⁱ	...
<i>l</i>	ᐃ	L ^ä	ᐃ	L ^u	ᐃ	L ⁱ	...
<i>h</i>	ᐃ	H ^ä	ᐃ	H ^u	ᐃ	H ⁱ	...

		↑		↑		↑	
	— notranja zgradba —						
	glasovna vrednost						

SLIKA 2: Pisava *Ge'ez* (Etiopija in Eritreja)

Sistematična integracija grafičnih znakov za soglasnike in samoglasnike v en zlogovni znak v pisavi *Ge'ez* spominja na poznejši razvoj v hangeulu.

Dejansko pa se pisave kot produkt spontanega, nekontroliranega razvoja (z izjemami, kakršna je korejska primarno abecedna pisava hangeul) običajno ne dajo preprosto razporediti v enostavne sheme. Kot je pokazal Haas (1976: 191–), je treba poleg ravni, na kateri delujejo osnovne enote sistema pisave in njihove neposredne povezave z enotami jezika, upoštevati še informacijo, ki nam jo posreduje organizacija enot pisave pri zapisu enot jezika na drugih ravneh.

3 Od pleremskih pisav v prvih centrih civilizacije h kenemskim pisavam na periferiji

Zgodovinski razvoj pisave je tekkel od pleremskih pisav h kenemskim pisavam. To se morda zdi na prvi pogled paradoksalno, saj so kenemske pisave dosti enostavnejše, vendar je razlog za to pravzaprav preprost. Dosti lažje je namreč v govoru ločiti polnopomenske segmente z relativno stalnim pomenom kot pa posamezne glasove, ki so glede na vrsto zunanjih faktorjev dosti bolj spremenljivi. Kot rečeno, so se pleremske pisave pojavile v 'starem svetu' v obdobju od 5000 do 3500 let nazaj, najprej v Mezopotamiji in Egiptu, nato v dolini Inda, temu je

sledila Kitajska, ter nazadnje v 'novem svetu' pred približno 3000 leti, in sicer v Srednji Ameriki.

Razvoj v Srednji Ameriki so nasilno pretrgali španski konkvistadorji, tudi civilizacija v dolini Inda je presahnila, ne da bi svoj izum posredovala dalje. Tako danes vse sodobne pisave temeljijo na pleremskih pisavah Mezopotamije, Egipta in Kitajske. V vseh treh centrih je pisava na začetku temeljila na zapisovanju besed, skratka, bila je LOGOGRAFSKA (iz gr. *logos* – beseda). Z disperzijo iz centrov, torej iz Sumerije (klinopis), Egipta (hieroglifi) in Kitajske, se je tehnologija pisanja širila na periferijo in temu je pozneje sledil pojav kenemskih pisav. Razvoj pisav na osnovi sumerskega klinopisa in egiptovskih hieroglifov je potekal tako kot prikazuje tabela 3.

TABELA 3: Vrstni red razvoja *abugid*, *abdjad* in alfabetnih pisav (glej Daniels 2000)

logografske pisave

Mezopotamije in → → prave zlogovne pisave

Egipta

→ *abdzjad*

Z, JZ in C Azija, S Afrika

↳ *abugida*

JZ, J, JV in V Azija, V Afrika

↳ *alfabetne pisave* (latinica itd.)

Z Azija, Evropa

<hangeul (neodvisno)>

<Korejski polotok>

Kitajska je do danes ohranila svojo pleremsko pisavo (kitajske pismenke, kit. *hànzì* 漢字, kor. *hanja* 한자), več o razvoju na njeni periferiji, v Koreji in na Japonskem, pa bo govora v naslednjih razdelkih.

3.1 Zapis glasov v okviru pleremskih pisav

Na Zahodu ponekod še vedno prevladuje evrocentrični, 'razvojni' pogled (tipičen primer je Gelb 1963), po katerem naj bi razvoj pisav potekal v več stopnjah, in sicer od 'manj napredne' logografije preko vmesne stopnje zlogovnih pisav do 'najnaprednejše' stopnje, tj. alfabetnih pisav. Tak, zgolj na razvoju v Evropi temelječi pogled namreč ni v skladu z dejstvi, ampak je plod evrocentričnih predsodkov (glej Coulmas 2003). Dejansko so namreč možnost neposrednega zapisa glasov (zlogov, glasovnih segmentov) s pomočjo pleremskih znakov odkrili zelo zgodaj v vsakem od treh centrov, kjer so se samostojno razvile pisave (Mezopotamija, Egipt, Kitajska), katerih dedič je človeštvo še danes. Na tem odkritju temelji konstrukcija znakov pisave za zapis besed, katerih pomenov se grafično ne da zlahka izraziti,

npr. glagolov gibanja (glej Daniels 1996; Coulmas 1989). Tako so npr. v Egiptu sicer zelo hitro odkrili tudi princip zapisovanja posameznih glasov, vendar je zaradi prestiža logografskega zapisa ta ostal odrinjen v ozadje, samo kot pomožen način zapisovanja.

V Sumeriji je raba logografskih znakov za zapis glasov potekala nekoliko drugače, na podlagi REBUSNEGA PRINCIPA. Rebusni princip temelji na tem, da se glasovna vrednost besede uporabi za zapis druge homonimne besede. Naše številke so logografski znaki, zapisujejo besede, ki izražajo števila, in se tako lahko uporabljajo tudi v rebusnem principu. Npr. 5ER za zapis imena PETER. Rebusni princip je eden najbolj zgodnjih načinov rabe logografskih znakov za fonetski zapis.¹⁷

Rebusni princip je tudi temelj zapisa glasov v kitajski pisavi. Dejansko tudi zgradba okrog 90 % kitajskih pismenk temelji na rebusnem principu. V kitajski tradiciji temu ustreza tkzv. GLASOVNO IZPOSOJANJE (kor. *gacha* 가차 假借, kit. *jiǎjiè*, izposoja [glasu]). Ta način temelji na pomembnem odkritju, in sicer, da lahko pismenka zapisuje ne samo celo besedo ali morfem, torej jezikovni znak kot dvojico: glas – označevalec in pomen – označenec, ampak tudi samo glas kot označevalec in se tako uporablja za zapisovanje drugih, homofonih besed ali zlogov. Skratka, tkzv. glasovno izposojanje ni nič drugega kot REBUSNI PRINCIP. Odkritje rebusnega principa je bilo v precejšnji meri povezano z lastnostjo kitajščine, da se morfemi na glasovni ravni udejanjajo kot zlogi. S pomočjo odkritja 'rebusnega principa' se je izrazna možnost pisave močno povečala. V principu je bilo naenkrat mogoče zapisati vsako besedo, tudi večzložno.¹⁸

Uporaba 'rebusnega principa' pa ni takoj privedla do zlogovne pisave in s tem do radikalnega zmanjšanja števila potrebnih pismenk. Podobno kot v Egiptu, verjetno tudi zaradi močno ukoreninjenega in močno prestižnega morfografskega ali logografskega načina zapisa. V kitajščini se tako nikoli ni razvila čista zlogovna pisava, kakršni sta npr. japonski *hiragana* in *katakana*, dedinji kitajskih pismenk, rabljenih na osnovi rebusnega principa. Nasprotno, glasovno izposojanje so dopolnili s POMENSKO-GLASOVNIM SESTAVLJANJEM (kor. *hyeongseong* 형성 形聲, kit. *xíngshēng*, db. oblikovanje [na osnovi] glasu). Pismenke so zgrajene iz glasovnega določilca (kor. *seongbu* 성부 聲符, kit. *shēngfú*), ki bolj ali manj natančno nakazuje

17 Za opis rebusnega principa glej Coulmas (1989: 99).

18 Nekaj pismenk tega tipa, kjer se je prvotna pismenka izgubila iz rabe ali pa je spremenila obliko, je v rabi še danes. Npr. pismenka 來: kit. *lai* (priti) je v času dinastije Shang (1600–1046 pr. n. št.) zapisovala besedo za neke vrste žito. Na osnovi rekonstrukcije naj bi se izgovarjala kot [lǎg]. Pismenko so potem uporabili za zapis homofone besede *lǎg*, ki je pomenila 'priti' (Coulmas 1989: 101).

izgovarjavo zapisanega morfema, in iz pomenskega določilca (tudi 'pomenskega ključa', kor. *busu* 部首, kit. *bùshǒu*), ki nakazuje pomensko kategorijo, v katero zapisani morfem spada. S tem je število pismenk samo naraščalo.¹⁹

Danes tako pismenke na osnovi glasovnega izposojanja in pomensko-glasovnega sestavljanja skupaj predstavljajo več kot 90 % vseh kitajskih pismenk. Takemu sistemu pismenk, kjer notranja struktura pismenk temelji v veliki meri na izgovarjavi zlogov, v katerih se udejanjajo morfemi, bomo rekli SILABO-MORFOGRAFSKI ali malo manj učeno, ZLOGOVNO-MORFOGRAFSKI.

V povezavi z adaptacijo kitajske pisave za zapis jezikov na periferiji je za nas posebej zanimiv še en zgled glasovne analize iz kitajskega sistema pisave. Od 1. stoletja pr. n. št. dalje se je skupaj s prihodom budizma vse bolj večal dotok budistične terminologije iz starih indijskih jezikov SANSKRIT in PALI. Kako vse to prevesti v kitajščino? Rešitev so prevajalci iskali in tudi našli v dveh smereh. Najprej s prevajanjem po pomenu. Budistične termine so smiselno prevedli s kitajskimi ustreznici (tkzv. kalki). Druga možnost pa so bile izposojenke, izrazi, prevzeti iz izvornih jezikov (glej npr. Tōdō 1969). Ilustrirajmo to z zgledom iz 7. stoletja n. št., s prevodom imena ene najbolj poznanih budističnih suter, napisanih v sanskrtu, tj. *Prajñāparamita-hridayam sutra* ('Srčna sutra popolne modrosti'), v kitajščino. V samem prevodu imena sta zaobjeti obe strategiji:

Najprej izposojenka: *Prajñāparamita* (popolnost transcendentne modrosti), zapisana s kitajskimi pismenkami na osnovi rebusnega principa, tj. izgovora/branja teh pismenk kot 般若波羅蜜多 (kit. *bōrěbōluómìduō*), sino-korejsko: *banyabaramilda* 반야바라밀다. Transkribirano v sodobni kitajski izgovarjavi se to ne sliši kaj dosti podobno sanskrtskemu izvorniku, toda izgovor kitajščine v 7. stoletju je bil toliko drugačen, da je bil v okviru tedanjega kitajskega glasoslovja dovolj dober približek izvornika.

In nato kalk: drugi del imena sutre *hridayam sutra* (Srčna sutra) so prevedli s 心 (*xīn* = srce) in 經 (*jīng* = v kitajski tradiciji klasični spis, torej sutra). Končni rezultat je bil tako 般若波羅蜜多心經 (kit. *bōrěbōluómìduō xīnjīng*), ali kot je sutra poznana po celi Vzhodni Aziji, na kratko: 般若心經 (kor. *banyasingyeong* 반야심경, kit. *bōrěxīnjīng*, jpn. *han'ya shingyō*).

19 Še zgled za pomensko-glasovno sestavljanje. Pismenko 板 (le-ta v sod. kitajščini zapisuje morfem *ban*, deska) sestavljata pomenski določilec in obenem samostojna pismenka 木 (drevo, vse, kar je v zvezi z lesom) ter glasovni določilec, tudi samostojna pismenka, 反 (nasprotovati). V času, ko je pismenka nastala, sta bili izgovarjavi morfemov *fan* v glasovnem določilcu in *ban* končne pismenke še bližji, kot sta danes.

3.2 Analiza zlogov v kitajščini s pomočjo *fǎnqiè* (反切)

Kadar je najmanjša jezikovna enota, ki jo znak pisave zapisuje, morfem, izražen kot zlog, je manjše glasovne enote, iz katerih je zlog sestavljen, zelo težko analizirati. Na Kitajskem so za ta problem pod vplivom indijskega védenja o fonetiki, ki je prispelo skupaj z budizmom, našli rešitev – kit. *fǎnqiè* (反切, kor. *banjeol* 반절), tj. izražanje izgovarjave (branje) posamezne pismenke s pomočjo dveh drugih, bolj splošno poznanih pismenk. Uvedba *fǎnqiè* je omogočila nadaljnje poglobljanje fonetske analize zlogov.

Fǎnqiè (*banjeol*) temelji na relativno regularni zgradbi zlogov v kitajščini. Zlog je zgrajen iz začetnega soglasnika (ali praznega mesta), vmesnega samoglasniškega sklopa in morebitnega soglasnika, ki zlog zaključuje. *Fǎnqiè* (*banjeol*) izgovor dane pismenke vključno s tonom pojasni s kombinacijo dveh drugih pismenk: 1. pismenka (tkzv. 反 *fǎn*) prispeva začetni soglasnik, 2. pismenka (tkzv. 切 *qiè*) pa ostanek zloga, tj. samoglasniški sklop in morebitni končni soglasnik. Zgled:

(1) 東 *dōng* (vzhod) → *d* + *ōng* ➔ 德 *dé* (morala) + 紅 *gōng* (šivanje)²⁰

Tak postopek omogoča dokaj natančno glasovno analizo kitajskih morfemov, tehnika analize pa je vplivala tudi na razvoj hangeula. V Sejongovem proglasu *Hunminjeongeum* 훈민정음 訓民正音 (db. učiti ljudstvo pravilnih glasov), o katerem bo več povedanega pozneje, je *fǎnqiè* predstavljen kot osnovna lastnost njegove nove fonetske, abecedne pisave, ki jo sedaj poznamo kot hangeul. Seveda, saj se s to pisavo da ne samo zapisati korejske glasove, ampak tudi natančno opisati začetne glasove kitajskih morfemov ter prav tako njihove vmesne samoglasnike in končne soglasnike, skratka to, kar je funkcija *fǎnqiè* v kitajščini (glej Lee in Ramsey 2011). Na koncu povzemimo temeljne značilnosti pisav v primarnih sistemih pisave v tabeli na naslednji strani.

20 V korejski tradiciji: *dong* → *d* + *ong* 德 *deok* + 紅 *hong*.

TABELA 4: Klasifikacija primarnih sistemov pisave v odnosu do zapisovanja glasov

	hieroglifi (Egipt)	klinopis (Sumerija)	kitajske pismenke
sistem pisave je primarno	logografski	logografski	logografski (zlogovno- morfografski)
reprezentacija glasov kot eden od principov zgradbe znakov	DA	DA	DA
sekundarna raba znakov za zapis glasov	segmenti (soglasniki, prominentni samoglasniki)	zlogi	zlogi
sekundarna raba je podrejena, ni prominentna	DA	DA	DA

4 Periferija v Vzhodni Aziji: Koreja in Japonska

V tem razdelku si bomo ogledali, kako se je pisava razvijala v Koreji in, pod močnim korejskim vplivom, tudi na Japonskem.

4.1 Koreja

4.1.1 Prilagajanje kitajske pisave lokalnim okoliščinam

V Vzhodni Aziji je bila Koreja prva, ki jo je iz Kitajske dosegla 'tehnologija' pisave. Velik vpliv so imele kitajske kolonije, ki jih je kitajska dinastija Han (202 pr. n. št. do 220 n. št.) vzpostavila na severu Korejskega polotoka, najbolj dolgoživa med njimi je bila, kot že omenjeno, Lèlàng Jùn (kor. Nangnang gun 낙랑군 樂浪郡, 108 pr. n. št. do 313 n. št.). Tudi pozneje, za časa treh kraljestev (Goguryeo, Baekje, Silla), je najprej prevladoval začetni stadij – prevzetje pisnega jezika skupaj s pisavo – skratka pisanje v kitajščini. Pisni jezik – klasična kitajščina – je dolgo ostal prestižni jezik pisanja in izobrazbe. Obenem so specifične jezikovne razmere, pisanje krajevnih in lastnih imen, zahtevale prilagajanje potrebam lastnega jezika. Tako se je za zapis v korejščini razvil *idu* (이두 吏讀), hibridni pleremsko-kenemski sistem pisave, ki v širši interpretaciji obsega tudi *hyangchal* (향찰 鄉札), dobesedno 'domači zaznamki', in *gugyeol* (구결 口訣, sistem anotiranja kitajskih besedil za branje v korejščini). V *iduju* lahko kitajske pismenke zapisujejo kitajske tujke, prav tako pa tudi domače besede in tudi fonetično (rebusni princip) zloge korejskega jezika. Korejščina je močno pregiben jezik, tako da so s kitajskimi pismenkami zapisovali korene polnopomenskih korejskih besed in kitajskih tujk,

slovnice pripone ter druge funkcijske morfeme in členke pa s kitajskimi pismenkami v fonetični rabi, tj. *gugyeol*. Mnogo teh pismenk v fonetični rabi je sčasoma dobilo poenostavljeno obliko, npr. 厶→厂 (æ 애), 伊→イ(i 이), 尼→匕(ni 니).

Tako kot v primeru kitajščine (glej razdelek 3.2) je fonetična raba kitajskih pismenk temeljila na rebusnem principu. Novost je bila ta, da so pri nekaterih pismenkah za njihovo glasovno vrednost vzeli glasovno podobo (ali pa samo njen del) korejske besede, ki jo je pismenka tudi lahko zapisovala. *Idu* je bil očitno tudi vzor za japonsko pisavo *man'yogana* iz 8. stoletja n. št. ter znotraj tega *gugyeol* vzor za nastanek japonskih zlogovnih pisav, *hiragane* in po obliki predvsem *katakane*, ki se je prav tako uporabljala zlasti za anotiranje besedil napisanih v kitajščini. Kot pisava administracije se je *idu* uporabljal tja do konca 19. stoletja.

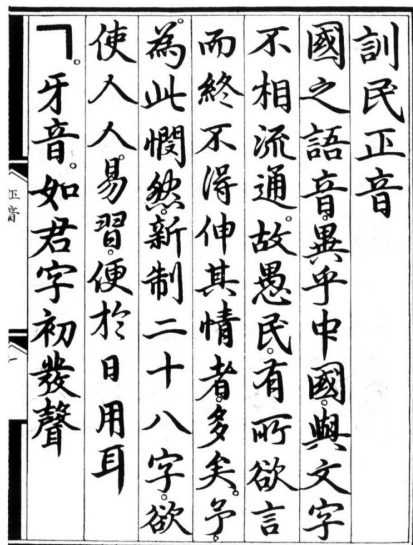
4.1.2 Korejska abeceda – *Hunminjeongeum*

Pisanje v klasični kitajščini, ki je bilo znak elitne izobrazbe, in prav tako tudi raba *idu* sta bila preveč zapletena, da bi se pisava razširila med ljudstvom. Preboj je naredil za časa dinastije Joseon kralj Sejong. Sam začetek ustvarjanja sicer sega v l. 1443, Sejong pa je v proglasu *Hunminjeongeum* 훈민정음 訓民正音 (db. naučiti ljudstvo pravilnih glasov/pravilne izgovarjave) novo abecedno pisavo, namenjeno ljudstvu (*min* 민 民), razglasil l. 1446. Za datum razglasitve se sklepa, da je bil 9. oktober. Izum korejske abecede je tako pomemben, da se ta dan danes slavi kot 'dan *hangeul*' v RK in kot 'dan *joseongeul*' v DLRK.

Najprej je bila pisava dolgo časa poznana kot *eonmun* 언문 諺文 (ljudska pisava), v rabi pa sta bili tudi poimenovanji *amgeul* 암글 (ženska pisava) ter *sangmalgeul* 상말글 (pisava vulgarnega jezika), kar glede na nizek položaj žensk v korejski fevdalni družbi in na nizek položaj domačega jezika v primeri s klasično kitajščino zgovorno kaže, kaj si je tedanja elita mislila o tej novotariji. Kakšno mnenje je imel o 'ljudstvu' (*min* 민 民) sam Sejong, pa se vidi iz nadaljevanja proglasa, kjer v tretjem stolpcu omenja 'neuko ljudstvo' (*umin* 우민 愚民). Danes to pisavo poznamo v RK kot *hangeul* 한글, v DLRK pa kot *joseongeul* 조선글.²¹ Nekateri avtorji (glej npr. Lee in Ramsey 2011: 106) so na osnovi naslova proglasa (*Hunminjeongeum*) mnenja, da je bila pisava namenjena najprej predvsem za anotiranje pravilne izgovarjave kitajskih besed, vsekakor pa je kljub

21 Razlika v imenu izhaja iz različnega sodobnega poimenovanja pisave v RK in DLRK. Poimenovanje temelji na imenu države, na jugu Han, na severu pa Joseon (izg. *Čosón*). V svetu bolj razširjeno poimenovanje 'hangeul' (izg. *hanɡuul*) uporabljamo tudi v tej monografiji, in sicer v transliterirani obliki, ki se splošno uporablja v Južni Koreji.

nasprotovanju dela izobraženih elit dolgoročno hangeul odigral v korejski družbi izredno pomembno vlogo.

SLIKA 3: Prvih nekaj vrstic uvoda kralja Sejonga k proglasu *Hunminjeongeum* (훈민정음 訓民正音), uvod je zapisan v klasični kitajščini²²

Hangeul je po principu organizacije abeceda s sekundarnim grupiranjem črk v zloge. Pisavo je izumil kralj Sejong, vendar ne sam, ampak ob sodelovanju z eminentnimi korejskimi strokovnjaki na področju fonetike. Navdih zanjo pa so bili indijsko-tibetanski sistemi pisave in indijska tradicija analize glasov. Tak znanstveni pristop se odraža tudi v izredno racionalni zgradbi hangeula (glej Daniels 2000).

4.1.3 Notranja zgradba hangeula

Fonetska analiza korejskih glasov, ki je pripeljala do nastanka hangeula, je bila zelo natančna.

Eksplirana je npr. aspiriranost soglasnikov nasproti neaspiriranosti ter 'krepkost' (grlenost) soglasnikov proti 'šibkosti' (negrlenosti), kot tudi mesto tvorjenja pri nekaterih soglasnikih (King 1996: 20; glej tudi tabelo na naslednji strani).

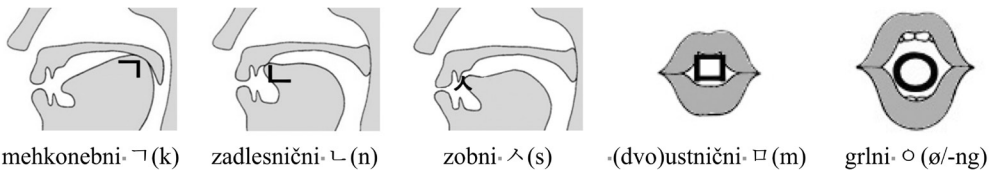
²² Vir: <https://archives.hangeul.go.kr/archives/external/organization/857/biblio>

TABELA 5: Oblike črk za soglasnike v hangeulu ter njihovo mesto in način tvorjenja²³

Mesto tvorjenja ↓	Način tvorjenja		
	Enostavni	Aspirirani	Krepki
mehkonebni	ㄱ g	ㅋ k	ㆁ kk
zobni	ㅅ s	-----	ㅆ ss
zadlesnični	ㅈ j	ㅊ ch	ㅉ jj
zobni	ㄷ d	ㅌ t	ㅍ tt
(dvo)ustnični	ㅂ b	ㅃ p	ㅍ pp

Prvotno je hangeul imel 28 osnovnih črk, danes se jih uporablja le še 24. To je šest črk za zapis osnovnih samoglasnikov, štiri črke za zapis palataliziranih samoglasnikov ter 14 črk za zapis osnovnih in aspiriranih soglasnikov. Vendar nekateri avtorji tudi izvedene črke za zapis krepkih soglasnikov in sestavljene črke za zapis diftongov štejejo kot ločene črke, kar seveda pripelje do razlik v številih.

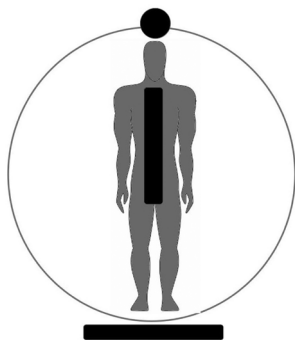
Osnovne oblike črk temeljijo pri soglasnikih na položaju govoril, jezika, ustnic, ust, tako kot je prikazano na sliki 4 spodaj.

SLIKA 4: Hangeul: položaj govoril in oblike črk za soglasnike (po King 1996: 218–227)

Osnova za oblike črk za samoglasnike je bolj simbolična, saj temelji na osnovnih pojmih kitajske filozofije, nebu, zemlji in človeku (slika 5).

²³ Transliteracija tod in v nadaljevanju tega poglavja sledi uradni transliteraciji Ministrstva za kulturo RK (podrobneje je o tem govorila v razdelku 6 poglavja VII).

simbol Neba: ·okrogla-pika ¶
simbol-Zemlje: ·vodoravna črta ¶
simbol-Človeka: ·navpična črta

SLIKA 5: Hangeul: navdih za oblike črk za samoglasnike (prim. King 1996: 218–227)

Vsekakor pa je izbor v obeh primerih posrečen, tako si je oblike dosti lažje zapomniti.

Črke v hangeulu in glasovi, zapisani v mednarodni fonetični abecedi (MFA), ki jih zapisujejo, so videti takole:

TABELA 6a: Črke v hangeulu in glasovi, ki jih zapisujejo: samoglasniki (zapis v MFA)

Enostavni samoglasniki								
ㅣ	i	[i]	ㅡ	eu	[u]	ㅜ	u	[u]
ㅓ	e	[e]	ㅗ	eo	[ʌ]	ㅛ	o	[o]
ㅕ	ae	[æ]				ㅜ	a	[a]
Diftongi/dvoglasniki								
			ㅟ	ui	[uj]	ㅟ	wi	[y]
						ㅟ	oe	[ø]
y + V								
						ㅟ	yu	[ju]
ㅟ	ye	[je]	ㅟ	yeo	[jʌ]	ㅟ	yo	[jo]
ㅟ	yae	[jæ]				ㅟ	ya	[ja]
w + V								
ㅟ	we	[we]	ㅟ	wo	[wʌ]			
ㅟ	wae	[wæ]				ㅟ	wa	[wa]

TABELA 6b: Črke v hangeulu in glasovi, ki jih zapisujejo: soglasniki (zapis v MFA)

ㄱ	g	[g,k]	ㄴ	n	[n]	ㄷ	d	[d,t]	ㄹ	l	[l,r]	ㅅ	s	[s]	ㅁ	m	[m]	ㅇ	Ø/ng	[Ø/-ŋ]			
ㅋ	k	[kʰ]	ㅌ	t	[tʰ]	ㅊ	ch	[tʰ]	ㅍ	p	[pʰ]	ㅎ	h	[h]	ㅈ	j	[tʃ]	ㅂ	b	[b,p]			
ㆁ	kk	[kʰ]	ㅍ	tt	[tʰ]	ㅆ	ss	[sʰ]	ㅃ	pp	[pʰ]												

4.1.4 Sekundarna struktura hangeula

Prvotno je hangeul imel tudi možnost za anotiranje tonov. To je bilo koristno predvsem za anotiranje izgovarjave kitajskih besed. Anotiranje tonov je bilo pozneje opuščeno.

TABELA 7: Anotiranje tonov v hangeulu (King 1996: 218–227)

TON	15. stol.	20. stol.	pomen
NIZEK	 [tsyuk]	죽 <i>juk</i>	močnik
VISOK	 [•sin]	신 <i>sin</i>	čevlji
DVIGAJOČ SE	 [•:tsyon]	중 <i>jong</i>	suženj

Hangeul bi se načeloma lahko zapisoval tako kot naša abecedna pisava, linearno, črko za črko, vendar so črke od samega začetka zaradi lažjega branja grupirali v zloge. Razvoj razumevanja notranje zgradbe zlogov in s tem grupiranja črk hangeula v zloge prikazuje spodnja tabela 8.

TABELA 8: Razvoj oblikovanja zlogov v hangeulu (King 1996: 218–227)

Zgled razvoja zapisa	Obdobje (stoletje)		
	15. st.	16. st.	18. st.
Razvoj zapisa <i>nimgeum-i</i> (<i>kralj</i> – NOMINATIV, danes arhaizem)	님그미 <i>nim-geu-mi</i>	님금미 <i>nim-geum-mi</i>	님금이 <i>nim-geum-i</i>
Razvoj zapisa <i>jab-a</i> (ujeti – INFINITIV, danes <i>jab-da</i>)	자바 <i>ja-ba</i>	잡바 <i>jab-ba</i>	잡아 <i>jab-a</i>

Že same črke hangeula dokaj natančno zapisujejo posamezne glasove, sekundarna struktura grupiranja črk v zloge pa nakazuje zlogovno in do neke mere morfološko strukturo besedila. Res, kot prikazuje zgled v gornji tabeli, je grupiranje v zloge najprej temeljilo na čim enostavnejši strukturi zlogov, polagoma pa je začel prevladovati morfofonološki princip zapisa, kjer je zapis istega morfema stalen, na dejansko izgovarjavo pa vpliva glasovni kontekst. Skratka, Martinetova dvojna členitev se je vrnila skozi zadnja vrata – tj. skozi pravopisne konvencije. Hangeul v sedanji obliki je tako primarno abecedna pisava, v sekundarni strukturi pa zlogovna in delno tudi pleremska.

Tukaj se pojavi zanimiva primerjava s slovenskimi pravopisnimi konvencijami ter pravopisnimi konvencijami v hrvaščini in srbsčini. V sekundarni strukturi tudi korejščina poleg zlogov (oz. morfemov) s presledki loči posamezne besede, enako kot mdr. slovenščina, srbsčina, hrvaščina. Razlika pa je v pristopu k zapisu morfemov. Slovenščina se je odločila za stalni zapis na ravni morfema, medtem ko hrvaščina in srbsčina bolj sledita načelu 'piši, kot govoriš'. Videti je, da je v tem pogledu korejščina s svojimi pravopisnimi pravili nekje vmes, vendar bližje slovenščini.

Posledice ene ali druge odločitve so različne. Vsaj v slovenskem primeru je odločitev za stalni zapis na ravni morfemov prispevala k premostitvi zapisa med govorno zelo različnimi narečji. S tem v zvezi velja morda razmisliti o zapisu fonema /l/ (ㄹ) v besedah v korejščini, prevzetih iz kitajščine. V pravopisu v RK fonem /l/ (ㄹ) na začetku besede pred visokima samoglasnikom [i] in drsnikom [j] odpade (npr. priimka *이* 이 *李*, kit. *Li* in *유* 유 *柳*, kit. *Liù*), sicer pa se izgovarja kot [n] in tudi zapisuje z ㄴ, medtem ko v pravopisu v DLRK ostaja tak, kot je, in se tako tudi izgovarja kot [r] (npr. sino-korejska beseda za 'delo' 勞動 se v DLRK zapiše *ro-dong* 로동, v pravopisu v RK pa *no-dong* 노동). Problem v pravopisu v RK je, ko se morfem pojavi sredi besede ali pa se pred besedo z začetnim /l/ (ㄹ) pojavi druga beseda oz. morfem, ki po pravilu asimilacije zahteva eksplicitno izgovarjavo začetnega /l/ (ㄹ) kot [r].

Zgled: V besedi *yu-tong* 유통 (流通) → *yu* 유 流 črka ㄹ iz zapisa sino-korejskega morfema (*lyu* (流) izgine. Nasprotno pa v besedi *gyo-lyu* 교류 (交流) črka ㄹ v zapisu ostane: *lyu* 류 (流). Skratka, v primeru fonema /l/ ima zapis, ki temelji na izgovarjavi, za posledico, da se isti morfem glede na mesto v besedi zapiše enkrat tako, drugič drugače, kar lahko predstavlja oviro pri usvajanju besedišča. Vidimo torej, da gornje pravopisno pravilo odstopa od siceršnje morfofonološke usmeritve zapisa s hangeulom.

Spreminjala se je tudi oblika znakov. Iz prvotno bolj oglate oblike se je oblika pod vplivom pravil pisanja kitajskih pismenk do 20. stoletja dejansko harmonizirala s kitajsko pisavo, vključno s serifi.

TABELA 9: Razvoj oblike črk (po Kingu 1996: 218–227)

Črka	Obdobje	
	15. stol.	20.stol.
<i>s</i>	ㄱ	ㅅ
<i>j</i>	ㄴ	ㅈ
\emptyset	○	◊
<i>-ng</i>	◉	◊

Takole pa je videti hangeul v sodobni rabi, besedilo s hangeulom, mešanim s kitajskimi pismenkami, za zapis nekaterih polnopomenskih besed (v rabi od konca 19. stoletja in v RK do cca l. 1990) ter isto besedilo, zapisano samo s hangeulom (DLRK in po l. 1990 tudi RK).

TABELA 10: Sodobna korejska verzija prvih vrstic iz uvoda kralja Sejonga k *Hunminjeongeumu* 훈민정음 (King 1996: 218–227, po Kang 1990)

1. Mešani zapis	우리 나라의	말은	中國의	말과	
2. Hangeul	우리 나라의	말은	중국의	말과	
3. Transliteracija	<i>u-ri na-ra-ui</i>	<i>mal-eun</i>	<i>jung-gug-ui</i>	<i>mal-gwa</i>	
4. Pomen	naša domovina-ROD	jezik-TEMA	Kitajska-ROD	jezik-z	
1. Mešani zapis	달라서,	漢字와는	서로	잘	通하지
2. Hangeul	달라서	한자-와-는	서로	잘	통하지
3. Transliteracija	<i>dal-la-seo</i>	<i>han-ja-wa-neun</i>	<i>seo-lo</i>	<i>jal</i>	<i>tong-ha-ji</i>
4. Pomen	drugačen-in	kit. pismenke-z-KONTR	vzajemn-o	dobro	komunicirati-PRIMERJALNIK

4.1.5 Razvoj pisnega jezika v predmoderni in moderni dobi

Po uvedbi pisave hangeul je bilo stanje v korejskem pisnem izražanju diglosija (raba dveh jezikov). Vlogo tkzv. prestižnega jezika je formalno še vedno opravljala ali pisna (klasična) kitajščina (*hanmun* 한문 漢文, kit. *wén yán* 文言) s sino-korejsko izgovarjavo ali pa korejščina, zapisana v sistemu *idu*. Neformalne pisne zvrsti pa so se spirale na hangeul.

V tradicionalni korejski družbi je uporabo hangeula zavirala okostenela struktura te družbe, prevlada konfucianizma kot ideologije in s tem visokega prestiža klasične kitajščine kot pisnega jezika ter s tem v zvezi sistem državnih izpitov, ki so ga ukinili šele l. 1894. Ta sistem je bil tisti, ki je v danem kontekstu neposredno zaviral uporabo hangeula. Zaradi svoje pristranskosti (k izpitom so bili pripuščeni samo pripadniki višjega sloja) in zazrtosti v klasično kitajsko pismenost so državni izpiti močno zavirali prodor sodobnega izobraževanja v družbo. Posledično je do konca 19. stoletja hangeul dejansko kot neprestična pisava ostal na robu korejske družbe, med 'neukimi' in 'ženskami', zato je bila pismenost med preprostim ljudstvom zelo nizka, še posebej med ženskami, za katere je v tradicionalni konfucianistični morali veljalo, da je nevednost čednost. Šele z reformami Gabo (*Gabo gaehyeok* 갑오개혁) konec 19. stoletja je Koreja poskušala ujeti vlak modernizacije. Kot uradni jezik je klasično kitajščino nadomestil korejski jezik, zapisan v mešanem slogu, s kitajskimi pismenkami in hangeulom. Ta mešani slog zapisa se je s hitrim razvojem medijev ustalil kot norma in je nadomestil dotedanjo rabo na kitajskih pismenkah temelječega sistema *idu*. V Koreji se je končno začelo gibanje za poenotenje pisnega in govornega jezika (King 2007).

Po II. sv. vojni in koncu japonske kolonialne prevlade je bila ena od velikih nalog pred obema državama na Korejskem polotoku hitro opismenjevanje prebivalstva. Posledica tega je bil prehod na izključno rabo hangeula v javnem komuniciranju. V DLRK je to bilo od l. 1950 dalje, v RK pa po več reformah in nihanjih od l. 1990 dalje (Coulmas 2003). Vsekakor pa v ozadju še vedno obstajajo kitajske pismenke, in v strokovni literaturi ob specialističnih izrazih pogosto najdemo v oklepaju še zapis v kitajskih pismenkah. Da bi se izognili morebitnim dvoumnostim zaradi razširjene homofonije sino-korejskega besedišča, tej praksi sledimo tudi ponekod v tej monografiji, posebej še pri strokovnih korejskih izrazih.

4.2 Japonska

Da bi lahko razvoj na Korejskem polotoku postavili v ustrezno primerjalno perspektivo, tod na kratko omenjamo tudi razvoj pisave na Japonskem. Japonska se je seznanjala s tehnologijo pisanja posredno preko Korejskega polotoka, kot tudi v neposrednem stiku s kitajsko civilizacijo. Zgodnji stadij pismenosti je sovpadal s prihodom budizma in pisave s celine (Tōdō 1969). Adaptacija kitajske pisave za zapis korejskega jezika (*idu*) je vplivala tudi na razvoj zapisa japonskega jezika s kitajskimi pismenkami.

V zgodnjem stadiju uvajanja pisave je vladala kompleksna diglosija. Na prestižni ravni so bila besedila za uradne namene (administracija, religija – budizem, ...) pisana v pisni (klasični) kitajščini (*kanbun* 漢文), vzporedno s poznejšimi prilagoditvami strukturi japonskega jezika (*hentai kanbun* 変体漢文, *senmyōgaki* 宣命書き ...). V neformalni sferi prestižne rabe jezika in v neprestičnih kontekstih pa se je uporabljal zapis v japonščini s kitajskimi pismenkami, *man'yōgana* 万葉仮名. V *man'yōgani* se je dalo zapisovati domače besede, kitajske prevzete besede, kot tudi fonetične elemente (funkcijske besede), podobno kot v korejskem sistemu zapisa *idu*. V kontekstu prestižne rabe so se razvili sistemi za anotiranje za *kanbun*, podobno kot v Koreji *gugyeol*. Zahteve anotiranja so pripeljale do razvoja zlogovne pisave *katakana*. Znaki *katakane* so nastali iz delov posameznih kitajskih pismenk in so tako po obliki in izvoru zelo podobni znakom za anotacijo v korejskem sistemu *gugyeol*. V neformalnem, zasebnem kontekstu prestižne rabe in v kontekstih neprestične rabe pa je pomemben razvoj druge zlogovne pisave, *hiragane*. Znaki *hiragane* so nastali iz kurzivne oblike fonetsko rabljenih kitajskih pismenk *man'yōgane*.

Japonščina in korejščina sta si strukturno in tipološko zelo podobni (aglutinativni, bogato pregibanje ...). Tako so bile tudi naloge pri adaptaciji kitajske pisave za zapis lastnega jezika podobne, posledica pa je bil (ali zaradi opiranja na korejske vzore ali pa, kot menijo nekateri raziskovalci, tudi brez tega) vzporeden razvoj, ki ga vidimo pri korejskem sistemu zapisa *idu* in japonski *man'yōgani*.

Pozneje pa so se poti pri razvoju pisave ločile. Zaradi večje bližine Kitajske in tako večjega prestiža kitajske kulture v Koreji je korejski jezik pridobil prestižni status dosti pozneje, šele ob modernizaciji, konec 19. stoletja. Temu je kljub relativno zgodnjemu izumu hangeula sledila pozna uvedba te pisave za standardni zapis korejskega jezika. Po drugi strani pa je Japonska bolj oddaljena od Kitajske in domači jezik je kljub prestižnosti kitajske pismenosti uspel bolj zgodaj prodreti v prestižno sfero, tako uradno kot zasebno, o čemer priča obilna literarna produkcija v domačem jeziku, poezija in proza, najprej v *man'yōgani* in potem v *hiragani* skupaj z manjšim številom kitajskih pismenk. Na Japonskem je zaradi tega prišlo tudi do zgodnejše stabilizacije fonetske pisave.

Še vedno pa je tudi Japonska v drugo polovico 19. stoletja prišla – lahko bi rekli s triglosijo: dva prestižna pisna jezika, pisna (klasična) kitajščina *kanbun* 漢文 in klasična japonščina *bungo* 文語 (db. pisni jezik), tretji, pogovorni jezik pa je bil razdrobljen na množico narečij, z narečjem prestolnice *Edo* 江戸, današnjega Tokia, ki je služilo kot *lingua franca* po celi državi.

4.3 Latinica in hangeul

Na koncu primerjajmo rabi dveh abecednih pisav, hangeula v korejščini in latinice/cirilice v nekaterih nam bolj znanih evropskih jezikih. Najprej nekaj zgledov v tabeli 11.

TABELA 11: Konsistentnost zapisa glasov v hangeulu in nekaterih latiničnih pravopisih

korejščina: (izgovarjava v MFA)	/ㄷ/: 머리 [maɾi] glava, 말이 [maɾi] beseda + členek, 몰라요 [mollayo] ne vem (spreg.), 연락 [yallaŋk] kontakt, 설날 [sallaŋ] novo leto po luninem koledarju
angleščina: (izgovarjava v MFA)	• zgodovinski princip zapisa in posledica – povezava glas–črka vedno manj razvidna [s]: ← sea, ps icho, citrus ...
slovenščina:	• povezava glas–črka: dokaj jasna (izjeme so: ô, ó, e: é, ê, ə) • stalen je zapis glasov v morfemu: – od -delek → oddelek (od + delek) – (razlog za pravopisno vojno: bralec → bravec v nasprotju s sekundarnim morfološkim principom)
hrvaščina in srbščina:	• povezava glas–črka: dokaj jasna • stalen je zapis glasov v dejansko izgovorjeni besedi: od -djel → odjel , odmazda , otprilike (morfem od → o-, od, ot)

Principi, na katerih temelji zapis z abecedno pisavo, se od jezika do jezika razlikujejo. V angleščini prevladuje zgodovinski princip z nizko stopnjo korelacije med glasovi in posameznimi črkami. Stalna enota zapisa je beseda. Na nasprotnem polu sta srbščina in hrvaščina, kjer zapis v precejšnji meri odraža dejansko izgovarjavo, stalna enota zapisa pa je glas. V korejščini in slovenščini pa zapis temelji pretežno na morfoloških načelih. Stalna enota zapisa (seveda z izjemami) je morfem.

Značilnosti zapisa v vsakem od jezikov pa v grobem povzema tabela na naslednji strani.

TABELA 12: Primerjava med povezavo 'glas-črka' v hangeulu in latinici v nekaterih jezikih

zapis	korejščina <i>hangeul</i>	angleščina <i>latinica</i>	slovenščina <i>latinica</i>	hrvaščina/ srbsčina <i>latinica/cirilica</i>
odnos črka-glas	razviden (morfofonemska pravila)	ni vselej jasno razviden	dokaj razviden (morfofonemska pravila)	razviden
stalna enota zapisa	glas/morfem	beseda	morfem	glas

5 Zaključek

Glavne značilnosti različnih sistemov pisave, ki smo jih spoznali v tem poglavju, povzema tabela 13. Na prvi pogled presenetljivo je, da celo jeziki, ki uporabljajo abecedne pisave, kot npr. korejščina, slovenščina in angleščina, na ravni sekundarne organizacije ločijo pomenske jezikovne enote (besede oz. morfeme), pri čemer je raba hangeula šla še dalje in črke najprej grupira tudi v zloge.

Kot je razvidno iz tabele 12 v prejšnjem razdelku, je glede na primarno in sekundarno organizacijo hangeul še najbližje rabi latinice v slovenščini.

Kateri od sistemov pisave je torej boljši? Alfabetni, logografski, zlogovne pisave? V končni fazi je vse odvisno od kvalitete šolskega sistema. Japonska (mešana logografsko-zlogovna pisava), Koreja (alfabetna pisava) in Tajvan (logografska pisava) imajo zanemarljivo stopnjo nepismenosti. Po drugi strani pa ZDA (alfabetna pisava) kronično trpijo zaradi visokega deleža funkcionalno nepismenih, kar je posledica neenakomernega financiranja šolstva. Izobrazba do konca srednje šole v takem sistemu ne da dovolj znanja za pisno izražanje in branje.

TABELA 13: Principi organizacije nekaterih sistemov pisave v Vzhodni Aziji in Evropi

Sistem pisave		sodobna korejščina	sodobna japonsčina	slovenščina, angleščina
primarna organizacija	• primarni tip (glavni)	alfabetna: hangeul	pleremska: kit. pismenke	alfabetna: latinica
	• primarni tip (podrejeni)	nekaj logografskih znakov	fonetska - zlogovna pisava	nekaj logografskih znakov
	• mešanje pleremsko-kenemsko	sledi	mešani sistem: kit. pismenke in <i>kana</i>	sledi
	• pregibni del v fonetski pisavi	NI	ekspliciten zapis slovničnih elementov (obrazila, členki)	v ang. 1 st , etc.
sekundarna organizacija	• ločevanje besed	presledek	meje besed nakazane zgolj implicitno (meja med kit. pismenkami in <i>kano</i>)	presledek
	• grupiranje v zloge	JE	po definiciji (zlogovna pisava <i>kana</i>)	NI

POGLAVJE IV

Jezik in jezikovna politika v Severni Koreji

1 Jezikovna politika v Severni Koreji

Trenutno južnokorejske korejščine in severnokorejske korejščine ne moremo imeti za dva različna jezika, čeprav gresta jezikovni politiki v Severni in Južni Koreji vsaka v svojo smer in se jezika počasi začenjata razlikovati. Da bi bolje razumeli, kako nastajajo te razlike, je nujno tudi razumevanje razlik med severnokorejsko in južnokorejsko jezikovno politiko.

Pod japonsko okupacijo (1910–1945) so si Korejci prizadevali za povrnitev osrednje vloge korejskega jezika in ob tem za njegovo izboljšanje. Pomemben korak v to smer in temelj nadaljnjega razvoja jezika je bil *Načrt za poenoten korejski pravopis* (*Hangeul matchumbeop tongiran* 한글 맞춤법 통일안), ki ga je l. 1933 pripravilo Društvo za korejski jezik (*Joseoneo hakboe* 조선어학회 朝鮮語學會). Leta 1945, takoj po osvoboditvi, se tako jezikovni politiki v Severni in Južni Koreji nista veliko razlikovali.

Toda od l. 1947, zlasti pa po razglasitvi Republike Koreje leto pozneje, sta se jezikovni politiki Severne in Južne Koreje začeli počasi razhajati. Jezikovna politika Severne Koreje se je opirala na svojo interpretacijo marksizma-leninizma, po kateri Severna Koreja jezik dojema kot orodje revolucije. Razlika med jezikoma se je začela poglobljati, ko je v Severni Koreji l. 1966 Kim Il-sung predstavil na novo standardizirani 'kultivirani jezik' (*munhwawo* 문화어), ki je temeljil ne na jeziku stare korejske prestolnice Seula, ampak na jeziku severnokorejske prestolnice Pjongjanga. Korejski voditelj Kim Il-sung je namreč bil mnenja, da je pojmovanje, da je standardni jezik lahko samo jezik Seula, treba ukiniti. Z drugimi besedami, korejščina, ki je prvotno bila jezik v eni državi z enim standardom, je postala jezik v dveh državah z dvema standardoma – 'standardnim jezikom' Južne Koreje, ki temelji na govoru Seula, in 'kultiviranim jezikom' Severne Koreje, ki temelji na govoru Pjongjanga. Delitev korejščine s prvotno enim samim standardom na dva standarda je eden izmed pomembnejših dogodkov novejšje korejske zgodovine. Vendar pa taka situacija v svetu ni nič nenavadnega. Norveška ima dva knjižna jezika, *nynorsk* in *bokmål*, ki oba ostajata v uporabi. Pri istem jeziku v različnih državah pa je to kar pravilo. Tako je tudi srbohrvaščina v nekdanji Jugoslaviji imela več standardov, glede na razlike v besedišču in izgovarjavi v različnih republikah, ki so

uporabljale ta jezik. Po razpadu Jugoslavije pa so to nominalno postali samostojni jeziki v državah naslednicah.

V jezikovni politiki Severne Koreje koncept samobitnosti (*jucheseong* 주체성) igra pomembno vlogo in njegova primarna naloga je ohranitev ljudskega jezika. Za uresničitev omenjenih ciljev si je severnokorejska jezikovna politika zastavila naslednje naloge:

- (i) Krepitev učenja ljudskega jezika
- (ii) Izkoreninjenje nepismenosti delavcev
- (iii) Opuščanje rabe kitajskih pismenk
- (iv) Razvoj samobitnosti ljudskega jezika in urejanje besedišča
- (v) Vzpostavitev npravstvene usmerjenosti (etosa) jezika
- (vi) Vzpostavitev norm govora in pisanja
- (vii) Reformiranje pisave
- (viii) Vprašanje odnosa do korejščine v Južni Koreji

(i) Krepitev učenja ljudskega jezika: To je politika, ki jezik dojema kot orodje upora proti imperializmu in kolonializmu ter je njen namen s pomočjo izobraževanja ljudskih množic preprečiti izginotje korejskega jezika. Njen namen je avtonomno zaščititi narodni jezik in s pomočjo tega uspešno uresničiti cilje revolucije.

(ii) Izkoreninjenje nepismenosti delavcev: Ta točka politike je povezana z uresničenjem ciljev revolucije. Za uspešno izpolnitev kulturne revolucije je še posebej potrebno, da so vsi člani družbe pismeni. Zaradi tega je v Severni Koreji opismenjevanje delavcev pomemben cilj jezikovne politike. Po navedbah raziskave Programa Združenih narodov za razvoj (UNDP) iz 1. 2013 je odstotek nepismenosti 0 %.

(iii) Opuščanje rabe kitajskih pismenk: Kljub tesnim odnosom z LR Kitajsko ima Severna Koreja negativen odnos do rabe kitajskih pismenk. Za to je več razlogov. Prvi je povezan s točko (ii), potrebo po hitrem opismenjevanju po koncu vojne zaradi kulturnega opustošenja, ki ga je za sabo pustila raznarodovalna politika med japonsko vladavino. Kitajske pismenke in z njimi povezano besedišče kitajskega izvora so namreč pri opismenjevanju predstavljali veliko oviro.

V tem pogledu so mnoge vzporednice z jezikovno politiko v Južni Koreji (glej npr. Bekeš 2019; King 1997). Drugi razlog pa je dojetanje, da se z uporabo izvornega besedišča (*sunhangugeo* 순한국어) jezik razvija, zato je raba izvornega ljudskega jezika pomemben element pri vzpostavljanju samobitnosti.

- (iv) **Razvoj samobitnosti ljudskega jezika in urejanje besedišča:** Ta točka jezikovne politike ima veliko skupnega z zgornjo točko opuščanja rabe pismenk. Da bi ohranili in razvijali izvorni jezik (korejščina) kot državni jezik, je treba poskrbeti za to, da v besedišču dobijo pomembno mesto domače, izvorno korejske besede. Na tej osnovi je možno zgraditi stabilen sistem jezika.
- (v) **Vzpostavitev duhovne usmerjenosti (etosa) jezika:** Severna Koreja dojema vzpostavitev ustreznega duha v jeziku kot obvezen element za uresničitev ciljev revolucije ter izgradnje nove države in družbe. Torej, delavci in kmetje naj bi uporabljali jezik, ki ga je lahko razumeti, in pisanje v skladu s pravili jezika poudarja duh jezika na visoki ravni.
- (vi) **Vzpostavitev norm govora in pisanja:** Namen je normirati državni jezik. In to tako, da sta izgovorjava in pisava v skladu s socialistično ideologijo ljudskega jezika. Revolucija, ki temelji na tem jeziku, je že izpeljana, kar pa pomeni, da mora tudi jezik postati temu ustrezen.
- (vii) **Reformiranje pisave:** Cilj reforme pisave je ustvariti sistem pisave, ki bo ustrezal družbeni usmeritvi v Severni Koreji, tj. za udejanjenje revolucije in za razvoj družbe.
- (viii) **Vprašanje južnokorejske korejščine:** Severna Koreja dojema jezik v Južni Koreji kot jezik, ki je pod vplivom ameriškega imperializma. Severna Koreja torej trdi, da se mora s svojo jezikovno politiko boriti za jezik ljudstva in da s tem brani tudi jezik v Južni Koreji.

Zgoraj omenjenih osem točk jezikovne politike lahko povzamemo s ključnimi izrazi, kot sta 'revolucionarni duh' in 'ljudska samobitnost'. Trenutno se jezika v Severni in Južni Koreji še ne razlikujeta veliko, Južni Korejci in Severni Korejci lahko komunicirajo med seboj brez večjih težav.

Dejansko sta v obdobju med osvoboditvijo in l. 1953, ko se je začela korejska vojna, Južna in Severna Koreja objavili *Načrt za poenoten korejski pravopis*. Potem je l. 1954 Severna Koreja izdala svoj *Pravopis korejskega jezika* (*Joseoneo cheoljabeop* 조선어 철자법). To in pa zgoraj omenjena vzpostavitev 'kultiviranega jezika', temelječega na jeziku Pjongjanga, ter nadalje prenovljena izdaja *Pravopisnih pravil korejskega jezika* (*Joseonmal / Joseoneo gyubeom* 조선말/조선어 규범) so bili vzroki, da se je vrzel med jezikoma v obeh državah začela počasi širiti. Te razlike so bolj očitne z vidika semantike. Podrobneje o tem v sledečem razdelku.

2 Standardni jezik Severne Koreje

Čeprav Severna in Južna Koreja uporabljata isti jezik, korejščino, je le-ta na jugu poimenovana *hangugeo* (temelji na imenu *Daehan jeguk* 대한 제국 'Veliko korejsko cesarstvo', v rabi 1897–1910 namesto dotedanjega imena Joseon 조선), na severu pa *joseoneo* (조선어), po imenu korejske države pod najdlje vladajočo dinastijo Joseon (1932–1910), tj. Joseon. Prav tako je, kot že rečeno, drugačno tudi ime uradnega jezika v vsaki od obeh držav. V Južni Koreji se uradni jezik imenuje 'standardni jezik' (*pyojuneo* 표준어), medtem ko se v Severni Koreji imenuje 'kultivirani jezik' (*munhwaeo* 문화어).

Od l. 1989 dalje je v Južni Koreji po navedbah *Pravil standardnega jezika* (*pyojuneo gyujeong* 표준어 규정) 'standardni jezik sodobni jezik Seula, ki ga uporabljajo izobraženi ljudje'.²⁴

Leta 1966 je Kim Il-sung predstavil razpravo *Kako ohraniti etnične posebnosti korejščine* [joseoneo] (*Joseoneoui minjokjeok teukseongeul olke sallyeo nagal de daeha-yeo* 조선어의 민족적 특성을 옳게 살려 나갈 데 대하여).²⁵

Glede na to, da Pjongjang ni samo kraj, kjer živijo nosilci revolucije, ampak je tudi politično, gospodarsko in vojaško središče, je Kim Il-sung trdil, da je jezik Pjongjanga ohranjen kot jezik ljudstva in ga je treba razvijati dalje. Poleg tega je menil, da ni potrebno, da bi sledili Južni Koreji s prevzemanjem 'standardnega jezika' kot uradnega jezika, ter da mora za izgradnjo socialistične države standard postati jezik prestolnice revolucije, Pjongjanga. Določeno je bilo, da je poimenovanje 'kultivirani jezik' primernejše od izraza 'standardni jezik'. 'Kultivirani jezik' ima nadvse pomembno vlogo v revoluciji in uporu, severna korejščina pa je njegova najbolj razvita oblika. Poleg tega v Severni Koreji obstaja prepričanje, da je bil zato, ker je začel tako rekoč poganjati korenine v obdobju protijaponskega boja, 'kultivirani jezik' jezikovno obogaten in izpopolnjen v skladu z dosežki sedanje socialistične revolucije in izgradnje.

Lahko bi rekli, da je severnokorejski 'kultivirani jezik' izpopolnjen na osnovi specifične ideologije, kot je socializem, in s posebnim namenom, kot je izgradnja

24 Prvi člen *Pravil standardnega jezika* se glasi: 'Standardni jezik je načeloma osnovan na jeziku sodobnega jezika Seula, ki ga uporabljajo izobraženi ljudje.' (*Pyojuneoneun gyoyang inneun saramdeuri duru sseuneun hyeondae seoulmallo jeonghameul wonchigeuro banda* 표준어는 교양 있는 사람들이 두루 쓰는 현대 서울말로 정함을 원칙으로 한다.)

25 V Severni Koreji je izraz *Joseon* 조선 dvoumen: cela Koreja ali pa samo severni del. Enako je v Južni Koreji dvoumen izraz *Hanguk* 한국: nanaša se lahko samo na Južno korejo ali pa zgodovinsko Korejo v celoti, izraz *Bukhan* 북한 pa se nanaša samo na Severno Korejo.

socialistične države. Jezikovna politika je vzpostavljena v skladu s severnokorejsko državno identiteto.

Razlike med obema standardnima jezikoma lahko najdemo v izgovorjavi, kot tudi na različnih drugih področjih. Ker pa so razlike najbolj očitne v besedišču, se bomo tod omejili nanje.

Značilnosti severnokorejskega kultiviranega jezika so sledeče.

- (i) Vsebuje veliko terminov, povezanih s specifično politično ideologijo v Severni Koreji.
- (ii) Iste besede imajo v južnokorejski korejščini mnogokrat drugačen pomen kot v severnokorejski.
- (iii) Besede so sestavljene iz istih morfemov, vendar v drugačnem vrstnem redu – pri čemer je pomen isti.
- (iv) Severnokorejska korejščina uporablja besede, ki jih Južni Korejci težko razumejo.
- (v) V mnogih primerih so v kultivirani jezik vključeni izrazi iz narečij različnih pokrajin.
- (vi) Sino-korejske besede se v Severni Koreji pogosto nadomeščajo z izvornimi korejskimi besedami.
- (vii) Izogibanje rabi izposojenk ali iz tujih jezikov prevzetih besed, torej tujk nasploh, namesto njih se uporabljajo besede, ki temeljijo na izvornem korejskem besedišču.

Sledi podroben pregled vsake zgoraj omenjene značilnosti.

(i) Vsebuje veliko terminov, povezanih s specifično politično ideologijo v Severni Koreji. V 'kultiviranem jeziku' je veliko besedišča povezanega s socialistično ideologijo ali z institucijami in vojno. Npr. delo (*no-dong/lo-dong* 노동/로동), revolucija (*byeog-myeong* 혁명), družba (v smislu poslovne družbe) ali podjetje (*sa-eob* 사업), reakcionar oz. reakcionarni element (*bun-ja* 분자), ljudstvo (*in-min* 인민), oborožene sile (*mu-ryeog* 무력), ideja ali misel (*sa-sang* 사상), fronta (*jeon-seon* 전선), spopad oz. boj (*jeon-tu* 전투) ipd. Te besede obstajajo tudi v Južni Koreji, razlika je v specifičnih kontekstih njihove rabe v Severni Koreji.

(1)a 우리 모두는 가정 혁명을 이뤄야 한다.

U-li mo-du-neun ga-jeong byeog-myeong-eul i-lwo-ya han-da.

Vsi moramo udeležiti domačo revolucijo.

- b 우리 모두 모내기 전투에 참가하자.
U-li mo-du mo-nae-gi jeon-tu-e cham-ga-ha-ja.
 Vsi sodelujmo v boju sajenja riža.
- c 김철수는 로동 영웅 대접을 받는다.
Gim-cheol-su-neun lo-dong yeong-ung dae-jeob-eul bad-neun-da.
 Kim Cheolsu je sprejet kot heroj delavcev.
- d 김철수는 인민 배우로 존경을 받는다.
Gim-cheol-su-neun in-min bae-u-lo jon-gyeong-eul bad-neun-da.
 Kim Cheolsu je občudovan kot ljudski igravec / igravec ljudstva.

Kot je razvidno iz zgornjih zgledov, je veliko primerov, kjer se ne glede na področje uporabljajo besede, povezane s severnokorejskim družbenim sistemom ali vojno. Te lahko vzbudijo jezikovno nenaklonjenost med Južnimi Korejci. Po drugi strani pa lahko Severni Korejci dojemajo velik del besedišča, ki se uporablja v Južni Koreji, kot pretirano povezan s kapitalistično družbeno ureditvijo.

(ii) Ista beseda ima v južnokorejski korejščini drugačen pomen. Obstajajo primeri, kjer se ista beseda uporablja z drugačnim pomenom. Lahko se tudi zgodi, da v pogovoru med Južnim in Severnim Korejcem pride do nesporazuma.

Tipičen primer je beseda *eo-beo-i* 어버이. Kot v izrazu *eo-beo-i-nal* (어버이날) (dan staršev), v Južni Koreji *eo-beo-i* 어버이 pomeni 'mati in oče'. V Severni Koreji je prav tako definirana kot 'roditelj', obenem pa ima posebno konotacijo, ker je uporabljena tudi za titulo Kima Il-sunga, *eo-beo-i su-lyeong* 어버이수령 (oče voditelj). Izraz *eo-beo-i* (Lee 2018: 123) po severnokorejskih virih navaja kot besedo, »ki izraža neskončno spoštovanje, ki ga skoraj 26 milijonov ljudi v Severni Koreji uporablja, kadar govorijo o velikem ljubljenem vodji tovarišu Kimu Il-sungu, čigar globoka ljubezen in skrb za ljudstvo presega celo ljubezen in skrb lastnih staršev«. ²⁶ Nadalje, beseda 'tovariš' (*dong-mu* 동무) se v Južni Koreji uporablja kot sopomenka besede 'prijatelj', torej za osebo, s katero si je govorec od nekdaj blizu. Medtem ko se v Južni Koreji beseda 'tovariš' skoraj ne uporablja, je v Severni Koreji še vedno v splošni rabi, pri čemer je njen glavni pomen 'prijatelj', z dodatnim odtenkom 'osebe, ki ima enako politično oz. ideološko prepričanje'. Uporablja pa se na splošno kot neformalni izraz za oslavljanje drugih oseb (glej

26 "A word denoting endless respect and used by forty million Korean people to refer to the beloved Great Leader Comrade Kim Il-sung, whose deep love and thoughtfulness for the people surpasses even that of one's own parents." Lee (2018: 123)

Lee 2018: 89). Beseda *so-haeng* 소행 (dejanje), ki pomeni 'že opravljeno delo' (*i-mi han il* 이미 한 일), ima v Južni Koreji samo negativno konotacijo, v Severni Koreji pa ima pozitiven pomen. Beseda *cheol-geo* 철거 (odstraniti, podreti) se v Južni Koreji uporablja samo v zvezi s stavbami ali objekti, medtem ko se v Severni Koreji lahko nanaša tudi na ljudi. Beseda *dam-bo* 담보 v Severni Koreji pomeni 'garancija', v Južni Koreji pa se njen pomen zoži na 'zavarovanje' ali 'zastavek' in se večinoma uporablja v zvezi z denarnimi posli.

(iii) Besede so sestavljene iz istih morfemov, vendar v drugačnem vrstnem redu – pri čemer je pomen je isti. Še posebej v primeru sino-korejskih besed je zaporedje morfemov v obeh korejščinah pogosto drugačno. Beseda 'življenjske potrebščine' je v Južni Koreji črkovana kot *ui-sig-ju* 의식주, V Severni Koreji je ista beseda črkovana kot *sig-ui-ju* 식의주. Beseda za 'rast' je v Južni Koreji *seong-jang* 성장, medtem ko je v Severni Koreji *jang-seong* 장성. Sino-korejska beseda za 'vzajemno', 'drug drugemu', ki je v izvorni korejščini *seo-lo* 서로, je v Južni Koreji *sang-ho* 상호, v Severni pa *ho-sang* 호상. Še nekaj zgledov.

- (2)a Hitrost **rasti** je visoka.
 (JK) 성장 속도가 빠르다.
Seong-jang sog-do-ga ppa-reu-da.
 (SK) 장성 속도가 빠르다.
Jang-seong sog-do-ga ppa-reu-da.
- b Spoštujemo **drug drugega**.
 (JK) 우리는 상호 존중한다.
U-li-neun sang-ho jon-jung-han-da.
 (SK) 우리는 호상 존중한다.
U-li-neun ho-sang jon-jung-han-da.

Ne samo v primeru sino-korejskih besed, ampak tudi med izvornimi korejskimi besedami so primeri, kjer je zaporedje morfemov drugačno.

- (3) med **naključnimi** srečanji
 (JK) 오다가다 만난 사이
o-da-ga-da man-nan sa-i
 (SK) 가다오다 만난 사이
ga-da-o-da man-nan sa-i

(iv) **Jezik v Severni Koreji uporablja besede, ki jih Južni Korejci težko razumejo.** Skratka, to so besede, ki so v rabi samo v Severni Koreji. Južni Korejci sledečih besed ne morejo razumeti brez dodatnih razlag. Spodnji primeri so napisani v sledečem zaporedju: severnokorejska beseda, tej sledi južnokorejska beseda in na koncu slovenski pomen.

(4)	Severnokorejski izraz	Južnokorejski izraz	Slovenski pomen
a	동약 <i>dong-yag</i>	한약 <i>han-yag</i>	vzhodna medicina
b	바재이다 <i>ba-jae-i-da</i>	우물쭈물하다 <i>u-mul-jju-mul-ha-da</i>	biti neodločen
c	분한있게 <i>bun-han-iss-ge</i>	알뜰하게 <i>al-tteul-ha-ge</i>	skromno
d	생눈길 <i>saeng-nun-gil</i>	아무도 지나가지 않은 눈길 <i>a-mu-do ji-na-ga-ji anh-eun nun-gil</i>	cesta, prekrita s sveže zapadlim snegom
e	일본새 <i>il-bon-sae</i>	능력 <i>neung-lyeog</i>	sposobnost
f	지속하다 <i>ji-sug-ha-da</i>	지긋하다 <i>ji-geus-ha-da</i>	‘biti v letih’
g	직관물 <i>jig-gwan-mul</i>	시청각 자료 <i>si-cheong-gag ja-lyo</i>	vizualno in slušno gradivo

Zgoraj omenjene besede Južni Korejci težko takoj razumejo, ampak po razlagi lahko predvidevajo etimologijo besede.

(v) **Vključitev narečnih izrazov iz različnih pokrajin v kultivirani jezik.** V severnokorejskem kultiviranem jeziku najdemo mnogo primerov narečnih besed. Tudi v južnokorejskem standardnem jeziku se najdejo takšni primeri, ampak so precej manj pogosti kot v Severni Koreji.

Sledi nekaj zgledov narečnih besed, ki so postale del kultiviranega jezika Severne Koreje. Prva beseda je zopet severnokorejska prevzeta narečna beseda, sledi ji južnokorejska standardna beseda in nato slovenski prevod.

(5) Severnokorejski izraz	Južnokorejski izraz	Slovenski prevod
a 가깝다 <i>ga-chab-da</i> (narečna beseda, ki je v rabi v večini regij z izjemo narečja v Gyeonggidoju)	가깝다 <i>ga-kkab-da</i>	blizu
b 남새 <i>nam-sae</i> (severozahodno narečje)	채소 <i>chae-so</i>	zelenjava
c 마사지다 <i>ma-sa-ji-da</i> (narečna beseda iz Yanggangoja, Jagangoja)	부서지다 <i>bu-seo-ji-da</i>	polomiti
d 에미나이 <i>e-mi-na-i</i> (severozahodno narečje)	계집아이 <i>gye-jib-a-i</i>	dekle (slabšalno)

(vi) Sino-korejske besede se nadomeščajo z izvornimi korejskimi besedami.

Kot smo omenili zgoraj, si severnokorejska jezikovna politika prizadeva, da bi čim več sino-korejskih besed zamenjala z izvornimi besedami. V Južni Koreji v teh primerih ohranjajo sino-korejske besede. V naslednjih zgledih je podana najprej izvorna beseda, ki je v rabi v Severni Koreji, nato ji sledi sino-korejska beseda, ki je v rabi v Južni Koreji in na koncu slovenski prevod.

(6) Severnokorejski izraz	Južnokorejski izraz	Slovenski prevod
a 겨울림 <i>kkyeo-ul-lim</i>	공명 <i>gong-myeong</i>	resonanca
b 물결막이푹 <i>mul-gyeol-mag-i-ttuk</i>	방파제 <i>bang-pa-je</i>	valobran
c 바깥힘 <i>ba-kkat-him</i>	외력 <i>oe-lyeog</i>	zunanja sila
d 벌치기 <i>beol-chi-gi</i>	양봉 <i>yang-bong</i>	čebelarstvo
e 안바다 <i>an-ba-da</i>	내해 <i>nae-hae</i>	notranje morje

Glede na to, da gornji severnokorejski izrazi temeljijo na izvorni leksiki, Južnokorejci, navkljub temu, da morda težko takoj razumejo pomen takih besed, lahko sklepajo, kakšen je njihov pomen.

(vii) **Izogibanje rabi izposojenk ali prevzetih tujih besed, namesto njih se uporabljajo izvorno korejske besede.** V kultiviranem jeziku Severne Koreje je pravilo, ki navaja, da se namesto izposojenk in tujih besed raje uporabljajo neologizmi, osnovani na izvornem korejskem besedišču. Tudi v zgledu (7) je najprej podan severnokorejski neologizem, nato sledi izposojenka, ki je v rabi v Južni Koreji, in za njo slovenski prevod.

(7)	Severnokorejski izraz	Južnokorejski izraz	Slovenski pomen
a	구석차기 <i>gu-seog-cha-gi</i>	코너킥 <i>ko-neo-kig</i> (iz ang. <i>corner kick</i>)	udarec iz kota
b	나뉜옷 <i>na-nwin-os</i>	투피스 <i>tu-pi-seu</i> (iz ang. <i>two piece suit</i>)	kostim, dvodelna obleka
c	나들개 <i>na-deul-gae</i>	피스톤 <i>pi-seu-ton</i> (iz ang. <i>piston</i>)	bat (v motorju)
d	목달개 <i>mog-dal-gae</i>	칼라 <i>kal-la</i> (iz ang. <i>collar</i>)	ovratnik
e	문지르기 <i>mun-ji-leu-gi</i>	마사지 <i>ma-sa-ji</i> (iz ang. <i>massage</i>)	masaža
f	몸틀 <i>mom-teul</i>	마네킹 <i>ma-ne-king</i> (iz ang. <i>mannequin</i>)	lutka v trgovini z oblačili
g	얼음보숭이 <i>eol-eum-bo-sung-i</i>	아이스크림 <i>a-i-seu-keu-lim</i> (iz ang. <i>ice cream</i>)	sladoled
h	여닫개 <i>yeo-dad-gae</i>	스위치 <i>seu-wi-chi</i> (iz ang. <i>switch</i>)	stikalo

Zavračanje tujk se kaže kot varovanje korejskega jezika in kot antipatija/sovražnost do vpliva Zahoda oz. kapitalizma, ki ga predstavljajo Združene države Amerike.

3 Zaključek

Ogledali smo si glavne poteze jezikovne politike v Severni Koreji, značilnosti severnokorejskega kultiviranega jezika ter razlike v besedišču Severne in Južne Koreje.

Kot smo omenili zgoraj, je severnokorejska jezikovna politika osnovana na severnokorejski interpretaciji marksistično-leninističnega pogleda na svet in vlogo

jezika v njem. Lahko bi rekli, da je vzpostavitev jezikovne politike, ki jo nadzoruje močna avtoriteta, nekaj negativnega. Ampak z vidika ohranitve izvornega korejskega besedišča ter neločljivosti med jezikom in ljudstvom se dejansko ne razlikuje veliko od jezikovne politike v Južni Koreji. Pomanjkljivost pristopa Severne Koreje je to, da je jezikovna politika vodena centralistično in zato mnenja raznih govorcev jezika in strokovnjakov padejo na gluha ušesa. V Južni Koreji pa nasprotno lahko postaneta problem rahla nepremišljenost in pretiravanje v rabi tujih prevzetih besed ter prenasičenost z neologizmi in vulgarizmi.

Kot je že bilo omenjeno, se južnokorejski in severnokorejski jezik trenutno ne razlikujeta veliko. Razlike so večinoma na ravni besedišča, vendar ne predstavljajo velike ovire v komunikaciji. V prihodnje je torej treba sprostiti politične in vojaške napetosti ter istočasno poiskati kulturno in jezikovno enotnost ter medsebojno razumevanje.

POGLAVJE V

Besedišče korejskega jezika

1 Uvod

Vse besede nekega jezika tvorijo njegovo BESEDIŠČE (*eohwi* 어휘). Vse besede, ki se v skupnosti govorcev korejskega jezika uporabljajo za potrebe vsakdanjega življenja in za neovirano sporazumevanje, sestavljajo besedišče korejskega jezika.

Vsa gesla v slovarju korejskega jezika tvorijo besedišče, posamezna gesla pa so LKSEMI (*eohwiso* 어휘소). Z drugimi besedami, celotno besedišče korejskega jezika sestoji iz leksemov, ki so osnovni gradniki besedišča. Leksemi so lahko udeleženi kot morfemi, besede in drugi izrazi, ki jih pojmujeemo kot enote besedišča. Med lekseme spadajo besede, ki jih lahko razvrstimo v različne besedne vrste, končnice (*eomi* 어미), obrazila (*jopsa* 접사) ipd. Med lekseme uvrščamo tudi razne (samostalniške) **besedne zveze**, **idiome** (*gwanyong pyohyeon* 관용 표현), in **pregovore** (*sokdam* 속담). Če povzamemo, besedišče lahko natančneje opredelimo kot nabor vseh leksemov korejskega jezika. Sledi nekaj zgledov.

(1) Samostalniška besedna zveza:

- a *saeng-hwal-ui bal-gyeon* 생활의 발견 (odkritje življenja)
- b *sang-dae-seong i-lon* 상대성 이론 (teorija relativnosti)

(2) Idiomi:

- a *gang geon-neo bul* 강 건너 불 (ravnodušno opazovati dogodek)
- b *sam-cheon-po-lo ppa-ji-da* 삼천포로 빠지다 (zaiti s poti – db. pasti v Samcheon-po)

(3) Pregovori:

- a *ho-lang-i-do je mal-ha-myeon on-da* 호랑이도 제 말하면 온다 (mi o volku, volk iz gozda – db. mi o tigru, tiger pride)
- b *sa-chon-i ttang-eul sa-myeon bae-ga a-peu-da* 사춘이 땅을 사면 배가 아프다 (biti zelen od zavisti – db. ko bratranec kupi zemljo, me zvija po trebuhu [od zavisti])

Raziskovalci korejskega jezika v raziskavah obravnavajo besedišče kot sistematičen nabor leksemov ali obravnavajo posamezne lekseme kot enostavno nesistematično množico.

V primeru obravnave besedišča kot sistematičnega nabora leksemov je veliko poudarka na povezavi med leksemi. Preko sopomenk, protipomenk itd. se tako lahko sistematično odkrivajo pomenski odnosi med leksemi. Po drugi strani pa se v primeru enostavnih naborov leksemov, ki ali imajo zelo malo medsebojnih povezav ali jih sploh nimajo, taki leksemi obravnavajo kot samostojne oz. medsebojno neodvisne besede. Samostojne oz. neodvisne besede se obravnavajo in raziskujejo, kot da imajo vse besede primerljivo vrednost.

Ustrezna leksikološka analiza temelji na natančni opredelitvi pojma 'leksem' in vseh drugih pojmov ter pristopov, povezanih z besediščem.

V tem poglavju poskušamo uravnoteženo predstaviti oba vidika obravnavanja besedišča – kot sistematični nabor pomensko povezanih leksemov in kot nesistematični nabor posameznih besed oz. leksemov.

2 Klasifikacija leksemov korejskega besedišča

Besedišče je živo. Nikoli ne miruje, vedno nastaja, se spreminja in izginja, zato se ga dojema kot odprto množico, kjer vsi elementi niso vnaprej definirani. Zlasti zaradi neprestanega nastajanja neologizmov v sodobni družbi je korejsko besedišče težko zaobjeti v popolnosti. Vsekakor pa je za ustrezno preučevanje besedišča nujno potrebna njegova sistematična obravnava z različnih zornih kotov.

Korejsko besedišče je zelo obsežno, in – kot smo že omenili – je odprta množica, kjer se nenehno pojavljajo novi leksemi in izginjajo stari. Da bi v besedišču lahko našli red, je treba določiti specifična merila. V sledečih razdelkih si bomo podrobneje ogledali klasifikacijo leksemov besedišča z naslednjih zornih kotov:

- (i) klasifikacija leksemov glede na etimologijo,
- (ii) klasifikacija leksemov glede na besedne vrste,
- (iii) klasifikacija leksemov glede na pomen.

2.1 Klasifikacija leksemov glede na etimologijo

Lekseme je možno razvrstiti glede na njihov izvor, skratka glede na njihovo etimologijo. Na splošno besedišče vseh jezikov sestoji iz t. i. 'izvornih domačih' besed in iz besed, ki so prišle v rabo ali so bile prevzete iz drugih jezikov. V primeru korejščine imamo tako (i) izvorno korejske besede (*goyueo* 고유어) ter (ii) izposojenke (*oeraeeo* 외래어), ki so prišle večinoma iz angleškega in drugih evropskih

jezikov, in sino-korejske besede (*hanjaeo* 한자어), besede, ki vsebujejo morfeme, prevzete iz kitajskega jezika. Včasih je vtis o izvoru lahko varljiv.

- (4)a *bich* 빛 (žarek [svetlobe]), *eol-gul* 얼굴 (obraz), *o-da* 오다 (priti)
 b *gim-chi* 김치 (kimči), *dam-bae* 담배 (cigareta), *goe-lob-da* 괴롭다 (boleč, mučen)

Videti je, kot da so poleg besed v (4)a tudi besede v (4)b izvorno korejske besede, v resnici pa to ne drži. Medtem ko so besede v (4)a izvorno korejske besede, ki jih Korejci uporabljajo že od nekdaj, besede v (4)b v resnici izvirajo iz drugih jezikov. Vendar so to besede, ki jih Korejci že dolgo uporabljajo in jih celo domači govorniki dojemajo kot izvorno korejske besede. Npr. beseda 'kimchi' izvira iz sino-korejske besede *chim-che* (김채 沈菜), beseda 'cigareta' *dam-bae* (담배) izhaja iz portugalske besede 'tabaco', ki se je na Japonskem prelevila v *tabako* (タバコ), od koder se je potem na korejskem polotoku ustalila kot *dambae*. Beseda *goe-lob-da* (괴롭다 trpljenje) je hibridna beseda (*honjongeo* 혼종어) *go-lob-da* (고롭다), ki jo sestavljata sino-korejski morfem *go* 고 (苦) in izvorno korejska pregibna pripona *lob-da* (롭다 biti [v stanju, ki ga opisuje predhodni element]).

Sino-korejske besede (*hanjaeo* 한자어), ki predstavljajo velik del korejskega besedišča, so besede, ki temeljijo v veliki meri na besedišču, prevzetem iz pisne (klasične) kitajščine (*hanmun* 한문 漢文). Skozi korejsko zgodovino je pisna (klasična) kitajščina bila dolga stoletja prestižni jezik med izobraženo elito. Posledica tega je, da sodobna korejščina vsebuje veliko besed, prevzetih iz tega sloja kitajščine ali temelječih na njem, in takšnih, ki se lahko zapišejo s kitajskimi pismenkami.²⁷ Sino-korejske besede so v korejščini nadvse pomemben sloj besedišča, vendar je zelo težko natančno določiti njihovo število. Izmed 44.000 gesel v *Velikem slovarju standardnega korejskega jezika* (*Pyojun gugeo daesajeon* 표준국어대사전) sino-korejske besede predstavljajo približno 57 % vseh gesel. Vendar pa obstajajo različne vrste sino-korejskih besed; poleg takšnih, ki izhajajo neposredno iz kitajščine, so tudi takšne, ki izhajajo iz japonščine, besede iz kitajskih prevodov budističnih ali klasičnih indijskih besedil ter v Koreji tvorjene sino-korejske besede.²⁸

27 Sodobna korejščina se v veliki večini zapisuje v hangeulu, vendar je v časopisnih člankih občasna raba kitajskih pismenk še vedno prisotna.

28 Besede, ki izvirajo iz morfemov, prevzetih iz kitajščine, oz. temeljijo na njih, vendar so tvorjene v Koreji in v rabi samo v korejskem jeziku.

- (5)a Sino-korejske besede, ki izvirajo iz kitajščine:
san 산 (山, gora), *u-jeong* 우정(友情, prijateljstvo)
- b Sino-korejske besede, ki izvirajo iz japonščine:
ga-gyeog 가격 (價格, cena), *bul-gyeong-gi* 불경기 (不景氣, recesija/upad)
- c Sino-korejske besede, ki izvirajo iz budističnih tekstov:
dal-ma 달마 (達磨, dharma), *bi-gu-ni* 비구니 (比丘尼, nuna – prvotno iz jezika pali, *bhikkhuni* budistična nuna)
- d Sino-korejske besede, tvorjene iz kitajskih morfemov v Koreji:
gag-si 각시 (閻氏, žena – danes arhaizem), *dae-jung-gyo-tong* 대중교통 (大衆交通, javni promet, db. promet za ljudske množice)
- e Sino-korejske besede, ki izvirajo iz mongolščine:
dog-lo-hwa 독로화 (禿魯花, talec), *song-gol* 송골 (松鶻, sokol)
- f Glasovni zapis s pomočjo kitajskih pismenk:
ga-bae 가배 (咖啡, kava), *gu-la-pa* 구라파 (歐羅巴, Evropa – zastarelo)

V (5)a so primeri sino-korejskih besed, ki prihajajo neposredno iz Kitajske, (5)b so primeri besed, ki so prišle iz Japonske v in po moderni dobi (*geundae* 근대). V primeru (5)c gre za besedišče, ki je na Korejski polotok prišlo z budizmom. V (5)d so sino-korejske besede, ki so tvorjene na osnovi korejskega jezika in so zato drugačne od sino-korejskih besed drugih jezikov. Npr. v kitajščini in japonščini se namesto *dae-jung gyo-tong* (대중 교통 javni promet) uporablja beseda *gong-gong gyo-tong* 공공 교통(公共 交通, javni promet). Primeri v (5)e se danes ne uporabljajo pogosto, vendar so to sino-korejske besede mongolskega izvora, ki so se začele uporabljati v času dinastije Goryeo, ko so Mongoli (dinastija Yuan) vladali na Korejskem polotoku. Poleg tega so v mnogih primerih izposojenke iz zahodnoevropskih jezikov, ki so na Korejski polotok vstopile po moderni dobi, transliterirane s kitajskimi pismenkami. Besede v (5)f so takšen primer. Poleg gornjih zgledov je seveda še veliko število drugih sino-korejskih besed.

Termin izposojenke (*oeraeo* 외래어) se nanaša na besede, prevzete iz tujih jezikov, ki se uporabljajo kot del korejskega jezika. Strogo gledano so tudi sino-korejske besede del izposojenk, vendar se običajno izposojenke definirajo kot besede, ki izvirajo iz drugih tujih jezikov. Sino-korejske besede v to kategorijo niso vključene, ker se obravnavajo kot posebna kategorija. Število besed, ki so prišle iz evropskih jezikov, kot so angleščina, italijanščina, latinščina, in so postale del korejskega besedišča, ni majhno. Med njimi je največ izposojenk iz angleščine. Po statističnih podatkih *Velikega slovarja korejskega standardnega*

jezika (*Pyojun gugeo daesajeon* 표준 국어 대사전) glede na število angleškim izposojenkam sledijo nemške, francoske, italijanske, latinske. Tem sledijo izposojenke, ki izhajajo iz ruščine, grščine in japonščine. Obstajajo tudi izposojenke iz jezikov, kot so poljščina, turščina in arabščina, ki so do nedavnega bili Korejcem nekoliko manj poznani jeziki.

(6)a Izposojenke iz angleščine:

beo-seu 버스 (*bus*), *en-jin* 엔진 (*engine*), *ju-seu* 주스 (*juice*), *ke-i-beul* 케이블 (*cable*)

b Izposojenke iz nemščine:

gib-seu 깃스 (*gips*), *a-leu-ba-i-teu* 아르바이트 (*arbeit*), *ka-leu-tel* 카르텔 (*kartell*), *hi-seu-te-li* 히스테리 (*hysterie*)

c Izposojenke iz francoščine:

nwi-ang-seu 뉘앙스 (*nuance*), *de-bwi* 데뷔 (*début*),
bal-le 발레 (*ballet*), *ka-pe* 카페 (*café*)

d Izposojenke iz italijanščine:

so-na-ta 소나타 (*sonata*), *a-ka-pel-la* 아카펠라 (*a cappella*),
ka-ji-no 카지노 (*casino*), *pi-nal-le* 피날레 (*finale*)

e Izposojenke iz latinščine:

mi-sa 미사 (*missa*), *bi-beu-li-o* 비브리오 (*vibrio*),
sa-tan 사탄 (*satan*), *e-i-em* 에이엠 (A. M., *ante meridiem*)

f Izposojenke iz ruščine:

bo-deu-ka 보드카 (*водка*), *a-ji-teu* 아지트 (*агитпункт*),
teu-lo-i-ka 트로이카 (*тройка*), *peu-lag-chi* 프락치 (*фракция*)

h Izposojenke iz japonščine:

ga-la-o-ke 가라오케 (*カラオケ* karaoke), *seu-si* 스시 (*すし* *suši*),
mi-sing 미싱 (*ミシン*, šivalni stroj < ang. [*sewing*] *machine*),
ko-seu-peu-le 코스프레 (*コスプレ* 'cosplay')

i Drugo: *ki-o-seu-keu* 키오스크 (*kiosk* < turško *köşk*),

hi-jab 히잡 hijab (< arab. *hijab*)

Besede, ki sestojijo iz izvornih korejskih morfemov ali besed in sino-korejskih morfemov ali besed, imenujejo hibridne besede (*honjongeo* 혼종어). Sestava hibridnih besed je raznolika. Obstajajo štiri glavne oblike.

(i) Izvorno korejska beseda + sino-korejska beseda:

- *nun-do-jang* 눈도장 (눈 + 圖章: oko + pečat) pustiti vtis,
- *don-se-tag* 돈세탁 (돈 + 洗濯: denar + pranje) pranje denarja,
- *yog-sim-kku-leo-gi* 욕심꾸러기 (欲心 + 꾸러기: pohlep + pripona za osebo, ki z nečim pretirava) pretiran pohlepnež,
- *sim-sul-kku-leo-gi* 심술꾸러기 (心術 + 꾸러기: čemernost + pripona za osebo, ki z nečim pretirava) pretirano čemerna oseba.

(ii) Izvorno korejska beseda + izposojenka:

- *mol-lae-ka-me-la* 몰래카메라 (몰래 + camera: skrit + ang. camera 'kame-ra') skrita kamera,
- *soe-pa-i-peu* 쇠파이프 (쇠 + pipe: železo + ang. pipe 'cev') železna cev,
- *ming-keu-go-lae* 밍크고래 (minke + 고래: ang. minke + kit) ščukasti kit.

(iii) Sino-korejska beseda + izposojenka:

a) sino-korejska beseda + izposojenka:

- *gan-pan-seu-ta* 간판스타 (看板 + star: izvesek prodajalne + ang. star 'zvezda') glavna zvezda neke stroke),
- *gae-in-taeg-si* 개인택시 (個人 + taxi: posameznik + ang. taxi taksi) osebni taksi;

b) izposojenka + sino-korejska beseda:

- *sya-wo-sil* 샤워실 (샤워 + 室: ang. shower 'tuš' + soba) kabina za tuširanje,
- *o-peun-hyeong* 오픈형 (open + 型: odprt + vrsta) odprta vrsta, oblika [stanovanja ali prostora].

(iv) Izvorno korejska beseda + sino-korejska beseda + izposojenka:

a) izposojenka + sino-korejska beseda + izvorno korejska beseda:

- *geul-lo-beol-hwa-ha-da* 글로벌화하다 (global + 化 + 하다: globalen + postati + delati) globalizacija,
- *no-bel-sang-gam* 노벨상감 (Nobel + 賞 + 감: Nobel + nagrada + biti vreden) oseba, vredna Nobelove nagrade;

b) sino-korejska beseda + izposojenka + izvorno korejska beseda:

- *hyu-dae-pon-ga-ge* 휴대폰가게 (携帶 + phone + 가게, prenosni + telefon + trgovina) trgovina s prenosnimi telefoni ipd.

Vidimo torej, da v korejščini obstajajo različne vrste hibridnih besed. Hibridne besede se lahko tvorijo z izpeljavo (*pasaengbeop* 파생법) in s sestavljanjem (*hapseongbeop* 합성법). (Več o besedotvorju v poglavju VIII Morfologija, razdelek 3 Besedotvorje.)

Poleg tega nenehno nastajajo nove hibridne besede, ki opisujejo različne pojave, situacije, izume, odkritja itd. v sodobni družbi. Zato se hibridne besede obravnava kot neologizme.

Kot že rečeno, v *Velikem slovarju korejskega standardnega jezika* (*Pyojun gugeo daesajeon* 표준국어대사전) sino-korejske besede s 53,02 % zavzemajo največji delež besedišča. Sledijo izvorno korejske besede z 20,89 %, hibridne besede z 20,47 % in izposojenke s 5,60 %.²⁹ Glede na *Raziskavo pogostosti uporabe [posameznih besed] sodobnega korejskega jezika* (*Hyeondae gugeo sayong bindo josa* 현대국어사용빈도조사), ki jo je 1. 2002 objavil Državni inštitut za korejski jezik (*Gungnip gugeowon* 국립국어원), je pogostost rabe izvornih korejskih besed 54-% in sino-korejskih besed 35-%. Odstotek rabe tujk je 2 %. Nasprotno pa je raziskava Heo (2010: 238) pokazala dosti višji delež rabe sino-korejskih besed, in sicer 66,32 %, medtem ko je delež izvornih korejskih besed 26,12 %, delež tujk pa 4,02 %.³⁰ Rezultati se od raziskave do raziskave razlikujejo, lahko tudi zaradi različnih pristopov k vzorčenju gradiva. Razlike v deležih različnih žanrov v analiziranem gradivu lahko drastično spremenijo končni rezultat. Vseeno pa je, kot kažeta tudi gornji raziskavi, delež sino-korejskega besedišča v dejanski rabi še vedno sorazmerno zelo visok.

2.2 Klasifikacija leksemov glede na besedne vrste

Lekseme lahko razdelimo glede na besedne vrste, ki jim pripadajo. Čeprav se na splošno besedne vrste lahko delijo glede na obliko, funkcijo in pomen besede, celotnega korejskega besedišča ni mogoče razdeliti na devet besednih vrst, kot jih razume korejska šolska slovnica (*hakgyo munbeop* 학교 문법), kajti obstajajo tudi leksemi, ki ne pripadajo nobeni od teh devetih besednih vrst. Po drugi strani pa klasifikacija besednih vrst v korejski šolski slovnici nudi do sedaj najbolj oprijemljiv način sistematizacije korejskega besedišča. Standardna slovnica (šolska slovnica), ki se trenutno poučuje v šolah, razvršča besedne vrste tako, kot je prikazano v spodnji tabeli:

29 <https://stdict.korean.go.kr/statistic/dicStat.do> (dostop 25. 1. 2023).

30 <https://kiss.kstudy.com/thesis/thesis-view.asp?key=2855296>. (dostop 25. 1. 2023)

TABELA 1: Delitev besednih vrst po 'šolski slovnici'

			Besedne vrste	Zgledi
Beseda	Pregibnica (<i>gabyeoneo</i> 가변어)	Povedna beseda (<i>yongeon</i> 용언)	Glagol (<i>dongsa</i> 동사)	<i>geod-da</i> 걷다 hoditi, <i>dal-li-da</i> 달리다 teči, <i>meog-da</i> 먹다 jesti, <i>ib-da</i> 입다 obleči
			Pridevnik (<i>byeongyongsa</i> 형용사)	<i>a-leum-dab-da</i> 아름답다 lepo, <i>meos-iss-da</i> 멋있다 moderen, <i>gwi-yeob-da</i> 귀엽다 ljubek
	Nepregibnica (<i>bulbyeoneo</i> 불변어)	Samostalniška beseda (<i>cheeon</i> 체언)	Samostalniki (<i>myeongsa</i> 명사)	<i>sa-gwa</i> 사과 jabolko, <i>kkoch</i> 꽃 roža, <i>na-mu</i> 나무 drevo, <i>sa-lang</i> 사랑 ljubezen
			Zaimki (<i>daemyeongsa</i> 대명사)	<i>na</i> 나 jaz, <i>neo</i> 너 ti, <i>geu</i> 그 on
			Števniki (<i>susa</i> 수사)	<i>ha-na</i> 하나 ena, <i>dul</i> 둘 dva, <i>ses</i> 셋 tri
		Modifikacijska beseda (<i>susigeon</i> 수식언)	Adnominal (<i>gwanbyeongsa</i> 관형사)	<i>sae</i> 새 nov, <i>heon</i> 현 star, <i>yes</i> 옛 star
			Prislovi (<i>busa</i> 부사)	<i>gat-i</i> 같이 skupaj, <i>kku-jun- hi</i> 꾸준히 neprenehoma, <i>do-jeo-hi</i> 도저히 možno
		Odnosna beseda (<i>gwannggyeoon</i> 관계언)	Členek (<i>josa</i> 조사)	<i>eun/neun</i> 은/는, <i>eul/leul</i> 을/를, <i>e-ge</i> 에게
	Neodvisna beseda (<i>dongnibeon</i> 독립언)	Medmet (<i>gamtansa</i> 감탄사)	<i>ya</i> 야 hej, <i>eo-i</i> 어이 ej, <i>i-bwa</i> 이봐 poglej sem	

Kot je razvidno iz gornje tabele, šolska slovnica korejskega jezika loči devet besednih vrst: glagol, pridevnik, samostalniki, zaimki, števniki, adnominali, prislovi, členki in medmeti. Podrobna obravnava besednih vrst sledi v poglavju VIII Morfologija. Tod se omejimo samo na najbolj bistvene posebnosti.

Večino leksemov v korejščini je možno uvrstiti v eno izmed besednih vrst v tabeli 1. Vendar poleg leksemov, ki jih je mogoče razvrstiti v teh devet besednih

vrst, obstajajo tudi morfemi, ki so manjši od besed oz. leksemov in zato ne spadajo v nobeno besedno vrsto. To so obrazila (*jeopsa* 접사) in pregibalne končnice (*eomi* 어미). Obrazila se vežejo na koren (*eogeun* 어근) besede in skupaj ustvarijo novo besedo. Obrazila se delijo na predpone (*jeopdusa* 접두사), ki stojijo pred osnovo, in pripone (*jeopmisa* 접미사), ki stojijo za osnovo. Npr. v besedi *nal-go-gi* 날고기 (surovo meso) je *nal* 날- predpona in *go-gi* 고기 koren. Predpona *nal-* 날- v besedi *nal-go-gi* 날고기 pomeni ‘nekuhano’, ‘neobdelano’ – z vezanjem na koren *go-gi* 고기 nastane nova beseda. Končnice (*eomi* 어미) so morfemi, ki se vežejo na koren pregibnic in izražajo razne vidike pregibanja. Podrobneje govori o tem poglavje VIII Morfologija v razdelkih 2.3 Pregibalne končnice in 3 Besedotvorje.

Poleg tega obstajajo tudi drugi leksemi, ki jih ni mogoče uvrstiti v nobeno besedno vrsto. Npr. beseda *gyae* 개, ki je skrajšana oblika samostalniške zveze *geu a-i* 그 아이 ali *-dae-yo* -대요, ki je skrajšana oblika besedne zveze *da-go hae-yo* -다고 해요. Takšne besede se imenujejo ‘neuvrstljive’ ali ‘nerazvrščene besede’ (*mupumsaeo* 무품사어).

Za pravilno razumevanje odnosov med besednimi vrstami v korejščini si velja zapomniti sledeče štiri značilnosti:

- (i) Z morfološkega ali skladenjskega vidika se samostalniki, zaimki in števnik obnašajo zelo podobno, zato so v gornji tabeli 1 razvrščeni v kategorijo SAMOSTALNIŠKA BESEDA.
- (ii) Z vidika morfoloških in skladenjskih značilnosti se glagoli in pridevniki ne razlikujejo, zato so v tabeli 1 razvrščeni v kategorijo POVEDNA BESEDA.
- (iii) Adnominali, katerih funkcija je prav tako modificiranje samostalniških besed, so nepregibni in se razlikujejo od pridevnikov, ki spadajo med pregibnice.
- (iv) Členki so po svoji funkciji zelo heterogena družčina, signalizirajo sklonске odnose, citiranje/navajanje, temo oz. kontrast, odnose med entitetami, na katere se nanašajo stavčni elementi, in entitetami v sobesedilu, spoštljivost ipd.

2.3 Klasifikacija leksemov po pomenu

Besedišče se lahko analizira oz. razvršča tudi na osnovi pomena leksemov. Sistematično razvrščanje leksemov na osnovi njihovega pomena je lahko zelo pomembno za raziskave besedišča, kot tudi za učenje jezika. Da bi taka analiza res dala smiselne rezultate, pa je treba kriterije za klasifikacijo izbrati kar se da smotrno.

Tukaj si bomo ogledali klasifikacijo, ki je uporabljena v *Pomensko razvrščevalnem didaktičnem slovarju korejščine (Uimiro bullyuhan hyeondae hangugeo hakseup sajeon)* (의미로 분류한 현대 한국어 학습 사전). Slovar lekseme razvršča na naslednjih 43 pomenskih področij:

1. Ljudje in odnosi med njimi	17 Znanost	31 Industrija
2. Družina in sorodniki	18 Religija in vera	32 Gorivo in energija
3. Spol in poroka	19 Civilizacija in kultura	33 Ceste in transport
4. Telo in fiziološke funkcije	20 Umetnost	34 Naravni pojavi
5. Bolezni in zdravljenje	21 Hobiji	35 Živali
6. Življenje in smrt	22 Igra (igranje) in zabava	36 Rastline
7. Čuti in čutila	23 Aktivnosti	37 Oblike
8. Razum in čustva	24 Imena držav	38 Svetloba in barve
9. Značaj in drža	25 Država in politika	39 Število in količina
10. Oblačila in oblačenje	26 Zakon in javni red	40 Čas
11. Prehranjevalne navade	27 Obramba države	41 Prostor in veselje
12. Življenjske navade	28 Družba in družbene dejavnosti	42 Stanja in njihova intenzivnost/stopnja
13. Jezik in pisava	29 Gospodarstvo in gospodarske dejavnosti	43 Gibanje
14. Mediji in tisk	30 Poklic in delo	
15. Informacija in komunikacija		
16. Izobraževanje/šolstvo		

Zgoraj predstavljena pomenska področja morda niso popolna, so pa vsekakor uporaben okvir za klasifikacijo leksemov. Na osnovi zgornjih nadkategorij je možna delitev na pomensko natančneje opredeljene podkategorije, kot tudi pomensko širše zajemajoče nadkategorije.

Za bolj poglobljeno razumevanje besedišča je treba preučiti razmerja med leksemi, z vidika njihove pripadnost pomenskim nadkategorijam in podkategorijam. Lekseme, ki spadajo v isto pomensko kategorijo, pa je treba obravnavati z vidika njihove pomenske podobnosti, kot tudi z vidika kontrastivnih in protivnih odnosov med njimi.

3 Spreminjanje in raznolikost besedišča

Besedišče se stalno spreminja. Vzrok sprememb so govorniki jezika, torej jezikovna skupnost (*eonjung* 언중), ki jezik uporablja. Besedišče se spreminja glede na družbene razmere, ki vplivajo na govorce jezika. Družbene razmere kot širši okvir vključujejo družbeno ureditev, kot neposredni kontekst sporazumevanja pa mesto sogovorcev v družbeni strukturi, tj. njihov dejanski in percipirani status, odnos med sogovorcema, kraj sporazumevanja, okoliščine sporazumevanja (javno ali zasebno), čas (v smislu časovnega obdobja) ipd.

V nadaljevanju si bomo ogledali, kako so nekateri od teh vidikov družbenih pogojev povezani s spreminjanjem besedišča.

3.1 Arhaizmi in neologizmi

Arhaizmi (*goeo* 고어) in neologizmi (*sineo* 신어) so besede, ki prihajajo v rabo ali izginjajo iz nje s tokom časa. Arhaizmi so stare in zastarele besede, neologizmi pa so novonastale besede. Vendar za razlago te dihotomije samo pogled z vidika besedišča ni dovolj.

- (7) *ga-beu-yab-da* 가브압다 (zast.) lahko (teža), *meu-ji-ge* 므지계 (zast.) mavrica, *jeu-meun* 즈믄 (zast.) tisoč

Besede, predstavljene v (7), se v sodobnem jeziku ne uporabljajo več. To so besede, ki so se uporabljale v preteklosti, ampak sedaj so postale arhaizmi, na katere lahko naletimo v literaturi iz 20. stoletja.

- (8) *gug-min-hag-gyo* 국민학교 osnovna šola, *hyeong-mu-so* 형무소 zapor

Besede v (8) je včasih mogoče slišati v sodobni družbi, vendar so izginile iz redne rabe, ko se je spremenila družbena ureditev. Besedo *gug-min-hag-gyo* (국민학교 ljudska šola), ki je prišla v rabo v času japonske okupacije, je pozneje nadomestila *cho-deung-hag-gyo* (초등학교 osnovna šola) in besedo, prav tako iz časa japonske okupacije, *hyeong-muso* (형무소 zapor) je po vojni nadomestila beseda *gyo-do-so* (교도소 zapor). Tudi te besede lahko označimo kot arhaizme, ki so izginili iz rabe zaradi razlogov, kot so spremembe zgodovinskih okoliščin in interpretacij zgodovine, ter razvoja institucij. Ob takšnih spremembah dotedanji izrazi postanejo neustrezni in izginejo iz redne rabe. V zgledu (8) so besede, ki so izginile iz rabe zaradi sprememb v družbi, medtem ko so besede v zgledu (9) novonastale besede, neologizmi.

- (9) *gyo-tong-ka-deu* 교통카드 (kartica javnega prevoza),
ki-nop-i-gu-du 키높이구두 (čevlji z vgrajeno skrito peto),
han-lyu 한류 (korejski val [K-pop itd.]

Naslednje besede so nastale skupaj z novimi institucijami, novimi pojavi in novimi predmeti.

- (10) *meog-bang* 떡방 (db.) oddaja o kulinariki, *sim-kung* 심쿵 (pogovorno) infarkt, *us-peu-da* 웃프다 tragikomičen

In nazadnje, tudi besede v (10) so novonastale besede. Lahko jih dojemamo kot neologizme ali modne besede (*yubaengeo* 유행어). To so besede, ki so prišle v rabo, ker so jih ljudje v kratkem času pogosto uporabljali. Večinoma so to besede, ki kritično gledajo na družbene pojave ali pa vsebujejo humor in satiro. Besede kot te v (10) so lahko v rabi samo kratek čas, preden izginejo iz nje, lahko pa imajo tudi dolgo t. i. življenjsko dobo in postanejo del besedišča. Četudi se te besede lahko kmalu izgubijo, jih je vredno posneti in preučiti kot elemente, ki odražajo družbeno podobo neke dobe.

3.2 Zemljepisna narečja

Prostor vpliva na spreminjanje besedišča prav toliko kot čas. Navkljub temu, da obstaja skupni jezik, ki ga skupnost govorcev jezika v državi najpogosteje uporablja, znotraj tega vedno obstajajo zvrsti jezika, ki se uporabljajo le v določenih regijah. Te imenujemo narečja. Med njimi so zemljepisna narečja (*jiyeok bangeon* 지역 방언), proučevanje njihove leksike je zelo zanimiv del leksikoloških raziskav.

Čeprav se mnenja glede števila zemljepisnih narečij delno razhajajo, je po navedbah *Društva za raziskovanje narečij* (*Bangeon yeonguhoe* 방언연구회) Korejski polotok možno razdeliti na šest narečij, in sicer:

Severozahodno narečje (*seobuk bangeon* 서북 방언). Po današnji administrativni razdelitvi to narečje govorijo v Pjongjangu in provincah Pyeongannam, Pyeonganbuk, Jagang. V Severni Koreji je uradni jezik 'kultivirani jezik' *munhwa-eo* 문화어, osnovan na jeziku Pjongjanga.

Severovzhodno narečje (*dongbuk bangeon* 동북 방언). Po današnji administrativni razdelitvi to narečje govorijo v provincah Hamgyeongnam-do, Hamgyeongbuk-do, Ryanggang-do v Severni Koreji.

Osrednje narečje (*jungbu bangeon* 중부 방언). Narečje, ki ga govorijo v Seulu, Incheonu, Daejeonu, Sejongu in v provincah Hwanghae-do, Gyeonggi-do, Gangwon-do, Chungcheong-do. Jezik Seula je osnova za standardni jezik Republike Koreje. Poleg tega se narečje osrednje regije nadalje deli na narečje Gangwona, Gyeonggija in Chungcheona.

Jugozahodno narečje (*seonam bangeon* 서남 방언). To je narečje današnjih provinc severne in južne Jeolla-do in mesta Gwangju.

Jugovzhodno narečje (*dongnam bangeon* 동남 방언). To je narečje province Gyeongsang-do ter Busana, Daeguja in Ulsana. Včasih se je to narečje imenovalo narečje province Gyeongsang ali narečje Yeongnam.

Narečje otoka Jeju (*Jeju bangeon* 제주 방언). *Društvo za raziskovanje narečij* s tem terminom istočasno označuje tudi narečje celotne avtonomne province Jeju. Termin je dvoumen, če že ne zavajajoč, saj je kot že rečeno čedžujščina (*jejeuo* 제주어) mednarodno priznan jezik, in sicer kot eden od jezikov na Unescovem seznamu močno ogroženih jezikov. Sam termin se verjetno nanaša na korejske govore otoka Jeju, zaznamovane z močnim substratom čedžujščine.

Severozahodno in severovzhodno narečje v Severni Koreji se razlikujeta od drugih narečij ne samo zaradi regionalnih razlik, ampak tudi zaradi različne jezikovne politike Severne Koreje, o čemer je tekla beseda v poglavju IV Jezik in jezikovna politika v Severni Koreji.

3.3 Pisni jezik in govorjeni jezik

Večina besedišča se v podobni meri uporablja v govoru in pisnih besedilih, vendar se v govorjenem jeziku (*gueo* 구어) in pisnem jeziku (*muneo* 문어) pogosto uporabljajo tudi besede, specifične za eno ali drugo zvrst jezika.

Običajno se v pisnem jeziku pogosteje uporabljajo sino-korejske besede in raba tona sporočanja je bolj premišljena. Po drugi strani pa se v govorjenem jeziku pogosto pojavljajo opustitve, okrajšave itd.

Sledi nekaj zgledov besed, značilnih za pisno – zgled (11)a in govorjeno – zgled (11)b izražanje.

- (11)a *ga-la-sa-dae* 가라사대 (po besedah ~), *je-gun* 제군 (vi), *chun-chu* 춘추 (leta in mesec), *go-lo* 고로 (starešina), *-neun-ba* -는마 (vezna končnica, ki označuje stavke, ki deluje kot ozadje ali razlog)
- b *go-geo* 고거 (tistole), *mwon* 뭇 (nekaj), *naeb-du-da* 냐두다 (pustiti), *eo-jjeo-go-jeo-jjeo-go* 어찌고저찌고 (bla bla bla), *i-ttan* 이딴 (tako/to – negativna konotacija), *-dam* -담 (zgodba [pripona])

Ker je pisni jezik bolj konservativen, se pogosto uporablja v zgodovinskih narižankah (*sageuk* 사극). Poleg tega na splošno daje bolj uraden, formalen vtis. Po drugi strani pa besede, ki se tipično uporabljajo v pogovornih situacijah, skupaj z bolj neformalnim tonom dajejo pogovoru bolj sproščen prizvok.

3.4 Spoštljivi govor

Raba besedišča korejskih govorcev se spreminja glede na sogovorca. V govornem sporazumevanju je pomemben odnos med govorcem in sogovorcem, v pisnem sporazumevanju pa je pomemben odnos med piscem in bralcem. Spoštljivi govor (*nopimbeop* 높임법) se uporablja za povzdigovanje sogovorca ali tretje osebe, na katero se navezuje vsebina pogovora ali besedila. Ponižni govor (*natchummal* 낮춤말) pa se uporablja za izražanje govorceve podrejenosti v zvezi s sogovorcem ali predmetom pogovora. Po navadi se način izražanja in raba besedišča v spoštljivem govoru razlikujeta glede na osebek spoštljivosti, predmet spoštljivosti, glede na sogovorca. Poleg tega na izbiro besedišča za izražanje spoštljivosti vplivajo tudi starost, generacija, status ipd. udeležencev. Podrobneje to področje obravnava poglavje VI Izražanje spoštljivosti, predvsem razdelek 3, Tri vrste spoštljivega govora.

3.5 Družbena narečja

Kot smo že omenili, varianta jezika, ki se običajno uporablja samo v določeni regiji, predstavlja zemljepisno narečje. Po drugi strani pa se družbeno narečje ali sociolekt (*sahoe bangeon* 사회 방언) uporablja le znotraj določenega sloja ljudi. Ljudi v neki družbi lahko delimo na več načinov – npr. glede na njihov status, družbeni razred ali spol. Izrazi, ki jih tipično uporabljajo moški, so pogosto drugačni od izrazov, ki jih večinoma uporabljajo ženske. Raba besedišča se razlikuje tudi glede na starost in poklic. Npr. besedišče, ki ga uporabljajo malčki, otroci, mladostniki, mladi, starejši, starostniki, se razlikuje glede na starost in generacijo. Nekatere družbene skupine uporabljajo 'umetno' spremenjene besede za tajno komunikacijo. Takšna govorica se imenuje argo (*euneo* 은어).

- (12)a *mam-ma* 맘마 (njam njam), *ttwi-ttwi-ppang-ppang* 뚜뚜 뽕뽕 (brum brum), *chi-ka-chi-ka* 치카치카 (ščetkanje zob – [onomatopejsko])
 b *eo-meo-na* 어머니 (moj bog!, ojoj!), *ho-ho* 호호 (ho ho)

c *kkal-kkal-i* 갈갈이 (debel jopič), *jung-go-cham* 중고참 (oseba, ki je dolgo ostala v vojski ali v službi)

V (12)a so besede, ki jih uporabljajo otroci, ali izrazi, ki se tipično uporabljajo za komunikacijo z njimi. V pogovoru z majhnimi otroki se uporabljajo besede, ki so po pričakovanju odraslih govorcev za malčke lažje izgovorljive: namesto besede *bab* 밥 (hrana) se npr. uporablja *mam-ma* 맘마 (njam njam), namesto *ja-dong-cha* 자동차 (avtomobil) se uporablja *ttwi-ttwi-ppang-ppang* 뛰뛰빵빵 (brum brum), namesto *yang-chi* 양치 (ščetkanje zob) pa onomatopejski izraz *chi-ka-chi-ka* 치카치카. Kot je razvidno iz zgledov, je za besede otroškega govora značilno ponavljanje zlogov in muzikalnost.

Besede v (12)b so besede, ki jih po večini uporabljajo ženske. V sodobni družbi je delitev jezika glede na spol manj jasna, vendar je še vedno bolj običajno, da se ženske smejiho *ho-ho* 호호 (ho ho) in izrazijo presenečenje z medmetom *eo-meo-na* 어머니 (moj bog!, ojoj!).

V zgledu (12)c so izrazi, ki jih uporabljajo vojaki, tj. pripadniki posebne skupine – vojske. To je vrsta govora, ki se v vsakdanjem življenju ne uporablja pogosto, saj je povezan s služenjem v vojski, vendar je zaradi splošne vojaške obveze razumljiv tudi širše. Beseda *kkal-kkal-i* 갈갈이 se nanaša na debel jopič, ki se nosi v vojski. Beseda *jung-go-cham* 중고참 se nanaša na osebo, ki je dolgo ostala v vojski ali v službi.

To so zgledi izrazov v nekaterih družbenih narečjih, za katere je značilno, da so – tako kot hierarhični jezik in argo – rabljeni samo znotraj določene družbene skupine.

3.6 Sleng, evfemizmi, stalne besedne zveze – idiomi

Govorec lahko za bolj krepko izražanje lastnih namer uporabi sleng ali kletvice. V primerih, ko je vsebino težko izraziti neposredno, je izražena z uporabo alternativnih besed. In idiomi lahko nastanejo, ko se dlje časa dve ali več besed uporablja v kombinaciji. Namen jezikovnih zvrsti, kot so sleng, evfemizmi in stalne besedne zveze, je ta, da omogočajo učinkovito izražanje. Sledi nekaj zgledov za vsako od njih:

(13)a Sleng (*bisogeo* 비속어):

gan-ttaeng-i 간뎡이 jetra, *gu-la* 구라 laž,
beo-leu-jang-meo-li 버르장머리 navada

- b Evfemizmi (*wangogeo* 완곡어):
sae-a-gi 새아기 snaha, *ga-si-bat-gil* 가시밭길 (db.) trnova pot,
bol-il 볼일 (velika/mala) potreba
- c Stalne besedne zveze – idiomi (*gwanyong pyohyeon* 관용 표현):
nag-dong-gang o-li-al 낙동강 오리알 izobčenec,
ba-ga-ji-leul geulg-da 바가지를 긁다 okarati (nekoga),
jam-su-leul ta-da 잠수를 타다 izginiti brez sledu

Besede v (13)a so t. i. vulgarne besede oz. vulgarizmi za jetra *gan-ttaeng-i* 간뎡이, laž *gu-la* 구라, navado *beo-leu-jang-meo-li* 버르장머리. Te besede niso priporočljive za vsakdanjo rabo, vendar jih je mogoče uporabiti v bolj ostri komunikaciji. Načeloma se ti izrazi ne smejo uporabljati v pogovoru s starejšo osebo.

V (13)b *sae-a-gi* 새아기 ne pomeni 'novorojeni otrok', ampak se nanaša na snaho. Uporablja se, ko govorec (tašča ali tast) pokliče sogovorko (snaho) s prijaznim tonom. Nadalje, *ga-si-bat-gil* 가시밭길 je dobesedni izraz, ki se uporablja kot metafora, ki izraža 'težko delo'. Prvotni pomen izraza *bol-il* 볼일 pa je 'delo, ki ga je treba opraviti', vendar je to izraz, ki se uporablja za 'iti na stranišče', in je evfemizem, ki je obziren do poslušalca.

Nadalje so v (13)c primeri, kjer se pomen besede spremeni glede na to, ali se besede uporabljajo samostojno ali v paru z drugo besedo. Izraz *nag-dong-gang o-li-al* 낙동강 오리알 označuje osebo, ki je bila izključena iz skupine. Vendar tudi ko sta uporabljena posamično, tako *nag-dong-gang* 낙동강 kot tudi *o-li-al* 오리알 nista daleč od tega pomena. Izraz *ba-ga-ji-leul geulg-da* 바가지를 긁다 je sopomenka za 'okaranje', vendar niti *ba-ga-ji* 바가지 niti *geulg-da* 긁다 nimata neposredne povezave z 'okaranjem (nekoga)'. Ko pa sta obe besedi uporabljeni skupaj, se ustvari nov pomen. Npr. *jam-su-leul ta-da* 잠수를 타다 pomeni 'izginiti brez sledu'. Zanimivo je, da v standardnem jeziku glagol, ki se uporablja z *jam-su* 잠수, ni *ta-da* 타다 (goreti), ampak *ha-da* 하다 (delati, storiti), medtem ko se v idiomatski rabi uporablja *ta-da* 타다 (goreti).

3.7 Žargon

Žargon (*jeonmuneo* 전문어), tako kot argo, uporabljajo določene skupine, npr. ljudje, ki delujejo na nekem ožjem področju, opravljajo isti poklic ipd., vendar za razliko od argoja vsebina govora pri žargonu ni namerno zakrita. Z drugimi besedami, žargon se uporablja za strokovno udobje, in nič več. Torej, v primeru žargona

je nabor besed dostopen in dosegljiv ne samo članom stroke, ampak tudi tistim, ki vstopajo na področje, in širši javnosti.

Besedišče žargona so večinoma sino-korejske besede in izposojenke. Zlasti v primerih, ko je besedo težko prevesti v korejščino, se velikokrat zgodi, da se beseda uporablja neprevedena, kot npr. v zgledu (14):

(14)a *gib-seu-be-deu* 김스베드 (< nem. *gipsbett*): medicinski izraz, prevzet iz nemščine.

Posebno izdelana postelja iz mavca za spondilopatijske bolnike.

b *loen-teu-gen-mi-teo* 료트겐미터 (< nem. *röntgenmeter*): elektrotehnični termin, prevzet iz nemščine. Ime priprave, ki meri rentgenske in gama žarke.

c *a-po-keu-lo-ma-teu* 아포크로마트 (< nem. *apochromat*): termin, ki se uporablja v optiki, prevzet iz nemškega jezika, . Na poseben način izdelana leča za korekcijo razlik v lomlu svetlobe različnih valovnih dolžin, t. im. sferične in kromatične aberacije.

Besede v zgledih (14)a, b, c so tudi v standardnem korejskem slovarju.

3.8 Nestandardni jezik

Termin 'nestandardni jezik' (*bipyojuneo* 비표준어) pokriva izraze, ki ne sledijo normam standardnega jezika. Torej so z vidika standardnega jezika 'nepravilni'. Razlog za obstoj standardnega jezika je v tem, da je smiselno ustvariti skupni jezik, ki postane standard v jezikovni skupnosti, tako da se lahko govorniki navkljub razlikam med regijami, v družbenem statusu in v starosti brez težav sporazumevajo med seboj. Z drugimi besedami, standardni jezik je načrtno enoten jezik, ki omogoča nemoteno komunikacijo znotraj države. V Južni Koreji standardni jezik temelji na sodobnem jeziku izobraženih ljudi v Seulu.

Kot že rečeno, je nestandardni jezik tisti jezik, ki ne ustreza normam standardnega jezika. Nestandardni jezik se razlikuje od namerne rabe kletvic, ki prav tako niso del standardnega jezika. V večini primerov je nestandardna raba nezavedna, ker je del govorceve identitete. Nekaj zgledov:

(15)	Pomen	Nestandardno	Standardno
a	navadni fižol (<i>phaseolus vulgaris</i>)	<i>gang-nam-kong</i> 강남콩	<i>gang-nang-kong</i> 강낭콩
b	vedno	<i>eu-lye</i> 으례	<i>eu-le</i> 으례
c	razdeliti, razdreti	<i>pung-ji-bag-san</i> 풍지박산	<i>pung-bi-bag-san</i> 풍비박산

POGLAVJE VI

Izražanje spoštljivosti

1 Uvod

Za korejščino je značilno, da ima zelo bogato razvejano izražanje spoštljivosti, tkzv. SPOŠTLJIVI GOVOR (*nopimbeop* 높임법). Spoštljivi govor je tipičen vidik izražanja medosebnih pomenov povezanih z interakcijsko funkcijo jezika in kot tak odraža hierarhične odnose v korejski družbi. Ena od funkcij izražanja spoštljivosti je, da z uporabo jezikovnih sredstev, tako iz besedišča kot iz morfologije oz. skladnje, zaznamuje relativni družbeni položaj sogovorcev, entitet, na katere se pogovor nanaša, ter drugih morebitnih soudeležencev (glej Brown 2011: 19). Če spoštljivega govora ne znamo pravilno uporabljati, bodo naši sogovorci zlahka mislili, da smo jezikovno in kulturno slabo podkovani. Še en vidik izražanja spoštljivosti pa je signaliziranje govorca sogovorniku, da ga s svojim ogovarjanjem ne ogroža.³¹

Jezikovna sredstva, ki so govorniku na razpolago za izražanje spoštljivosti, delimo na:

- (i) Sredstva za izražanje spoštljivosti do sogovornika (*cheongja nopimbeop* 청자 높임법). Jezikovna sredstva tod, kot bomo videli, izražajo občutek razdalje oz. bližine med govornikom in sogovornikom. Z drugimi besedami, izražajo vljudnost.
- (ii) Sredstva za izražanje spoštljivosti do osebe v stavku (*juche nopimbeop* 주체 높임법). Jezikovna sredstva tod prispevajo predvsem k povzdigovanju pomembnosti osebe.
- (iii) sredstva za izražanje spoštljivosti do prejemnika dejanja (*gaekche nopimbeop* 객체 높임법).³²

Spoštljivost do prejemnika dejanja je vidik, ki ga je po svoje najtežje razumeti. Jezikovna sredstva tod, kot zrcalna slika jezikovnih sredstev za izražanje spoštljivosti do osebe v stavku, v precejšnji meri prispevajo k nižanju pomembnosti vršilca dejanja, ki ta oseba zadeva.

31 Prim. 'Face threatening acts', Brown in Levinson 1987.

32 Kim (2011: 179) za isto delitev omenja nekoliko bolj tradicionalno terminologijo: (i) *gyeomsonbeop* 겸손법 謙遜法 'addressee-honorification', (ii) *jongyeongbeop* 존경법 尊敬法 'subject-honorification', (iii) *gyeomyangbeop* 겸양법 謙讓法 'object-honorification'.

Za boljše razumevanje narave teh pojavov najprej nekaj zgledov iz slovenščine, kjer se je v zadnjih sto letih zaradi korenitih sprememb družbe izražanje spoštljivosti sicer zelo poenostavilo. Vikanje in tikanje je povezano z izražanjem razdalje med govorcem in sogovorcem, torej z vljudnostjo. Besedne zveze kot 'izvoliti [nekaj početi]' se nanašajo na povzdigovanje pomembnosti osebk, ki je z vidika govorca 'pomembna oseba', relativno višje na lestvici družbenih odnosov. Povzdigovanje pomembnosti tod temelji na rabi glagola 'izvoliti', ki poudarja, da osebek dobrohotno nakloni svoje dejanje, čeprav mu tega ne bi bilo treba storiti. Zgled za zmanjševanje pomembnosti vršilca, ki je obenem tudi govorec, v primeru dejanj, ki zadevajo 'pomembno osebo' ali druge entitete, povezane z njo, so npr. besedne zveze 'dovolite, da ...'. Do učinka zmanjševanja vršilčeve pomembnosti v tem primeru pride zato, ker besedna zveza 'dovolite, da ...' implicira, da vršilec, ki je tudi obenem govorec, svoje dejanje počne izključno s privolitvijo 'pomembne' osebe, ki jo to dejanje zadeva. S tem govorec obenem izraža tudi, da njegova dejanja ne ogrožajo sogovorca.

V primerjavi s slovničnim okvirom, ki je za razumevanje dokaj enostaven (razjasniti si moramo le, kdo je govorec, kdo sogovorec, kdo osebek v stavku in koga dejanje zadeva), pa je veliko bolj zapletena sama raba spoštljivega govora v praksi. Ustrezna raba spoštljivih oblik v sodobni družbi ni vezana izključno na starost ali status govorcev, pač pa predvsem na odnos, ki ga ima govorec do sogovorca. Odvisna je tudi od tega, kdo se v stavku pojavi kot osebek, ki je v večini primerov tudi vršilec dejanja, ali kot prejemnik dejanja. Tako se lahko zgodi, da bosta govorca pravilno uporabljala vse možne spoštljive oblike, ampak bo njun govor deloval sarkastično in nevljudno. Prav tako se lahko govorca izogneta spoštljivim oblikam, vendar bo njun odnos še vedno temeljil na medsebojnem spoštovanju. Poleg tega pa je včasih treba upoštevati tudi druge okoliščine pogovora. Sogovorca bosta v zasebnem pogovoru uporabljala drugačne spoštljive oblike, kot bi jih v javnem pogovoru pred večjim številom ljudi. Prav tako se drugačne spoštljive oblike uporabljajo pri govoru in pri pisanju.

V tem poglavju se bomo osredotočili na izražanje spoštljivosti s slovničnega vidika, torej z vidika jezikovnih sredstev, ki so v korejščini na voljo za izražanje spoštljivosti, rabo spoštljivega govora v praksi pa bomo poskušali ponazoriti le na kratko.³³

Pri zgledih (stavkih in besedah) bomo uporabljali akademski način transliteracije (označen z AT, akademska transliteracija), saj s tem lažje ponazorimo, kje

33 Dimenzija spoštljivosti se razteza tudi v negativno smer, kot izražanje prezira, vendar se bo v tej monografiji obravnavala omejlja na nevtralnno in pozitivno spoštljivost.

in na kakšen način deluje spoštljivi govor. Pri terminoloških izrazih pa se bomo držali fonetične transliteracije.

2 Osnove in pomen izražanja spoštljivosti

Ko želi govorec nekaj sporočiti sogovorniku, so njegove namere lahko različne. Spoštljivi govor je način izkazovanja stopnje spoštovanja, ki jo govorec izraža do sogovornika oz. poslušalca (*cheongja nopimbeop* 청자 높임법), do vršilca dejanja (*juche nopimbeop* 주체 높임법) ali do prejemnika dejanja (*gaekche nopimbeop* 객체 높임법).

- (1) 나는 어제 책을 읽었다.

Na-neun eo-je chaeg-eul ilg-eoss-da.

Jaz sem včeraj bral knjigo.

- (2) 저는 어제 책을 읽었습니다.

Jeo-neun eo-je chaeg-eul ilg-eoss-seub-ni-da.

Jaz sem včeraj bral knjigo.

Z zgornjima dvema zgledoma lahko pojasnimo izražanje spoštljivosti do sogovornika. V zgledu (1) je uporabljena nevtralna oblika, ki spoštljivosti do sogovornika eksplicitno ne izraža, v zgledu (2) pa je uporabljena končnica *-seub-ni-da* '-습니다, ki eksplicitno izraža spoštljivost in formalnost do sogovornika (Brown 2011: 24). Poleg tega je spoštljivost izražena tudi z ustrežno rabo oblike prvoosebnega zaimka 'jaz' – v zgledu (1) je uporabljena nevtralna oblika zaimka (*na* 나), v zgledu (2) pa 'ponižna oblika' (*gyeomyangeo* 겸양어) zaimka (*jeo* 저). Govorec v tem primeru dodatno izrazi spoštovanje do sogovornika oz. poslušalca tako, da z rabo zaimka *jeo* 저 zmanjša svojo pomembnost.

- (3) 철수가 잡지를 읽는다.

Cheol-su-ga jab-ji-leul ilg-neun-da.

Cheolsu bere revijo.

- (4) 교수님께서 잡지를 읽으신다.

Gyo-su-nim-kke-seo jab-ji-leul ilg-eu-sin-da.

Profesor bere revijo.

V zgornjih dveh zgledih govorec izraža spoštljivost (ali je ne izraža) do osebkov v stavku. V zgledu (3) spoštljivost do osebkov (Cheolsuja) ni izražena, medtem ko

je v zgledu (4) spoštljivost do osebk (profesorja – z vidika govorca pomembna oseba) izražena s predkončnico *-(eu)si-* *-(으)시-* in rabo spoštljive oblike imenovalniškega sklonskega členka – *kke-seo* *께서*.

(5) 철수는 영희에게 꽃을 줬다.

Cheol-su-neun Yeong-hui-e-ge kkoch-eul jwoss-da.

Cheolsu je dal rože Yeonghui.

(6) 철수는 교수님께 꽃을 드렸다.

Cheol-su-neun gyo-su-nim-kke kkoch-eul deu-lyeoss-da.

Cheolsu je dal rože profesorju.

Zgleda (5) in (6) pa se tičeta izražanja spoštljivosti do osebe, ki jo dejanje zadeva. Prejemnica dejanja v zgledu (5) je Yeonghui, v zgledu (6) pa profesor. V zgledu (5) je Yeonghui verjetno Cheolsujeva prijateljica, zato je uporabljena nevtralna oblika glagola 'dati' (*ju-da* *주다*), ki je uporabljena v pretekliku, se pravi *jwoss-da* *줬다*. V zgledu (6) pa je prejemnik dejanja profesor (z vidika govorca pomembna oseba), zato mora biti uporabljena tudi ustrezna oblika glagola 'dati'. V tem primeru je to *deu-li-da* *드리다*, kar v pretekliku da *deu-lyeoss-da* *드렸다*. Cheolsu, vršilec dejanja v (6), je očitno profesorjev študent. Govorec z uporabo glagola *deu-li-da* *드리다*, db. 'darovati višjemu od sebe', ki je 'ponižna' varianta (*gyeomyangeo* *겸양어*) glagola *ju-da* *주다* (dati), zmanjša pomembnost darovalca v odnosu do prejemnika, profesorja. Končni rezultat tega je povišanje profesorjeve pomembnosti in s tem dosežen učinek spoštljivosti do profesorjeve osebe.

Iz zgornjih zgledov je razvidno, da velik del izražanja spoštljivosti v korejščini temelji na ustrezni rabi jezikovnih sredstev, kot so glagolske in pridevniške končnice oz. predkončnice. Poleg tega pa pri zmanjševanju govorceve pomembnosti igrajo pomembno vlogo leksična sredstva, od ustrezne rabe spoštljivih oblik določenih členkov in besed do izbora ustreznih 'ponižnih' variant glagolov, osebnih zaimkov itd. V naslednjem razdelku je prikazan podrobnejši pregled jezikovnih sredstev za izražanje spoštljivosti.

3 Tri vrste spoštljivega govora

Uspešna raba spoštljivega govora je torej odvisna od govorcevega ustreznega zaznavanja odnosa med njim in sogovorcem oz. od zaznavanja odnosa govorca do

osebka v stavku in do prejemnika dejanja. Govorec se mora v skladu s tem, kakšen odnos želi izraziti do sogovorca, osebka ali prejemnika dejanja, odločiti, katera jezikovna sredstva (besedišče in slovnična sredstva) za izražanje spoštljivosti bo v ta namen uporabil. Kot rečeno, korejščina pozna tri vrste spoštljivega govora, ki si jih bomo ogledali v nadaljevanju.

3.1 Izražanje spoštljivosti do osebka v stavku

Jezikovno sredstvo, ki je govorcju v sodobni korejščini na voljo za izražanje spoštljivosti do osebka v stavku (*juče nopimbeop* 주체 높임법), je dodajanje predkončnice *-si-* -시- ali *-eu-si-* -으시- glagolski oz. pridevniški osnovi. Predkončnica *-si-* -시- se doda osnovi glagola oz. pridevnika, kadar se osnova konča s samoglasnikom; *-eu-si-* -으시- pa, kadar se konča s soglasnikom. Npr. glagolu *ilg-da* 읽다 (brati) dodamo predkončnico *-eu-si-* -으시- in dobimo obliko, ki izraža spoštljivost do osebka v stavku – *ilg-eu-si-da* 읽으시다.

(7) 철수가 잡지를 읽는다.

Cheol-su-ga jab-ji-leul ilg-neun-da.

Cheolsu bere revijo.

(8) 어머니께서 잡지를 읽으시다.

Eo-meo-ni-kke-seo jab-ji-leul ilg-eu-sin-da.

Mati bere revijo.

V zgledu (7) je glagol v sedanjiku *ilg-neun-da* 읽는다 (brati – sedanjik) uporabljen brez predkončnice *-eu-si-* -으시-, s katero bi izrazili spoštljivost do Cheolsuja (osebka v stavku). V zgledu (8) je uporabljena predkončnica *-eu-si-* -으시-, s katero je izražena spoštljivost do matere (osebka v stavku). Glagol je v tem zgledu sestavljen iz osnove *ilg-* 읽-, predkončnice *-eu-si-* -으시- in končnice *-n-da* -는다: *ilg-eu-si-n-da* 읽으시다.

Za pravilno izražanje spoštljivosti do osebka je treba biti pozoren tudi pri rabi členkov, ki zaznamujejo osebek. V zgledu (7) je to nezaznamovani stavčni členek *ga* 가, ki spoštljivosti ne eksplicira, medtem ko je v zgledu (8) uporabljena spoštljiva oblika imenovalniškega členska *kke-seo*께서 in s tem dodatno izražena spoštljivost do osebe, na katero se nanaša osebek v tej povedi. Enako kot v zgledu (7) je tudi v zgledu (9).

- (9) 어머니가 동요를 부르신다.
Eo-meo-ni-ga dong-yo-leul bu-leu-sin-da.
 Mati je zapela pesmico.

Iz zgornjih zgledov (7)–(9) vidimo, da se lahko spoštljivost dodatno izrazi tudi z rabo ustrezne oblike členka, ki zaznamuje osebek, poleg že omenjene spoštljive predkončnice, ki jo dodamo osnovi glagola oz. pridevnika.

- (10) *어머니께서 동요를 부르다.
Eo-meo-ni-kke-seo dong-yo-leul bu-leun-da.
 Mati je zapela pesmico. (*: neustrezna raba spoštljivega govora v izvorniku)

V zgledu (10) pa je spoštljivost izražena samo s spoštljivo varianto imenovalniškega sklonskega členka *kke-seo* 께서, na glagolskem povedku pa ne. Taka raba je nesprejemljiva, saj je za izražanje spoštljivosti do osebka v stavku neobhodno zaznamovanje spoštljivosti s predkončnico *-(eu)si-* -(으)시- na glagolskem oz. pridevniškem povedku. Po drugi strani pa naravni govorniki spoštljivost pogosto izražajo le z rabo predkončnice *-(eu)si-* -(으)시-, namesto spoštljive oblike sklonskega členka *kke-seo* 께서 pa uporabijo nezaznamovani sklonski členek *ga* 가, kot nakazuje zgled (9). Taka raba je slovnično pravilna in primerna. Skratka, zaznamovanje spoštljivosti na glagolskem oz. pridevniškem povedku je obvezno, zaznamovanje s posebno obliko imenovalniškega sklonskega členka *kke-seo* 께서 pa ne vselej.

V večstavčnih povedih lahko spoštljivost izrazimo tako, da dodamo predkončnico *-(eu)si-* -(으)시- povedku vsakega stavka, kot je nakazano v zgledu (11), ali pa le povedku zadnjega stavka, kot v zgledu (12). Previdni moramo biti le, če osebek večstavčnih povedi ni enak v vsakem stavku – takrat dodajamo predkončnico *-(eu)si-* -(으)시- povedku vsakega stavka, kot nakazuje zgled (13).

- (11) 아버지께서는 모자를 쓰시고 나가셨다.
A-beo-ji-kke-seo-neun mo-ja-leul sseu-si-go na-ga-syeoss-da.
 Oče si je nadel klobuk in odšel.
- (12) 아버지께서는 모자를 쓰고 나가셨다.
A-beo-ji-kke-seo-neun mo-ja-leul sseu-go na-ga-syeoss-da.
 Oče si je nadel klobuk in odšel.

- (13) 아버지께서는 카페에 가시고, 큰아버지께서는 시장에 가셨다.

A-beo-ji-kke-seo-neun ka-pe-e ga-si-go, keun-a-beo-ji-kke-seo-neun si-jang-e ga-syeoss-da.

Oče je šel v kavarno, stric pa je šel na tržnico.

Pomemben del jezikovnih sredstev za izražanje spoštljivosti do osebk je tudi besedišče, leksična sredstva. Korejščina ima spoštljive pripone, npr. *-nim* -님. Očeta lahko namesto z *a-beo-ji* 아버지, ki je na spoštljivost nezaznamovana beseda, spoštljivo nazivamo z *a-beo-nim* 아버님, mater lahko nazivamo spoštljivo *eo-meo-nim* 어머님 namesto *eo-mo-ni* 어머니, ki je na spoštljivost nezaznamovana beseda.

Poleg tega uporabljamo v korejščini tudi spoštljive oblike samostalnikov, npr. namesto nezaznamovane besede za 'obrok' *bab* 밥 lahko uporabimo spoštljivo obliko *jin-ji* 진지. Obstajajo tudi spoštljive oblike glagolov, npr. spoštljivi obliki glagola 'jesti' (*meog-da* 먹다) sta *jab-su-si-da* 잡수시다 in *deu-si-da* 드시다, za glagol 'spati' *ja-da* 자다 obstaja spoštljiva oblika *ju-mu-si-da* 주무시다 itd.

- (14) 아버님께서 진지를 잡수신다.

A-beo-nim-kke-seo jin-ji-leul jab-su-sin-da.

Oče je obedoval. (db. Oče je jedel obrok.)

V zgornjem zgledu je spoštljivost izražena tako, da je osebk dodana spoštljiva pripona *-nim* -님. Namesto nevtralne besede za obrok *bab* 밥 je uporabljen spoštljivi izraz *jin-ji* 진지 in namesto osnovne oblike glagola 'jesti' (*meog-da* 먹다) spoštljiva oblika glagola, in sicer *jab-su-si-da* 잡수시다.

V tabeli 1 na naslednji strani so navedene osnovne oz. nezaznamovane in spoštljive oblike samostalnikov, glagolov in pridevnikov, ki se najpogosteje uporabljajo.

Spoštljivost v korejščini ni usmerjena samo na osebek v stavku, ampak tudi na druge entitete, tesno povezane z njim. Zato je pri rabi spoštljivih oblik glagolov in pridevnikov treba biti pozoren na to, ali se glagol oz. pridevnik nanaša neposredno na osebek v stavku (pri tvornih povedih gre za vršilca dejanja ali nosilca stanja) ali posredno, se pravi preko neke druge besede v stavku. To pomeni, da lahko s spoštljivo obliko nazivamo tudi nekatere stvari, ki jih vršilec dejanja ali nosilec stanja uporablja oz. poseduje, njegove misli in ideje, dele telesa. Npr. 'imeti/nahajati se' (*iss-da* 있다) ima dve spoštljivi obliki, in sicer *gye-si-da* 계시다 in *iss-eu-si-da* 있으시다. *Gye-si-da* 계시다 se nanaša neposredno na osebek v stavku (osebek se

TABELA 1: Osnovne in spoštljive oblike besed za izražanje spoštljivosti do osebkov v stavku

Samostalniki			Glagoli, pridevniki		
Osnovna oblika	Spoštljiva oblika	Pomen	Osnovna oblika	Spoštljiva oblika	Pomen
나이 (<i>na-i</i>)	연세 (<i>yeon-se</i>), 춘추 (<i>chun-chu</i>)	starost	마시다 (<i>ma-si-da</i>)	드시다 (<i>deu-si-da</i>)	piti
말 (<i>mal</i>)	말씀 (<i>mal-sseum</i>)	beseda, govor	말하다 (<i>mal-ha-da</i>)	말씀하시다 (<i>mal-sseum-ha-si-da</i>)	govoriti
밥 (<i>bab</i>)	진지 (<i>jin-ji</i>)	obrok	먹다 (<i>meog-da</i>)	드시다 (<i>deu-si-da</i>), 잡수시다 (<i>jab-su-si-da</i>)	jesti
병 (<i>byeong</i>)	병환 (<i>byeong-bwan</i>)	bolezen	아프다 (<i>a-peu-da</i>)	편찮으시다 (<i>pyeon-chanh-eu-si-da</i>)	biti bolan
생일 (<i>saeng-il</i>)	생신 (<i>saeng-sin</i>)	rojstni dan	있다 (<i>iss-da</i>)	계시다 (<i>gye-si-da</i>)	nahajati se
술 (<i>sul</i>)	약주 (<i>yag-ju</i>)	alkohol	자다 (<i>ja-da</i>)	주무시다 (<i>ju-mu-si-da</i>)	spati
이름 (<i>i-leum</i>)	성함 (<i>seong-ham</i>)	ime	죽다 (<i>jug-da</i>)	돌아가시다 (<i>dol-a-ga-si-da</i>)	umreti
집 (<i>jib</i>)	댁 (<i>daeg</i>)	dom, hiša			

nekje 'nahaja'), *iss-eu-si-da* 있으시다 se nanaša posredno na osebek – s to obliko izražamo spoštljivost do nečesa, kar osebek (vršilec dejanja / nosilec stanja) poseduje. Primerjajmo spodnja dva zgleda.

(15) 아버님께서서 서재에 계신다.

A-beo-nim-kke-seo seo-jae-e gye-sin-da.

Oče je (se nahaja) v kabinetu.

(16) 오늘 아버님께서서는 볼일이 있으시다.

O-neul a-beo-nim-kke-seo-neun bol-il-i iss-eu-si-da.

Oče je imel danes opravke.

V zgledu (15) je uporabljena spoštljiva oblika *gye-si-da* 계시다, saj se glagol nanaša neposredno na osebek (na očeta). V zgledu (16) pa je uporabljena oblika *iss-eu-si-da* 있으시다, ki se posredno nanaša na očeta, in sicer preko opravkov, ki jih je oče imel.

Podobno je pri rabi pridevnika *a-peu-da* 아프다 (biti bolan) v (17) in (18).

(17) 아버님께서 편찮으시다.

A-beo-nim-kke-seo pyeon-chanh-eu-si-da.

Oče je bolan.

(18) (아버님의) 수술한 부위가 아프신 것 같다.

(A-beo-nim-ui) Su-sul-han bu-wi-ga a-peu-sin geos gat-da.

Operirani del (očeta/očetovega telesa) verjetno boli.

V zgledu (17) je spoštljivost izražena z obliko *pyeon-chanh-eu-si-da* 편찮으시다, saj se pridevnik nanaša neposredno na očeta. Pri zgledu (18) pa je spoštljivost izražena s pomočjo oblike *a-peu-si-da* 아프시다, saj se pridevnik nanaša na očeta posredno, in sicer preko operiranega dela njegovega telesa.

3.2 Izražanje spoštljivosti do predmeta oz. prejemnika dejanja – ‘ponižni govor’

Izražanje spoštljivosti do predmeta oz. prejemnika dejanja (*gaekche nopimbeop* 객체 높임법), se pravi tistega, ki ima v stavku po navadi vlogo predmeta ali prislovnega določila (prejemnika dejanja), je nekoliko drugačno kot izražanje spoštljivosti do osebk. Vršilec dejanja je nekdo, ki je na družbeni hierarhični lestvici relativno nižje od prejemnika dejanja, zato je za izražanje vršilčevega dejanja, ki neposredno ali posredno prizadene po hierarhiji višjo osebo, treba uporabiti oblike ali variante glagola, ki signalizirajo nižanje vršilčeve pomembnosti v odnosu do predmeta oz. prejemnika dejanja. Skratka, spoštljivost se v teh primerih udejanja na osnovi razumevanja, da se vršilec loteva svojih dejanj, ki zadevajo pomembno, po hierarhiji višjo osebo, ponižno, z ustreznim strahospoštovanjem.³⁴ Po drugi strani pa raba spoštljivih oblik sklonskih členkov, ki zaznamujejo samostalniki, ki se v stavku nanaša na po hierarhiji višjo osebo, kot tudi raba spoštljivih oblik takih samostalnikov ostaja enaka kot v primeru izražanja spoštljivosti do osebk. Poglejmo naslednja dva zгледа.

34 Glej Kim in Sells 2007: 304–322, tudi Lee in Ramsey 2000, 7.4, ki govorita o *exaltation* – ‘povzdigovanju [pomembnosti]’, Ihm Ho Bin in dr. 2001a, 11.3, ki govorijo o *humilification* (‘zmanjševanju [svoje] pomembnosti’), Brown 2011, 2.3.2 ter Song 2005: 93–94, ki govori o ‘samoponiževanju’ – *self-deprecation*).

- (19) 철수는 여동생에게 돈을 줬다.

Cheol-su-neun yeo-dong-saeng-e-ge don-eul jwoss-da.

Cheolsu je dal denar mlajši sestri.

- (20) 철수는 아버님께 돈을 드렸다.

Cheol-su-neun a-beo-nim-kke don-eul deu-lyeoss-da.

Cheolsu je dal denar očetu.

V zgledu (19) je za samostalnikom 'sestra' uporabljen osnovni/nezaznamovani členek *e-ge* 에게, ki zaznamuje prejemnika dejanja. V zgledu (20) pa je za samostalnikom 'oče' uporabljena spoštljiva oblika istega členska, *kke* 께. Poleg tega je očetu dodana še spoštljiva pripona *-nim* -님, osnovno/nezaznamovano obliko glagola 'dati' (*ju-da* 주다) pa nadomešča 'ponižna' varianta (*gyeomyangeo* 겸양어, ang. *object honorific/humilific*) tega glagola, in sicer *deu-li-da* 드리다, v zgornjem zgledu sicer izražena v pretekliku, se pravi *deu-lyeoss-da* 드렸다.

Tudi pri izražanju spoštljivosti do prejemnika dejanja je torej treba uporabiti ustrezno spoštljivo besedišče (v tem primeru 'ponižne' variante glagolov, ki zmanjšujejo pomembnost vršilca). Tam, kjer je mogoče, pa tudi spoštljive oblike členkov in spoštljive pripone pri samostalnikih, ki se nanašajo na predmet oz. prejemnika, ki je višji po hierarhiji, in povzdigujejo njegovo pomembnost. To ilustrirata tudi spodnja dva zglede.

- (21) 우리 부모님을 식당에 모시고 갔다.

U-li bu-mo-nim-eul sig-dang-e mo-si-go gass-da.

Svoje starše sem peljal v restavracijo.

- (22) 철수는 고향에 가서 아버님을 뵈고 왔다.

Cheol-su-neun go-hyang-e ga-seo a-beo-nim-eul boeb-go wass-da.

Cheolsu je se je odpravil v rodno mesto in obiskal očeta.

V zgornjih dveh povedih je izražena spoštljivost do predmeta dejanja, tj. staršev vršilca dejanja, s pomočjo 'ponižnih' variant glagolov, ki se nanašajo na vršilčeva dejanja. V zgledu (21) je namesto osnovne/nezaznamovane oblike glagola 'pripe-ljati nekoga nekam' (*de-li-da* 데리다) uporabljena 'ponižna' varianta *mo-si-da* 모시다. V zgledu (22) pa je namesto osnovne/nezaznamovane oblike glagola 'videti, srečati, obiskati' (*bo-da* 보다) uporabljena 'ponižna' varianta *boeb-da* 뵈다.

Dejansko izvorno korejskih glagolov, ki imajo na leksični ravni tudi 'ponižno' varianto za izražanje spoštljivosti do predmeta ali prejemnika, ni prav veliko.

V spodnji tabeli so navedene osnovne/nezaznamovane oblike tovrstnih glagolov in njihove 'ponižne' leksične variante.³⁵

TABELA 2: Osnovne oblike izvorno korejskih glagolov in njihove 'ponižne' variante

Osnovna oblika glagola	'Ponižna' oblika glagola	Pomen
주다 (<i>ju-da</i>)	드리다 (<i>deu-li-da</i>)	dati
보다 (<i>bo-da</i>)	봌다 (<i>boeb-da</i>)	videti, srečati, obiskati
테리다 (<i>de-li-da</i>)	모시다 (<i>mo-si-da</i>)	pripeljati nekoga nekam
묻다 (<i>mud-da</i>)	여쭙다 (<i>yeo-jjub-da</i>)	vprašati
말하다 (<i>mal-ha-da</i>)	말씀드리다 (<i>mal-sseum-deu-li-da</i>)	reči (nekomu), povedati

Kot smo videli, je izražanje spoštljivost do osebkov v stavku dokaj enostavno, saj je treba v večini primerov glagolu ali pridevniku le dodati predkončnico *-(eu) si-* *-(으)시-*. Pri izražanju spoštljivosti do predmeta oz. prejemnika dejanj pa je treba tam, kjer taka varianta obstaja, celoten nezaznamovani glagol zamenjati s 'ponižno' varianto, kar kaže na to, da je raba spoštljivega govora do prejemnika dejanja bolj zapletena in zato tudi bolj omejena.

3.3 Spoštljivost do sogovorca – vljudnost/formalnost in spoštljivost

Spoštljivost do sogovorca (*cheongja nopimbeop* 청자 높임법) se uporablja, kadar želi govorec izraziti spoštovanje do sogovorca. To se izraža z ustrezno glagolsko oz. pridevniško končnico. V nadaljevanju si pogledjmo nekaj primerov, ki se med seboj razlikujejo v rabi končnice. Dejansko gre za še eno dimenzijo spoštljivosti, vljudnost/formalnost, povezano z občuteno družbeno razdaljo, ki loči govorca in sogovorca, in ki se sopojava s prej omenjenima načinoma izražanja spoštljivosti/formalnosti. Vse povedi govorca so namreč zaznamovane z izbrano stopnjo spoštljivosti/formalnosti.

35 Poleg teh petih glagolov npr. Brown (2011: 38, tabela 11) omenja tudi po izvoru večinoma sino-korejske glagole, tvorjene s *-hada*, kjer se v varianti, ki izraža dejanje v dobrobit za po statusu relativno višjega prejemnika, *-hada* spremeni v *deurida*. Vendar tudi takih glagolov ni prav mnogo.

Brown (ibid.: 57) nadalje poudarja, da je izražanje spoštljivosti s pomočjo 'ponižnih' variant v sodobni korejščini dosti bolj omejeno kot pa npr. v japonsščini. Ostalo pa je tudi nekaj arhaizmov v obliki 'ponižnih' glagolskih (pred)končnic iz preteklosti, ko je bil sistem izražanja spoštljivosti do predmeta oz. prejemnika dejanja dosti bolj razvejan.

(23)a 저는 어제 책을 읽었습니다.

Jeo-neun eo-je chaeg-eul ilg-eoss-seub-ni-da.

Jaz-PONIŽNO sem včeraj bral-VISOKO FORMALNO knjigo.

b 저는 어제 책을 읽었어요.

Jeo-neun eo-je chaeg-eul ilg-eoss-eo-yo.

Jaz-PONIŽNO sem včeraj bral-FORMALNO knjigo.

c 나는 어제 책을 읽었어.

Na-neun eo-je chaeg-eul ilg-eoss-eo.

Jaz-NEVTRALNO sem včeraj bral-DOMAČE knjigo.

d 나는 어제 책을 읽었다.

Na-neun eo-je chaeg-eul ilg-eoss-da.

Jaz-NEVTRALNO sem včeraj bral-PISNI SLOG knjigo.

Vse zglede v (23) bi lahko prevedli kot: 'Jaz sem včeraj bral knjigo.' Zgledi se razlikujejo v obliki glagolske končnice glagola 'brati' na koncu povedi, ki izraža odnos govorca do sogovorca, in v izboru zaimka za prvo osebo. Npr. v zgledu (23)a je to končnica *-seub-ni-da* 습니다, ki izraža prvo (najvišjo) stopnjo spoštljivosti/vljudnosti/formalnosti do sogovorca, tako se hkrati ta končnica uporablja v formalnih okoliščinah govora (tako končnico bo npr. uporabljal voditelj televizijskega dnevnika, ki naslavlja številčno publiko). Izbrana je tudi ponižna varianta zaimka za prvo osebo, *jeo* 저. V zgledu (23)b je spoštljivost/vljudnost/formalnost izražena z rabo spoštljive/vljudne/formalne oblike povednega členka *yo* 요, ki izraža nekoliko nižjo stopnjo spoštljivosti/formalnosti kot zgled (23)a in se uporablja v manj formalnih okoliščinah. V zgledih (23)c in (23)d spoštljivosti/formalnost ni izražena. V zgledu (23)c je uporabljena končnica *-eo* -어, na spoštljivost/vljudnost/formalnost nezaznamovana oblika končnice, ki se uporablja v neformalnih okoliščinah med družinskimi člani, prijatelji in znanci, v zgledih označena kot DOMAČE. V zgledu (23)d pa je uporabljena končnica *-da* -다, prav tako na spoštljivost/vljudnost/formalnost nezaznamovana oblika končnice, ki se uporablja v formalnih okoliščinah predvsem pisnega izražanja.

Obstaja več različnih mnenj glede delitve spoštljivega/vljudnega/formalnega govora do sogovorca na stopnje spoštljivosti. Nekateri navajajo šest ali sedem stopenj, drugi le štiri. Kot zaimek za prvo osebo je izbrana nevtralna varianta, *na* 나. V tabeli 3 smo povzeli razvrstitev spoštljivosti glede na osnovne štiri stopnje, saj se ta delitev uporablja najpogosteje.

TABELA 3: Stopnje spoštljivosti govorca do sogovorca

Stopnja spoštljivosti in osnovna raba	Pripovedne končnice	Vprašalne končnice	Veledne končnice	Pozivne končnice
1. stopnja: spoštljive oblike končnic, ki se uporabljajo v formalnih in javnih okoliščinah govora (<i>hasipsioche</i> 하십시오체)	- <i>(seu)b-ni-da</i> -(스)브니다	- <i>(seu)b-ni-kka</i> -(스)브니까	- <i>(eu)sib-si-o</i> -(으)십시오	- <i>(eu)b-si-da</i> -(으)브시다
2. stopnja: spoštljive oblike končnic, ki se uporabljajo v neformalnih okoliščinah govora (<i>haeyoche</i> 해요체)	- <i>eo/ji-yo</i> -어/지-요 - <i>a/eo-yo</i> -아/어-요			
3. stopnja: na spoštljivost nezaznamovane oblike končnic, ki se uporabljajo v neformalnih okoliščinah (<i>haeche</i> 해체)	- <i>eo/ji</i> -어/지 - <i>a/eo</i> -아/어			
4. stopnja: na spoštljivost nezaznamovane oblike končnic, ki se uporabljajo v formalnih in javnih okoliščinah (<i>haerache</i> 해라체)	- <i>da</i> -다 - <i>(neu)n-da</i> -(느)니다	- <i>eu-nya</i> -으냐 - <i>ni</i> -니 - <i>nya</i> -냐	- <i>eu-la</i> -으라 - <i>eo-la</i> -어라 - <i>a/eo-la</i> -아/어라	- <i>ja</i> -자

Previdni moramo biti pri rabi pozivne končnice prve stopnje (tabela 3). Predlog, prošnjo, poziv izrazimo s končnico *-eub-si-da* -읍시다, toda le, kadar nekaj predlagamo večji skupini ljudi.

(24) 여러분, 우리 모두 한국어를 열심히 공부합시다.

Yeo-leo-bun, u-li mo-du han-gug-eo-leul yeol-sim-hi gong-bu-hab-si-da.

Družba, dajmo se vsi skupaj pridno učiti korejsko.

(25) *교수님, 영어 공부를 열심히 합시다.

Gyo-su-nim, yeong-eo gong-bu-leul yeol-sim-hi hab-si-da.

Profesor, dajva se pridno učiti angleško.

(*: v izvirniku neustrezna raba spoštljivega govora)

Zgled (24) je primer ustrezne rabe končnice *-eub-si-da* -읍시다, za zgled (25) pa bi sicer lahko rekli, da je slovnično pravilen, ampak je taka raba spoštljivega govora za naravne govorce nenavadna, saj je predlog namenjen le enemu sogovorniku in ne večjemu številu ljudi.

Kot pri drugih oblikah spoštljivega govora je tudi pri izražanju spoštljivosti do sogovorca treba uporabiti ustrezne spoštljive oblike izrazov, ki se nanašajo na govorca oz. sogovorca. Poglejmo si spodnje zglede.

- (26)a 나는 어제 한국어 숙제를 했다.
Na-neun eo-je han-gug-eo sug-je-leul haess-da.
 Včeraj sem naredil nalogo za [predmet] korejščino.
- b 저는 어제 한국어 숙제를 했습니다.
Jeo-neun eo-je han-gug-eo sug-je-leul haess-seub-ni-da.
 Včeraj sem naredil nalogo za [predmet] korejščino.
- (27)a 내 말은 그런 뜻이 아니다.
Nae mal-eun geu-leon tteus-i a-ni-da.
 Moje besede niso imele tega pomena. (Nisem tako mislil.)
- b 제 말씀은 그런 뜻이 아닙니다.
Je mal-sseum-eun geu-leon tteus-i a-nib-ni-da.
 Moje besede niso imele tega pomena. (Nisem tako mislil.)

V zgledu (26)a je uporabljena osnovna/nezaznamovana oblika zaimka 'jaz' (*na* 나), v zgledu (26)b pa 'ponižna oblika' (*gyeomyangeo* 겸양어) zaimka 'jaz' (*jeo* 저), s katero izražamo spoštljivost. V zgledu (27)a je uporabljena osnovna/nezaznamovana oblika zaimka 'moj(-a)' (*nae* 내) in na spoštljivost nezaznamovani izraz za 'besedo' (*mal* 말). Nasprotno pa sta v zgledu (27)b ta dva izraza nadomeščena z oblikama, s katerima izražamo spoštljivost, se pravi 'moj(-a)' (*je* 제) in 'beseda' (*mal-sseum* 말씀).

4 Raba spoštljivega govora

Izražanje spoštljivosti odraža hierarhično strukturo družbe in pričakovanja ljudi v tej hierarhiji. Obenem pa izražanje spoštljivosti to hierarhijo tudi reproducira. Vsakič, ko je v pogovoru spoštljivost ustrezno izražena, se s tem potrjujejo obstoječi družbeni odnosi med govorcem, sogovorcem in naslovljencem spoštljivosti. V tej monografiji je opis konvencionaliziranega sistema spoštljivosti v odnosu do hierarhične strukture družbe omejen predvsem na predstavitev jezikovnih sredstev, ki se uporabljajo v ta namen. Vendar pa pričujoči razdelek poskuša delno osvetliti tudi družbene okoliščine rabe spoštljivega govora.

4.1 Pogoji rabe spoštljivega govora

Za ustrezno rabo spoštljivega govora moramo dobro razumeti, pod kakšnimi pogoji se ta uporablja. Glavni dejavnik, od katerega je raba spoštljivega govora odvisna, je predvsem govorčeva percepcija njegovega odnosa do sogovorca, do vršilca dejanja in do prejemnika dejanja. Odnosi med govorcem in sogovorcem, govorcem in vršilcem dejanja ter govorcem in prejemnikom dejanja so odvisni od starosti vseh vpletenih v pogovor, od njihovega družbenega statusa, družinskih odnosov, pa tudi od same formalnosti okoliščin. Starost, družbeni status in družinski odnosi so namreč tisti dejavniki, ki najbolj neposredno nakazujejo hierarhično strukturo korejske družbe.

Glavna težava rabe spoštljivega govora je v tem, da ti dejavniki niso vedno jasno opredeljeni. Tukaj bomo stvari poenostavili in se osredotočili na glavne tri dejavnike, ki nam lahko v govoru pomagajo pri odločitvi, kdaj in kako naj se uporabi ustrezna oblika spoštljivega govora: (i) namen govorca, (ii) kontekst sporočanja ter (iii) odnos med govorcem in sogovorcem.

V naslednjih dveh zgledih je prikazan namen govorca glede njegove rabe spoštljivega govora.

(28)a 우리 교수님께서 갑자기 다른 대학으로 가셨습니다.

U-li gyo-su-nim-kke-seo gab-ja-gi da-leun dae-hag-eu-lo ga-syeoss-seub-ni-da.

Naš profesor je naenkrat odšel na drugo univerzo.

b 우리 교수님이 갑자기 다른 대학으로 갔습니다.

U-li gyo-su-nim-i gab-ja-gi da-leun dae-hag-eu-lo gass-seub-ni-da.

Naš profesor je naenkrat odšel na drugo univerzo.

Govorec v obeh zgornjih zgledih je 'študent', osebek v stavku oz. vršilec dejanja pa 'naš profesor'. V zgledu (28)a poskuša govorec zavzeto izkazati spoštljivost do profesorja z uporabo pripone *-nim* -님, spoštljive oblike imenovalniškega členka *kke-seo*께서 in predkončnice *-si-* -시-. V zgledu (28)b pa govorec izraža spoštljivost le s pripono *-nim* -님. Mobilizacija jezikovnih sredstev za izražanje spoštljivosti se v obeh zgledih razlikuje glede na to, kakšno stopnjo spoštljivosti do profesorja želi govorec izkazati. Iz obeh zgledov je razvidno, da uporaba jezikovnih sredstev za izražanje spoštljivosti ni nekaj avtomatičnega, ampak je konec koncev govorec tisti, ki se odloči, v kakšni meri bo ta sredstva uporabil, pri odločitvi pa ga vodi tudi namen njegovega komuniciranja.

Uporaba spoštljivega govora se razlikuje tudi glede na dani kontekst sporočanja, kar bomo pojasnili z naslednjima zgledoma.

(29)a 대통령이 새로운 정책을 발표했습니다.

Dae-tong-lyeong-i sae-lo-un jeong-chaeg-eul bal-pyo-haess-seub-ni-da.

Predsednik je predstavil nove politike.

b 대통령께서 새로운 정책을 발표하셨습니다.

Dae-tong-lyeong-kke-seo sae-lo-un jeong-chaeg-eul

bal-pyo-ha-syeoss-seub-ni-da.

Predsednik je predstavil nove politike.

Na prvi pogled bi lahko rekli, da ima govorec iz zgleada (29)a do osebkca v stavku (predsednika) manj spoštljiv odnos. Nasprotno pa govorec v zgledu (29) b uporablja spoštljivo obliko imenovalniškega členka *kke-seo*께서 in glagolsko predkončnico *-si-* -시- in s tem vidno izkazuje spoštljivost. Toda v določenih situacijah bi bilo izražanje spoštljivosti v zgledu (29)a primernejše kot pa tisto v zgledu (29)b. V zgledu (29)a je namreč na račun nižje spoštljivosti nakazana večja stopnja objektivnosti. V določenih situacijah, kjer je objektivnost bolj pomembna kot spoštljivost, npr. pri televizijskih novicah, je raba spoštljivega govora iz zgleada (29)a bolj ustrezna kot tista iz zgleada (29)b.

Tudi glede na odnos govorca do sogovorca, do vršilca in do prejemnika dejanja se raba spoštljivega govora razlikuje. Zato moramo dobro razumeti odnose med omenjenimi členi. Poglejmo naslednja dva zgleada.

(30)a *할아버지, 형님께서 오셨어요.

Hal-a-beo-ji, hyeong-nim-kke-seo o-syeoss-eo-yo.

Dedek, starejši brat je prišel.

(*: spoštljivo do starejšega brata, neustrezna raba v izvorniku)

b 할아버지, 형이 왔어요.

Hal-a-beo-ji, hyeong-i wass-eo-yo.

Dedek, starejši brat je prišel.

V zgornjih dveh zgledih je govorec mlajši brat oz. vnuk, ki se s starim očetom pogovarja o starejšem bratu. V zgledu (30)a je govorec za starejšega brata uporabil spoštljivo pripono *-nim* -님, spoštljivo obliko členka *kke-seo*께서 in predkončnico *-si-* -시-, kar je neustrezna raba spoštljivega govora. Govorec se namreč pogovarja

s starim očetom, ki je od govorca in govorcevega brata starejši in ima tako v družini višji status. V taki situaciji je torej zgled (30)b primernejša oblika rabe spoštljivega govora. Če je sogovorec višjega statusa kot vršilec dejanja, potem to dejstvo omejuje govorcevo izražanje spoštljivosti do vršilcev, ki so sicer višje po statusu od govorca, vendar nižje od sogovorca.

Podobno se zgodi tudi v primeru, ko je vršilec dejanja starejši ali ima višji status od prejemnika dejanja, kar je lepo razvidno iz naslednjih dveh zgledov.

(31)a *할아버지께서 형께 선물을 드렸다.

Hal-a-beo-ji-kke-seo hyeong-kke seon-mul-eul deu-lyeoss-da.

Stari oče je dal darilo starejšemu bratu.

(*: neustrezna raba v izvorniku)

b 할아버지께서 형한테 선물을 주셨다.

Hal-a-beo-ji-kke-seo hyeong-han-te seon-mul-eul ju-syeoss-da.

Stari oče je dal darilo starejšemu bratu.

V zgornjih dveh zgledih sta ponovno omenjena stari oče (vršilec dejanja) in starejši brat (prejemnik dejanja). Ker je stari oče starejši in na višjem položaju kot starejši brat, je zgled (31)a primer neustrezne rabe spoštljivega govora, saj je s spoštljivo obliko členka *kke* *께* in 'ponižno' obliko glagola *deu-li-da* *드리다* izražena spoštljivost do starejšega brata, ki je po statusu nižji od starega očeta. Uporabiti bi moral osnovno obliko glagola *-ju-da* (*주다*), tako kot je prikazano v zgledu (31)a.

4.2 Posredna in neposredna spoštljivost

Običajno se spoštljivi govor uporablja, kadar želi govorec neposredno izraziti spoštovanje do sogovorca, do osebk v stavku (v tvornih povedih je to vršilec dejanja) ali do predmeta/prejemnika dejanja. Možno pa je tudi izražanje spoštljivosti posredno preko konkretnih stvari (npr. delov telesa ali pa določenih stvari, ki jih nekdo višjega statusa poseduje) ter abstraktnih stvari (npr. misli in idej, ki jih izrazi nekdo višjega statusa). Neposredni spoštljivi govor imenujemo *jikjeop nopimbeop* 직접 높임법, posredni spoštljivi govor pa *ganjeop nopimbeop* 간접 높임법. Sledi nekaj zgledov posrednega spoštljivega govora.

- (32) 할아버지께서 머리가 하얗게 세셨다.
Hal-a-beo-ji-kke-seo meo-li-ga ha-yah-ge se-syeoss-da.
 Lasje starega očeta so osiveli.
- (33) 할아버지께서는 댁이 가까우셔서 차를 타지 않으십니다.
Hal-a-beo-ji-kke-seo-neun daeg-i ga-kka-u-syeo-seo cha-leul ta-ji anh-eu-sib-ni-da.
 Hiša starega očeta je blizu, zato se (stari oče) ne vozi z avtom.
- (34) 할아버지 말씀이 타당하십니다.
Hal-a-beo-ji mal-sseum-i ta-dang-ha-sib-ni-da.
 Besede starega očeta so razumne.

V zgledu (32) se spoštljive oblike nanašajo na lase starega očeta, gre torej za izražanje spoštljivosti do/preko dela telesa z rabo predkončnice *-si- -시-* v glagolu ‘osiveti’ *se-da* 세다. V zgledu (33) je izražena spoštljivost do starega očeta preko njegove lastnine (dom/hiša, v kateri živi) – uporabljena je spoštljiva oblika besede ‘hiša/dom’ *daeg* 댁 in predkončnica *-si- -시-* v pridevniku ‘bližnji’ *ga-kka-u-si-da* 가까우시다. V zgledu (34) je izražena spoštljivost do starega očeta preko besed, ki jih je izrekel. Uporabljena je spoštljiva oblika za izraz ‘beseda’ – *mal-sseum* 말씀 in spoštljiva predkončnica *-si- -시-* v pridevniku ‘razumen’, ‘ustrezen’ *ta-dang-ha-si-da* 타당하시다.

POGLAVJE VII

Fonetika in fonologija korejskega jezika

1 Osnovni pojmi

Fonetika (*eumseonghak* 음성학) je veda, ki preučuje zvočno podobo jezika. Pri njenem raziskovanju se osredotočamo na izrazno podobo glasov (glas imenujemo tudi FON, *eumseong* 음성, najmanjša akustična enota govornega jezika), glasovnih zvez, besed in besednih zvez, stavkov, povedi ter besedila. Glasove oz. izgovarjavo bomo označevali z oglatimi oklepaji '[]'.

Fonologija (*eumunnon* 음운론) pa je veda, ki se prav tako ukvarja z glasovi jezika, vendar za razliko od fonetike preučuje njihovo organizacijo in funkcijo, posebej še pomensko-razločevalni del zvočne podobe jezika. Osnovna enota v fonologiji je FONEM (*eumun* 음운), to je najmanjša glasovna enota, ki razločuje pomen besed ali morfemov. Foneme bomo označevali s '//'. Npr. /m/ in /n/ sta fonema, saj razločujeta pomen besed *mun* (문, vrata) in *nun* (눈, oko). Fonemska varianta oz. ALOFON (*byeonieum* 변이음) je izgovorna varianta fonema. Nekateri fonemi se namreč v različnih glasovnih okoljih izgovarjajo različno.

Npr. če v besedah *voda*, *mivka* in *vlom* opazujemo /v/, ugotovimo, da se ta ne izgovori vedno enako:

(1) voda [voda] mivka [miuka] vlom [wlom]

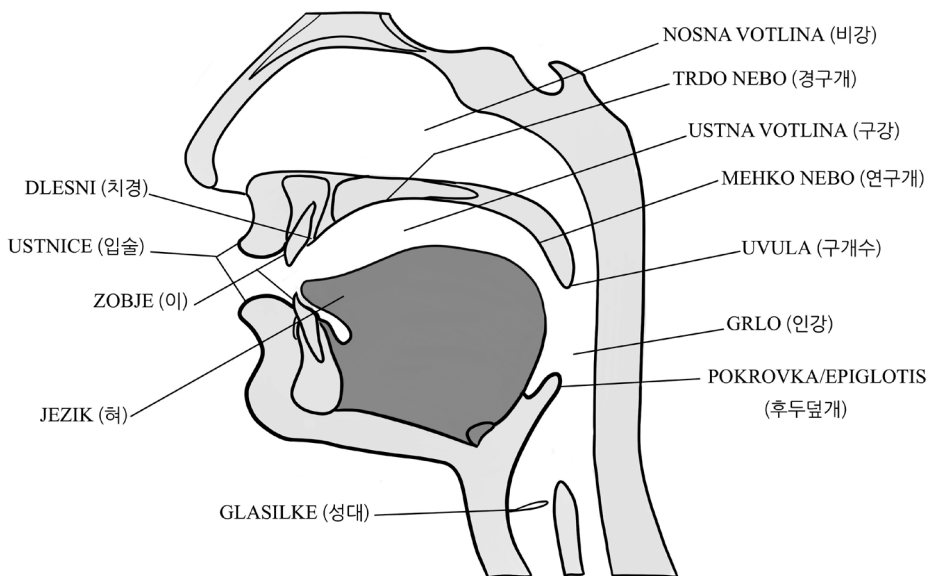
Iz primerov je razvidno, da je /v/ fonem; [v], [u] in [w] pa njegove fonemske variante (glej Toporišič 1992: 41–42; Toporišič 2004: 41; 2017: 19–23).

2 Tvorba glasu

Tvorba večine glasov se začne v pljučih. Ko pljuča stisnemo, pride do spremembe v zračnem tlaku, kar povzroči pretok zraka. Zrak potuje skozi govornila, kjer mora preiti številne ovire, ki vplivajo na tvorbo glasu. V tem delu si bomo najprej pogledali govornila – organe, ki vplivajo na tvorbo glasu, nato pa naredili splošen pregled glasov, ki jih lahko tvorimo.

2.1 Govorila

Glasove tvorimo z govorili. Med govorila spadajo: trebušna prepona, rebra in mišice prsnega koša, pljuča, sapnik in sapnici, grlo, glasilke, žrelo, ustna votlina (jezik, zobje, ustnice) ter nosna votlina.

SLIKA 1: Govorila

Tvorba večine glasov se začne v pljučih. Izjema so kliki (v ang. *click consonants*; v nekaterih južno- in vzhodnoafriških jezikih), ki jih tvorimo s tleskanjem jezika, ter ejektivni in implozivni soglasniki. Ejektivne soglasnike najdemo v majevskih jezikih in jih tvorimo s premikanjem epiglotisa navzgor; implozivne soglasnike pa tvorimo s premikanjem epiglotisa navzdol; te glasove najdemo v afriških jezikih in jezikih Jugovzhodne Azije.

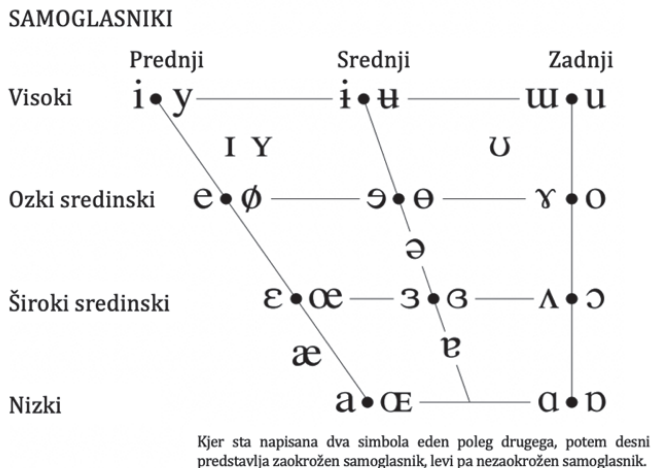
Zrak torej potuje iz pljuč preko glasilk, ki vplivajo na zvonečnost glasov. Glasilke so lahko priprte (zveneči glasovi), odprte (nezvoneči glasovi) ali zaprte (npr. glasilčni zaporniki, značilni za arabščino). Iz glasilk zrak potuje skozi grlo do ustne in nosne votline, kar dodatno vpliva na tvorbo glasu.

2.2 Pljučni glasovi

V slovenščini in korejščini vsi glasovi izvirajo iz pljuč, zato jih imenujemo pljučni glasovi. Delimo jih na samoglasnike in soglasnike.

2.2.1 Samoglasniki

Samoglasnik je glas največje odprtostne stopnje. Zrak mora med izgovarjanjem samoglasnika preiti najmanj ovir v ustni votlini (Toporišič 1992: 262). Samoglasnike delimo glede na položaj jezika med izgovarjanjem glasu, in sicer na prednje-, srednje- in zadnjejezične ter na visoke, ozke sredinske, široke sredinske in nizke samoglasnike. Poleg tega na samoglasnike vpliva tudi oblika ustnic med izgovorjavo. Glede na obliko ustnic samoglasnike delimo na zaokrožene in nezaokrožene. Spodnja slika prikazuje razvrstitev samoglasnikov po *mednarodni fonetični abecedi* (MFA), in sicer skupek samoglasnikov, ki obstajajo v različnih jezikih. Vsak jezik (tako slovenščina kot tudi korejščina) pa uporablja le del samoglasnikov, predstavljenih v MFA.

SLIKA 2: Samoglasniki po MFA

2.2.2 Soglasniki

Soglasniki so glasovi srednje odprtostne stopnje, kamor uvrščamo zvočnike, in manjše odprtostne stopnje, kamor uvrščamo nezvočnike (Toporišič 1992: 293). Soglasnike nadalje delimo glede na način izgovorjave, mesto izgovorjave in zvenečnost. V korejščini glasov ne delimo glede na zvenečnost, pač pa glede na način tvorjenja glasu, kar si bomo podrobneje pogledali v naslednjih poglavjih. Spodnja tabela predstavlja delitev soglasnikov po MFA. Podobno kot pri samoglasnikih tudi pri soglasnikih velja, da vsak jezik vsebuje le del predstavljenih soglasnikov.

TABELA 1: Soglasniki po MFA

Mesto Način	Ustnični	Zobno-ustnični	Zobni	Dlesnični	Zadlesnični	Retrofleksni	Trdo- nebn	Mehko- nebn	Uvu- larni	Farin- galni	Grlni
Zapornik	p b			t d		ʈ ɖ	c ɟ	k g	q ɢ		ʔ
Nosnik	m	ɱ		n		ɳ	ɲ	ŋ	ɴ		
Vibrant	ʙ			r					ʀ		
Tap/flap		v		ɾ		ɽ					
Pripornik	ɸ β	f v	θ ð	s z	ʃ ʒ	ʂ ʐ	ç ʝ	x ɣ	χ ʁ	ħ ʕ	h ɦ
Stranski pripornik				ɬ ɮ							
Drnsnik		ʋ		ɻ		ɻ	j	ɰ			
Jezičnik				l		ɭ	ʎ	ʟ			

Kjer sta napisana dva simbola v enem polju, predstavlja desni simbol zveneči, levi pa nezveneči soglasnik. Zatemnjeni kvadrati predstavljajo območje neizgovorljivih glasov.

3 Korejski fonološki sistem

Korejski fonološki sistem sestavljajo fonemi in prozodemi. Kot rečeno, fonem (*eumun* 음운) je najmanjša enota fonološkega sistema in je glas, ki razločuje pomen besed ali morfemov. Foneme najpreprosteje določimo tako, da besedi poiščemo njen minimalni par. Minimalni par sta besedi drugačnega pomena, pri katerih se razlikuje en sam fonem. V slovenščini ločimo npr. fonema /b/ in /p/, saj lahko najdemo minimalni par *pot* – *bot*. V korejščini pa sta [p] in [b] alofona, ne fonema, saj ne moremo najti minimalnega para, s katerim bi utemeljili njun obstoj. V korejščini poznamo foneme /p^h/, /p/ (z alofonom [p] in [b], odvisno od mesta fonema v besedi) in /p'/. Omenjene foneme ločimo glede na način tvorjenja glasu. Primer minimalnih parov, s katerimi lahko dokažemo obstoj teh treh fonemov, so npr.:

[p^hul] 풀 (trava), [pul] 불 (ogelj, luč), [p'ul] 뿔 (rog).

Foneme delimo na samoglasnike in soglasnike, ki skupaj tvorijo t. i. segmentalni del. Segment je diskretna enota glasu, ki jo lahko slušno ali fizično razločimo v toku govora. Termin se uporablja tako v fonetiki kot v fonologiji.

Poleg segmentalnega dela pa pomen besede ali morfema določajo tudi prozodične lastnosti, t. i. nadsegmentalne lastnosti govorjenega jezika, kot sta v primeru

korejščine višina in dolžina glasov. Enote v segmentalnem in prozodičnem delu prikazuje tabela na naslednji strani.

TABELA 2: Razvrstitev glasov

Segmentalni del		Prozodični del	
Samoglasnik (<i>moeum</i> 모음)	Soglasnik (<i>jaeum</i> 자음)	Dolžina glasu (<i>jangdan</i> 장단)	Višina glasu / intonacija (<i>eogyang</i> 억양)

Pri opisu izgovarjave se bomo pogosto sklicevali na to, da se bolj kompleksno zaporedje glasov, zapisanih v hangeulu, izgovori enako kot bolj enostavno zaporedje glasov, prav tako zapisanih v hangeulu, in postavljeno v oglati oklepaj, kot npr. v primeru besede 'ura' (*si-gye* 시계): izgovarja se lahko kot [시계] (*si-gye*, bolj kompleksno), v MFA [çigje], ali kot [시계] (*si-ge*, bolj enostavno), v MFA [çige].

3.1 Sistem samoglasnikov

V korejščini se sistem samoglasnikov deli na enoglasnike (monoftonge) in dvo-glasnike (diftonge).

3.1.1 Enoglasniki

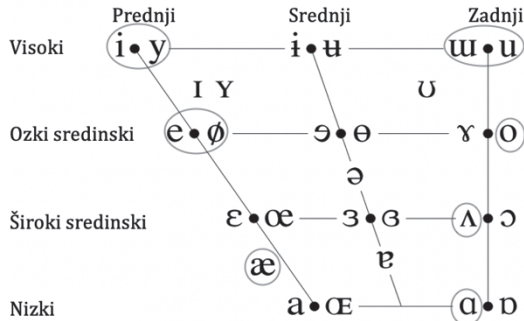
Enoglasniki oz. monoftongi (*danmoeum* 단모음) so samoglasniki, ki jih tvorimo tako, da med izgovorjavo ne premaknemo ne jezika ne ustnic. Enoglasnik je torej glasovna enota, ki nastane kot posledica samo enega obstojnega položaja govoril (po spletnem slovarju Fran). V korejščini enoglasnike delimo glede na položaj jezika (prednji oz. prednjejezični in zadnji oz. zadnjejezični samoglasniki), glede na višino jezika pri izgovorjavi in stopnjo odprtosti (visoki, sredinski in nizki samoglasniki) ter glede na obliko ustnic pri izgovorjavi (zaokroženi in nezaokroženi samoglasniki). V tabeli 3 na naslednji strani so prikazani enoglasniki glede na pravila standardne korejske izgovorjave (glej Shin 2017: 157).

S sliko 3 pa želimo prikazati položaj jezika pri izgovorjavi korejskih enoglasnikov – le-te smo označili s krožci. Glasovi so predstavljeni z znaki mednarodne fonetične abecede.

TABELA 3: Korejski enoglasniki (zapis v MFA)

Položaj jezika →	Prednjejezični (<i>jeonseol moeum</i> 전설 모음)		Zadnjejezični (<i>buseol moeum</i> 후설 모음)	
	Nezaokroženi (<i>pyeongsun moeum</i> 평순 모음)	Zaokroženi (<i>wonsun moeum</i> 원순 모음)	Nezaokroženi (<i>pyeongsun moeum</i> 평순 모음)	Zaokroženi (<i>wonsun moeum</i> 원순 모음)
↓ Višina jezika				
Visoki (<i>gomoeum</i> 고모음)	ㅣ [i]	ㅟ [y]	ㅡ [u]	ㅜ [u]
Sredinski (<i>jungmoeum</i> 중모음)	ㅑ [e]	ㅟ [ø]	ㅓ [ʌ]	ㅛ [o]
Nizki (<i>jeomoeum</i> 저모음)	ㅓ [æ]		ㅓ [a]	

SAMOGLASNIKI

Kjer sta napisana dva simbola eden poleg drugega, potem desni predstavlja zaokrožen samoglasnik, levi pa nezaokrožen samoglasnik.

SLIKA 3: Položaj korejskih enoglasnikov po MFA

3.1.2 Dvoglasniki

V slovenščini bi fonema /j/ in /w/, ki spadata med t. i. drsnike (ang. *glide*), uvrstili med soglasnike. Korejščina pa ta dva fonema uvršča med del samoglasnikov, bolj natančno med dvoglasnike (*ijung moeum* 이중 모음). Dvoglasniki ali diftongi nastanejo tako, da pri izgovorjavi poleg enoglasnika izgovorimo enega od drsnikov (*banmoeum* 반모음) [j] ali [w]. V korejščini dvoglasnike delimo na tiste, ki imajo drsnik pred samoglasnikom (*sanghyang ijung moeum* 상향 이중 모음), in tiste, ki imajo drsnik za samoglasnikom (*habyang ijung moeum* 하향 이중 모음).

TABELA 4: Korejski dvoglasniki (zapis v MFA)

Vrsta dvoglasnika	Tvorba dvoglasnika	Zgled
Drnsnik pred samoglasnikom (<i>sanghyang ijung moeum</i> 상향 이중 모음)	[j] + samoglasnik	ㅟ [ja], ㅠ [jʌ], ㅡ [jo], ㅢ [ju], ㅣ [jæ], ㅤ [je]
	[w] + samoglasnik	ㅥ [wa], ㅦ [wæ], ㅧ [wʌ], ㅨ [we]
Drnsnik za samoglasnikom (<i>bahyang ijung moeum</i> 하향 이중 모음)	samoglasnik + [j]	ㅩ [uj]

3.1.3 Posebnosti izgovorjave samoglasnikov

(i) Izgovorjava dvoglasnika *ui* ㅟ

Shin (2017: 175) pravi, da ima dvoglasnik *ui* ㅟ v spontanem govoru tri načine izgovorjave. Kadar stoji na začetku besede, je izgovorjava [uj] enaka zapisu, npr. [ujdo] 의도. Kadar je na neprvem mestu besede, npr. za soglasnikom v besedi 'upanje' (*hui-mang* 희망) ali pa v drugem zlogu besede, tako kot v besedi 'vprašanje' (*mun-ui* 문의), se v vsakodnevni rabi poenostavi v [i], torej 희망 [himan] in 문의 [muni]. Ko pa ima *ui* ㅟ pomen svojilnega členka, npr. v besedni zvezi *eo-meo-ni-ui ga-bang* 어머니의 가방 (materina torba), se poenostavi v [e], torej [ʌmanie kaban].

(ii) Razlika v izgovorjavi med *ae* ㅞ in *e* ㅟ ter *yae* ㅙ in *ye* ㅚ

Po pravilih standardne korejske izgovorjave korejščina ločuje med izgovorjavo dvoglasnika *e* ㅟ ('ozki e' [e]) in *ae* ㅞ ('široki e' [æ]). Toda danes je ta delitev vprašljiva. Suh in Son (2013: 61) trdita, da je izgovorjava samoglasnikov odvisna od geografskih in sociolingvističnih dejavnikov. Npr. v provinci Jeolla-do na jugozahodu Korejskega polotoka ne razlikujejo med širokim in ozkim e-jem, enak pojav opazujejo tudi v Seulu. Tudi v provinci Gyeongsang-do na jugovzhodu polotoka naj ne bi poznali razlike, prav tako pa ne ločujejo med samoglasnikoma *eu* ㅡ [u] in *eo* ㅜ [ʌ].

Shin (2017) je mnenja, da v korejščini obstaja le sedem enoglasnikov, ne deset, kot jih navajajo v pravilih standardne korejske izgovorjave. Predlaga, da se *ae* ㅞ [æ] in *e* ㅟ [e] obravnavata kot en fonem [ɛ], saj med njima v spontanem govoru naravnih govorcev ni mogoče zaznati razlike (ibid.: 160–163). S tega vidika bi bilo treba poenotiti tudi pravila standardne izgovorjave dvoglasnikov *yae* ㅙ [jæ] in *ye* ㅚ [je], in sicer kot [jɛ] (ibid.: 171–172). Poleg tega pa predlaga tudi, da se *wi* ㅜ in *oe* ㅟ uvrstita med dvoglasnike, saj se v spontanem govoru izgovorita kot *wi* ㅜ [wi] in *oe* ㅟ [wɛ] (ibid.: 158–160).

(iii) Razlika v izgovorjavi e ㅔ in ye ㅕ

V spontanem govoru se izgublja tudi razlika v izgovoru enoglasnika e ㅔ [e] in dvoglasnika ye ㅕ [je]. Suh in Son (2013: 61) navajata primer *ye-bae* 예배 [jebe] (bogoslужje), ki ga danes mnogo Korejcev izgovarja kot [ebe] oz. [ɛbe]. Tudi *Slovar korejskega standardnega jezika* (*Pyojun gugeo daesajeon* 표준국어대사전) nam marsikdaj ponuja dve možni izgovorjavi iste besede, predvsem kadar omenjeni dvoglasnik ni na prvem mestu v besedi, npr. *si-gye* 시계 (ura) se lahko izgovarja kot [ɕigje] ali [ɕige].

(iv) Izgovorjava oe ㅝ, wae ㅞ in we ㅟ

Shin (2017: 172) pravi, da v spontanem govoru ni razlike med *we* ㅟ, ki bi se po standardni korejski izgovorjavi moral izgovarjati kot [we], in *wae* ㅞ, ki bi se moral izgovarjati kot [wɛ]. Navaja primere besed, pri katerih se tudi naravni govorniki pogosto zmotijo v zapisu, npr. *wen-il* 윈일 (pomeni 'le kaj / le kako') pogosto zapisujejo kot *waen-il* 왜일, obratno pa besedo *waen-ji* 윈지 (nekako) pogosto zapisujejo kot *wen-ji* 윈지. Do te napake v zapisu prihaja prav zaradi enake izgovorjave dvoglasnikov *we* ㅟ [wɛ] in *wae* ㅞ [wɛ].

Enak primer navaja tudi Lee (2014: 70), poleg tega pa dodaja tudi primer napake pri zapisu dvoglasnikov *oe* ㅝ in *wae* ㅞ. Pravi, da se naravni govorniki pogosto motijo in besedo *dwae-seo* 돼서 (postati, spregana oblika) zapisujejo kot *doe-seo* 되서 ter besedo *doe-go* 되고 (postati, spregana oblika) kot *dwae-go* 돼고. Tudi do tega pride zaradi podobne izgovorjave *doe* ㅝ [dɔɛ] in *dwae* ㅞ [dɔɛ].

Iz teh primerov lahko sklepamo, da se vsi trije dvoglasniki izgovarjajo enako, in sicer kot [wɛ].

3.2 Sistem soglasnikov

Soglasnike (*jaeum* 자음) v korejščini delimo glede na način izgovorjave, glede na mesto izgovorjave in glede na način tvorjenja glasu.

3.2.1 Delitev glede na način izgovorjave

Glede na način izgovorjave (*joeum bangbeop jajil* 조음 방법 자질) poznamo dve delitvi soglasnikov. Najprej jih glede na zvočnost delimo na zvočnike in na nezvočnike.

- ZVOČNIKI ALI SONANTI (*gongmyeongeum* 공명음) so soglasniki srednje odprtostne stopnje, kar pomeni, da je pri izgovorjavi teh soglasnikov le malo oviranega zračnega pretoka (Toporišič 1992: 380). V korejščini med zvočnike

uvrščamo štiri soglasnike, kot se zapisujejo v hangeulu, in sicer [n] (*n* ㄴ), [l, r, n] (*l* ㄹ), [m] (*m* ㅁ), [ng] (*ng* ㅇ).

- NEZVOČNIKI (*jangaeum* 장애음) so soglasniki najmanjše odprtostne stopnje, kar pomeni, da se pri izgovorjavi spodnja izgovorna ploskev najbolj približa zgornji (Toporišič 1992: 144). Med nezvočnike uvrščamo 15 soglasnikov, kot se zapisujejo v hangeulu: [g, k] (*g* ㄱ), [k'] (*kk* ㅋ), [k^h] (*k* ㅋ), [d, t] (*d* ㄷ), [t'] (*tt* ㅌ), [t^h] (*t* ㅌ), [b, p] (*b* ㅂ), [p'] (*pp* ㅃ), [p^h] (*p* ㅃ), [s] (*s* ㅅ), [s'] (*ss* ㅆ), [tʃ] (*j* ㅈ), [tʃ'] (*jj* ㅉ), [tʃ^h] (*ch* ㅊ), [h] (*b* ㅎ).

Nadalje soglasnike glede na način izgovarjave delimo še na:

- ZAPORNIKE ali OKLUZIVE (*pyeswaeum* 폐쇄음 ali *payeoreum* 파열음): [g, k] (*g* ㄱ), [k'] (*kk* ㅋ), [k^h] (*k* ㅋ), [d, t] (*d* ㄷ), [t'] (*tt* ㅌ), [t^h] (*t* ㅌ), [b, p] (*b* ㅂ), [p'] (*pp* ㅃ), [p^h] (*p* ㅃ);
- ZLITNIKE ali AFRIKATE (*pachareum* 파찰음): [tʃ] (*j* ㅈ), [tʃ'] (*jj* ㅉ), [tʃ^h] (*ch* ㅊ);
- SIČNIKE ali PRIPORNIKE (*machareum* 마찰음): [s] (*s* ㅅ), [s'] (*ss* ㅆ);
- NOSNIKE ali NAZALE (*bieum* 비음): [l, r] (*l* ㄹ), [m] (*m* ㅁ), [n] (*n* ㄴ), [ng] (*ng* ㅇ);
- JEZIČNIKE ali LATERALE (*yueum* 유음 ali *seolcheugeum* 설측음): [l] (*l* ㄹ).

3.2.2 Delitev glede na mesto izgovorjave

Glede na mesto izgovorjave (*joem wichi jajil* 조음 위치 자질) soglasnike delimo na:

- USTNIČNE ali LABIALNE (*yangsuneum* 양순음): [b, p] (*b* ㅂ), [p'] (*pp* ㅃ), [p^h] (*p* ㅃ), [m] (*m* ㅁ);
- ZOBNE ali DENTALNE (*chijoeum* 치조음): [d, t] (*d* ㄷ), [t'] (*tt* ㅌ), [t^h] (*t* ㅌ), [s] (*s* ㅅ), [s'] (*ss* ㅆ), [n] (*n* ㄴ), [r] (*l* ㄹ);
- ZADLESNIČNE (*gyeonggugaeum* 경구개음): [tʃ] (*j* ㅈ), [tʃ'] (*jj* ㅉ), [tʃ^h] (*ch* ㅊ);
- MEHKONEBNE (*yeongugaeum* 연구개음): [g, k] (*g* ㄱ), [k'] (*kk* ㅋ), [k^h] (*k* ㅋ), [ng] (*ng* ㅇ);
- GRLNE ALI GOLTNE (*bueum* 후음): [h] (*b* ㅎ).

3.2.3 Delitev glede na način tvorjenja glasu

V slovenščini poznamo delitev na zveneče (b, d, g, z, ž, dž) in nezveneče soglasnike (p, t, k, c, č, f, s, š, h), v korejščini pa bolj ustreza delitev glede na vrsto FONACIJE OZ. NAČINA TVORJENJA GLASU (*balseong yuhyeong jajil* 발성 유형 자질), in sicer na:

- OSNOVNE (ang. *lax consonants* / *plain consonant*, *pyeongeum* 평음);
- KREPKE OZ. MOČNE (ang. *tense consonants*, *gyeongeum* 경음);
- PRIDIHNJENE OZ. ASPIRIRANE soglasnike (*gyeogeum* 격음).

Korejščina razlikuje med osnovnimi in krepkimi soglasniki glede na to, ali moramo soglasnik izgovoriti z več energije in večjo napetostjo glasilk ter mišic govoril ali ne.

Osnovni soglasniki (*pyeongeum* 평음) so: [b, p] (*b* ㅂ), [d, t] (*d* ㄷ), [g, k] (*g* ㄱ), [tʃ] (*j* ㅈ) in [s] (*s* ㅅ). Koo, Park in dr. (2015: 49) pa mednje uvrščajo tudi zvočnike [n] (*n* ㄴ), [l, r] (*l* ㄹ), [m] (*m* ㅁ), [ŋ] (*ng* ㅇ).

Krepki soglasniki (*gyeongeum* 경음) pa so: [pʰ] (*pp* ㅃ), [tʰ] (*tt* ㄸ), [kʰ] (*kk* ㅍ), [tʃʰ] (*jj* ㅉ), [sʰ] (*ss* ㅆ).

Poleg tega pozna korejščina tudi pridihnjene soglasnike. Pridih ali aspiracija je način izgovora soglasnika, pri katerem izdihnemo več zraka, zato dobimo občutek, da poleg zapornika ali zlitnika izgovorimo tudi [h]. Pridihljeni soglasniki (*gyeogeum* 격음 ali *yugieum* 유기음) v korejščini so: [pʰ] (*p* ㅍ), [tʰ] (*t* ㅌ), [kʰ] (*k* ㅋ) in [tʃʰ] (*ch* ㅊ). Koo, Park in dr. (2015: 49) mednje uvrščajo tudi [h] (*b* ㅎ).

Vse povedano povzema tabela 5 na naslednji strani.

TABELA 5: Pregled delitve korejskih soglasnikov

Glede na način izgovorjave (<i>joem hangbeop</i> 조음 방법)		Glede na vrsto fonacije (<i>balseong yubyeong</i> 발성 유형) Ustnični (<i>yangsuneum</i> 양순음)	Glede na mesto izgovorjave (<i>joem wichi</i> 조음 위치)				
			Zobni (<i>chijoeum</i> 치조음)	Zadlesnični (<i>gyeonggugaeum</i> 경구개음)	Mehkonebni (<i>yeongugaeum</i> 연구개음)	Grlni (<i>bueum</i> 후음)	
Nezvočniki (<i>jangaeum</i> 장애음)	Zaporniki (<i>pyeoreum</i> 파열음)	Osnovni soglasniki (<i>pyeongeum</i> 평음)	[b, p] (b ㅂ)	[d, t] (d ㄷ)		[g, k] (g ㄱ)	
		Pridihnjeni soglasniki (<i>gyeogeum</i> 격음)	[p ^h] (p ㅃ)	[t ^h] (t ㅌ)		[k ^h] (k ㅋ)	
		Krepki soglasniki (<i>gyeongeum</i> 경음)	[p'] (pp ㅍ)	[t'] (tt ㅌ)		[k'] (kk ㅍ)	
	Zlitniki (<i>pachareum</i> 파찰음)	Osnovni soglasniki (<i>pyeongeum</i> 평음)			[tʃ] (j ㅈ)		
		Pridihnjeni soglasniki (<i>gyeogeum</i> 격음)			[tʃ ^h] (ch ㅉ)		
		Krepki soglasniki (<i>gyeongeum</i> 경음)			[tʃ'] (jj ㅊ)		
	Priporniki (<i>machareum</i> 마찰음)	Osnovni soglasniki (<i>pyeongeum</i> 평음)		[s] (s ㅅ)			
		Pridihnjeni soglasniki (<i>gyeogeum</i> 격음)				[h] (h ㅎ)	
		Krepki soglasniki (<i>gyeongeum</i> 경음)		[s'] (ss ㅆ)			
	Zvočniki (<i>gongmyeongeum</i> 공명음)	Nosniki (<i>bieum</i> 비음)	Osnovni soglasniki (<i>pyeongeum</i> 평음)	[m] (m ㅁ)	[n] (n ㄴ)		[ŋ] (ng ㅇ)
		Jezičniki (<i>yueum</i> 유음)	Osnovni soglasniki (<i>pyeongeum</i> 평음)		[l, r] (l ㄹ)		

3.2.4 Posebnosti izgovorjave nekaterih soglasnikov, zapisanih v hangeulu

(i) Izgovorjava soglasnika /ng/ (ng ㅇ)

Soglasnik /ng/ (ng ㅇ) se izgovarja le, kadar nastopi v zlogu kot zadnji soglasnik zloga, in sicer se izgovori kot [ŋ], npr. *ga-bang* 가방 [kabaŋ] (torba). Če pa se pojavi kot začetni glas v zlogu (pri zapisu kot prva črka zloga pred samoglasnikom), se ne izgovarja, npr. *a-gi* 아기 [agi] (otrok).

(ii) Izgovorjava soglasnikov /s/ (s ㅅ) in /s'/ (ss ㅆ)

Soglasnik /s/ (s ㅅ) se načeloma izgovarja kot [s], npr. v besedi *sa-da* 사다 [sada] (kupiti). Kadar pa mu sledita samoglasnik [i] ali drsnik [j], se pravi kateri koli od samoglasnikov *i* ㅣ [i], *ya* ㅑ [ja], *yeo* ㅓ [ja], *yo* ㅛ [jo], *yu* ㅠ [ju], *ye* ㅕ [je], *yae* ㅑ ㅓ [je], se *s ㅅ* izgovori kot [ç], npr. *si-da* 시다 [çida] (kislo).

Enako velja v primeru krepkega /s'/ (*ss ㅆ*), ki se načeloma izgovarja kot [s'], npr. *ssa-da* 싸다 [s'ada] (poceni), pred [i] ali [j] pa se izgovarja kot [ç'], npr. *ssi-as* 씨앗 [ç'iat] (seme).

(iii) Izgovorjava soglasnika /l/ (l ㄹ)

Soglasnik /l/ (l ㄹ) se lahko izgovarja kot [l] ali kot [r], odvisno od njegovega mesta v besedi. Kadar je /l/ (l ㄹ) zadnji glas besede oz. mu sledi soglasnik, ga izgovorimo kot [l], npr. *mul* 물 [mul] (voda), *mul-geon* 물건 [mulgʌŋ] (stvar). Če je /l/ (l ㄹ) zadnji glas v zlogu in mu sledi samoglasnik, potem se izgovarja kot [r], npr. v besedah *nol-i* 놀이 [nori] (igra), *mo-le* 모래 [more] (pojutrišnjem). Če se zlog konča z /l/ (l ㄹ), naslednji zlog pa se začne z /l/ (l ㄹ), se fonema /l/ iz obeh zlogov zlijeta in izgovorita kot podaljšan [ll], npr. *ppal-li* 빨리 [p'alli] (hitro).

3.3 Prozodija

Prozodija se nanaša na neosnovne lastnosti govorjene besede (Toporišič 1992: 235), npr. DOLŽINA GLASU (*jangdan* 장단) in VIŠINA GLASU OZ. INTONACIJA (*eogyang* 억양).

3.3.1 Dolžina glasu

Po pravilih standardne korejske izgovorjave (*Pyojun bareumbeop* 표준 발음법) naj bi v korejščini pomen besed razlikovali tudi glede na dolžino samoglasnika

(*jangdan* 장단) v zlogu. Razliko med dolgimi in kratkimi samoglasniki pri fonetičnem zapisu v slovarjih označujejo z dvopičjem ali s posebnim simbolom za označevanje dolžine glasov, ‘:’, in sicer na desni strani podaljšanega zloga. Tako je v slovarju možno najti naslednje izgovorjave za enak zapis besed (nekaj primerov v tabeli).

TABELA 6: Primeri besed z različnim pomenom glede na dolžino glasu

Beseda		
ZAPIS	IZGOVORJAVA	POMEN
<i>mal</i> 말	[mal]	konj
	[ma:l]	beseda
<i>nun</i> 눈	[nun]	oko
	[nu:n]	sneg
<i>bam</i> 밤	[pam]	noč
	[pa:m]	kostanj

Vendar pa v vsakodnevni rabi jezika dolžina samoglasnika ne igra več velike vloge, saj se pomen besede prepozna iz konteksta.

3.3.2 Intonacija

Intonacija (*eogyang* 억양) se nanaša na višino glasu v besedi; glede na višino se lahko pomen povedi spremeni. Z intonacijo govorec sporoča svoja čustva, stališča, glede na intonacijo pa razlikujemo tudi vrste povedi (trdilna, vprašalna, vzklična itd.).

Primer:

(2)a 집에 가요. ↘

Jib-e ga-yo.

Domov grem. (trdilna poved, *pyeongseomun* 평서문)

b 집에 가요? ↗

Jib-e ga-yo.

Greš domov? (vprašalna poved, *uimunmun* 의문문)

Padajoča intonacija je tipična za trdilne povedi kot v (2)a, naraščajoča pa za vprašalne povedi tipa da/ne, kot v (2)b.

Dejansko pa je intonacija pri vprašalnih povedih bolj zapletena. V vprašalnih povedih imamo namreč dve vrsti intonacije – poleg naraščajočo tudi padajočo.

Raba različnih intonacij pa je povezana tudi s precej zapletenimi pragmatičnimi pomenskimi odtenki, zato se tod v podrobnosti ne bomo spuščali. Več o tem je govora npr. v Yeon in Brown (2011: 379).

4 Zlog

Zlog (*eumjeol* 음절) je izgovorna enota, navadno sestavljena iz samoglasnika in enega ali več soglasnikov.

V korejščini zlog sestavljajo trije elementi: ZAČETNI GLAS/FONEM (*choseong* 초성), OSREDNJI GLAS/FONEM (*jungseong* 중성) in KONČNI GLAS/FONEM (*jongseong* 종성). V skladu s Sohn (1999: 160) lahko splošno zgradbo zloga v korejščini opišemo z zaporedjem glasov oz. fonemov: [(C)][(S)V(:)][(C)]. V zaporedju oglati oklepaji zaznamujejo obseg 'začetnega', 'osrednjega' in 'končnega glasu' oz. fonema, okrogli oklepaji pa nenujne sestavne dele zloga. Vidimo torej, da je nujen gradnik zloga 'osrednji glas', ki ga sestavlja obvezni samoglasnik (V – iz ang. *vowel*) in neobvezni drsnik (S – iz ang. *semivowel*) pred njim ter neobvezna dolžina, (zapisana izražena kot dvopičje, za njim. Kot smo videli v razdelku 3.3.1, razlikovaje dolžine sedaj izginja iz vsakdanje rabe jezika in ostaja samo del jezikovne norme.

'Začetni glas' stoji pred 'osrednjim' in ni nujen, sestavlja ga soglasnik (C – iz ang. *consonant*). 'Končni glas' pa stoji na koncu zloga, sestavlja ga soglasnik C (v zapisu lahko en ali dva soglasnika) in prav tako ni nujen za tvorbo zloga. Zlogom, ki vsebujejo 'končni glas' oz. fonem, pravimo 'zaprti zlogi' (*pyeumjeol* 폐음절), zlogom, ki 'končnega glasu' oz. fonema nimajo, pa 'odprti zlogi' (*gaeumjeol* 개음절).

TABELA 7: Zgradba zlogov v korejščini z zgledi

Zgradba	Zgled	Zgradba	Zgled
V	<i>o</i> 오 (pet), <i>i</i> 이 (dva)	VC	<i>os</i> 옷 (obleka), <i>am</i> 암 (rak – bolezen)
SV	<i>-ya</i> -야 (zvalniški členek), <i>wae</i> 왜 (zakaj)	SVC	<i>wang</i> 왕 (kralj), <i>yong</i> 용 (zmaj)
CV	<i>bi</i> 비 (dež), <i>so</i> 소 (krava)	CVC	<i>naj</i> 낮 (dan), <i>jib</i> 집 (dom)
CSV	<i>ppyeo</i> 뼈 (kost), <i>mwo</i> 뭐 (kaj, pog.)	CSV	<i>gwang</i> 광 (lopa), <i>gyeog</i> 격 (sklon)

V zvezi z zlogom kot glasovno enoto je pomembno pravilo izgovorjave zadnjega soglasnika v zlogu (*eumjeol kkeutsori gyuchik* 음절 끝소리 규칙). To pravilo moramo upoštevati pri zlogih, ki se končajo na soglasnik. Končni soglasnik v

zlogu se po korejsko imenuje *batchim* 받침. V korejščini glede izgovarjanja soglasnikov, ki se pojavijo na koncu zloga (*batchim*) veljata naslednji omejitvi:

- (i) kadar se cela beseda konča s *batchimom* ali
- (ii) kadar se zlog v besedi konča s *batchimom*, sledi pa mu zlog, ki se začne na soglasnik, dejansko izgovorimo le sedem soglasnikov, in sicer g ㄱ, n ㄴ, d ㄷ, l ㄹ, m ㅁ, b ㅂ in ng ㅇ.

Se pravi, če je v zapisu na mestu *batchima* (končnega glasu besede ali končnega soglasnika pred naslednjim soglasnikom) kateri koli drug soglasnik (npr. kk ㅈ, tt ㅊ, k ㅋ, t ㅌ), se bo pri izgovorjavi spremenil v enega omenjenih sedmih soglasnikov (v tistega, ki ima najbolj podobno mesto izgovorjave). Nekaj primerov je v spodnji tabeli. V tej tabeli in v tabelah, ki sledijo – do tabele 14, in potem od tabele 18 do tabele 22, so spremembe v izgovarjavi ponazorjene z zapisom izgovorjave v hangeulu, z dodano akademsko transliteracijo (AT) in transliteracijo v MFA.

TABELA 8: Izgovorjava besed glede na pravilo izgovorjave *batchima*

Sprememba glasu pri izgovorjavi	Zgled					
	Beseda	AT	Izgovorjava	AT izgovorjave	MFA	Pomen
p ㅍ → b ㅂ	앞	<i>ap</i>	[압]	<i>ab</i>	ap	pred
	숲	<i>sup</i>	[슈]	<i>sub</i>	sup	gozd
t ㅌ, s ㅆ, ss ㅅㅅ, j ㅈ, ch ㅊ, b ㅂ → d ㄷ	밑	<i>mit</i>	[민]	<i>mid</i>	mit	pod
	맛	<i>mas</i>	[만]	<i>mad</i>	mat	okus
	있다	<i>iss-da</i>	[일따]	<i>id-tta</i>	itt'a	nahajati se, imeti
	낮	<i>naj</i>	[날]	<i>nad</i>	nat	dan
	꽃	<i>kkocb</i>	[꼇]	<i>kkod</i>	k'ot	roža
	히읃	<i>hi-eub</i>	[히은]	<i>hi-eud</i>	hiut	(ime črke 'h')
k ㅋ, kk ㅈ → g ㄱ	부엌	<i>bu-cok</i>	[부억]	<i>bu-cog</i>	puak	kuhinja
	밖	<i>bakk</i>	[박]	<i>bag</i>	pak	zunaj

Kadar pa zlogu, ki se konča s *batchimom*, sledi zlog, ki se začne na samoglasnik, se bo glas *batchima* 'prenesel' na naslednji zlog. Ta pojav se v korejščini imenuje *yeoneum* 연음 (db. prenos soglasnika na naslednji zlog, fra. *liaison*). Toda tudi tukaj moramo biti previdni, saj je od sestave besede odvisno, ali bomo pri prenosu soglasnika upoštevali pravilo izgovorjave *batchima* ali ne.

In sicer:

- (i) Če zlogu, ki ima *batchim*, sledi slovnični morfem, izgovarjavo poteka tako kot je prikazano v tabeli 9.³⁶

TABELA 9: Izgovorjava *batchima*, ko mu sledi slovnični morfem

Vrste <i>batchima</i>	Zgledi					
	Beseda in morfem	AT	Izgovorjava	AT izgovarjave	MFA	Pomen
<i>p</i> ㅍ → <i>p</i> ㅍ (ostane enak)	앞으로	<i>ap-eu-lo</i>	[아프로]	<i>a-peu-lo</i>	ap ^h uuro	v smeri naprej
	싫어요	<i>sip-eo-yo</i>	[시퍼요]	<i>si-peo-yo</i>	ɕip ^h ʌyo	želeti, spreg.
<i>t</i> ㅌ, <i>s</i> ㅅ, <i>ss</i> ㅆ, <i>j</i> ㅈ, <i>ch</i> ㅊ → <i>t</i> ㅌ, <i>s</i> ㅅ, <i>ss</i> ㅆ, <i>ㅆ</i> , <i>j</i> ㅈ, <i>ch</i> ㅊ	밑에	<i>mit-e</i>	[미테]	<i>mi-te</i>	mit ^h e	spodaj
	옷을	<i>os-eul</i>	[오슬]	<i>o-seul</i>	osul	obleka + členek <i>eul</i> 을
	있어요	<i>iss-eo-yo</i>	[이쨌요]	<i>i-sseo-yo</i>	is ^h ʌyo	imeti, nahajati se, spreg.
	낮에	<i>naj-e</i>	[나제]	<i>na-je</i>	nadze	podnevi
	꽃을	<i>kkoch-eul</i>	[꼬츨]	<i>kko-cheul</i>	k ^h otɕ ^h ʌul	roža + členek <i>eul</i> 을
<i>k</i> ㅋ, <i>kk</i> ㆁ → <i>k</i> ㅋ, <i>kk</i> ㆁ	부엌이	<i>bu-eok-i</i>	[부어키]	<i>bu-eo-ki</i>	puʌk ^h i	kuhinja + členek <i>i</i> 이
	닭아요	<i>dakk-a-yo</i>	[다까요]	<i>da-kka-yo</i>	takʌyo	obrisati, spreg.

- (ii) Če pa zlogu, ki ima *batchim*, sledi polnopomenski morfem, ki se začne na samoglasnik, potem bomo pri izgovorjavi najprej upoštevali pravilo izgovorjave zadnjega soglasnika in *batchim* spremenili v enega omenjenih sedmih soglasnikov (*g* ㄱ, *n* ㄴ, *d* ㄷ, *l* ㄹ, *m* ㅁ, *b* ㅂ, *ng* ㅇ) in ga nato prenesli na naslednji zlog, tako kot je prikazano v tabeli 10.

36 Med slovnične morfeme (*munbeop hyeongtaeso* 문법 형태소 ali *hyeongsik hyeongtaeso* 형식 형태소) spadajo členki (*josa* 조사, npr. *il/ga* 이/가, *eun/neum* 은/는, *eull/eul* 을/를 itd.) in končnice (*eomi* 어미). Poleg slovničnih morfemov poznamo še 'polnopomenske morfeme' (*siljil hyeongtaeso* 실질 형태소), to so morfemi v sino-korejskih besedah ali pa drugih polnopomenskih besedah.

TABELA 10: Izgovorjava *batchima*, ko mu sledi polnompemski morfem

Vrsta <i>batchima</i>	Zgledi					
	Beseda	AT	Izgovorjava	AT izgovorjave	MFA	Pomen
p ㅍ → b ㅂ	무릎 위	<i>mu-leup wi</i>	[무르뷔]	<i>mu-leu-bwi</i>	murubwi	na kolenu
	숲 안에	<i>sup an-e</i>	[수바네]	<i>su-ba-ne</i>	subane	v gozdu
t ㅌ, s ㅅ, ss ㅆ, j ㅈ, ch ㅊ → d ㄷ	윗옷	<i>wis-os</i>	[위돋]	<i>wi-dod</i>	widot	zgornje oblačilo
	맛없다	<i>mas-eobs-da</i>	[마덟따]	<i>ma-deob-tta</i>	madɔpt̚a	neokusno
	몇 월	<i>myeoch wol</i>	[며월]	<i>myeo-dwol</i>	myɔdwɔl	kateri mesec
k ㅋ, kk ㆁ → g ㄱ	부엌 안에	<i>bu-eok an-e</i>	[부어가네]	<i>bu-eo-ga-ne</i>	puɔgane	v kuhinji

5 Fonološke spremembe³⁷

Fonološke spremembe oz. fonološki pojavi (*eumun hyeongsang* 음운 현상) nastanejo pri nekaterih glasovih zaradi soseščine drugih glasov. Ker v korejščini pojavi niso le fonološke narave, pač pa moramo marsikdaj poznati tudi sestavo besede, njene morfeme in izvor, bi te pojave lahko poimenovali tudi morfofonološki pojavi.

Delimo jih na pojave, kjer pride do:

- (i) zamenjave dveh fonemov (*eumun daechi* 음운 대치 ali *eumun gyoche* 음운 교체),
- (ii) izpuščanja fonema (*eumun tallak* 음운 탈락),
- (iii) dodajanja fonema (*eumun cheomga* 음운 첨가),
- (iv) okrajšanja (*eumun chugyag* 음운 축약).

5.1 Zamenjava fonemov

Pojav, pri katerem se določen fonem zaradi soseščine drugih glasov zamenja z nekim drugim, imenujemo ZAMENJAVA FONEMOV (*eumun daechi* 음운 대치 ali *eumun gyoche* 음운 교체). Ta pojav nadalje delimo na: nazalizacijo, lateralizacijo, krepitev fonema, palatalizacijo.

37 Glej Koo, Park in dr. (2015); Shin (2017).

5.1.1 Nazalizacija

NAZALIZACIJA (*bieumbwa* 비음화) je fonološki pojav, pri katerem se fonem nazalizira in izgovori kot eden izmed nosnikov (nazalov, *bieum* 비음): $m \square [m]$, $n \sqcup [n]$, $ng \circ [ŋ]$.

Poznamo dve vrsti nazalizacije: (i) nazalizacija $g \sqsupset$, $d \sqsubset$, $b \sqsupset$ in (ii) nazalizacija $l \equiv$.

Pri nazalizaciji $g \sqsupset$, $d \sqsubset$, $b \sqsupset$ se nezvočniki $g \sqsupset$, $d \sqsubset$, $b \sqsupset$ v *batchimu* pod vplivom nosnika $m \square$ ali nosnika $n \sqcup$, ki stoji na začetku naslednjega zloga, nazalizirajo oz. izgovorijo kot eden od nosnikov $\square [m]$, $\sqcup [n]$ ali $\circ [ŋ]$. In sicer:

- nezvočnik $g \sqsupset$ se izgovori kot nosnik $ng \circ$: $g \sqsupset + n \sqcup$ ali $m \square \rightarrow [ŋ \circ]$
+ $n \sqcup$ ali $m \square$,
- nezvočnik $d \sqsubset$ se izgovori kot nosnik $n \sqcup$: $d \sqsubset + n \sqcup$ ali $m \square \rightarrow [n \sqcup]$
+ $n \sqcup$ ali $m \square$,
- nezvočnik $b \sqsupset$ se izgovori kot nosnik $m \square$: $b \sqsupset + n \sqcup$ ali $m \square \rightarrow [m \square]$
+ $n \sqcup$ ali $m \square$.

Do nazalizacije $l \equiv$ pa pride v primerih, ko se zlog konča na kateri koli soglasnik, razen $l \equiv$ in $n \sqcup$ (v teh dveh primerih lahko pride do nazalizacije ali lateralizacije, o tem pozneje), naslednji zlog pa se začne z $l \equiv$. Takrat se $l \equiv$ na začetku naslednjega zloga izgovori kot $[n]$, nezvočniki v *batchimu* pa se prav tako nazalizirajo. Pojav je značilen za besede tujega izvora (npr. sino-korejske besede, angleške itd. izposojenke), saj v izvorno korejskih besedah ne najdemo zlogov, ki bi se začeli na $l \equiv$.

TABELA 11: Primeri nazalizacije soglasnikov

Vrsta nazalizacije		Zgledi					
		Beseda	AT	Izgovorjava	AT izgovorjave	MFA	Pomen
Nazalizacija <i>g</i> ㄱ, <i>d</i> ㄷ, <i>b</i> ㅂ	<i>g</i> ㄱ (<i>k</i> ㅋ, <i>kk</i> ㆁ) + <i>n</i> ㄴ	박물관	<i>bag-mul-gwan</i>	[방물관]	<i>bang-mul-gwan</i>	baŋmulgwan	muzej
	<i>g</i> ㄱ, <i>d</i> ㄷ, <i>b</i> ㅂ ㄴ, <i>m</i> ㅁ → [ng ㅇ] + <i>n</i> ㄴ	부엌만	<i>bu-eok-man</i>	[부엌만]	<i>bu-eong-man</i>	buɔŋman	le kuhinja
	<i>d</i> ㄷ (<i>t</i> ㅌ, <i>s</i> ㅍ, <i>ss</i> ㅍㅍ, <i>j</i> ㅈ, <i>ch</i> ㅊ) + <i>n</i> ㄴ, <i>m</i> ㅁ → [n ㄴ] + <i>n</i> ㄴ, <i>m</i> ㅁ	받는	<i>bad-neun</i>	[반는]	<i>ban-neun</i>	bannun	prejeti, spreg.
		꽃만	<i>kkoch-man</i>	[곤만]	<i>kkon-man</i>	k*omman	le roža
	<i>b</i> ㅂ (<i>p</i> ㅍ) + <i>n</i> ㄴ, <i>m</i> ㅁ → [m ㅁ] + <i>n</i> ㄴ, <i>m</i> ㅁ	입맛	<i>ib-mas</i>	[입맛]	<i>im-mat</i>	immad	apetit
	높네요	<i>nop-ne-yo</i>	[눔네요]	<i>nom-neyo</i>	nomnejo	visok, spreg.	
Nazalizacija <i>l</i> ㄹ	<i>ng</i> ㅇ + <i>l</i> ㄹ → <i>ng</i> ㅇ + <i>n</i> ㄴ	정류장	<i>jeong-lyu-jang</i>	[정뉴장]	<i>jeong-nyu-jang</i>	dʒɔŋnjudʒaŋ	avtobusna postaja
	<i>m</i> ㅁ + <i>l</i> ㄹ → <i>m</i> ㅁ + <i>n</i> ㄴ	음료수	<i>eum-lyo-su</i>	[음료수]	<i>eum-nyo-su</i>	umnjosu	pijača
	<i>g</i> ㄱ (<i>k</i> ㅋ, <i>kk</i> ㆁ) + <i>l</i> ㄹ → <i>ng</i> ㅇ + <i>n</i> ㄴ	목록	<i>mog-log</i>	[몽녹]	<i>mong-nok</i>	moŋnog	seznam
	<i>d</i> ㄷ (<i>t</i> ㅌ, <i>s</i> ㅍ, <i>ss</i> ㅍㅍ, <i>j</i> ㅈ, <i>ch</i> ㅊ) + <i>l</i> ㄹ → <i>n</i> ㄴ + <i>n</i> ㄴ	핫라인	<i>has-la-in</i>	[한나인]	<i>han-na-in</i>	annain	rdeči telefon
	<i>b</i> ㅂ (<i>p</i> ㅍ) + <i>l</i> ㄹ → <i>m</i> ㅁ + <i>n</i> ㄴ	왕십리	<i>wang-sib-li</i>	[왕십니]	<i>wang-sim-ni</i>	waŋsimni	Wangsimni (ime postaje)
Nazalizacija med dvema besedama	밥 먹어	<i>bab meog-eo</i>	[밤머거]	<i>bam meo-geo</i>	bammɔɔ	jesti obrok, spreg.	
	떡 만들어	<i>tteog man-deul-eo</i>	[떡만드러]	<i>tteong man-deul-eo</i>	t*ɔŋmanduɾɔ	narediti <i>tteok*</i>	

**tteok* – poslastica iz sphanega riža

Do nazalizacije pa pride v naslednjih primerih:

- *eum-un-lon* 음운론: *eum-un* 음운 + *lon* 론 → FT *eumunnon* [umunnon] (fonologija)
- *bo-gwan-lyo* 보관료: *bogwan* 보관 + *lyo* 료 → FT *bogwannyo* [bogwannjo] (plačilo za hrambo, npr. prtljage).

5.1.3 Krepitev fonema

KREPITEV FONEMA (*gyeongeumbwa* 경음화) je fonološki pojav, pri katerem se osnovni nezvočniki (*pyeongeum* 평음) *g* ㄱ, *d* ㄷ, *b* ㅂ, *s* ㅅ, *j* ㅈ v določenem glasovnem okolju spremenijo v krepke nezvočnike (*gyeongeum* 경음) *kk* ㄲ, *tt* ㄸ, *pp* ㅃ, *ss* ㅆ, *jj* ㅉ.

Krepitev se lahko pojavi za osnovnimi zaporniki, nosniki, jezičnikom in adnominalno oz. obsamostalniško končnico (*gwanhyeongsahyeong eomi* 관형사형어미).

Krepitev fonema za osnovnimi zaporniki se pojavi, ko ima zlog v *batchimu* osnovni zapornik (*b* ㅂ, *d* ㄷ, *g* ㄱ), sledi pa mu zlog, ki se začne na osnovni nezvočnik (*g* ㄱ, *d* ㄷ, *b* ㅂ, *s* ㅅ, *j* ㅈ). V tem primeru pride do krepitve nezvočnika.

Krepitev fonema za nosniki se pojavi, če je fonem v *batchimu* osnove glagola ali pridevnika nosnik (*m* ㅁ, *n* ㄴ, *ng* ㅇ), na začetku končnice pa stoji eden od osnovnih nezvočnikov (*g* ㄱ, *d* ㄷ, *b* ㅂ, *s* ㅅ, *j* ㅈ). Tudi v tem primeru pride do krepitve nezvočnika.

Krepitev fonema za jezičnikom se pojavi pri sino-korejskih besedah. Če ima prvi morfem v *batchimu* lateral *l* ㄹ, naslednji pa se začne na osnovne dlesnične ali zadlesnične foneme (*d* ㄷ, *s* ㅅ, *j* ㅈ), potem se le-ti izgovorijo bolj poudarjeno in pride do krepitve fonema.

Krepitev fonema za adnominalno končnico se pojavi, ko se na koren glagola ali pridevnika priključi adnominalna končnica *-(eu)l* -(으)ㄹ. V tem primeru se prvi fonem naslednje besede (če se začne z *g* ㄱ, *d* ㄷ, *b* ㅂ, *s* ㅅ, *j* ㅈ, po navadi gre za samostalnik) izgovori krepko.

V tabeli 13 so predstavljeni primeri krepitve fonema.

TABELA 13: Primeri krepitve soglasnikov

Vrsta krepitve	Zgledi					
	Beseda	AT	Izgovorjava	AT izgovorjave	MFA	Pomen
Krepitev za zaporniki <i>b</i> ㅂ, <i>d</i> ㅌ, <i>g</i> ㄱ	입술	<i>ib-sul</i>	[입쑈]	<i>ib-ssul</i>	ips*ur	ustnice
	듣다	<i>deud-da</i>	[듣따]	<i>deud-tta</i>	duɾtt*a	slišati
	학교	<i>hag-gyo</i>	[학꾜]	<i>hag-kkyo</i>	hakk*jo	šola
Krepitev nezvočnika za nosnikom (<i>m</i> ㅁ, <i>n</i> ㄴ, <i>ng</i> ㅇ)	안다	<i>an-da</i>	[안따]	<i>an-tta</i>	ant*a	objeti
	감다	<i>gam-da</i>	[감따]	<i>gam-tta</i>	gamɾt*a	zapreti
	안다	<i>anj-da</i>	[안따]	<i>an-tta</i>	ant*a	usesti se
Krepitev za lateralom	일생	<i>il-saeng</i>	[일쌩]	<i>il-ssaeng</i>	ils*ɛŋ	življenje
	갈등	<i>gal-deung</i>	[갈똥]	<i>gal-tteung</i>	galt*ʉŋ	konflikt
-(eu)l-(으)ㄹ + <i>g</i> ㄱ, <i>d</i> ㅌ, <i>b</i> ㅂ, <i>s</i> ㅅ, <i>j</i> ㅈ	갈 데	<i>gal de</i>	[갈떼]	<i>gal-ttae</i>	galt*e	mesto, kamor grem
	먹을 것	<i>meog-eul geos</i>	[머글겅]	<i>meo-geul-kkeod</i>	mʌŋgʉɾk*ʌd	stvar, ki jo bom jedel
	살 집	<i>saljib</i>	[살쩍]	<i>sal-jjib</i>	saltɕ*ib	hiša, v kateri bom živel

5.1.4 Palatalizacija

Palatalizacija oz. mehčanje (*gugaeumbwa* 구개음화) je fonološki pojav, pri katerem se nekateri nepalatalni soglasniki, ki stojijo pred [i] ali [j], spremenijo v palatalne. Zgodovinsko gledano je ta pojav nastal, ko so se *d* ㅌ, *t* ㅌ in *tt* ㅌ vezali z /i/ ali /j/, kot npr.: *dil-geu-leus* 딜그릇 → *jil-geu-leus* 질그릇 (lončarstvo), *dyeol* 덜 → izg. *jeol* 절 (budistični tempelj); pri omenjenih primerih se je spremenil tudi zapis. V sodobni korejščini pa pride le do spremembe v izgovorjavi, in sicer pri morfemih, ki imajo v *batchimu* *d* ㅌ ali *t* ㅌ, sledi pa jim slovnični morfem, ki se začne s samoglasnikom [i] ali drsnikom [j], npr. *bat* 밭 + *i* ㅇ [izg. *ba-chi* 바치] (polje + členek *i* ㅇ).

TABELA 14: Primeri palatalizacije soglasnikov

Vrsta palatalizacije	Zgled					
	Beseda	AT	Izgovorjava	AT izgovorjave	MFA	Pomen
$d \text{ ㅌ } + \rightarrow$ [<i>ji</i> ㅈ]	말이	<i>mad-i</i>	[마지]	<i>ma-ji</i>	madzi	prvorojenec
	해돋이	<i>hae-dod-i</i>	[해도지]	<i>haedo-ji</i>	ɛdodzi	sončni vzhod
$t \text{ ㅌ } + i \text{ ㅣ } \rightarrow$ [치] <i>chi</i>	말이	<i>mit-i</i>	[미치]	<i>mi-chi</i>	mitɕʰi	pod + členek <i>i</i> ㅣ
	같이	<i>gat-i</i>	[가치]	<i>ga-chi</i>	gatɕʰi	skupaj
$d \text{ ㅌ } + hi \text{ 히 } \rightarrow$ [티] <i>ti</i> → [치] <i>chi</i>	굳히다	<i>gud-hi-da</i>	[구치다]	<i>gu-chida</i>	gutɕʰida	utrčiti
	달혀	<i>dad-hyeo</i>	[다쳐]	<i>da-chyeo</i>	datɕʰja	zapreti, pasiv

5.1.5 Pravili fonema na začetku besede

V korejščini veljata dve pravili, zaradi katerih nekateri fonemi ne morejo stati na začetku polnopomenske besede (*dueum beopchik* 두음 법칙), in sicer:

- (i) na začetku besede ne more stati fonem $l \text{ ㄹ }$;
- (ii) na začetku besede ne more stati $n \text{ ㄴ }$, če se v zlogu veže z [i] ali [j] (se pravi zlogi *ni* 니, *nyeo* 녀, *nya* 냐, *nyu* 뉴, *nyo* 뇨, *nye* 녀, *nyae* 내 naj ne bi stali na začetku polnopomenske besede).

V izvorno korejskih besedah skoraj ni primera, kjer ti pravili ne bi veljali. Vendar pa pravili ne veljata v na novo, zlasti iz angleščine prevzetih besedah oz. tujkah, npr. robot (*lo-bos* 로봇), novice (*nyu-seu* 뉴스). Primere, ko pravili ne veljata, najdemo tudi v sino-korejskih besedah, vendar pa se je to izgovorjava pogosto že prilagodila tema dvema praviloma, tako da je prišlo do sprememb tudi v zapisu teh besed. Ti dve pravili pa prav tako ne veljata za odvisne samostalnike (ang. *bound noun*) *ujjon myeongsa* 의존 명사), npr. *li* 리, razlog.

TABELA 15: Primeri upoštevanja pravil prvega fonema v besedi

Primeri, pri katerih je prišlo do nazalizacije $l \text{ ㄹ }$	(<i>lo-in</i> 로인) → <i>no-in</i> 노인 (starejša oseba) (<i>lae-il</i> 래일) → <i>nae-il</i> 내일 (jutri)
Primeri, pri katerih je prišlo do izpuščanja $l \text{ ㄹ }$	(<i>li-yong</i> 리용) → <i>i-yong</i> 이용 (uporaba) (<i>lyang-sim</i> 량심) → <i>yang-sim</i> 양심 (vest)
Primeri, pri katerih je prišlo do izpuščanja $n \text{ ㄴ }$	(<i>nyeo-ja</i> 녀자) → <i>yeo-ja</i> 여자 (ženska) (<i>nyeon-mal</i> 년말) → <i>yeon-mal</i> 연말 (konec leta)

5.1.6 Samoglasniška harmonija

SAMOGLASNIŠKA HARMONIJA (*moeum jobwa* 모음 조화) se nanaša na pojav, kjer se podobni samoglasniki (glede na mesto izgovorjave) v besedi med seboj harmonirajo. V korejščini samoglasnike, ki se med seboj lahko harmonirajo, delimo na:

- svetle (*yang* 양 陽) samoglasnike: *o* ㅜ, *a* ㅏ,
- temne (*eum* 음 陰) samoglasnike: *u* ㅜ, *eo* ㅓ.

V sodobni korejščini pride do samoglasniške harmonije v naslednjih primerih:

- pri vezavi osnove glagola in pridevnika s končnico *-a/eo* -ㅏ/ㅓ어,
- pri onomatopejah (*uiseonge* 의성어) in mimetičnih besedah (*uitaeo* 의태어).

Če imamo v zadnjem zlogu osnove glagola ali pridevnika svetli samoglasnik (*o* ㅜ ali *a* ㅏ), potem bomo glagol ali pridevnik pregibali tako, da mu bomo dodali končnico *-a* -ㅏ (ki prav tako vsebuje svetli samoglasnik). Če pa imamo v zadnjem zlogu osnove glagola ali pridevnika temni samoglasnik, mu bomo dodali končnico *-eo* -ㅓ (ki vsebuje temni samoglasnik).

Veliko korejskih onomatopej in mimetičnih besed je prav tako sestavljenih na tem principu. Če vsebuje prvi zlog onomatopeje svetli samoglasnik, potem ga bo imel tudi drugi, če pa ima temni samoglasnik, bo tudi drugi zlog imel temni samoglasnik. Svetli samoglasniki nakazujejo kratko, hitro in lahkotno gibanje, temni pa dolgo, počasno in težko gibanje.

TABELA 16: Primeri samoglasniške harmonije

Pregibanje glagolov ali pridevnikov, ki imajo v osnovi svetle samoglasnike	<i>mag-da</i> 막다 → <i>mag-a</i> 막아 (zamašiti, preprečiti) <i>ga-da</i> 가다 → <i>ga</i> 가 (iti)
Pregibanje glagolov ali pridevnikov, ki imajo v osnovi temne samoglasnike	<i>meog-da</i> 먹다 → <i>meog-eo</i> 먹어 (jesti)
Onomatopeje in mimetične besede	<i>pul-leong-pul-leong</i> 플렁플렁 (plapolanje, počasno, v velikih zamahih) <i>pol-lang-pol-lang</i> 폴랑폴랑 (plapolanje, hitro, v krajših zamahih)

5.1.7 Nastanek drsnika

Ko dva samoglasnika stojita v zlogu eden poleg drugega, se po navadi ne izgovorita kot ločeni enoti, pač pa se 'spojita'. Tako nastane zlog 'drsnik + samoglasnik' oz. '[w] ali [j] + samoglasnik'. Drsnik [w] nastane zaradi spojitve samoglasnikov *o* ㅜ in *u* ㅜ, drsnik [j] pa pri spojitvi s samoglasnikom *i* ㅣ.

TABELA 17: Primeri nastanka drsnika

Nastanek drsnika [j]	<i>chi</i> 치 + <i>eo-do</i> 어도 → <i>chyeo-do</i> 쳐도 [tɕʰjɿdo] (udariti) <i>bo-i</i> 보이 + <i>eo</i> 어 → <i>bo-yeo</i> 보여 [pojɿ] (videti, pasiv)
Nastanek drsnika [w]	<i>bo</i> 보 + <i>a-yo</i> 아요 → <i>bwa-yo</i> 봐요 [pwajo] (videti) <i>na-nu</i> 나누 + <i>eo-yo</i> 어요 → <i>na-nwo-yo</i> 나눠요 [nanwajo] (razdeliti)

5.2 Izpuščanje fonema

Izpuščanje fonema (*eumun tallak* 음운 탈락) je fonološki pojav, pri katerem fonema preprosto ne izgovorimo.

5.2.1 Poenostavitev skupine soglasnikov

Če ima zlog v *batchimu* dva soglasnika (takemu *batchimu* pravijo dvojni *batchim*, *gyeopbatchim* 겹받침), npr. *gs* 가, *nj* 나, *nh* 나, *lg* 라, *lm* 라, *lb* 라, *ls* 라, *lt* 라, *lp* 라, *lh* 라, *bs* 바 (struktura zlogov VCC ali CVCC), sledi pa mu zlog, ki se začne na soglasnik, ali pa se celotna beseda zaključi z dvojnimi *batchimom*, potem enega od soglasnikov dvojnega *batchima* ne izgovorimo. Ta pojav imenujemo poenostavitev skupine soglasnikov (oz. zaporednih soglasnikov) (*jaeumgun dansunhwa* 자음군 단순화). Soglasnik, ki se izgovori, je po navadi eden od sedmih osnovnih soglasnikov, *g* 가, *n* 나, *d* 다, *l* 라, *m* 마, *b* 바, *ng* ㅇ.

TABELA 18: Poenostavitev izgovorjave dvojnega *batchima*

Vrsta poenostavitve skupine soglasnikov		Zgledi					
		Beseda	AT	Izgovorjava	AT izgovorjave	MFA	Pomen
Primeri, pri katerih ne izgovarjamo drugega soglasnika dvojnega <i>batchima</i>	<i>nj</i> 나 → <i>n</i> 나	앉다	<i>anj-da</i>	[안따]	<i>an-tta</i>	ant*a	sedeti
	<i>nh</i> 나 → <i>n</i> 나	많다	<i>manh-da</i>	[만타]	<i>man-ta</i>	mant ^h a	veliko
	<i>ls</i> 라 → <i>l</i> 라	외곬	<i>oe-gols</i>	[외곬]	<i>oe-gol</i>	wegor	izključno
	<i>lt</i> 라 → <i>l</i> 라	핥다	<i>halt-da</i>	[할따]	<i>hal-tta</i>	halt*a	lizati
	<i>lh</i> 라 → <i>l</i> 라	싫다	<i>silb-da</i>	[실타]	<i>sil-ta</i>	silt ^h a	slabo
	<i>bs</i> 바 → <i>b/p</i> 바	없다	<i>eobs-da</i>	[엣따]	<i>eob-tta</i>	ɿpt*a	se ne nahaja
Primeri, pri katerih ne izgovarjamo prvega soglasnika dvojnega <i>batchima</i>	<i>lm</i> 라 → <i>m</i> 마	삼	<i>salm</i>	[삼]	<i>sam</i>	sam	življenje
	<i>lp</i> 라 → <i>p</i> 파	읍다	<i>eulp-da</i>	[읍따]	<i>eub-tta</i>	uɿpt*a	recitirati

V primeru *lg* 리 in *lb* 래 sta možni dve izgovorjavi (odvisno od dialekta), standardna izgovarjava pa je *l* 르.

TABELA 19: Izjeme pri izgovarjanju dvojnega *batchima*

Vrsta poenostavitve		Zgledi					
		Beseda	AT	Izgovorjava	AT izgovarjave	MFA	Pomen
<i>lg</i> 리	Večina izpusti /르	읽다	<i>ilg-da</i>	[익따]	<i>ig-tta</i>	ikt*a	brati
		막지	<i>mala-ji</i>	[막찌]	<i>mag-jji</i>	maktɕ*i	biti jasno (spreg.)
<i>lb</i> 래	Večina izgovori /르	짧다	<i>jjalb-da</i>	[짤따]	<i>jjal-tta</i>	ɕ*alt*a	kratko
		넓다	<i>neolb-da</i>	[널따]	<i>neol-tta</i>	nAlt*a	širok

5.2.2 Izpuščanje fonema /h/

Če se osnova glagola ali pridevnika konča s fonemom /h/ (*b*ㅎ), sledi pa mu slovnični morfem, ki se začne na samoglasnik, potem fonema /h/ ne izgovarjamo. Pojav imenujemo ‘izpuščanje h-ja’ (*hueum tallak* 후음 탈락).

TABELA 20: Izpuščanje fonema /h/ (*hueum tallak* 후음 탈락)

Vrsta zloga	Zgledi					
	Beseda	AT	Izgovorjava	AT izgovorjave	MFA	Pomen
Primer izpuščanja /h/ v zlogu CVC	놓아요	<i>nob-a-yo</i>	[노아요]	<i>no-a-yo</i>	noajo	položiti (spreg.)
	쌓이다	<i>ssab-i-da</i>	[싸이다]	<i>ssa-i-da</i>	s'aida	nabirati se
Primer izpuščanja /h/ v (pisnem) zlogu CVCC	많아	<i>manb-a</i>	[마나]	<i>ma-na</i>	mana	veliko (spreg.)
	싫어요	<i>silb-eo-yo</i>	[시러요]	<i>si-leo-yo</i>	sirajo	slabo (spreg.)

5.3 Dodajanje fonema

Dodajanje fonema (*eumun cheomga* 음운 첨가) je fonološki pojav, pri katerem se v določenih primerih zlogom doda fonem. V korejščini je najbolj značilen pojav dodajanje fonema /n/.

Pojav dodajanja fonema *n* ㄴ (*n' cheomga* ‘ㄴ’ 첨가) je značilen za besede, ki so sestavljene ali zložene. V tem primeru ni važno, kaj tvori prvi del besede (predpona, slovnični ali polnopomenski morfem), pomembno pa je, da je drugi del besede

polnopomenski morfem oz. beseda ali pa pripona kitajskega izvora in da se začne na [i] ali [j]. V nekaterih primerih (kadar se zlog pred pojavom dodajanja fonema $n \sqcup$ konča s fonemom $l \equiv$) moramo naknadno upoštevati še pojav lateralizacije.

TABELA 21: Primeri dodajanja fonema /n/ \sqcup

Dodajanje fonema /n/	Zgledi					
	Beseda	AT	Izgovorjava	AT izgovorjave	MFA	Pomen
Dodajanje fonema /n/ pri sestavljenkah	강남역	<i>gang-nam-yeog</i>	[강남역]	<i>gang-nam-nyeok</i>	gaŋnamŋɿɿɿ	postaja Gangnam
	교육열	<i>gyo-yug-yeol</i>	[교육열]	<i>gyo-yung-nyeol</i>	gjojuŋɿɿɿ	izobraževalna vročica
Dodajanje fonema /n/ pri zloženkah	신여성	<i>sin-yeo-seong</i>	[신여성]	<i>sin-nyeo-seong</i>	sinŋɿɿɿɿɿ	moderna ženska
Dodajanje fonema /n/ + lateralizacija v /l/	서울역	<i>seo-ul-yeog</i>	[서울역]	<i>seo-ul-lyeok</i>	sɿllɿɿɿɿɿ	postaja Seoul
	별일	<i>byeol-il</i>	[별일]	<i>byeol-lil</i>	bjɿllɿɿ	nekaj posebnega, izjemnega

5.4 Krčenje dveh fonemov v tretji fonem

Krčenje fonemov (*eumun chugyak* 음운 축약) je fonološki pojav, pri katerem se dva fonema združita in izgovorita kot tretji fonem ($A + B \rightarrow C$). Tipičen tovrsten pojav je aspiracija fonema (*yugieumbwa* 유기음화). Do tega pojava pride, kadar enemu od osnovnih nezvočnikov $g \sqcup, d \sqcup, b \sqcup, j \sqcup$ sledi priponnik $h \sqcup$; ali pa priponniku $h \sqcup$ sledi eden od osnovnih nezvočnikov $g \sqcup, d \sqcup, b \sqcup, j \sqcup$. Tedaj se priponnik in nezvočnik združita in izgovorita kot osnovnemu nezvočniku ustrezen pridihljen oz. aspiriran nezvočnik ($k \sqcup, t \sqcup, p \sqcup$ ali $ch \sqcup$). Poznamo napredujočo in nazadujočo aspiracijo fonema.

TABELA 22: Zgledi za aspiracijo fonemov

Vrsta aspiracije	Zgledi					
	Beseda	AT	Izgovorjava	AT izgovorjave	MFA	Pomen
Napredujoča aspiracija fonema (<i>sunhaengjeok yugieumbwa</i> 순행적 유기음화) <i>h</i> ㅎ + <i>g</i> ㄱ, <i>d</i> ㄷ, <i>b</i> ㅂ, <i>j</i> ㅈ → <i>k</i> ㅋ, <i>t</i> ㅌ, <i>p</i> ㅍ, <i>ch</i> ㅊ	어떻게	<i>eo-tteob-ge</i>	[어떠케]	<i>eo-tteo-ke</i>	ʌt*ʌkʰɛ	kako
	많다	<i>manh-da</i>	[만타]	<i>man-ta</i>	mantʰa	veliko
	좋지	<i>job-ji</i>	[조치]	<i>jo-chi</i>	dzotɕʰi	dobro, spreg.
Nazadujoča aspiracija fonema (<i>yeokhaengjeok yugieumbwa</i> 역행적 유기음화) <i>g</i> ㄱ, <i>d</i> ㄷ, <i>b</i> ㅂ, <i>j</i> ㅈ + <i>h</i> ㅎ → <i>k</i> ㅋ, <i>t</i> ㅌ, <i>p</i> ㅍ, <i>ch</i> ㅊ	백화점	<i>baeg-hwa-jeom</i>	[배콰점]	<i>bae-kwa-jeom</i>	bekʰwadʒʌm	vele- blagov- nica
	막히다	<i>mag-hi-da</i>	[마키다]	<i>ma-ki-da</i>	makʰida	zamašen
	매행	<i>mad-hyeong</i>	[마형]	<i>ma-tyeong</i>	matʰjʌŋ	najstarejši med brati

6 Transliteracija korejskega jezika

Obstajalo naj bi več kot 20 vrst transliteracije korejske abecede (Song 2005: 63). Nemogoče bi bilo predstaviti vse vrste sistemov, zato bomo tukaj omenili tri glavne načine, ki se danes uporabljajo v Koreji in zunaj nje. To so:

- McCune-Reischauerjeva transliteracija, znana pod oznako MR;
- transliteracija, ki so jo razvili na ameriški univerzi Yale, imenovali jo bomo transliteracija po sistemu Yale;
- način transliteriranja, ki ga je objavila korejska vlada, tkzv. revidirana latinična transliteracija (ang. *Revised Romanization of Korean*, s kratico označena kot RR).

Za začetek si v tabeli na naslednji strani pogledjmo nekaj primerov, iz katerih so razvidne razlike med omenjenimi načini transliteriranja.

MCCUNE-REISCHAUERJEVA TRANSLITERACIJA je bila prvi način transliteracije korejske pisave v latinico. Leta 1939 sta ga razvila George McAfee McCune in Edwin Oldfather Reischauer, po njima se sistem tudi imenuje. Ta način je temeljil na izgovorjavi korejskega jezika, uporabljal pa je nekaj dodatnih simbolov (npr. apostrof in znak v obliki zaokrožene strešice, ang. *breve*), kar je otežilo zapisovanje in branje, zato so začeli razvijati še druge sisteme transliteracije.

TABELA 23: Različni načini transliteriranja

Primeri, zapisani s korejsko abecedo	Revidirana latinična transliteracija	McCune-Reischauerjeva transliteracija	Transliteracija po sistemu Yale	Pomen
한글	hangeul	<i>han'gŭl</i>	<i>hankul</i>	korejska abeceda
한국어	<i>hangugeo</i>	<i>han'gugŏ</i>	<i>hankwuke</i>	korejščina
오빠	<i>oppa</i>	<i>oppa</i>	<i>oppa</i>	starejši brat
언니	<i>eonni</i>	<i>ŏnni</i>	<i>enni</i>	starejša sestra

MCCUNE-REISCHAUERJEVA TRANSLITERACIJA je bila prvi način transliteracije korejske pisave v latinico. Leta 1939 sta ga razvila George McAfee McCune in Edwin Oldfather Reischauer, po njima se sistem tudi imenuje. Ta način je temeljil na izgovorjavi korejskega jezika, uporabljal pa je nekaj dodatnih simbolov (npr. apostrof in znak v obliki zaokrožene strešice, ang. *breve*), kar je otežilo zapisovanje in branje, zato so začeli razvijati še druge sisteme transliteracije.

TRANSLITERACIJO PO SISTEMU YALE so prvič predstavili l. 1967, od sistema McCune-Reischauer pa se je razlikovala po tem, da ni uporabljala dodatnih simbolov in je bolje odražala korejsko abecedo. Leta 1979 je želela korejska vlada prenoviti sistem transliteriranja, vendar brez uspeha; pet let pozneje pa je objavila korejski način transliteriranja, ki je bil enak sistemu McCune-Reischauer (Lee 2003: 414). Leta 2000 je južnokorejsko Ministrstvo za kulturo in turizem predlagalo prenovljen sistem transliteriranja, imenovan REVIDIRANA TRANSLITERACIJA (ang. *Revised Romanization*, RR). Ta sistem naj bi poskušal približati sistem McCune-Reischauer sistemu transliteracije po sistemu Yale in ga poenostaviti (Song 2005: 65). Temelji na dveh osnovnih principih:

- transliteracija temelji na osnovah standardne korejske izgovarjave;
- ne uporablja nobenih dodatnih simbolov.

Ameriška sistema se še danes pogosto uporabljata v akademskih krogih zunaj Koreje, v Koreji pa uporabljajo prenovljeni sistem transliteracije (RR). Kot smo omenili, je ta nastal na temeljih osnovne standardne izgovorjave, zato pri transliteraciji upošteva fonološke pojave, ki smo jih v tem poglavju že obravnavali. Za potrebe akademskih besedil pa sistem RR vseeno dovoljuje tudi neposredno transkripcijo korejske abecede, ki ne upošteva fonetičnih sprememb. Ta sistem bomo podrobneje obravnavali v tej monografiji, ločili pa ga bomo na dva dela: FONETIČNO TRANSLITERACIJO (FT), ki temelji na izgovorjavi in upošteva

fonološke spremembe ter se uporablja predvsem za transliteriranje lastnih imen in terminologije, ter AKADEMSKO TRANSLITERACIJO (AT), ki temelji na korejski pisavi in ne upošteva fonoloških sprememb. Ta se uporablja predvsem za transliteriranje povedi, stavkov.³⁸

6.1 Pravila fonetične transliteracije samoglasnikov

V tem razdelku ter razdelkih 6.2 in 6.3. je, ker govorijo o fonetični transliteraciji, zato da bi zagotovili ustrezno nazornost, povsod pri zgledih uporabljena fonetična transliteracija.

V spodnji tabeli je najprej predstavljen zapis samoglasnikov.

TABELA 24: Fonetična transliteracija samoglasnikov po RR

Samoglasniki																				
ㅏ	ㅑ	ㅓ	ㅕ	ㅡ	ㅣ	ㅞ	ㅟ	ㅛ	ㅜ	ㅠ	ㅚ	ㅜ	ㅠ	ㅞ	ㅟ	ㅛ	ㅜ	ㅠ		
a	eo	o	u	Eu	i	ae	e	oe	wi	ya	yeo	yo	yu	yae	ye	wa	wae	wo	we	ui

Ne glede na to, da imajo nekateri samoglasniki podobno izgovorjavo (npr. ‘ㅞ’ in ‘ㅟ’, ‘ㅛ’ in ‘ㅜ’), se pri transliteraciji zapisujejo, kot je prikazano v tabeli. Prav tako se dvoglasnik ‘ㅚ’ vedno zapisuje kot *ui*, čeprav ima tri različne možne izgovorjave.

6.2 Pravila fonetične transliteracije soglasnikov

V spodnji tabeli je predstavljen zapis soglasnikov.

TABELA 25: Fonetična transliteracija soglasnikov po RR

Soglasniki																			
hangeul 한글	ㄱ	ㅋ	ㆁ	ㄷ	ㄸ	ㅌ	ㅃ	ㅍ	ㅈ	ㅊ	ㅉ	ㅅ	ㅆ	ㅎ	ㄴ	ㅁ	ㅇ	ㄹ	
prvi glas zloga	g	kk	k	d	tt	t	b	pp	p	j	ch	jj	s	ss	h	n	m	/	r
zadnji glas zloga	k	k		t	/		p	/		t	t	/	t	t	t			ng	l

38 Vsa pravila transliteracije po sistemu RR so povzeta po spletni strani Gungnipgugeowon (국립국어원 Nacionalni inštitut za korejski jezik). *Hangugeo eomun gyubeom, gugeoui romaja pyogibeop* (한국어 어문 규범, 국어의 로마자 표기법 Korejski jezikovni normativi, pravila korejske transliteracije). <https://kornorms.korean.go.kr/m/m_regltn.do?regltn_code=0004#a> dostop 3. 6. 2022.

Iz tabele je razvidno, da imajo ‘ㄱ’, ‘ㄷ’, ‘ㅁ’ in ‘ㄹ’ dva različna načina transliteracije, in sicer:

- Če nastopajo kot prvi glas v zlogu, potem jih zapisujemo z ‘g’, ‘d’, ‘b’, ‘r’.
‘고기’ *gogi* (meso), ‘다음’ *daeum* (naslednji), ‘바보’ *babo* (tepček), ‘라디오’ *radio* (radio).
- Če nastopajo kot zadnji glas zloga, potem jih zapisujemo kot ‘k’, ‘t’, ‘p’, ‘l’.
‘각’ *gak* (vsak), ‘곧’ *got* (kmalu), ‘밥’ *bap* (obrok, riž), ‘말’ *mal* (besede, jezik).
- Če imamo v besedi dva zaporedna ‘ㄹ’, potem ju zapišemo kot ‘ll’.
‘빨리’ *ppalli* (hitro), ‘울릉도’ *Ulleung-do* (Ulleung-do, ime otoka).

6.3 Druga pravila fonetične transliteracije

Pri fonetični transliteraciji moramo upoštevati nekaj fonoloških pojavov, o katerem smo pisali v prejšnjih poglavjih, zato je vedno najbolje, da, preden besedo transliteriramo, zapišemo njeno izgovorjavo. V nadaljevanju bomo podrobneje pogledali, katera pravila izgovorjave se pri transliteraciji upoštevajo.

6.3.1 Pravilo izgovorjave končnega soglasnika v zlogu

Kot smo videli že v razdelku 4.1, v korejščini lahko od soglasnikov, ki sestavljajo končni glas zloga (*batchim*), izgovorimo le sedem glasov, in sicer ㄱ (ki se v primeru upoštevanja pravil izgovorjave *batchima* transliterira kot *k*), ㅁ (ki se v tem primeru transliterira kot *p*), ㄷ (ki se v tem primeru transliterira kot *t*), ㄹ (ki se v tem primeru transliterira kot *l*), ㄴ (*n*), ㅁ (*m*) in ㅇ (*ng*). To velja v dveh primerih:

- ko se cela beseda konča s *batchimom*;
- ko se zlog v besedi konča s *batchimom*, sledi pa mu zlog, ki se začne na soglasnik.

Pravilo upoštevamo tudi pri fonetični transliteraciji, kar je razvidno iz naslednjih zgledov. Tam, kjer ni oznake, je akademska transliteracija.

- (3) *os* 옷 [FT: *ot* 온] (obleka), *kkoch* 꽃 [FT: *kkot* 끈] (roža), *mit* 밑 [FT: *mit* 밭] (pod), *bakk* 밖 [FT: *bak* 밖] (zunaj)
- (4) FT: *tteokguk* 떡국 (juha s svaljki iz sphanega riža), FT: *itda* 있다 (naha-jati se, imeti)

6.3.2 Pravilo prenosa soglasnika na naslednji zlog

Upošteva se pravilo prenosa soglasnika v *batchimu* na naslednji zlog, če se le-ta začne na samoglasnik.

- (5) *bad-a-yo* 받아요 [FT: *badayo* 바다요] (dobiti, spreg.), *dad-a-yo* 달아요 [FT: *dadayo* 다다요] (zapreti, spreg.)
- (6) *os-i* 옷이 [FT: *osi* 오시] (obleka + členek *i* 이), *kkoch-eul* 꽃을 [FT: *kkoch-eul* 꼬츨] (roža + členek *eul* 을)

6.3.3 Pojav nazalizacije

Pri fonetični transliteraciji upoštevamo vpliv nosnikov /m/ in /n/ na soglasnik v prejšnjem zlogu, ki se posledično nazalizira. Prav tako se upošteva nazalizacija glasu [l]. Zgledi:

- (7) *bag-mul-gwan* 박물관 [FT: *bangmulgwan* 방물관] (muzej), *gug-min* 국민 [FT: *gungmin* 궁민] (državljan)
- (8) *kos-mul* 콧물 [FT: *konmul* 콘물] (smrkelj)
- (9) *ap-meo-li* 앵머리 [FT: *ammeori* 암머리] (frufru)
- (10) *Wang-sib-li* 왕십리 [FT: *Wangsimni* 왕십니] (ime za predel Seula), *Jong-lo* 종로 [FT: *Jongno* 종노] (ime za predel Seula)

6.3.4 Pojav lateralizacije

Pri fonetični transliteraciji upoštevamo pojav lateralizacije in s tem vpliv fonema /l/ na izgovarjavo fonema /n/. Zgledi:

- (11) *Sin-la* 신라 [FT: *Silla* 실라] (ime dinastije), *han-lyu* 한류 [FT: *hallyu* 할류] (korejski val)
- (12) *sa-mul-nol-i* 사물놀이 [FT: *samullori* 사물로리] (korejski tradicionalni ples s štirimi inštrumenti)

6.3.5 Pojav palatalizacije

Pri fonetični transliteraciji se upošteva pojav palatalizacije, pri katerem se nekateri nepalatalni soglasniki, ki stojijo pred /i/ ali /j/, spremenijo v palatalne. Zgledi:

- (13) *hae-dod-i* 해돋이 [FT: *haedoji* 해돋이] (sončni vzhod)
 (14) *gat-i* 같이 [FT: *gachi* 가치] (skupaj)
 (15) *dad-bi-da* 닫히다 [FT: *dachida* 다치다] (zapreti se, biti zaprt)

6.3.6 Upoštevanje aspiracije pri fonetični transliteraciji

Pri fonetični transliteraciji upoštevamo pojav aspiracije, vendar samo, kadar se končni glas *h* ㅎ nepredhodnega zloga veže z začetnimi *g* ㄱ, *d* ㄷ in *b* ㅃ v predhodnem zlogu.

- (16) *job-da* 좋다 [FT: *jota* 조타] (dobro), *manh-da* 많다 [FT: *manta* 만타] (veliko)

Kadar stoji *h* ㅎ pri nepregibnih besedah (npr. samostalnikih) na začetku naslednjega zloga za zgoraj omenjenimi končnimi soglasniki v predhodnem zlogu, pa aspiracije ne upoštevamo, pač pa zapišemo tako zadnji soglasnik predhodnega zloga kot tudi *h* na začetku naslednjega zloga. Zgled:

- (17) *Jib-hyeon-jeon* 집현전 [FT: *Jiphyeonjeon* 지평전] (ime kraljevega raziskovalnega inštituta iz dinastije Joseon)

6.3.7 Drugo

Lastna imena zapisujemo z veliko začetnico, npr. Busan 부산, Daegu 대구 itd.

- Osebna imena zapisujemo v zaporedju priimek – ime, kar pa se tiče načina transliteracije osebnih lastnih imenih, moramo upoštevati željo imetnika imena in ime zapisati tako, kot se on odloči.
- Administrativne enote, npr. *do* 도 (za province), *si* 시 (za mesto), *gu* 구 (za okrožje) itd., pri zapisu ločimo z vezajem, npr. *Jeolla Nam-do* 전라남도 (provinca Južna Jeolla), *Seoul-si* 서울시 (mesto Seoul), *Dongdaemun-gu* 동대문구 (mestno okrožje Dongdaemun).

6.4 Pravila transliteracije v akademskih tekstih

Transliteracija v akademskih tekstih (akademsko transliteracija, AT), npr. transliteracija stavkov in povedi pri razlagi korejske sintakse, mora biti jasna in nedvoumna, zato fonoloških pojavov pri tej vrsti transliteracije ne upoštevamo, pač pa sledimo zapisu korejske abecede, kot je prikazano v tabeli na naslednji strani.

TABELA 26: Akademska transliteracija samoglasnikov in soglasnikov

Samoglasniki																				
ㅏ	ㅑ	ㅓ	ㅕ	ㅡ	ㅣ	ㅗ	ㅛ	ㅜ	ㅠ	ㅟ	ㅝ	ㅠ	ㅞ	ㅟ	ㅠ	ㅡ	ㅢ	ㅣ		
a	eo	o	u	eu	i	ae	e	oe	wi	ya	yeo	yo	yu	yae	ye	wa	wae	wo	we	ui

Soglasniki																		
ㄱ	ㅋ	ㆁ	ㄷ	ㄸ	ㅌ	ㅍ	ㅍㅍ	ㅍ	ㅈ	ㅊ	ㅊㅊ	ㅅ	ㅆ	ㅎ	ㄴ	ㅁ	ㅇ	ㄹ
g	kk	k	d	tt	t	b	pp	p	j	ch	jj	s	ss	h	n	m	ng	l

Kot vidimo, imajo črke ‘ㄱ’, ‘ㄷ’, ‘ㅍ’ in ‘ㄹ’ pri akademski transliteraciji le en možen zapis. Poleg tega pa zloge pri akademski transliteraciji med seboj ločimo z vezajem.

Nekaj zgledov zapisovanja besed in povedi po tem načinu:

(18) *Sin-la* 신라 (ime dinastije), *Jo-seon* 조선 (ime dinastije)

(19) 저는 어제 책을 읽었어요.

Jeo-neun eo-je chaeg-eul ilg-eoss-eo-yo.

Včeraj sem bral knjigo.

(20) 한국어는 어렵지만 재미있어요.

Han-gug-eo-neun eo-lyeob-ji-man jae-mi-iss-eo-yo.

Korejščina je težka, vendar zanimiva.

7 Zaključek

Poglavje o fonetiki in fonologiji korejskega jezika smo začeli z razlago osnovnih pojmov, ki so pomembni za splošno razumevanje tega jezikovnega področja.

Nato smo se osredotočili na korejski fonološki sistem in si pogledali nekaj osnovnih značilnosti, predstavili sistem soglasnikov in samoglasnikov ter prozodične lastnosti korejskega jezika. Velik del poglavja je posvečen fonološkim pojavom, saj je razumevanje sprememb, ki se zgodijo pri določenih glasovih zaradi soseščine drugih, izredno pomembno za pravilno izgovorjavo. Na koncu smo se dotaknili še transliteracije korejskih besed in stavkov ter podrobno razložili revidirano transliteracijo (RR), ki jo danes najpogosteje uporabljajo v Koreji.

Poglavje je splošen pregled tega področja in ne vključuje vseh podrobnosti, vseeno pa ponuja dokaj natančen vpogled v korejsko fonologijo in pravila izgovorjave ter bo v pomoč vsem, ki jih zanima korejska fonologija, posebej še slovensko govorečim učencem korejskega jezika.

POGLAVJE VIII

Morfologija

1 Definicija morfema in vrste morfemov v korejščini

Morfem (*hyeongtaeso* 형태소) je najmanjša enota jezika, ki ima leksični ali slovnični pomen. Npr. prislovi (adverbi), adnominali, glagolske osnove, pridevniške osnove in nekateri samostalniki so 'polnopomenski' morfemi, imajo torej leksični pomen. Sledi nekaj zgledov:

- (1) *sa-gwa* 사과 (jabolko), *sin-* 신- (novo), *heon* 현 (staro)

Po drugi strani pa se slovnični pomen nanaša zgolj na funkcijo, ki jo dani morfem opravlja v povedi. Morfemi s slovničnim pomenom so npr. členki, pregi-balne končnice, odvisni samostalniki itd. Lahko bi rekli tudi, da so to morfemi, ki imajo funkcijski pomen. V (2) spodaj je nekaj zgledov.

- (2) *-si-* -시- (glagolska predkončnica), *geos* 것 (stvar, zadeva), *su* 수 (zmožnost), *jul* 줄 (vrv), *i-da* 이-다 (kopula), *ha-da* 하-다 (delati, početi)

V zgledih (3) in (4) si pogledjmo še, kako se morfemi izražajo v povedi. Zgled (3) je poved, meje med besedami so izražene s presledki.

- (3) 어제 비가 많이 와서 강이 갈색이 되어 버렸(<버리었)겠어요.
Eo-je bi-ga manh-i wa-seo gang-i gal-saeg-i doe-eo beo-lyeoss (<*beo-li/eoss*)-*gess-eo-yo*.

Ker je včeraj močno deževalo, je reka verjetno postala rjave barve.

- (4) 어제/ 비/가 많/이/ 오/아/서/ 강/이/ 갈/색/이/ 되/어/ 버리/었/겠/어/요.³⁹
Eo-je/ bi/ga/ manh/i/ o/a/seo/ gang/i/ gal/saeg/i/ doe/eo/ beo-li/eoss/gess/eo/yo.

Ker je včeraj močno deževalo, je reka verjetno postala rjave barve.

39 Tod je aspektualni del povedka *beo-lyeoss-gess-eo-yo* 버렸겠어요 iz zgleda (3) razstavljen na morfe-me *beo-li/eoss/gess/eo/yo* 버리/었/겠/어/요.

Zgled (4) pa je ista poved, razdeljena na morfeme. Meje med morfemi so nakazane s pomočjo '/', zaradi večje preglednosti pa so ohranjeni tudi presledki med besedami.

Morfeme lahko razvrstimo tudi glede na to, ali lahko samostojno delujejo kot beseda – to so PROSTI MORFEMI, ali pa so vselej vezani na sosednji morfem – to so VEZANI MORFEMI.

V zgledu (5) so morfemi iz zgleada (4) razvrščeni glede na vrsto pomena in glede na njihovo samostojnost (prostost oz. vezanost). V (5)a so leksični (polnopomenski) morfemi, v (5)b so slovnični (funkcijski) morfemi, v (5)c so prosti morfemi, tj. morfemi, ki so samostojne besede, in nazadnje, v (5)d so vezani morfemi.

Besede, ki v celoti sestojijo iz enega morfema, so v (5)c napisane brez dodatnih oznak. Besede, ki sestojijo iz dveh ali več morfemov, pa so v (5)d razdeljene po morfemih in imajo dodan vezaj '-', ki nakazuje, da se morfem veže na drug morfem.

(5)a leksični (polnopomenski) morfemi:

eo-je 어제 (včeraj), *bi* 비 (dež), *manb-* 많- (mnogo), *o-* 오- (priti),
gang 강 (reka), *gal* 갈 (rjav), *saeg* 색 (barva), *doe-* 되- (postati),
beo-li- 버리- (odvreči, končati)

b slovnični (funkcijski) morfemi:

ga 가 (sklonski členek), *-i* -이 (prislovna pripona), *-a-seo* -아서 (končnica – razlog), *i* 이 (sklonski členek), *-eo* -어 (vezna končnica), *-eoss-* -었- (končnica – preteklost), *-gess-* -겠- (končnica – verjetnost), *-eo* -어 (vezna končnica), *yo* 요 (členek – spoštljivost)

c prosti morfemi (ena beseda – en morfem):

eo-je 어제 (včeraj), *bi* 비 (dež), *gang* 강 (reka)

d vezani morfemi:

-ga 가 (sklonski členek), *manb-* 많- (mnogo), *-i* -이 (prislovna pripona),
o- 오- (priti), *-a-seo* -아서 (končnica – razlog), *i* 이 (sklonski členek), *gal*
 갈 (rjav), *saeg* 색 (barva), *doe-* 되- (postati), *-eo* -어 (vezna končnica),
beo-li- 버리- (odvreči, končati), *-gess-* -겠- (končnica – verjetnost),
-eo -어 (vezna končnica), *yo* 요 (členek – spoštljivost)

Če povzamemo, v korejščini obstajajo štiri vrste morfemov, ki jih ločimo glede na samostojnost (prosti ali vezani) in pomen (polnopomenski/leksični ali slovnični).

Glede na samostojnost delimo morfeme na proste morfeme (*jalip hyeongtaeso* 자립 형태소), ki stojijo samostojno, in vezane morfeme (*uijon hyeongtaeso* 의존 형태소), ki se vežejo na sosednje morfeme. Glede na vrsto pomena pa jih delimo na leksične morfeme (*siljil hyeongtaeso* 실질 형태소 oz. *eohwi hyeongtaeso* 어휘 형태소) in slovnične morfeme (*hyeongsik hyeongtaeso* 형식 형태소 oz. *munbeop hyeongtaeso* 문법 형태소).

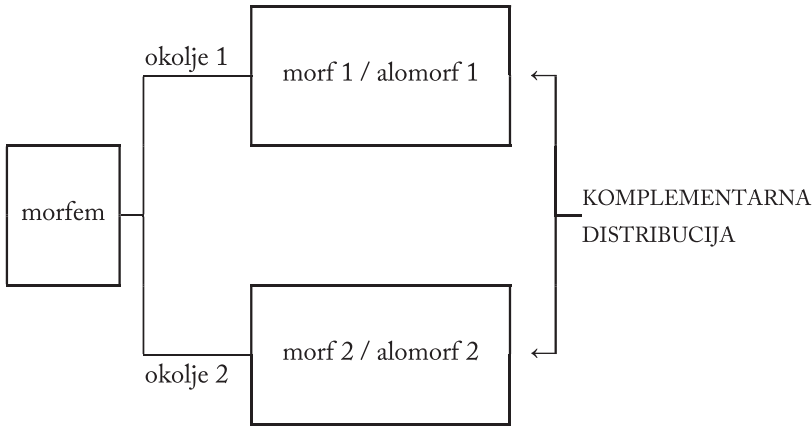
	Prosti morfemi		
Slovnični morfemi	<i>geos</i> 것 (stvar), <i>li</i> 리 (razlog), <i>su</i> 수 (zmožnost) ...	<i>ha-neul</i> 하늘 (nebo), <i>chaeg</i> 책 (knjiga), <i>go-yang-i</i> 고양이 (mačka), <i>chin-gu</i> 친구 (prijatelj)	Leksični morfemi
	<i>-ges-</i> -겠- (končnica – verjetnost), <i>-si-</i> -시- (predkončnica – spoštljivost), <i>i/ga</i> 이/가 (sklonski členek), <i>-lob-</i> -롭- (pridevniška končnica), <i>(eu)n</i> (으)ㄴ (besedilni členek)	<i>i-(da)</i> 이-(다) (kopula), <i>gi-ppeu-(da)</i> 기쁘-(다) (radosten), <i>su-yeong-ha-</i> 수영하-(다) (<i>da</i>) (plavati)	
	Vezani morfemi		

SLIKA 1: Razmerja med štirimi vrstami morfemov

Kot je razvidno iz zgornje slike, se obe razvrstitvi – glede na vrsto pomena in glede na samostojnost – prekrivata: vsak morfem ima ali slovnični ali leksični pomen in je obenem ali prost ali vezan.

1.1 Odnosi med morfemi

V mnogih primerih isti morfem glede na okolje, v katerem se nahaja, lahko spremeni obliko. Konkretna realizacija morfema je morf (*hyeongtae* 형태). Različne realizacije morfema v različnih specifičnih okoljih so alomorfi (*ihyeongtae* 이 형태). Natančneje, alomorf je morf morfema, ki se uporablja oziroma realizira izključno v določenem specifičnem okolju. Z drugimi besedami, alomorf₁ se ne more pojaviti v okolju alomorfa₂. To imenujemo komplementarna distribucija (*sangbojeok bunpo* 상보적 분포, tudi *baetajeok bunpo* 배타적 분포) in je temelj, na katerem razlikujemo posamezne alomorfne danega morfema, kar ponazarja tudi slika 2.

SLIKA 2: Realizacija morfema

Dobri primeri za razlago razmerja med morfemom, morfom in alomorfi so imenovalniški skloni členek *i/ga* ㅇ|/ㄱ| in pomožne vezne končnice *-eo/-a/-yeo* -ㅁ|-ㅂ|-ㅅ|.

- (6) Imenovalniški skloni členek *i/ga* ㅇ|/ㄱ|:
- realizacija za samostalniško besedo, ki se konča s samoglasnikom: *ga* ㄱ|
 - realizacija za samostalniško besedo, ki se konča s soglasnikom: *i* ㅇ|
- (7) Pomožne vezne končnice *-eo/-a/-yeo* -ㅁ|-ㅂ|-ㅅ|:
- realizacija za zadnjim zlogom osnove, ki vsebuje samoglasnika *a* ㅏ ali *o* ㅓ: *-a* -ㅁ|
 - realizacija za zadnjim zlogom osnove, ki vsebuje preostale samoglasnike: *-eo* -ㅂ|
 - realizacija za glagolsko osnovo, ki se konča s 'ha- ㅎ-': *-yeo* -ㅅ|

Vidimo torej, da je to, kako se bo morfem realiziral kot ustrezni alomorf v danem okolju, odvisno od fonoloških ali pa morfoloških okoliščin. V primerih (6) ter (7)a in (7)b je realizacija morfa odvisna od fonoloških okoliščin, medtem ko je v zgledu (7)c, kjer se pomožna vezna končnica realizira kot *-yeo* ㅅ|, samo v primeru, ko se glagolska osnova konča s *ha-* ㅎ-, realizacija morfema odvisna od morfoloških okoliščin.

Glavni morf (*daepyo hyeongtae* 대표 형태), ki se je v mnogih primerih uveljavil v pisavi, je tisti alomorf, ki najnatančneje predstavlja udejanjeni morfem v večini okolij, v katerih se pojavlja.

1.2 Problemi, povezani z definicijo morfemov

Čeprav so v korejščini morfemi večinoma jasno razvidni, obstajajo primeri, kjer je členitev nejasna ali nemogoča. Razlog za to lahko najdemo v dejstvu, da taki morfemi v sodobni korejščini niso več produktivni.

(8)a *ji-bung* 지붕 (streha): *jib* 집 (hiša) + *ung* 응 (pripona)

b *sud-ga-rag* 숟가락 (žlica): *sul* 술 (žlica) + *s* 스 + *garag* 가락 (podolgovat predmet)

Kot lahko vidimo v zgornjem zgledu, beseda *ji-bung* 지붕 sestoji iz dveh morfemov, *jib* 집 (hiša) in *-ung* -응 (pripona). *Jib* 집 je produktiven morphem, medtem ko *-ung* -응 ni.

V primeru *sud-ga-rag* 숟가락 se prvi morphem, *sud* 술 (žlica), v sodobni korejščini ne uporablja več.

Še en razlog za težko razvrščanje je nejasnost, kaj dejansko vpliva na obliko morfema. V spodnjem primeru razlog za spremembo *ga* 가 v *ka* 카 ni razviden. Res:

(9) *meo-li-ka-lag* 머리카락 (lasje): *meo-li* 머리 (glava) + *garag* 가락 (podolgovat predmet)

2 Beseda in besedne vrste v korejščini

V tem poglavju si bomo ogledali in obrazložili najpomembnejše gradnike v korejskem stavku – besede. Najprej si bomo ogledali, kako se besede delijo na besedne vrste in se nato поблиže seznanili z značilnostmi vsake besedne vrste posebej.

2.1 Definicija besede

Beseda je največja enota, ki je obravnavana v morfologiji. V slovarjih korejskega standardnega jezika je beseda definirana kot samostojna enota, ki ima pomen. Istočasno se med besede uvrščajo tudi členki (npr. *ga* 가, *ui* 의, *neun* 는, *man* 만), ki niso prosti morfemi tako kot samostalniki ali adnominali. Po drugi strani pa se pregibalne končnice (*eomi* 어미) ne obravnavajo kot besede; navkljub temu, da so si z vidika pomena in samostojnosti podobne s členki (*josa* 조사).

2.2 Besedne vrste

V korejščini delitev besednih vrst (*pumsa* 품사) poteka s treh vidikov – oblika, funkcija in pomen. Najprej si bomo ogledali delitev z vidika oblike. Oblika se nanaša na to, ali je besedna vrsta pregibna ali ne. Besedne vrste, ki se pregibajo, so PREGIBNICE (*gabyeoneo* 가변어), tiste, ki se ne pregibajo, pa so NEPEGIBNICE (*bulbyeoneo* 불변어). V korejščini se pregibanje izraža z uporabo končnic. Le-te se lahko uporabljajo samo z glagoli, pridevniki in kopulo *i-da* 이다. Druge besedne vrste so nepregibne.

Funkcija se nanaša na to, kakšno vlogo določena besedna vrsta igra v stavku. Kot je bilo omenjeno že v poglavju V, korejska šolska slovnica glede na njihovo funkcijo v stavku loči pet kategorij besed: samostalniška beseda (*cheeon* 체언), odnosna beseda (*gwanggyeeon* 관계언), modifikacijska beseda (*susigeon* 수식언), povedna beseda (*yongeon* 용언) in neodvisna beseda (*dongnibeon* 독립언).

Samostalniška beseda se veže s členki in lahko postane argument povedka ter jo lahko neposredno modificirajo adnominali. Besedne vrste, ki jih pokriva termin samostalniška beseda, so samostalniki (*myeongsa* 명사), zaimki (*daemyeongsa* 대명사) in števnik (i) (*susa* 수사).

Odnosna beseda izraža pomenske ali slovnične odnose med stavčnimi elementi oz. entitetami, na katere se ti stavčni elementi nanašajo. V korejščini samo ena besedna vrsta spada med odnosne besede – členki (*josa* 조사).

Modifikacijska beseda kot termin pokriva besedne vrste, ki modificirajo besede, besedne zveze ali stavke, ki jim sledijo. Besedne vrste, ki spadajo med modifikacijske besede, so adnominali (*gwanhyeongsa* 관형사) in prislovi (adverbi) (*busa* 부사).

Povedna beseda kot termin pokriva besedne vrste, ki v stavku lahko igrajo vlogo povedka.

V korejščini se kategorija povedne besede popolnoma prekriva s kategorijo pregibnic (*gabyeoneo* 가변어) in obsega besedni vrsti glagola (*dongsa* 동사) in pridevnika (*byeongyongsa* 형용사) ter kopulo *i-da* 이다.⁴⁰

Neodvisna beseda (*dongnibeon* 독립언) se za razliko od drugih funkcijskih kategorij besed skladijsko ne veže na stavek ali preostalo poved. Tako kot odnosne besede tudi neodvisne besede vsebujejo eno samo besedno vrsto – medmet (*gamtansa* 감탄사).

40 Korejske šolske slovnice kopulo *i-da* 이다 obravnavajo kot skloni členek, kljub temu, da je s skladijskega vidika bližje pridevnikom in glagolom, da skratka spada med pregibnice, skloni členki pa med nepregibnice. V razdelku 2.2.6.1 Skloni členki je podrobneje pojasnjeno, zakaj je tako obravnavanje kopule neustrezno.

Preostane samo še razčlenitev glede na pomen. Na to se navezujejo besedne vrste v ožjem smislu. Glede na njihov pomen korejska šolska slovnica loči devet besednih vrst: samostalnik (*myeongsa* 명사), zaimek (*daemyeongsa* 대명사), števnik (*susa* 수사), členek (*josa* 조사), adnominal (*gwanbyeongsa* 관형사), prislov (adverb) (*busa* 부사), glagol (*dongsa* 동사), pridevnik (*hyeongyongsa* 형용사) in medmet (*gamtansa* 감탄사). Nekatere besedne vrste se nadalje delijo na podkategorije.

Prikazane razčlenitve povzema spodnja tabela.

TABELA 1: Razčlenitev besednih vrst v korejščini glede na obliko, funkcijo in pomen

Kriteriji za razvrščanje		
Oblika (Ali se pregiba?)	Funkcija (Kako se obnaša v stavku?)	Besedna vrsta v ožjem smislu (Kaj izraža?)
Nepregibnice (<i>bulbyeoneo</i> 불변어)	Samostalniška beseda (<i>cheeon</i> 체언)	Samostalnik (<i>myeongsa</i> 명사)
		Zaimek (<i>daemyeongsa</i> 대명사)
		Števnik (<i>susa</i> 수사)
	Odnosne besede (<i>gwangyeoon</i> 관계언)	Členek (<i>josa</i> 조사)
	Modifikacijske besede (<i>susigeon</i> 수식언)	Adnominal (<i>gwanbyeongsa</i> 관형사)
Prislov (<i>busa</i> 부사)		
Neodvisne besede (<i>dongnibeon</i> 독립언)	Medmet (<i>gamtansa</i> 감탄사)	
Pregibnice (<i>gabyeoneo</i> 가변어)	Povedne besede (<i>yongeon</i> 용언)	Glagol (<i>dongsa</i> 동사)
		Pridevnik (<i>hyeongyongsa</i> 형용사)

V sledečih razdelkih si bomo poglobljeje ogledali vsako od besednih vrst, vključno z njihovimi podkategorijami.

2.2.1 Samostalnik

Samostalniki (*myeongsa* 명사) so nepregibne besede, ki se nanašajo na osebe, predmete, kraje in pojme; poimenujejo stvari in osebe.

- (10)a *yeo-ja* 여자 (ženska), *nam-ja* 남자 (moški), *sa-lam* 사람 (človek), *in-gan* 인간 (človek)
 b *go-yang-i* 고양이 (mačka), *gae* 개 (pes), *gae-gu-li* 개구리 (žaba), *mal* 말 (konj)

- (11)a *jang-mi* 장미 (vrtnica), *go-gu-ma* 고구마 (sladki krompir), *seo-jeom* 서점 (knjigarna), *han-gug* 한국 (Koreja)
 b *mid-eum* 믿음 (vera), *hui-mang* 희망 (upanje, želja), *pyeong-hwa* 평화 (mir), *gug-je-hwa* 국제화 (internacionalizacija)

V gornjih zgledih lahko vidimo, da med samostalnike spadajo besede z raznolikimi pomenskimi značilnostmi. Npr. v (10)a in b se samostalniki nanašajo na ljudi in živali, kar uvršča te samostalnike med t. i. 'žive' samostalnike (*yujeong myeongsa* 유정 명사). V (11) pa se samostalniki nanašajo na nežive (ki se ne premikajo oz. delujejo po lastni volji) entitete. Pojem 'neživ' pokriva, kot v (11) a, tudi sicer 'žive' rastline, predmete ali dejansko nežive entitete, kot tudi čustva, želje, abstraktne pojme ipd. (zgled (11)b). Vsem tem samostalnikom bomo rekli 'neživi' samostalniki (*mujeong myeongsa* 무정 명사). Razlika v rabi med 'živimi' in 'neživimi' samostalniki je mdr. v tem, s katerimi sklonskimi členki se lahko vežejo.

- (12)a 친구에게 선물을 주었어요.
Chin-gu-e-ge seon-mul-eul ju-eoss-eo-yo.
 Prijatelju sem dal vodo.
 b 나무에 물을 주었어요.
Na-mu-e mul-eul ju-eoss-eo-yo.
 db. Drevesu sem dal vodo. / Zalil sem drevo.

Kot lahko vidimo v zgledu (12)a, se 'živi' samostalniki v vlogi prejemnika glagolskega dejanja vežejo z 'dajalniškim' sklonskim členkom *e-ge* 에 게. Kot vidimo v zgledu (12)b, pa se v podobnih kontekstih 'neživi' samostalniki lahko vežejo samo s sklonskim členkom *e* 에.

V naslednjem zgledu so prikazani primeri, ko je leksični pomen samostalnika bližje pridevnikom (podčrtani del sestavljene besede), npr. *gug-je* 국제 (mednarodni), *pil-su* 필수 과목 (obvezen), in glagolom, npr. *ji-sog* 지속 (trajajoč), vendar so z morfološkega vidika vseeno samostalniki. Tovrstnih samostalnikov je, kot je videti tudi iz zgleda (13), mnogo med sino-korejskimi besedami.

- (13) *gug-je gwan-gye* 국제 관계 (mednarodni odnosi), *pil-su gwa-mog* 필수 과목 (obvezni predmet), *ji-sog ga-neung-seong* 지속 가능성 (trajajoča možnost)

V korejščini se samostalniki glede na vrsto pomena in morfološke značilnosti nadalje ločujejo na proste samostalnike (*jalib myeongsa* 자립 명사) in vezane samostalnike (*uijon myeongsa* 의존 명사).

Prosti samostalniki so polnopolnomeni samostalniki, tj. samostalniki, ki imajo leksični pomen. Tako kot je prikazano v zgledu (14), mednje spadajo navadni samostalniki (*botong myeongsa* 보통 명사) in lastna imena (*goyu myeongsa* 고유 명사).

- (14)a *dal* 달 (mesec/luna), *geon-mul* 건물 (zgradba), *ttang* 땅 (zemlja), *ba-da* 바다 (morje)
 b *Cheol-su* 철수 (Cheolsu), *Yeong-hui* 영희 (Yeonghui), *Gwang-ju* 광주 (Gwangju),
Bu-san 부산 (Busan), *Han-gug* 한국 (Južna Koreja), *Nam-mi* 남미 (Južna Amerika)

Vezani samostalniki so, kot prikazuje zgled (15), nepolnopolnomeni samostalniki, skratka samostalniki brez leksičnega pomena ali samo z zelo abstraktnim leksičnim pomenom. Navkljub temu, da niso neposredno vezani na drugo besedo ali morfem, jih mora modificirati adnominalni modifikator oz. stavek z adnominalno končnico na povedku.

- (15)a *mog-eul geos* 먹을 것 (hrana, ki jo bomo jedli)
 b *hal su iss-da* 할 수 있다 (biti možno)
 c *geu-leol li-ga eobs-da* 그럴 리가 없다 (nemogoče, ni možno, ne more biti/obstajati)

2.2.2 Zaimek

Zaimki (*daemyeongsa* 대명사) so nepregibne besedne vrste. Glede na svojo slovnično funkcijo praviloma spadajo med slovnične besede. Glede na to, katere samostalnike nadomeščajo, se zaimki nadalje delijo na osebne zaimke (*inching daemyeongsa* 인칭 대명사), povratnoosebne zaimke (*jaegwi daemyeongsa* 재귀 대명사), kazalne zaimke (*jisi daemyeongsa* 지시 대명사) in vprašalne zaimke (*uimun daemyeongsa* 의문 대명사), ter nedoločne zaimke (*bujeongching daemyeongsa* 부정칭 대명사) ki, kot bomo videli, v določenih kontekstih lahko delujejo tudi kot nikalni zaimki (npr. 'nič', 'nihče' ipd.) v slovenščini.

2.2.2.1 Osebni zaimki

Osebni zaimki (*inching daemyeongsa* 인칭 대명사) so zaimki, ki nadomeščajo lastna imena oseb oz. se nanašajo na govorca, sogovorca in tretje osebe. Osebne zaimke delimo glede na slovnično kategorijo osebe in v nekaterih primerih tudi števila.

TABELA 2: Osebni zaimki v korejščini

		Ednina	Množina
1. oseba	Osnovna oblika	<i>na</i> 나	<i>u-li</i> 우리
	Formalna oblika	<i>jeo</i> 저	<i>jeo-hui</i> 저희
	Druge oblike	<i>jim</i> 집, <i>gwa-in</i> 과인, <i>bon-in</i> 본인, <i>so-saeng</i> 소생	
2. oseba	Osnovna oblika	<i>neo</i> 너	<i>neo-hui</i> 너희
	Formalna oblika	<i>dang-sin</i> 당신, <i>geu-dae</i> 그대, <i>ja-ne</i> 자네	<i>yeo-leo-bun</i> 여러분
	Druge oblike	<i>daeg</i> 닥, <i>no-hyeong</i> 노형, <i>gwi-hyeong</i> 귀형, <i>gwi-ha</i> 귀하	
3. oseba	Blizu govorce	<i>i</i> 이, <i>i-bun</i> 이분, <i>i-i</i> 이이, <i>i-ae</i> 이에	
	Blizu govorce in sogovorce	<i>geu</i> 그, <i>geu-bun</i> 그분, <i>geu-i</i> 그이, <i>geu-ae</i> 그애	
	Daleč od govorce in sogovorce	<i>jeo</i> 저, <i>jeo-bun</i> 저분, <i>jeo-i</i> 저이, <i>jeo-ae</i> 저애	

Kot je razvidno iz tabele 2, ima korejščina mnogo osebnih zaimkov za prvo in drugo osebo, toda nekoliko manj za tretjo osebo. Številnost zaimkov je mdr. posledica tega, da se v različnih registrih spoštljivosti uporabljajo različni zaimki. Kot je tudi razvidno iz tabele 2, so zaimki za tretjo osebo samo leksikalizirane besede, sestavljene iz adnominalov, ki izražajo oddaljenost (*i* 이 ta, *geu* 그 tisti, *jeo* 저 oni), in se v večini primerov vežejo na polnopomenski samostalnik, ki v temelju pomeni oseba, kot npr. *bun* 분, *ae* 애, *i* 이.

Navkljub temu, da je nabor osebnih zaimkov zelo obsežen, se v dejanskih besedilih tam, kjer je nanašanje razvidno iz konteksta, načeloma izpuščajo. Med osebnimi zaimki se najpogosteje uporabljajo osebni zaimki prve osebe. Namesto osebnih zaimkov druge in tretje osebe se pogosteje uporabljajo družinski ali družbeni nazivi (*hoching* 호칭). Taka raba je prikazana v zgledu (16):

- (16) Druga oseba – ogovorjena oseba je
- (i) mati: *eo-meo-ni* 어머니 / *eo-meo-nim* 어머니
 - (ii) oče: *a-beo-ji* 아버지 / *a-beo-nim* 아버지
 - (iii) študent: *hag-saeng* 학생
 - (iv) učitelj: *seon-saeng-nim* 선생님
 - (v) profesor: *gyo-su-nim* 교수님
 - (vi) starejši brat moškega: *hyeong* 형, starejši brat ženske: *o-ppa* 오빠
 - (vii) starejša sestra moškega: *nu-na* 누나, starejša sestra ženske: *eon-ni* 언니

2.2.2.2 Povratnoosebni zaimki

Če sta v povedi dva izraza, ki se nanašata na isto osebo, se kot eden od izrazov običajno uporabi povratnoosebni zaimek (*jaegwi daemyeongsa* 재귀 대명사). Korejščina ima dva povratnoosebna zaimka: *ja-gi* 자기 ([jaz itd.] sam) in *ja-sin* 자신 ([jaz itd.] sam). V zgledih (17)a, b in c ter (18)a, b in c indeks 'i' zaznamuje nanašanje na isto entiteto/osebo, podčrtani so povratnoosebni zaimki.

- (17)a 철수: “(나는) 못 가겠어.”
Cheol-su: “(Na-neun) mos ga-gess-eo”
 Cheolsu: “(Jaz) ne morem iti.”
- b 철수_i는 자기_i가 못 가겠다고 했어.
Cheol-su_i-neun ja-gi_i-ga mos ga-gess-da-go haess-eo.
 Cheolsu je dejal, da on sam ne more iti.
- c 철수_i는 자기_i 집에 갔어.
Cheol-su_i-neun ja-gi_i jib-e gass-eo
 Cheolsu_i je šel na svoj_i dom.
- (18)a 그는 항상 자신_i의 처지만을 생각하는 이기적인 사람이다.
Geu_i-neun hang-sang ja-sin_i-ui cheo-ji-man-eul saeng-gag-ha-neun i-gi-je-og-in sa-lam-i-da.
 On_i je vedno sebičen človek, ki vedno misli samo nase_i.
- b (지원자_i는) 자신_i의_i 경력을 자세히 기록하시오.
(Ji-won-ja-neun_i) Ja-sin_i-ui_i gyeong-lyeog-eul ja-se-hi gi-log-ha-si-o.
 (Prosilec_i) podrobno zabeležite svoje_i izkušnje.
- c 나 자신도 그 말을 못 믿었어요.
Na ja-sin-do geu mal-eul mos mid-eoss-eo-yo.
 Tudi jaz sama nisem mogla verjeti tej izjavi/trditvi.

Kot lahko vidimo v zgledih, se povratnoosebna zaimka *ja-gi* 자기 ([jaz itd.] sam) in *ja-sin* 자신 ([jaz itd.] sam) v večini primerov nanašata na tretjo osebo. Ampak kot je razvidno iz zgleda (18)c, je raba povratnoosebnega zaimka možna tudi v primerih, ko se nanaša na govorca samega.

2.2.2.3 Kazalni zaimki

Kazalni zaimki (*jisi daemyeongsa* 지시 대명사) so tisti zaimki, ki nadomeščajo samostalnike in se nanašajo na predmete in pojme, kraj ali smer. Za razliko od osebnih zaimkov se ti zaimki ne ločujejo glede na osebo in število, temveč se delijo glede na 'oddaljenost' od govorca in sogovorca. 'Oddaljenost' se tod nanaša na to, ali je dani predmet tam, kjer se prekrivata govorčev in sogovorčev območje (blizu obema), ali je v sogovorčevem območju (blizu sogovorniku) ali pa se ne nahaja v območju niti govornika niti sogovornika (daleč od obeh).

Glede na to, ali zaimki označujejo predmet ali kraj, jih delimo na predmetne kazalne zaimke (*samul jisi daemyeongsa* 사물 지시 대명사, tudi *samul pyosi jisi daemyeongsa* 사물 표시 지시 대명사) in krajevne kazalne zaimke (*cheoso jisi daemyeongsa* 처소 지시 대명사, tudi *jangso pyosi jisi daemyeongsa* 장소 표시 지시 대명사). Za obe vrsti zaimkov so ti odnosi prikazani v tabeli 3:

TABELA 3: Raba kazalnih zaimkov glede na oddaljenost

Vrsti kazalnih zaimkov	Oddaljenost		
	Blizu obema	Blizu sogovorniku	Daleč od obeh
Predmetni kazalni zaimki	<i>i-geos</i> 이것	<i>geu-geos</i> 그것	<i>jeo-geos</i> 저것
Krajevni kazalni zaimki	<i>yeo-gi</i> 여기	<i>geo-gi</i> 거기	<i>jeo-gi</i> 저기

Zaimka *i-geos* 이것 in *yeo-gi* 여기 se nanašata na entitete, ki so blizu tako govorniku kot poslušalcu. Zaimka *jeo-geos* 저것 in *jeo-gi* 저기 se nasprotno nanašata na entitete, ki so oddaljene tako od govornika kot od sogovornika. Zaimka *geu-geos* 그것 in *geo-gi* 거기 pa se nanašata na entitete v sogovorčevem območju, torej blizu sogovornika.

Predmetni kazalni zaimki so sestavljeni iz adnominalnega dela *i* 이 (ta), *geu* 그 (tisti), *jeo* 저 (oni) in vezanega samostalnika *geos* 것 (stvar, zadeva).

2.2.2.4 Vprašalni, nedoločni in nikalni zaimki

Do sedaj smo si ogledali zaimke, ki se nanašajo na jasno določene entitete, znane obema, govorcju in sogovorcju. Sedaj si pobližje oglejmo zaimke, ki se nanašajo na nedoločene entitete. V izhodišču sledeč Leeju in Ramseyju (2000: 93-94) ločimo vprašalne zaimke (*uimun daemyeongsa* 의문 대명사 疑問代名詞, tudi *mijiching daemyeongsa* 미지칭 대명사 未知稱代名詞) in nedoločne zaimke (*bujeongching daemyeongsa* 부정칭 대명사 不定稱代名詞, tudi *bujeong daemyeongsa* 부정 대명사 不定代名詞). Zapis v kitajskih pismenkah je dodan kot pomoč pri razlikovanju pomensko različnih enakoglasnic (homofonov). Pomenski odtenek teh zaimkov je v mnogočem odvisen od konteksta, v katerem se pojavijo.

Vprašalni zaimki se primarno nanašajo na identiteto oseb (*nu-gu* 누구 'kdo') oz. stvari (*mu-eos* 무엇 'kaj') oz. kraja, lokacije (*eo-di* 어디 'kje'). V vprašalnih stavkih, ki sprašujejo po identiteti, se ti zaimki obnašajo kot vprašalni zaimki. Zgled:

(19)a 누가 우승했니?

Nu-ga u-seung-baess-ni?

Kdo je zmagal?

b 오늘 점심은 무엇을 먹을까?

O-neul jeom-sim-eun mueos-eul meog-eul-kka?

Kaj bomo danes jedli za kosilo?

c 금년 수학 여행은 어디로 가니?

Geum-nyeon su-hag-yeo-haeng-eun eo-di-lo gani?

Kam greste na letošnji šolski izlet? (Lee in Ramsey 2000: 93)

Isti zaimki lahko glede na kontekst v trdilnih povedih delujejo tudi kot nedoločni zaimki.

V zgledu (20)a *nu-gu-ui* 누구의 sprašuje po identiteti storilca, medtem ko se *nu-ga* 누가 nanaša na nedoločeno osebo (nekdo), ki naj to pojasni. V (20)b pa imamo poved, ki se konča z vprašalnim členkom *kka* 까. Pri padajoči intonaciji (↘) se poved razume kot vprašanje, in zaimek *mu-eos* 무엇 se nanaša na identiteto izida. Pri naraščajoči intonaciji (↗) pa se pomenski odtenek *mu-eos* 무엇 spremeni v nedoločnost (nekaj, sploh kaj).

(20)a 이 사건이 누구의 실수 때문이었는지 누가 대답해 보아라.

I sa-geon-i nu-gu-ui sil-su ttae-mun-i-eoss-neun-ji nu-ga dae-dab-hae bo-a-la.

Naj **nekdo** pojasni, **kdo** je kriv za to nesrečo.

b 저런 식으로 해서 무엇이 될까?

Jeo-leon sig-eu-lo hae-seo mu-eos-i doel-kka?

Kaj bo prišlo iz tega, če bodo delali na tak način? ↘

Ali bo sploh kaj prišlo iz tega, če bodo delali na tak način? ↗

Če ob teh primarno vprašalnih zaimkih stojijo nekateri posebni členki, kot so *na* 나, *la-do* 라도, *deun* 든, ki vsi glede na kontekst pomenijo nekako 'tudi, kot tudi', 'če', 'celo če', 'čeprav', potem ti zaimki pridobijo pomenski odtenek nedoločnega zaimka. Tako npr. zaimek *nu-gu* 누구 (*kdo*), ob katerem stoji eden od omenjenih členkov, pridobi pomenski odtenek 'kdor koli'. Še zgled:

(21)a 만 18세가 넘은 사람이면 누구나 (누구라도, 누구든) 응시할 수 있다.

Man 18se-ga neom-eun sa-lam-i-myeon nugu-na (nu-gu-la-do, nu-gu-de-un) eung-si-hal su issda.

Kdor koli starejši od 18 let se lahko prijavi na ta izpit.

b 나는 무엇이나 잘 먹는다.

Na-neun mu-eos-i-na jal meog-neun-da.

Jem [lahko] **kar koli**.

Kadar primarno vprašalne zaimke *nu-gu* 누구 (*kdo*), *mu-eos* 무엇 (*kaj*), *eo-di* 어디 (*kje*) spremlja besedilni členek *do* 도 (*tudi*), v zanikanih povedih pridobijo pomenski odtenek nikalnosti: *nu-gu-do* 누구도 (*nihče*), *mu-eos-do* 무엇도 (*nič*), *eo-di-do* 어디도 (*nikjer*).

(22)a 누구도 그 쪽에 가지 않았다.

Nu-gu-do geu jjog-e ga-ji anh-ass-da.

Nihče ni šel tja.

Nadalje imamo tudi primarno nedoločni zaimek *a-mu* 아무 (*kdor koli*), ki zopet v povezavi z besedilnimi ali posebnimi členki (npr. *a-mu-do* 아무도, *a-mu-na* 아무나) lahko ali ohrani nedoločni pomenski odtenek (*kdor koli*), kot v zgledu (23)a, ali pa, skupaj z besedilnim členkom *do* 도, v zanikanih povedih pridobi

odtenek 'nihče', skratka v takih primerih se obnaša podobno kot nikalni zaimek v slovenščini, kot je razvidno iz zglada (23)b. Enako velja v kombinaciji s členkom *-do* -도 v zanikanih povedih tudi za druge vprašalne oz. nedoločne zaimke – prav tako dobijo pomenski odtenek nikalnosti: *nu-gu-do* 누구도 (nihče), *a-mu (do)* 아무(도) (nič), *mu-eos-do* 무엇도 (nič), *a-mu geos-do* 아무 것도 ([sploh] nič), *eo-di-do* 어디도 (nikjer).

(23)a 그런 문제는 아무나 풀 수 있다.

Geu-leon mun-je-neun a-mu-na pul su iss-da.

Kdor koli bi lahko rešil ta problem.

b 그 때 그 방에는 아무도 없었다.

Geu ttae geu bang-e-neun a-mu-do eobs-eoss-da.

Tedaj v tej sobi ni bilo nikogar.

Vidimo torej, da vprašalni in nedoločni zaimki v korejščini funkcionirajo nekoliko drugače kot tovrstni zaimki npr. v slovenščini. Pomenski odtenki vprašalnosti, nedoločnosti in nikalnosti teh zaimkov niso toliko leksični kot pa so v veliki meri posledica vzajemnega vpliva med posameznim leksemom, njegovo vlogo v besedilu, nakazano z enim od zgoraj omenjenih členkov, ter trdilnostjo oz. nikalnostjo povedi, v kateri se pojavijo. Povzemimo vse povedano še v spodnji tabeli.

TABELA 4: Vprašalnost, nedoločnost in nikalnost pri korejskih zaimkih

Kontekst oz. vrsta povedi	Pomenski odtenek	Osební zaimki	Predmetni zaimki	Krajevni zaimki
Vprašalna poved	Vprašalnost	<i>nu-gu</i> 누구 kdo	<i>mu-eos</i> 무엇 kaj	<i>eo-di</i> 어디 kje
Trdilna poved	Nedoločnost	<i>nu-gu-na</i> 누구나 kdor koli; <i>a-mu-gae</i> 아무개 nekdo	<i>mu-eos-i-na</i> 무엇이 나 kar koli; <i>a-mu-geos</i> 아무 것 kar koli, (sploh) nekaj	<i>eo-di-na</i> 어디나 kjer koli, povesod
Nikalna poved	Nikalnost	<i>nu-gu-do</i> 누구도 nihče; <i>a-mu (do)</i> 아무(도) nič(esar)	<i>mu-eos-do</i> 무엇도 nič; <i>a-mu geos-do</i> 아무 것도 (sploh) nič	<i>eo-di-do</i> 어디도 nikjer

2.2.3 Števniki

Števniki (*susa* 수사) so besedna vrsta, ki izraža količino ali vrstni red ljudi, predmetov ipd. Po pomenu jih ločimo na glavne in vrstilne števnike. Po izvoru jih ločimo na izvorno korejske števnike (*goyueogyae susa* 고유어계 수사) in sino-korejske števnike (*hanjaeogyae susa* 한자어계 수사), ki temeljijo na števnikih, prevzetih iz kitajščine.

(24)a 다섯에 둘을 더하면 일곱이다.

Da-seot-e dul-eul deo-ha-myeon il-gob-i-da.

Pet plus dva je sedem.

b 오 더하기 이는 칠이다.

O deo-ha-gi i-neun chil-i-da.

Pet plus dva je sedem.

Kot je razvidno iz gornjega zglada, se števniki, tako kot samostalniki in zaimki, lahko vežejo s sklonskimi členki. Tako kot zaimki tudi števniki lahko nadomestijo samostalnike. Ampak za razliko od drugih samostalniških besed se števnikov ne da modificirati.

2.2.3.1 Glavni števniki

Glavni števniki (*yangsusa* 양수사, tudi *gisusa* 기수사) so števniki, ki izražajo število oz. količino. Kot smo že prej omenili, imamo glede na izvor dve vrsti števnikov: izvorno korejske in sino-korejske. Za števila od 1 do 99 se lahko uporabljajo tako izvorno korejski kot sino-korejski števniki, za števila od 100 dalje pa se uporabljajo izključno sino-korejski števniki.

Glavni števniki, omenjeni v tabeli na naseljni strani, se lahko nanašajo na količino česar koli – od neživih predmetov do rastlin –, vendar se ne morejo uporabljati za ljudi. Za izražanje določenih tipičnih števil ljudi (en sam, dvojica, trojica) se uporabljajo posebni števniki (*insu* 인수). Ti so:

(25) *hon-ja* 혼자 (sam/-a), *dul-i* 둘이 (oba/-e), *ses-i* 셋이 (v troje / trije).

Glavni števniki lahko izražajo tudi nedoločeno količino. Lahko izražajo količino, ki je približek med dvema številoma, (26)a, ali količino, ki je približek med tremi števili, (26)b.

TABELA 5: Korejski in sino-korejski glavni števniki

Šte- vilo	Izvorno korejski števniki	Sino- korejski števniki	Šte- vilo	Izvorno korejski števniki	Sino-korejski števniki	Šte- vilo	Izvorno korejski števniki	Sino- korejski števniki
0	---	<i>gong/yeong</i> 공/영	20	<i>seu-mul</i> 스물	<i>i-sib</i> 이십 (二十)	10 ⁵	---	<i>sib-man</i> 십만 (十萬)
1	<i>ha-na</i> 하나	<i>il</i> 일 (一)	30	<i>seo-leun</i> 서른	<i>sam-sib</i> 삼십 (三十)	10 ⁶	---	<i>baeg-man</i> 백만 (百萬)
2	<i>dul</i> 둘	<i>i</i> 이 (二)	40	<i>ma-beun</i> 마흔	<i>sa-sib</i> 사십 (四)	10 ⁷	---	<i>cheon-man</i> 천만 (千萬)
3	<i>ses</i> 셋	<i>sam</i> 삼 (三)	50	<i>swin</i> 쉰	<i>o-sib</i> 오십 (五十)	10 ⁸	---	<i>eog</i> 억 (億)
4	<i>nes</i> 넷	<i>sa</i> 사 (四)	60	<i>ye-sun</i> 예순	<i>yug-sib</i> 육십 (六十)	10 ¹²	---	<i>jo</i> 조 (兆)
5	<i>da-seos</i> 다섯	<i>o</i> 오 (五)	70	<i>il-beun</i> 일흔	<i>chil-sib</i> 칠십 (七十)			
6	<i>yeo-seos</i> 여섯	<i>yug</i> 육 (六)	80	<i>yeo-deun</i> 여든	<i>pal-sib</i> 팔십 (八十)			
7	<i>il-gob</i> 일곱	<i>chil</i> 칠 (七)	90	<i>a-beun</i> 아흔	<i>gu-sib</i> 구십 (九十)			
8	<i>yeo-deolb</i> 여덟	<i>pal</i> 팔 (八)	100	---	<i>baeg</i> 백 (百)			
9	<i>a-hob</i> 아홉	<i>gu</i> 구 (九)	1000	---	<i>cheon</i> 천 (千)			
10	<i>yeol</i> 열	<i>sib</i> 십 (十)	10000	---	<i>man</i> 만 (萬)			

- (26)a *han-dul* 한둘 (eden do dva), *du-ses* 두셋 (dva do tri), *seo-neos* 서넛 (tri do štiri), *ne-daes* 네댓 (štiri do pet), *dae-yeo-seos* 대여섯 (pet do šest)
 b *du-seo-neo* 두서너 (dva-do-tri-do-štiri)

2.2.3.2 Vrstilni števniki

Vrstilni števniki (*seosusa* 서수사) so števniki, ki izražajo zaporedje ljudi, stvari, dogodkov ipd. Tako kot glavne tudi vrstilne števnike sestavljajo izvorno korejski in sino-korejski števniki. V zgledu (27)a imamo izvorno korejske vrstilne števnike, manjše od 10, v zgledu (27)b pa prvih nekaj nad 10. Zgled (28) predstavlja prvih nekaj sino-korejskih vrstilnih števnikov.

- (27)a *cheos-jjae* 첫째 (prvi), *dul-jjae* 둘째 (drugi), *ses-jjae* 셋째 (tretji),
nes-jjae 넷째 (četrti) ...
 b *yeol-jjae* 열째 (deseti), *yeol-han-jjae* 열한째 (enajsti) ...
- (28) *je-il* 제일 (prvi / št. ena), *je-i* 제이 (drugi / št. dva), *je-sam* 제삼 (tretji / št. tri) ...

Če si pobližje ogledamo notranjo zgradbo vrstilnih števnikov, lahko vidimo, da so izvorno korejski vrstilni števniki sestavljeni iz glavnega števnik in pripone *-jjae* -째. Izjema je le *cheos-jjae* 첫째 (prvi). Sino-korejski vrstilni števniki pa imajo najprej sino-korejsko predpono *je-* 제- (po vrsti), ki ji sledi sino-korejski glavni števnik.

2.2.4 Adnominali

Adnominali (*gwanhyeongsa* 관형사) so nepregibna besedna vrsta. Stojijo pred samostalniškimi besedami in se vežejo nanje. Njihova funkcija je modificiranje samostalniških besed, z izjemo števnikov. V nekaterih primerih lahko modificirajo tudi druge adnominalne, ki stojijo takoj za danim adnominalom. Nekaj zgledov:

- (29) *heon chaeg* 헌 책 (stara knjiga), *geu nal* 그 날 (tisti dan), *han sa-lam* 한 사람 (ena oseba) ...

Kot vidimo v zgornjih primerih, lahko adnominali izražajo različne pomene.⁴¹ Glede na vrsto pomena adnominalne delimo na kakovostne (*seongsang gwanhyeongsa* 성상 관형사), števniske (*su gwanhyeongsa* 수 관형사) in kazalne (*jisi gwanhyeongsa* 지시 관형사) adnominalne.

Kot je bilo že omenjeno, lahko adnominali modificirajo tudi drug drugega. V tem primeru je medsebojna modifikacija možna samo, če si adnominali sledijo v določenem vrstnem redu, in sicer: kazalni adnominal – števniski adnominal – kakovostni adnominal. Še zgled:

- (30) *jeo du sae cha* 저 두 새 차 (tista dva nova avta)

2.2.4.1 Kakovostni adnominali

Kakovostni adnominali (*seongsang gwanhyeongsa* 성상 관형사) so adnominali, ki izražajo (kakovostne) značilnosti samostalnika ali zaimka.

- (31) *sae* 새 (nov), *heon* 헌 (star), *maen* 맨 (skrajni [kot v npr. 'čisto spredaj/zadaj/zgoraj ...'])

41 Z vidika slovničnega pomena in funkcije korejski adnominali sovpadajo s slovenskimi pridevniki, kadar so le-ti levi prilastki samostalnika.

2.2.4.2 Števniki adnominali

Števniki adnominali (*su gwanghyeongsa* 수 관형사) so adnominali, ki izražajo količino entitet, na katere se nanaša samostalnik. Za razliko od drugih dveh vrst se števniki adnominali vežejo na vezane samostalnike, ki izražajo neke vrste merske enote, lahko bi jim rekli 'mere', s katerimi se šteje določen tip entitet. Npr. *dae* 대 (stroj), kot v *han dae* 한 대 (en stroj), ki se uporablja za štetje mehaničnih naprav – avtomobilov, električnih naprav ipd.

Prav tako kot števniki tudi števniki adnominali lahko izražajo jasno določeno število oziroma količino ali pa nedoločeno količino. Res:

(32)a 피자 한 조각만 주세요. [jasna količina]

Pi-ja han jo-gag-man ju-se-yo.

Dajte mi samo en kos pice.

b 곰 두세 마리를 봤어요. [nedoločena količina]

Gom du-se ma-li-leul bwass-eo-yo.

Videl sem dva ali tri medvede.

2.2.4.3 Kazalni adnominali

Kazalni adnominali (*jisi gwanghyeongsa* 지시 관형사) so adnominali, ki prostorsko ali lastnostno opisujejo samostalnik, na katerega se navezujejo.

(33)a *i* 이 (ta), *geu* 그 (tisti), *jeo* 저 (oni)

b *i-leon* 이런 (takšen kot ta), *geu-leon* 그런 (takšen kot tisti),
jeo-leon 저런 (takšno kot ono)

(34) *mu-seun* 무슨 (kakšen), *wen* 웬 (db. 'kaj za en'), *eo-neu* 어느 (kateri)

Kazalni adnominali v (33) so določni kazalni adnominali, medtem ko so tisti v (34) vprašalni kazalni adnominali.

Pobljže si oglejmo določne adnominalne v (33). Adnominala *i* 이 (ta) in *i-leon* 이런 (takšen kot ta) opisujeta samostalniško besedo, ki se nanaša na entiteto, ki se nahaja v govorčevem krogu. Adnominala *jeo* 저 (oni) in *jeo-leon* 저런 (takšno kot ono) opisujeta samostalniško besedo, ki se nanaša na entiteto, ki se nahaja daleč od govorca in sogovorca oz. je razvidna obema. Nadalje, *geu* 그 (tisti) in *geu-leon* 그런 (takšen kot tisti) opisujeta samostalniško besedo, ki se nanaša na entiteto, ki se nahaja blizu sogovorca oz. v sogovorčevem krogu. Medtem ko so *i* 이, *geu* 그 in

jeo 저 t. i. čisti adnominali, so *i-leon* 이런, *geu-leon* 그런 in *jeo-leon* 저런 adnominali, katerih prvotne oblike so pridevniki *i-leob-da* 이렇다 (tak – blizu govorca), *geu-leob-da* 그렇다 (tak – blizu sogovorca) in *jeo-leob-da* 저렇다 (tak – daleč od govorca in sogovorca, vendar razviden obema), ki se vežejo z adnominalno pregibalno končnico *-(eu)n* -(으)ㄴ. Določne pregibne oblike pridevnikov so se nato gramatikalizirale v samostojne lekseme.

Vprašalni kazalni adnominali v (34) so adnominali, ki sprašujejo po identiteti (v širšem smislu) entitete, na katero se nanaša samostalnik, na katerega se vežejo.

2.2.5 Prislov (adverb)

Prislovi (*busa* 부사) so nepregibne besedne vrste, katerih funkcija je modificiranje stavčnih členov ali celih povedi. Prislovi, ki modificirajo stavčne člene, so stavčnočlenski prislovi (*seongbun busa* 성분 부사). Prislovi, ki modificirajo povedi, pa so povedni prislovi (*munjang busa* 문장 부사).

2.2.5.1 Stavčnočlenski prislovi

To so prislovi, ki modificirajo stavčni člen, pred katerim stojijo. Lahko izražajo kakovost, vrsto, način in stopnjo ter lahko tudi negirajo povedek ali pregibnice, pred katerimi stojijo.

- (35) *a-ju* 아주 zelo (pozitivno), *neo-mu* 너무 zelo (pozitivno ali negativno), *jal* 잘 (db. dobro), *mos* 못 (ne), *an* 안 (ne) ...

2.2.5.2 Povedni prislovi

Povedni prislovi modificirajo celotno poved, pred katero stojijo, in izražajo odnos govorca do trditve, ki jo izraža. Nekaj primerov povednih prislovov:

- (36) *mul-lon* 물론 (seveda), *yeog-si* 역시 (kot pričakovano), *kkog* 꼭 (obvezno), *seol-ma* 설마 (nikakor)

Med povedne prislove se štejejo tudi vezni prislovi (*jeopsok busa* 접속 부사). Poenostavljeno rečeno, ti izražajo pomensko razmerje povedi, v kateri stojijo, s predhodno povedjo. Navkljub temu, da se po funkciji in pomenu razlikujejo od t. i. pravih povednih prislovov, v večini primerov stojijo na začetku povedi. Nekaj primerov veznih prislovov:

- (37) *geu-lae-seo* 그래서 (zato), *geu-li-go* 그리고 (in), *jeug* 즉 (torej), *geu-leo-meu-lo* 그러므로 (zato), *tto* 또 (in), *tto-han* 또한 (poleg tega), *tta-la-seo* 따라서 (torej) ...

Prislovi v (38) spodaj so vrstni prislovi, vendar ne stojijo na začetku povedi; stojijo med dvema besednima zvezama, ki ju povezujejo. S skladijskega (vežejo npr. samostalnice) vidika so nadvse blizu veznikom, ki jih imamo v slovenščini.

- (38) *mich* 및 (in), *hog-eun* 혹은 (ali), *tto-neun* 또는 (ali)

2.2.6 Členki

Členki (*josa* 조사) so besedne vrste, ki signalizirajo, v kakšnem razmerju so med seboj elementi v stavku ali pa v kakšnem razmerju je s členkom zaznamovani element s preostalim stavkom oz. povedjo. Izjema so besedilni členki, ki nakazujejo odnos med nanašancem zaznamovanega elementa in elementi v neposrednem ali širšem kontekstu; skratka, njihovo delovanje sega čez meje stavka oz. povedi na besedilno raven. Členki se delijo na sklonske (*gyeokjosa* 격조사), vezne (*jeopsok josa* 접속 조사) in besedilne členke (*bojosa* 보조사). V spodnjih razdelkih si bomo približje ogledali značilnosti vseh treh vrst členkov.

2.2.6.1 Sklonski členki

V splošnem jezikoslovju je sklon opredeljen kot slovnični oz. širše pomenski odnos med argumentom in povedkom. Sklonski členki (*gyeokjosa* 격조사) so torej členki, ki označujejo sklon, pojmovan kot odnos, in so po svoji funkciji načeloma analogni formalni paradigmi sklonov (imenovalnik, roditelj itd.) v slovenščini. Sklonski členki se vežejo na samostalniške besedne zveze in samostalniške stavke, ki lahko postanejo povedkovi argumenti (gl. poglavje X, razdelek 2.2).

Uveljavljena korejska terminologija (šolske slovnice ipd.) sklonske členke imenuje po njihovih tipičnih funkcijah. Členek *i/ga* 이/가 skupaj s svojimi alogomorfami je poimenovan *jugyeok josa* 주격 조사 (db. glavni sklonski členek), ker tipično zaznamuje element, ki v stavku igra osrednjo vlogo in je v tem podoben imenovalniku v indoevropskih jezikih. Pogosto se *jugyeok josa* 주격 조사 prevaja kot 'osebkov sklonski členek'. Ker pa ni nujno, da vselej zaznamuje osebek, bi taka raba lahko zavajala. Za lažje razumevanje bomo ta členek tod imenovali 'imenovalniški členek' (*jugyeok josa* 주격 조사), tako kot je ustaljeno tudi v mednarodni literaturi o korejskem jeziku.

Poimenovanje preostalih členkov sledi korejski terminologiji. Členek *eull/leul* 을/를 se imenuje 'predmetni skloni členek' (*mokjeokgyeok josa* 목적격 조사), členek *ui* 의 je 'adnominalni skloni členek' (*gwanghyeonggyeok josa* 관형격 조사), členki, ki izražajo kraj nahajanja ali smer gibanja itd., so 'prislovni skloni členki' (*busagyeok josa* 부사격 조사), členek *il/ga* 이/가 v posebni rabi, ki bo razložena pozneje, je 'dopolnilni skloni členek' (*bogyeok josa* 보격 조사), členek, ki zaznamuje ogovorjeno osebo, je 'zvalniški skloni členek' (*bogyeok josa* 호격 조사).

Imenovalniški členek, predmetni skloni členek, dopolnilni skloni členek ter prislovni skloni členek so členki, katerih funkcija je, da zaznamujejo slovnični odnos med samostalniško besedno zvezo in povedkom, tipično so to osebek (*jueo* 주어), predmet (*mokjeogeo* 목적어), dopolnilo (*bochungeo* 보충어) in prislovno določilo (*busaeo* 부사어). Izjema sta adnominalni skloni členek in zvalniški skloni členek, ki nista v neposrednem odnosu s povedkom stavka. Adnominalni skloni členek skupaj s samostalniško zvezo, s katero se veže, tvori adnominalni modifikator (*gwanhyeongeo* 관형어), ki modificira samostalniško zvezo, pred katero stoji. Zvalniški skloni členek skupaj s samostalnikom, ki se nanaša na sogovorca, tvori neodvisni element (*dongnibeo* 독립어), ki je v odnosu z zunajjezikovno entiteto, sogovorncem, in ga opozarja, da je ogovorjen.

Ostane še leksem *i-da* 이다, ki ga šolska slovnica obravnava kot poseben skloni členek – 'povedni skloni členek' (*seosulgyeok josa* 서술격 조사). Glede na dejansko rabo leksema *i-da* 이다, stoji namreč kot del samostalniškega povedka na koncu povedi, ga je težko enačiti s sklonskimi členki, kot sta npr. imenovalniški in predmetni skloni členek. Poleg tega so členki nepregibnice, leksem *i-da* 이다 pa se pregiba, podobno kot glagol ali pridevnik. Nadalje je, kot rečeno, sklon v jezikoslovju definiran kot slovnični odnos med stavčnim členom (argumentom) in povedkom. Ampak ker je leksem *i-da* 이다 del povedka, ne more nakazovati odnosa med stavčnim členom (argumentom) in povedkom. Zato tod *i-da* 이다 ne bomo obravnavali kot 'povedni skloni členek', ampak v skladu s splošno rabo v jezikoslovju kot kopulo in ga tako tudi poimenovali.

2.2.6.1.1 Imenovalniški členek

Imenovalniški členek tipično, ampak kot kažejo analize, ne vselej, označuje osebek povedi. Oblika členka je odvisna od tega, na kaj oz. koga se nanaša samostalniška besedna zveza, ki jo zaznamuje imenovalniški členek. Imenovalniški členek se lahko udejanji v treh oblikah: *il/ga* 이/가, *e-seo* 에서 in *kke-seo* 께서. Raba teh oblik je sledeča.

Členek *i/ga* 이/가 zaznamuje t. i. navaden/nevtralen imenovalnik. Za razliko od drugih dveh členkov je pri njem izbira alomorfa odvisna od tega, ali se samostalnik v osebku konča s samoglasnikom ali soglasnikom. V primerih, ko se samostalnik konča s samoglasnikom, se veže z alomorфом *ga* 가, v primerih, ko se samostalnik konča s soglasnikom, pa se veže z alomorфом *i* 이.

Členek *e-seo* 에서 se uporablja, ko se samostalniška besedna zveza, na katero se veže, nanaša na skupino; npr. šola (kot ustanova), vlada ipd.

Členek *kke-seo*께서 pa je spoštljiva oblika imenovalniškega členka *i/ga* 이/가 in se uporablja v stavkih in povedih, kjer se izraža spoštljivost do osebka. (Podrobneje je o rabi tega členka govora v poglavju VI Spoštljivi govor, razdelek 3.1 Izražanje spoštljivosti do osebka v stavku.)

2.2.6.1.2 Dopolnilni sklonski členek

Raba členka *i/ga* 이/가 v funkciji tkzv. dopolnilnega sklonskega členka je omejena na zaznamovanje drugega argumenta pri povedku *doe-da* 되다 (biti narejen) in pri nikalnem povedku *a-ni-da* 아니다 (ne biti).

(39) 철수는 경찰이 아니다.

Cheol-su-neun gyeong-chal-i a-ni-da.

Cheolsu ni policist.

(40) 나는 부자가 되었다.

Na-neun bu-ja-ga doe-eoss-da.

Postal sem bogat/bogataš.

Tudi izbor ustrezne oblike členka je enak kot pri imenovalniškem členku *i* 이. Drugačno poimenovanje prej kot lastnost samega členka odraža drugačno analizo zgradbe stavkov, ki imajo za povedek *doe-da* 되다 (biti narejen, izgotovljen) ali pa nikalni povedek *a-ni-da* 아니다 (ni). Zato bi lahko rekli, da gre za isti sklonski členek, ki pa v tem primeru zaznamuje stavčni element z drugačno vlogo v stavku. Dejansko je to primer polisemije sklonskih členkov, pojav, ki je, kot bomo videli, dosti bolj očiten pri 'prislovnih sklonskih členkih'.

2.2.6.1.3 Predmetni sklonski členek

Predmetni sklonski členek *eull/leul* 을/를 kratko, predmetni členek, označuje predmet stavka, tj. stavčni člen, ki se nanaša na entiteto, ki jo glagolsko dejanje najbolj prizadeva. Tako kot v primeru imenovalniškega členka je tudi oblika predmetnega

sklonskega členka odvisna od fonološkega okolja. Torej, ko se samostalnik v predmetu konča s samoglasnikom, se izrazi *leul* 를, ko pa se samostalnik konča s soglasnikom, se izrazi kot *eul* 을. Raba tega členka v najbolj tipičnih primerih sovpada z rabo slovenskega tožilnika.

2.2.6.1.4 Adnominalni sklonski členek

Adnominalni sklonski členek *ui* 의 ima najbolj strogo opredeljeno rabo izmed vseh sklonskih členkov. Stoji namreč lahko samo med dvema samostalnikoma oz. med dvema samostalniškima besedama.

- (41) *kkoch-ui hyang-gi* 꽃의 향기 (vonj rož), *chaeg-ui jeo-ja* 책의 저자 (avtor knjige)
- (42)a *nae gos* 내 것 [*nae* < *na-ui* 내 < 나의] (moja stvar)
je chin-gu 제 친구 [*je* < *jeo-ui* 제 < 저의] (moj prijatelj)
 b *ne haen-deu-pon* 네 핸드폰 [*ne* < *neo-ui* 네 < 너의] (tvoj mobilni telefon)

Kot lahko vidimo v zgornjih primerih, se adnominalni sklonski členek udeja nja kot *ui* 의. Izjemoma, kadar zaznamuje osebni zaimek prve osebe *na* 나 oz. *jeo* 저 in osebni zaimek druge osebe *neo* 너, se zlije z zaimkom v novo obliko, *nae* 내 (od mene, moj), *je* 제 (od mene, moj) in *ne* 네 (od tebe, tvoj).

V določenih samostalniških konstrukcijah, tipično, kadar gre za vezavo sino-korejskih leksemov, se adnominalni sklonski členek ne more pojaviti.

- (43) *gug-je gyeol-hon* 국제 결혼 (mednarodni zakon)
 (44) *bu-jeong-jeog pyeong-ga* 부정적 평가 (negativna ocena)

V konstrukcijah, kakršni sta prikazani v zgornjih dveh zgledih, ima prvi samostalnik vlogo modifikatorja. Torej, čeprav je z morfološkega vidika samostalnik, je s pomenskega vidika bližje adnominalu. Lahko pa tukaj slutimo ostanke kitajske morfologije, ki se je skupaj s prevzetimi leksemi preselila v korejščino.

2.2.6.1.5 Prislovni sklonski členki

Prislovni sklonski členek je pomensko in morfološko najbolj raznolik tip sklonskih členkov. Termin pokriva vse sklonske členke, ki zaznamujejo kraj, čas, orodje,

način ipd. dogajanja, ki ga opisuje povedek. Prislovni skloni členki pokrivajo naslednje pomene oz. funkcije:

- (i) Izražanje kraja nahajanja, dogajanja, cilja gibanja, izvora gibanja. Lokativ (*cheosogyeok* 처소격) – zaznamujeta ga členka *e* *에* in *e-seo* *에서*:

(45)a 철수는 헬스장에서 운동한다.

Cheol-su-neun hel-seu-jang-e-seo un-dong-han-da.

Cheolsu telovadi v fitnesu.

b 영화를 두 시에 만날 거예요.

Yeong-hui-leul du si-e man-nal geo-ye-yo.

Ob dveh se bom srečala z Yeonghui.

- (ii) Izražanje prejemnika dejanja. Dajalnik (*yeogyeok* 여격) – zaznamujejo ga členki *e* *에*, *e-ge* *에게* in *kke* *께*:

(46) 철수는 영희에게 선물을 주었다.

Cheol-su-neun Yeong-hui-e-ge seon-mul-eul ju-eoss-da.

Cheolsu je Yeonghui dal darilo.

- (iii) Izražanje sredstva, orodja. Orodnik (*jogyeok* 조격) – zaznamujejo ga členki (*eu*)*lo* (으)로, (*eu*)*loseo* (으)로서 in (*eu*)*losseo* (으)로써:

(47) 과일을 물로 씻었어요.

Gwa-il-eul mul-lo ssiss-eoss-eo-yo.

Sadje sem umil z vodo.

- (iv) Izražanje enakovrednosti med elementi stavka – ‘enakovrednostni sklon’ (*donggyeok* 동격), zaznamuje ga členek *wa/gwa* 와/과:

(48) 한국어는 일본어와 다르다.

Han-gug-eo-neun il-bon-eo-wa da-leu-da.

Korejščina se razlikuje od japonsčine.

- (v) Izražanje navedenega govora – ‘navajalni sklon’ (*inyong busa gyeok* 인용부사격), zaznamujeta ga členka *la-go* 라고 in *go* 고:

- (49)a 아이가 아이스크림 먹자라고 했다.
A-i-ga a-i-seu-keu-lim-eul meog-ja-la-go haess-da.
 Otrok je rekel: "Pojejmo sladoled!"
- b 아이가 아이스크림 먹자고 했다.
A-i-ga a-i-seu-keu-lim meog-ja-go haess-da.
 Pojejmo sladoled, je rekel otrok.

2.2.6.1.6 Zvalniški sklonski členek

Zvalniški sklonski členek⁴² govorec uporabi, ko ogovarja oz. poziva sogovorca. Kot že rečeno, zvalniški sklonski členek *a/ya* 아/야 skupaj s samostalnikom, ki se nanaša na sogovorca, tvori neodvisni stavčni element (*dongnibeo* 독립어), ki sogovorca opozarja, da je ogovorjen.

Alomorf *a* 아 se uporablja, ko se samostalnik, na katerega se členek navezuje, konča s soglasnikom, alomorf *ya* 야 pa takrat, ko se samostalnik, na katerega se členek navezuje, konča s samoglasnikom.

Za razliko od drugih sklonskih členkov, ki se lahko uporabljajo v vseh registrih spoštljivosti/vljudnosti, se zvalniški sklonski členek *a/ya* 아/야 lahko uporablja samo v neformalnem govoru, v formalnem pa ne. Še zgled:

- (50) 철수야, 어디 가?
Cheol-su-ya eo-di ga?
 Kam greš, Cheolsu? (Hej, Cheolsu, kam greš?)

2.2.6.2 Vezni členki

Vezni členki (*jeopsok josa* 접속 조사) opravljajo slovnično funkcijo veznikov. Natančneje rečeno, povezujejo dve ali več samostalniških besed, ki imajo enake ali sorodne lastnosti.

- (51)a 피자와 콜라를 먹었어요.
Pi-ja-wa kol-la-leul meog-eoss-eo-yo.
 db. Jedel sem pico in kokakolo.
- b 엄마하고 나하고
eom-ma-ha-go na-ha-go
 mama in jaz

42 Poimenovanje temelji na analogiji s skloni v npr. latinščini. Ker ta členek za razliko od drugih sklonskih členkov ne zaznamuje odnosov med elementi stavka, bi ga bilo ustrežneje poimenovati enostavno kar zvalniški členek.

- c 나는 친구랑 둘이 동산에 갔어.
Na-neun chin-gu-lang dul-i dong-san-e gass-eo.
 S prijateljico sva v dvoje šli na grič.

2.2.6.3 Besedilni členki

Besedilni členki (*bojosa* 보조사, db. pomožni členki) se tako kot sklonski členki pripenjajo na samostalniške zveze, vendar se od njih nadvse razlikujejo. Število besedilnih členkov je večje od sklonskih, vendar si bomo tod ogledali samo naj-pogosteje rabljene.

- (52)a 예술은 길고 인생은 짧다.
Ye-sul-eun gil-go in-saeng-eun jjalb-da.
 Umetnost je večna, življenje pa je kratko.
- b 철수만 왔어.
Cheol-su-man wass-eo.
 Samo Cheolsu je prišel.
- c 헤리 포터를 좋아해서 책도 읽고, 영화도 봤어요.
Hae-li po-teo-leul job-a-hae-seo chaeg-do ilg-go yeong-hwa-do bwass-eo-yo.
 Ker mi je Harry Potter všeč, sem prebral knjige in gledal filme [o njem].
- d 흑인의 생명도 소중하다.
Heug-in-ui saeng-myeong-do so-jung-ha-da.
 Tudi življenja temnopoltih so dragocena. (*Black lives matter*)

Besedilni členki se poleg na samostalniške besedne zveze lahko pripenjajo tudi na sklonske členke, končnice glagolov in pridevnikov ter na prislove.

- (53)a 지금까지 요리를 많이 했지만 아직도 잘 못해요.
Ji-geum-kka-ji yo-li-leul manh-i haess-ji-man a-jig-do jal mos-hae-yo.
 Čeprav sem do sedaj veliko kuhal, mi še vedno ne gre od rok.
- b 우리 회사 사람들은 일을 빨리는 하지만 성과는 좋지 않아요.
U-li hoe-sa sa-lam-deul-eun il-eul ppal-li-neun ha-ji-man seong-gwa-neun job-ji anh-a-yo.
 Navkljub temu, da ljudje v tem podjetju delajo hitro, končni rezultat/izdelek ni dober.
- c 철수한테만 제 비밀을 말했어요.
Cheol-su-han-te-man je-bi-mil-eul mal-haess-eo-yo.
 Skrivnost sem povedal samo Cheolsuju.

Besedilni členki, za razliko od tipičnih sklonskih členkov, ne izražajo ali označujejo slovnčnih odnosov med samostalniško besedno zvezo in povedkom stavka, ampak izražajo odnos med nanašancem zaznamovane samostalniške besedne zveze in entitetami v ožjem ali širšem kontekstu. O rabi besedilnih členkov bo podrobneje govora v poglavjih XIII in XIV.

2.2.7 Medmet

Medmet (*gamtansa* 감탄사) je besedna vrsta, ki izraža govorčevo čustveno razpoloženje in namen. Poleg tega se lahko z njihovo pomočjo izražajo tudi pritrjevanje in zanikanje ter mašila.

(54)a 네, 알겠어요.

Ne, al-gess-eo-yo.

db. Ja, razumem.

b 어머! 이것 뭐야?

Eo-meo! I-geos mwo-ya?

Ojoj! Kaj je to?

c 글썽요. 저도 잘 모르겠네요.

Geul-sse-yo. Jeo-do jal mo-leu-gess-ne-yo.

Pa res. Tudi jaz ne vem.

d 내 말 좀 들어 봐, 응!

Nae mal jom deul-eo bwa, eung!

Me boš poslušal, hm!

Medmeti spadajo med neodvisne besede (dognibeon 독립언), saj lahko tvorijo samostojno poved ali pa so del povedi – v tem primeru so od preostanka povedi ločeni z vejico. Z drugimi elementi v povedi nimajo morfološkega ali skladenskega razmerja, ampak so s povedjo povezani samo na pomenski ravni.

2.2.8 Pregibnice

V korejščini so pregibnice (*gabyeoneo* 가변어) samo povedne besede (*yongeon* 용언). Skupna značilnost pregibnic je ta, da se pregibajo (*hwalyong* 활용). Pregibanje se v korejščini izraža s pregibalnimi končnicami (*eomi* 어미). Besedne vrste, ki spadajo med pregibnice in posledično tudi med povedne besede, so glagoli, pridevniki in kopula.

Preden si natančneje ogledamo glagole in pridevnike, je pomembno izpostaviti skupne značilnosti obeh. Čeprav glagoli tipično izražajo dejanja in pridevniki stanja, so si z morfološkega vidika zelo podobni, saj se v večini primerov lahko vežejo z istimi pregibalnimi končnicami, ter lahko s skladenjskega vidika delujejo kot povedki stavka.

Vendar navkljub podobnostim obstajajo med glagoli, pridevniki in kopulo tudi razlike. Ena od teh je, da so samo glagoli lahko prehodni, kar glede na dejstvo, da se pridevniki in kopula nanašajo na statične situacije, ni nič nenavadnega. Nadalje, samo na glagole se lahko vežejo končnice, ki izražajo trajanje, ali končnice, ki izražajo velelnost oz. pozivanje, npr. adnominalna končnica *-neun* -는, velelna končnica *-(eu)la* -(으)라, pozivna končnica *-ja* -자, kar je zopet v tesni zvezi s pomeni, ki jih lahko izražajo glagoli, pridevniki in kopula pa jih ne morejo.

2.2.8.1 Glagol

Glagol (*dongsa* 동사) je besedna vrsta, ki tipično opisuje dinamične situacije, dogajanje, dejanja. V korejščini je glagole možno klasificirati na mnogo načinov. Najprej si oglejmo prehodnost. Prehodnost je značilnost glagolov, ki izražajo dejanje, ki se navezuje na predmet, torej ga na ta ali oni način prizadene, 'prehaja' nanj. Z drugimi besedami, če glagol kot argument zahteva povedek in predmet, je prehodni, kadar pa glagol kot argument zahteva samo vršilca dejanja / nosilca stanja, je neprehodni.

Naslednja delitev glagolov, tesno povezana s prvo, je delitev glede na število argumentov. Ta značilnost glagola je valentnost (*jaritsu* 자릿수). Nekateri glagoli zahtevajo samo en argument, drugi dva, nekateri celo tri. Glagoli, ki zahtevajo en argument, so enovalentni, zahtevajo samo vršilca dejanja / nosilca stanja. Glagoli, ki zahtevajo po dva argumenta, so dvovalentni in zahtevajo poleg vršilca dejanja tudi predmet ali dopolnilo. Analogno so glagoli, ki zahtevajo tri argumente, trivalentni. To so tipično glagoli prejemanja in dajanja, ki zahtevajo poleg vršilca in predmeta tudi prejemnika dejanja.

S formalnega vidika je glagole možno deliti tudi na pravilne in nepravilne. Pravilni glagoli so tisti, ki se pregibajo bolj ali manj regularno, na osnovi pregibalnih vzorcev. Po drugi strani pa so nepravilni glagoli tisti, ki se ne pregibajo v skladu s pregibalnimi vzorci, zato je njihove pregibalne oblike težko predvideti. Sem spadajo npr. glagoli, katerih osnova se konča na 'l ㄹ', 's ㅅ', 'd ㅌ' itd.

2.2.8.2 Pridevnik

Pridevniki (*hyeongyongsa* 형용사) so pregibna besedna vrsta, ki izraža stanje. Glede na vrsto stanja lahko pridevnike ločimo na objektivne in psihološke pridevnike. Objektivni pridevniki (*gaekgwon hyeongyongsa* 객관 형용사) so pridevniki, ki izražajo lastnost oz. značilnost nosilca lastnosti, osebka, psihološki pridevniki (*simni hyeongyongsa* 심리 형용사)⁴³ izražajo psihološko stanje nosilca doživljanja.

V korejščini pridevniki (dejansko v povedi pridevniški povedki) tipično zahtevajo samo en argument – osebek, vendar obstajajo tudi pridevniki, kot so *da-leu-da* 다르다 biti različen/drugačen, *gat-da* 같다 biti enak ipd., ki poleg osebka zahtevajo še dodaten argument.

(55)a 한라산이 북한산보다 높다.

Han-la-san-i bug-han-san-bo-da nop-da.

Gora Halla je višja od gore Bukhan.

b 철수의 의견은 영희와는 다르다.

Cheol-su-ui ui-gyeon-eun Yeong-hui-wa-neun da-leu-da.

Cheolsujevo mnenje se razlikuje od Yeonghuijinega.

Navkljub temu, da nekateri pridevniki zahtevajo dodaten argument poleg osebka, so neprehodni. Nadalje, ker izražajo stanje nežive entitete ali stanje, nad katerim živi nosilec nima kontrole, se ne morejo vezati z velelnimi in pozivnimi pregibalnimi končnicami, zato sta npr. zgleda (56)a – lastnost/stanje hrane oz. (56)b – čustveno stanje, nad katerim živi nosilec nima kontrole, primera neustrezne rabe.

(56)a *밥이 맛있어라! (*: neustrezna raba)

Bab-i mas-iss-eo-la!

db. Bodi okusna, hrana!

b *슬프자! (*: neustrezna raba)

Seul-peu-ja!

db. Bodimo žalostni!

Obstajajo tudi izjeme, npr.:

43 V rabi je tudi termin 'subjektivni pridevniki' (*jugwan hyeongyongsa* 주관 형용사).

- (57)a 건강하세요!
Geon-gang-ha-se-yo!
 Ostanite zdravi! (db. Bodite zdravi!)
- b 예뵘라!
Ye-pp eo-la!
 Kako lepa! (db. Bodi lepa!)

Nasprotno pa v zgledu (57)a veledna končnica *-a/eo/yeo-la* -아/어/여라 ne izraža ukaza, ampak željo, ali v zgledu (57)b nepričakovanost oz. presenečenje, zato je taka raba ustrezna.

2.2.8.3 Kopula

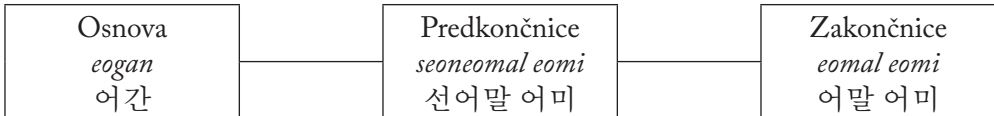
To, v katero besedno vrsto umestiti leksem *i-da* 이다, je med korejskimi jezikoslovci še vedno stvar razprav. V korejskih pedagoških besedilih se leksem *i-da* 이다, kot že povedano, sicer obravnava kot 'povedni sklonski členek' (*seosulgyeok josa* 서술격 조사). V jezikoslovnih razpravah pa se obravnava kot posebna vrsta povednih besed, kot samostojna kategorija KOPULA, ali pa kot glagol oz. pridevnik. Leksem *i-da* 이다 kot kopulo obravnavamo tudi v tej monografiji.

- (58)a 여자 사람인 친구
yeo-ja sa-lam-in chin-gu
 prijateljica (db. prijatelj, ki je ženskega spola)
- b 헤어 스타일만 봐도 패션 센스가 뛰어난 사람임을 알 수 있다.
He-eo seu-ta-il-man bwa-do pae-syeon sen-seu-ga ttwi-eo-nan sa-ram-im-eul al su iss-da.
 Iz njegove frizure je razvidno, da je človek s smislom za modo.

Kot lahko vidimo v zgledu (58)a, se v primerih, ko stavek s samostalniškim povedkom modificira drug samostalnik ali samostalniško zvezo, ki mu sledi, na kopulo *i-da* 이다 samostalniškega povedka v takem stavku vežejo pregibalne končnice, v tem primeru adnominalna končnica *-(eu)n* -(으)ㄴ, kar je v očitnem nasprotju z značilnostmi sklonskih členkov. Iz primera (58)b pa je razvidno, da je nominalizacijska končnica *-(eu)m* -(으)ㅁ, ki se veže na *i-da* 이다, enaka končnici, ki se veže na osnovo pridevnikov in glagolov. To so skratka lastnosti, ki *i-da* 이다 postavljajo v družino povednih besed.

2.3 Pregibalne končnice

Pregibalne končnice (*eomi* 어미) so vezani slovnični morfemi, ki se vežejo na osnovo pregibnic – na osnovo glagolov, pridevnikov in kopule *i-da* 이다. Glede na to, ali se pojavijo znotraj povedne besede ali na koncu, jih delimo na predkončnice in zakončnice.

SLIKA 3: Vrstni red osnove in končnic v povedni besedi

Osnova pregibnice je definirana v razdelku 3. Zakončnice so vse končnice, ki se pojavijo na koncu pregibnice. Ker se vežejo samo na predhodni morfem, jih označujemo z ‘-X’.

Predkončnice so tiste končnice, ki stojijo takoj za glagolsko ali pridevniško osnovo ter jim sledi zakončnica, zato jih označujemo kot ‘-X-’, z nakazano vezavo nazaj in naprej. Med predkončnice spadajo slovnični morfemi, ki označujejo spoštljivost, verjetnost in čas:

- (59) *-si-* -시- (spoštljivost), *-gess-* -겠- (verjetnost),
-eoss/ass/yeoss- -었/았/였- (preteklost)

V nasprotju s predkončnicami je zakončnic mnogo. Njihova funkcija in raba se razlikujeta glede na kraj in okolje, v katerem se uporabljajo.

Zakončnice najprej razvrstimo glede na kraj rabe. Glede na to, ali se končnica uporablja na koncu povedi ali ne, ločimo povedne končnice (*jonggyeol eomi* 종결 어미) in stavčne končnice (*bijonggyeol eomi* 비종결 어미). Povedne končnice, kot ime samo nakazuje, so končnice, ki stojijo na koncu povedi ter določajo vrsto povedi (trdilnost, vprašalnost ipd.). Glede na vrsto povedi, ki jo označujejo, povedne končnice nadalje delimo na trdilne (*pyeongseohyeong eomi* 평서형 어미), vprašalne (*uimunhyeong eomi* 의문형 어미), velelne (*myeonglyeonghyeong eomi* 명령형 어미), pozivne (*cheongyuhyeong eomi* 청유형 어미) in medmetne končnice (*gam-tanhyeong eomi* 감탄형 어미). Sledi nekaj zgledov za vsako od končnic.

- (60)a trdilne končnice: *-n/neun-da* -ㄴ/는다, *-(seu)b-ni-da* -(스)ㅂ니다 ...
 b vprašalne končnice: *-neu-nya* -느냐, *-b-ni-kka* -ㅂ니까 ...
 c velelne končnice: *-(eu)la* -(으)라, *-eo-la* -어라, *-(eu)b-si-o* -(으)ㅂ시오 ...
 d pozivne končnice: *-ja* -자, *-(eu)b-si-da* -(으)ㅂ시다 ...
 e medmetne končnice: *-(neun)gu-na* -(는)구나 ...

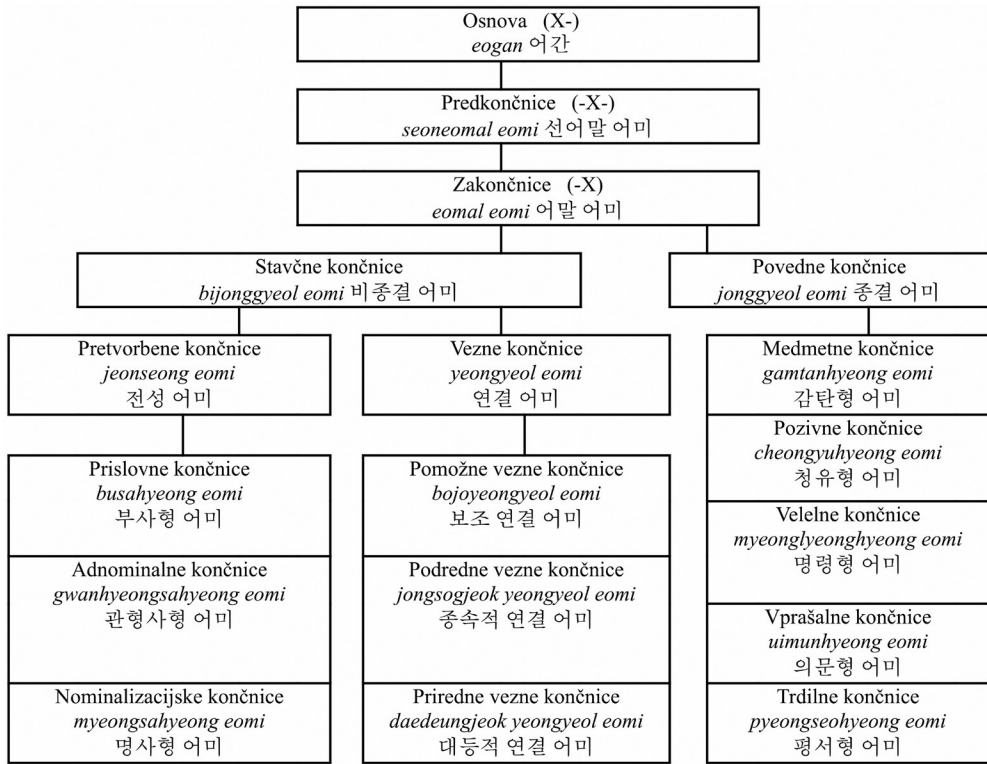
Stavčne končnice so končnice, ki se uporabljajo na koncu stavka v večstavčni povedi. Glede na funkcijo oz. pomen jih nadalje ločimo na vezne (*yeongyeol eomi* 연결 어미) in pretvorbene končnice (*jeonseong eomi* 전성 어미).

Vezne končnice (*yeongyeol eomi* 연결 어미) vežejo predhodni stavek ali povedno besedo z naslednjim stavkom ali povedno besedo. Glede na to, ali je večstavčna poved priredna ali podredna, ločimo priredne vezne končnice (*deadeungjeok yeongyeol eomi* 대등적 연결 어미) in podredne vezne končnice (*jongsogjeok yeongyeol eomi* 종속적 연결 어미). Pomožne vezne končnice (*bojojeok yeongyeol eomi* 보조적 연결 어미) so končnice, ki se vežejo na glavno povedno besedo, ko je povedek sestavljen iz dveh povednih besed – glavne povedne besede (*bon yongeon* 본 용언) in pomožne povedne besede (*bojo yongeon* 보조 용언).

- (61)a priredne vezne končnice: *-go* -고 (in [tudi]), *-ji-man* -지만 (toda), *-(eu)myeo* -(으)며 (in) ...
 b podredne vezne končnice: *-a/eo-seo* -아/어서 (razlog), *-(eu)ni-kka* -(으)니까 (vzrok), *-(eu)myeon* -(으)면 (pogojnost) ...
 c pomožne vezne končnice: *-ge* -게 (način, kako), *-ji* (*anh-da*) -지 (않다) (vezava na nikalnico), *-go* (*iss-da*) -고 (있다) (v stanju, ko) ...

Pretvorbene končnice so stavčne končnice, ki spremenijo povedek (in s tem cel stavek) v – poenostavljeno rečeno – drugo besedno vrsto. Nominalizacijska končnica (*myeongsahyeong eomi* 명사형 어미) pretvori cel stavek v samostalniško besedno zvezo. Adnominalna končnica (*gwanhyeongsahyeong eomi* 관형사형 어미) pretvori stavek v adnominalno besedno zvezo, ki se lahko veže na samostalnik. In nazadnje, prislovna končnica (*busahyeong eomi* 부사형 어미) spremeni stavek v prislovno besedno zvezo, gledano z ravni stavka v prislovno določilo.

- (62)a nominalizacijske končnice: *-gi* -기, *-(eu)m* -(으)ㅁ ...
 b adnominalne končnice: *-(eu)n* -(으)ㄴ, *-neun* -는, *-(eu)l* -(으)ㄹ, *-deon* -던 ...
 c prislovne končnice: *-ge* -게, *-i* -이, *-hi* -히 ...

SLIKA 4: Klasifikacija pregibalnih končnic

2.4 Težave pri razmejevanju besednih vrst

Sodobna šolska slovnica deli besedne vrste, vključno s členki, na devet skupin. Vendar pa to ni bila vedno edina delitev besednih vrst. Kot je pokazal Choi (2003), jezikoslovec Ju Si-gyeong (주시경) obravnava kot posebno besedno vrsto poleg členkov tudi končnice. Nasprotno pa jezikoslovec Lee Sung-nyeong (이승녕) tako členkov kot končnic ne prišteva k besednim vrstam. Težave pri razmejevanju izvirajo iz aglutinacijske narave korejskega jezika. S podobnimi težavami se srečujejo tudi drugi aglutinacijski jeziki.

Čeprav je trenutno uveljavljena členitev besednih vrst na prvi pogled jasna, obstajajo izjeme. To so besede, ki glede na pomen, ki ga izražajo v določeni vrsti povedi, spadajo v dve različni besedni vrsti. En tak primer je leksem *iss-da* 있다, ki je glede na pomen lahko tako glagol kot pridevnik.

- (63)a 책상 위에 노트북이 있다.
Chaeg-sang wi-e no-teu-bug-i iss-da.
 Na pialni mizi je prenosnik.
- b 이런 기획도 있구나!
I-leon gi-hoeg-do iss-gu-na!
 Tudi takšni načrti obstajajo!
- (64)a 가만히 있어라!
Ga-man-hi iss-eo-la!
 Bodi pri miru!
- b 난 지금 회사에 있어.
Nan ji-geum hoe-sa-e iss-eo
 Jaz sem trenutno na delu.
- c 교수님께서 학교에 계시다.
Gyo-su-nim-kke-seo hag-gyo-e gye-si-da.
 Profesor je na šoli.

V (63)a in b naj bi *iss-da* 있다 bil pridevnik ter v (64)a, b in c glagol. Kot pridevnik izraža obstoj oseb, živali, pojmov ipd., kot glagol pa nahajanje ljudi ali živali ter trajanje stanja. Pomenska razlika med obstojem in nahajanjem je minimalna. Dejansko je videti, da ima velik vpliv kontekst, kot se pogosto zgodi pri interpretiranju pomenskih odtenkov. Živi nosilec stanja, ki ima lastno voljo, implicira bolj dinamično situacijo; 'biti' v službi pomeni tam tudi nekaj početi, kar vpliva na interpretacijo *iss-da* 있다 kot glagola. Nasprotno pa zgolj 'biti' na mizi, kot npr. prenosnik, implicira zgolj statični vidik nahajanja predmeta. Zgled (64) a z *iss-da* 있다 v velelniku je dodaten argument za to, da je v teh primerih *iss-da* 있다 glagol. Vendar je dejansko to tudi dodaten argument za vpliv konteksta na pomenske odtenke v interpretaciji. Živemu bitju z lastno voljo je namreč mogoče veleti, prenosniku, ki je neživa stvar, pa ne.

Tudi *keu-da* 크다 (velik) se lahko obnaša kot pridevnik in glagol, ampak za razliko od *iss-da* 있다 se pomena pri pridevniški in glagolski rabi ne razlikujeta veliko, kljub vtisu, da ju lažje razločimo.

- (65)a 키가 큰 사람
Ki-ga keun sa-lam
 visok človek (db. človek velike/visoke postave)

- b 어머니는 손이 크시다.
Eo-meo-ni-neun son-i keu-si-da.
 Mama ima velike roke.

- (66)a 너는 커서 무엇이 되고 싶어?
Neo-neun keo-seo mu-eos-i doe-go sip-eo?
 Kaj hočeš postati, ko odrasteš?
- b 축축 크는 반도체 사업에는 지원자가 많다.
Ssug-ssug keu-neun ban-do-che sa-eob-e-neun ji-won-ja-ga manh-da.
 Hitro rastoča polprevodniška podjetja imajo veliko prosilcev [za službo].

(65)a in b sta zgleđa za pridevniško rabo, (66)a in b pa za glagolsko rabo. Medtem ko kot pridevnik *keu-da* 크다 pomeni 'veliko' ali 'visoko', se kot glagol nanaša na 'rast', 'večanje': 'rasti', 'odrasti' ... Skratka, statični pomen in dinamični pomen sta jasneje razvidna. Po drugi strani pa sta tudi v tem primeru kontekst in naše izkustveno védenje o svetu tisto, kar nas pripelje do ene ali druge interpretacije. Vemo, da v (65)b mamine roke ne rastejo kar v nedogled. Prav tako pa npr. v (66)a sam kontekst uvaja dinamično situacijo – 'postati', torej spreminjanje stanja.

Nadalje se v nekaterih primerih besedna vrsta, v katero neka beseda spada, in dejanska raba te besede ne skladata. Glagol *saeng-gi-da* 생기다 pomeni 'nastati', 'pojavit se', 'ustvarjati videz', in kot lahko razberemo tako iz pomena kot iz rabe, se v večini primerov nanaša na stanje, in ne dogajanje, ter je s tem po smislu bližje pridevnikom.

- (67)a 새 구두를 신으면 물집이 생겨요.
Sae gu-du-leul sin-eu-myeon mul-jib-i saeng-gyeo-yo.
 Če nosim nove čevlje, dobim žulje.
- b 늑대처럼 생긴 얼굴.
Neug-dae-cheo-lom saeng-gin eol-gul.
 Volku podoben obraz.
- c 얼굴은 잘생겼는데 성격은 별로예요.
Eol-gul-eun jal saeng-gyeoss-neun-de seong-gyeog-eun byeol-lo-ye-yo.
 Na zunaj izgleda lep, ampak njegova osebnost je tako-tako.

V zgledu (67)a se *saeng-gi-da* 생기다 jasno nanaša na dinamično situacijo, dobiti žulje, zato interpretacija, da je glagol, ni problematična. V zgledih (67)b in c pa

so opisane situacije statične, in iz tega pričakovano sledi interpretacija *saeng-gi-da* 생기다 kot pridevnika. Tak vtis krepi tudi dejstvo, da se glagol *saeng-gi-da* 생기다 ter njegovi izpeljanki *jal-saeng-gi-da* 잘생기다 in *mos-saeng-gi-da* 못생기다 v povedi vežejo s pregibalnimi končnicami, ki se tipično uporabljajo s pridevniki.

3 Besedotvorje

V razdelku o besedotvorju (*daneoui hyeongseong* 단어의 형성) bomo prikazali dva procesa, ki omogočata tvorjenje novih besed – t. i. sestavljenih besed (*bokabeo* 복합어) –, ter pravila, ki tvorjenje besed omogočajo. Najprej si bomo ogledali elementa, ki pri besedotvorju igrata osrednjo vlogo, in njuni definiciji. Nato si bomo poglobljeje ogledali vsak proces posebej.

Elementa, ki omogočata tvorjenje besed, sta (i) koren (*eogeun* 어근) in (ii) tkzv. pona (*jeopsa* 접사). KOREN je temeljni polnopomenski del besede, tako enostavne kot sestavljene besede. Pri tvorjenju besed se koren lahko veže z drugim korenem ali s ponami.

PONA (*jeopsa* 접사 db. pritiknjena beseda) je skupno ime za **predpone** (*jeop-dusa* 접두사) in **pripone** (*jeommisa* 접미사), ki se pritikajo korenu in tako tvorijo nove besede. Kot pove že ime, predpone stojijo pred korenem in pripone za njim:

- (i) predpona (*jeopsa* 접사) + koren (*eogeun* 어근),
- (ii) koren (*eogeun* 어근) + pripona (*jeommisa* 접미사).

Pone so večinoma slovnični morfemi, torej nepolnopomenske leksične enote. To še posebej velja za pripone, ki sestavljajo večino pon. Predpone, ki so manj številne, so tipično polnopomenske.⁴⁴

Osnova je nespremenljiv del povedne besede. Tako, kot je prikazano v zgledu (63) spodaj, je lahko udejanjena ali kot gol koren ali pa kot koren, na katerega se veže pripona, ki ga pretvori npr. v trpno obliko ipd. Neposredno na to osnovo se vežejo najprej predkončnice, nanje pa nato pa še pregibalne končnice. Skratka, pri neizpeljanih povednih besedah sta koren in osnova istovetna, lahko bi rekli, da se osnova udejanji kot koren, pri izpeljanih povednih besedah pa je koren samo del osnove, kot je razvidno tudi iz naslednjega zgleda.

44 Skozi optiko pripon se lahko obravnavajo tudi sklonski členki (sklanjatvene pripone *guljeol jeopsa* 굴절 접사) in pregibalne končnice (pregibalne pripone), vendar bi tak pristop, pripeljan do skrajnosti, pomenil, da je vsaka oblika pregibnice in vsaka kombinacija samostalnika s sklonskim členkom potencialno posebna beseda, kar pa nekako ni v skladu z našo intuicijo o naravi in funkciji besed.

(68)a *balb-da* 밥다: [*balb-* 밥-]_{osnova} + [*-da -다*]_{pregibalna končnica}

a' *balb-da* 밥다: [[*balb-* 밥-]_{koren} + [*-Ø-*]_{pripona}]_{osnova} + [*-da -다*]_{pregibalna končnica}

b *balb-hi-da* 밥히다: [[*balb-* 밥-]_{koren} + [*-hi- -히-*]_{pripona}]_{osnova} + [*-da -다*]_{pregibalna končnica}

V (68)a sta v 'golem' glagolu osnova in koren izražena identično – kot morfem *balb-* 밥-. V (68)b, kjer se na *balb-* 밥- veže trpna pripona *hi-* 히-, pa je koren samo morfem *balb-* 밥-, koren *balb-* 밥- skupaj s trpno pripono *hi-* 히- pa tvori osnovo *balb-hi* 밥히-, ki se potem veže na pregibalno končnico *da -다*. Če bi hoteli oba primera obravnavati formalno enako, bi morali, kot je nakazano v (68)a', uvesti za osnovno obliko glagola 'ničelno' pripono [*-Ø-*]_{pripona} in s tem zgled (68) a oblikovno prevesti na koren, ki je 'ovit' z osnovo, ter tako dobiti enako zgradbo kot v (68)b. To so analitični postopki, ki so priljubljeni v tvorbeno-pretvorbenem pristopu, so pa pogosto neintuitivni in zato laiku težko razumljivi.

3.1 Sestavljanje

Sestavljanje (*hapseongbeop* 합성법) je besedotvorni proces, kjer se vežeta dva korena (*eogeun* 어근), koren₁ + koren₂, ki morata biti polnopomenski leksični enoti.

Besede, ki so rezultat sestavljanja, imenujemo sestavljenke (*hapseongeo* 합성어). Sestavljenke lahko glede na odnos med korenoma delimo na več vrst. Glede na skladenjski odnos med korenoma jih delimo na skladenjske (*tongsajeok hapseongeo* 통사적 합성어) in neskladenjske sestavljenke (*bitongsajeok hapseongeo* 비통사적 합성어). Skladenjske sestavljenke so tiste, katerih zaporedje in oblika korenov odražata zaporedja in oblike stavčnih členov v korejski povedi, tako kot je prikazano v zgledu (69). Neskladenjske sestavljenke so tiste sestavljenke, kjer zaporedje in oblika korenov ne odražata zaporedja in oblike stavčnih členov v korejski povedi – zgled (70).

(69)a [privedniška osnova + adnominalna končnica]
+ [samostalniška zveza]

prvotna konstrukcija

jag-eun-a-beo-ji 작은 아버지
(stric – očetov mlajši brat)

← *jag-eun a-beoji* 작은 아버지

b [glagolska osnova+ vezna končnica] + [glagol]

prvotna konstrukcija

dol-a-ga-da 돌아가다 (preminiti)

← *dol-a(seo) gada* 돌아(서) 가다

- (70)a [pridevniška osnova] + [pridevnik] elementi v vezavi
nop-pu-leu-da 높푸르다 (visoko in modro) ← *nop-* 높- + *pu-leu-da* 푸르다
- b [pridevniška osnova] + [pridevnik] elementi v vezavi
neuj-deo-wi 늦더위 (toplota poznega poletja) ← *neuj-* 늦- + *deo-wi* 덥다

Iz gornjih zgledov je razvidno, da se v primeru skladenjskih sestavljenk v (69) prvi koren veže na drugi koren preko končnic, ki skupaj s prvim korenem modificirajo drugi koren. V primeru neskladenjskih sestavljenk v (70) pa se pridevniška osnova, ki je koren, neposredno veže na drugi koren, ki je potem kot pridevnik realiziran v celoti.

Glede na modifikacijsko razmerje med korenoma se sestavljenke nadalje delijo na priredne (*daedeung hapseongeo* 대등 합성어) in podredne sestavljenke (*jongsook hapseongeo* 종속 합성어).

Odnos med korenoma v prirednih sestavljenkah, kot v zgledih v (71), ni odnos 'modifikator-modificirani', ampak je prispevek obeh korenov enakovreden, torej prireden. Oba korena prispevata vsak svoj kos pomena na isti ravni.

- (71) *bam-naj* 밤낮 (dan in noč), *heug-baeg* 흑백 (črno-belo), *jal-mos* 잘못 (napaka),
non-bat 논밭 (riževa polja [*non* 논] in nenamakana polja [*bat* 밭])

Pri podrednih sestavljenkah, kot v (72)a in b, pa prvi koren modificira drugega.

- (72)a *mil-bat* 밀밭 (pšenično polje), *po-do-bat* 포도밭 (vinograd, db. grozdno polje)
b *son-ga-lag* 손가락 (prst(i) na roki), *meo-li-ka-lag* 머리카락 (lasje na glavi)

Res, v zgledih (72)a in b je prvi koren pomensko podrejen drugemu korenenu. Prvi koren natančneje določa vrsto entitete, na katero se nanaša drugi koren. V (72)a je to vrsta polja (žitno ali 'grozdno'), (72)b pa korena *son* 손 (roka) oz. *meo-li* 머리 (glava) določata vrsto entitete, na katero nanaša koren *ga-lag* 가락 (db. dolga in ozka stvar ali predmet), skratka, 'ozke dolge reči' na roki (prsti) oz. na glavi (lasje).

S pomenskega –oz. leksičnega – vidika lahko sestavljenke obdržijo pomen obeh korenov ali pa prevzamejo nov pomen. Sestavljenke z novim pomenom imenujemo fuzijske sestavljenke (*yunghap hapseongeo* 융합 합성어).

- (73) *se-wol* 세월 (čas, db. leta in meseci)
jag-eun-eo-meo-ni 작은어머니 (teta, db. mala mama)
i-mo-hal-meo-ni 이모할머니 (stara teta, db. teta-stara mama)

Sestavljenke delimo tudi glede na besedno vrsto. Lahko so sestavljeni samostalniki (*hapseong myeongsa* 합성 명사), sestavljeni pridevniki (*hapseong hyeongyongsa* 합성 형용사), sestavljeni glagoli (*hapseong dongsa* 합성 동사) in sestavljeni prislovi (*hapseong busa* 합성 부사). V tem razdelku so predstavljeni najbolj tipični primeri sestavljanja. Podrobnejša obravnava je na voljo v korejskih referenčnih slovnica, npr. Yu in dr. (2018), Koo in dr. (2015), Martin (1992) ipd.

3.1.1 Sestavljeni samostalniki

Najprej si bomo ogledali sestavljene samostalnike, kjer sta oba korena samostalnika. Glede na razmerje med obema korenoma je možno sestavljene samostalnike razdeliti na tri vrste.

- (i) Samostalnik + samostalnik v prirednem odnosu:
gang-san 강산 (gore in reke): *gang* 강 (reka) + *san* 산 (gora)
heug-baeg 흑백 (črno-belo): *heug* 흑 (črno) + *baeg* 백 (belo)
- (ii) Samostalnik + samostalnik v podrednem odnosu (prvi koren modificira drugega):
nun-mul 눈물 (solze): *nun* 눈 (oči) + *mul* 물 (voda)
dol-da-li 돌다리 (kamniti most): *dol* 돌 (kamen) + *dali* 다리 (most)
- (iii) Samostalnik + *s* 스 (od) + samostalnik:
wis-sa-lam wit사람 (nadrejeni): *wi* 위 (zgoraj) + *s* 스 + *sa-lam* 사람 (človek)
kos-mul 콧물 (smrkelj): *ko* 코 (nos) + *s* 스 (od) + *mul* 물 (voda)

Sledijo samostalniki, sestavljeni iz adnominala ali povedne besede in samostalnika.

Najprej nekaj sestavljenih samostalnikov, ki vsebujejo adnominal.

Adnominal + samostalnik:

- sae-hae* 새해 (novo leto): *sae* 새 (nov) + *hae* 해 (leto)
i-geos 이것 (to): *i* 이 (ta) + *geos* 것 (stvar)

V običajni konstrukciji, kjer adnominal modificira samostalnik oz. samostalniško zvezo, je med njima, ker sta razumljena kot ločeni besedi, v pisnem jeziku

presledek. Ampak v primeru sestavljenega samostalnika se celota razume kot ena beseda in presledka ni.

Prvi koren sestavljenega samostalnika je lahko tudi povedna beseda – pridevnik ali glagol. Glede na to, kako se povedna beseda veže na samostalnik, ki ji sledi, ločimo štiri možne konstrukcije:

- (i) [osnova povedne besede] + [samostalnik]:
neuj-jam 늦잠 (predolgo spati): *neuj-* 늦- (pozno) + *jam* 잠 (spanje)
- (ii) [osnova povedne besede + adnominalna končnica] + [samostalnik]:
bi-bim-bab 비빔밥 (bibimbap [vrsta jedi]): *bibi-* 비비- (zmešan) + *-(eu)m* -(으)ㅁ (adnominalna končnica) + *bab* 밥 (kuhan riž)
mul-eum-pyo 물음표 (vprašaj): *mud-* 묻- (vprašati) + *-(eu)m* -(으)ㅁ (adnominalna končnica) + *pyo* 표 (znamenje)
- (iii) [osnova povedne besede + prislovna končnica] + [samostalnik]:
eo-lin-i 어린이 (mladoletnik): *eo-li-* 어리- (nezrel) + *-(eu)n* -(으)ㄴ (prislovna končnica) + *i* 이 (oseba)
keun-a-beo-ji 큰아버지 (stric [očetov starejši brat]): *keu-* 크- (velik) + *-(eu)n* -(으)ㄴ (prislovna končnica) + *a-beo-ji* 아버지 (oče)
- (iv) [osnova povedne besede + vezna končnica] + [samostalnik]:
seokk-eo-jji-gae 섞어찌개 (enolončnica, *pot pourri*): *seokk-* 섞- (gniti) + *-eo-* -어- (vezna končnica) + *jjj-gae* 찌개 (dušena jed)
sal-a-saeng-jeon 살아생전 (življenje [nekoga]): *sal-* 살- (živeti) + *-a* -아 (vezna končnica) + *saeng-jeon* 생전 (življenje [nekoga])

Preostali sta še dve vrsti sestavljenih samostalnikov, kjer je v obeh primerih prvi koren prislov, drugi koren pa je ali samostalnik ali pa prislov.

- (i) Prislov + samostalnik:
jjjaeg-jjaeg-i 짹짹이 (ptiček): *jjjaeg-jjaeg* 짹짹 (žvrgoleti) + *i* 이 (to)
- (ii) Prislov + prislov:
jal-mos 잘못 (napaka): *jal* 잘 (dobro/spretno) + *mos* 못 (nemogoče)

V vseh primerih različnih zgradb sestavljenih samostalnikov razen v zadnjem je drugi koren samostalnik. V zadnjem primeru imamo sestavljeni samostalnik, ki ga tvorita dva prislova. Ne glede na to, da v tem zadnjem primeru nobeden od korenov ni samostalnik, celota deluje kot sestavljeni samostalnik.

3.1.2 Sestavljeni pridevniki

Sestavljeni pridevniki (*hapseong hyeongyongsa* 합성형용사) so sestavljene besede, v katerih je tipično, vendar ne vselej nujno, vsaj en koren pridevniški. V celoti ima sestavljena beseda lastnosti pridevnika in v povedi funkcionira kot pridevnik. Najprej si bomo ogledali sestavljeni pridevnik, kjer je prvi koren samostalnik.

(i) Samostalnik + pridevnik:

bae-bu-leu-da 배부르다 (biti sit): *bae* 배 (trebuh) + *bu-leu-da* 부르다 (biti sit)

mas-iss-da 맛있다 (biti okusno): *mas* 맛 (okus) + *iss-da* 있다 (imeti)

Sledijo možne konstrukcije sestavljenega pridevnika, kjer je prvi koren osnova pridevnika in v večini primerov je nanj pripeta tudi ena od veznih končnic.

(ii) [osnova pridevnika (+ vezna končnica)] + [pridevnik]:

a Osnova pridevnika + pridevnik:

nop-pu-leu-da 높푸르다 (biti visoko in modro): *nop-* 높- (biti visoko) + *pu-leu-da* 푸르다 (biti modro)

geom-bulg-da 검붉다 (temnordeče): *geom-* 검- (temne barve) + *bulg-da* 붉다 (biti rdeč)

Konstrukcija (ii)a s kombiniranjem pridevnikov krepi izrazno moč.

b Osnova pridevnika z vezno končnico *-di* -디 oz. *-na* -나 + pridevnik:

meo-na-meol-da 머나멀다 (biti zelo oddaljeno): *meol-* 멀- (biti daleč) + *-na-na* + *meol-da* 멀다 (biti daleč)

dal-di-dal-da 달디달다 (biti zelo sladko): *dal-* 달- (biti sladek) + *-di* -디 + *dal-da* 달다 (biti sladek)

Konstrukcija (ii)b omogoča podvajanje kot ikonični način izražanja intenzivnosti pridevnika.

Sledijo še tri konstrukcije z glagoli. Končni rezultat je v takih primerih včasih nepredvidljiv. Najprej konstrukcija z osnovo glagola kot prvim členom in pridevnikom kot zadnjim členom. Kot je razvidno iz prevoda, je rezultat pridevnik.

- (iii) [osnova glagola + vezna končnica *-go -고*] + [pridevnik]:
ha-go-manh-da 하고 많다 (biti/imeti mnogo): *ha-* 하- (delati/bititi) + *-go -고*
 + *manh-da* 많다 (biti veliko/mnogo)

V naslednjem tipu konstrukcije je vrstni red obrnjen. Prvi člen v sestavljeni besedi je osnova pridevnika, končni člen pa je glagol.

- (iv) [osnova pridevnika + vezna končnica *-eo/a -어/아*] + [glagol]:
ge-eul-leo-ppa-ji-da 게을러빠지다 (biti zelo len): *ge-eu-leu-* 게으르- (len)
 + *-eo -어* + *ppa-ji-da* 빠지다 (prepustiti se)

Slovar korejskega jezika New Ace obravnava sestavljenko kot pridevnik (biti len), spletni slovar Naver pa kot glagol (lenariti)⁴⁵.

Še en tip konstrukcije pa je pridevnik, ki ga dobimo s kombiniranjem dveh glagolov:

- (v) [osnova glagola + vezna končnica *-eo/a -어/아*] + [glagol]:
kkakk-a-ji-leu-da 깎아지르다 (odsekan, zelo strm): *kkakk-* 깎- (odrezati) +
-a -아 + *ji-leu-da* 지르다 (presekati).

Tu New Ace obravnava rezultat kot neprehodni glagol (strmo se dvigati), Naver pa kot pridevnik (zelo strm), vendar pa v obeh v slovarjih v vseh primerih sestavljenka modificira samostalnik.

3.1.3 Sestavljeni glagoli

Sestavljeni glagoli (*hapseong dongsa* 합성 동사) so sestavljene besede, ki jih sestavljata dva korena, izmed katerih je drugi koren glagol. Najprej si bomo ogledali sestavljeni glagol, kjer je prvi koren samostalnik. Zgledi:

- (i) Samostalnik + glagol:
him-deul-da 힘들다 (biti naporno): *him* 힘 (moč) + *deul-da* 들다 (potrebovati)
bich-na-da 빛나다 (svetiti se / žareti): *bich* 빛 (svetloba) + *na-da* 나다 (pojavititi se)

45 (Nyuseiseu gug-eosajeon 뉴에이스 국어사전, 2012);

Naver gugeojajon (Naver 국어사전) <<https://ko.dict.naver.com/#/main>> dostop 20. 5. 2023

Sledijo primeri sestavljenih glagolov, kjer je prvi element ali sama osnova glagola ali pa osnova glagola z vezno končnico.

- (ii) [osnova glagola + (vezna končnica)] + [glagol]:
- a osnova glagola + glagol:
ttwi-nol-da 뛰놀다 (noret): *ttwi-* 뛰- (hiteti) + *nol-da* 놀다 (igrati se)
but-jab-da 붙잡다 (zagrabit): *but-* 붙- (trdno se držati) + *jab-da* 잡다 (zgrabit)
- b osnova glagola + vezna končnica *-eo/a* -어/아 + glagol:
gal-a-ta-da 갈아타다 (prestopiti [z vlaka na vlak]): *gal-* 갈- (prenoviti) + *-a* -아 + *tada* 타다 (peljati se)
deul-eo-ga-da 들어가다 (vstopiti): *deul* 들- (vseliti se, vstopiti) + *-eo* -어 + *ga-da* 가다 (iti)
- c osnova glagola + vezna končnica *-eo/ada* -어/아다 + glagol:
nae-lyeo-da-bo-da 내려다보다 (gledati zviška): *nae-li-* 내리- (spustiti se) + *-eo-da* -어다 + *bo-da* 보다 (gledati)
neom-eo-da-bo-da 넘어다보다 (gledati čez [plot]): *neom-* 넘- (iti čez) + *-eo-da* -어다 + *bo-da* 보다 (gledati)
- d osnova glagola + vezna končnica *-go* -고 + glagol:
ta-go-na-da 타고나다 (biti obdarjen [z darom, talentom ...]): *ta-* 타- (žareti) + *-go* -고 + *na-da* 나다 (pojavit se)
deul-go-na-da 들고나다 (vmešavati se): *deul-* 들- (vseliti se) + *-go* -고 + *na-da* 나다 (pojavit se)

Zadnja vrsta sestavljenih glagolov pa so glagoli, kjer je prvi koren prislov.

- (iii) Prislov + glagol:
mos-saeng-gi-da 못생기다 (biti grd): *mos* 못 (nemogoče) + *saeng-gi-da* 생기다 (nastati)
geu-man-du-da 그만두다 ([pre]nehati): *geu-man* 그만 (do sem [in nič več]) + *du-da* 두다 (postaviti, odložiti)

3.1.4 Sestavljeni prislovi

Sestavljeni prislovi (*hapseong busa* 합성 부사) so sestavljene besede, ki imajo vse slovnične značilnosti prislova. Glede na besedno vrsto besed, ki sestavljajo oba korena, ločimo naslednjih šest možnih vrst sestavljenih prislovo.

- (i) Samostalnik + samostalnik:
bam-naj 밤낮 (dan in noč): *bam* 밤 (dan) + *naj* 낮 (noč)
yeo-gi-jeo-gi 여기저기 (tu in tam): *yeo-gi* 여기 (tu) + *-jeo-gi* 저기 (tam)
- (ii) Ponovitev samostalnika ali števnik:
ha-na-ha-na 하나하나 (eden po eden): *ha-na* 하나 (ena) + *ha-na* 하나 (ena)
ga-ji-ga-ji 가지가지 (različno): *ga-ji* 가지 (vrsta, sorta) + *ga-ji* 가지 (vrsta, sorta)
- (iii) Adnominal + samostalnik:
eo-neu-sae 어느새 ([kar] na lepem): *eo-neu* 어느 (neki/kateri) + *sae* 새 (interval)
han-beon 한번 (enkrat): *han* 한 (ena) + *beon* 번 (krat/številk)
- (iv) Osnova glagola ali pridevnika + adnominalna končnica + samostalnik:
i-leun-ba 이른바 (tako imenovano): *i-leu-* 이르- (biti imenovano) + *-(eu)n* -(으)ㄴ + *ba* 바 (stvar/zadeva)
doen-tong 된통 (zelo močno/strogo): *deo-* 되- (postati) + *-(eu)n* -(으)ㄴ (končnica) + *tong* 통 (popolnoma/zelo)
- (v) Prislov + prislov:
tto-da-si 또다시 (ponovno): *tto* 또 (ponovno) + *da-si* 다시 (ponovno)
god-jal 곧잘 (nadvse): *god* 곧 (takoj / v kratkem) + *jal* 잘 (zelo, dobro)
- (vi) Ponovitev prislova:
o-lae-o-lae 오래오래 (za vedno): *o-lae* 오래 (dolgo časa) + *o-lae* 오래 (dolgo časa)
ja-ju-ja-ju 자주자주 (večkrat, ponovno): *ja-ju* 자주 (pogosto) + *ja-ju* 자주 (pogosto)

3.2 Izpeljava

Izpeljava (*pasaengbeop* 파생법) je morfološki besedotvorni proces, kjer se slovnični ali leksični morfem, ki se izraža kot **pona** (*jeopsa* 접사), veže na koren (*eogeun* 어근), ki mora biti leksični morfem. Kot že rečeno, sta v korejščini dve vrsti pon: predpone (*jeopdusa* 접두사), ki se vežejo na koren spredaj, in pripone (*jeommisa* 접미사), ki se vežejo na koren zadaj. Predpone v večini primerov poudarjajo pomen osnove, medtem ko se pripone, ki se vežejo za korenem, večinoma nanašajo na slovnične funkcije.

Izpeljanka (*pasaengeo* 파생어) – ima lahko drugačen slovnični pomen, poudarjen slovnični pomen ali pa celo pripada drugi besedni vrsti kot prvotni koren.

3.2.1 Izpeljava s predponami

Izpeljanke, ki vsebujejo predpone (*jeopdusa* 접두사). Pri večini teh izpeljank so predpone po pomenu leksične, njihova vloga je v glavnem poudarjanje pomena korena.

Najprej si oglejmo nekaj primerov izpeljank s predponami in samostalniškim korenem. Besedna vrsta izpeljanke in besedna vrsta korena sta v tem primeru enaki, kar je razvidno tudi iz samih zgledov.

- (i) Izpeljanke s *cham-* 참- (pravi, resničen):
cham-kkae 참깨 (sezam, sezamova semena): *cham-* 참- (pravi) + *kkae* 깨 (sezam)
cham-na-mul 참나물 (*Pimpinella brachycarpa*): *cham-* 참- (pravi) + *na-mul* 나물 (zelišče)
- (ii) Izpeljanke s *pus-* 풋- (mlad):
pus-go-chu 풋고추 (zelena pekoča paprika): *pus-* 풋- (mlad) + *go-chu* 고추 (pekoča paprika)
pus-sa-lang 풋사랑 (mlada ljubezen): *pus-* 풋- (mlad) + *sa-lang* 사랑 (ljubezen)
- (iii) Izpeljanke z *maen-* 맨- (gol):
maen-bal 맨발 (bosonog): *maen-* 맨- (gol) + *bal* 발 (noga)
maen-son 맨손 (golorok): *maen-* 맨- (gol) + *son* 손 (dlan)
- (iv) Izpeljanke z *am/amb-* 암/암ㅎ - (samica):
am-keos 암컷 (samica): *am-* 암ㅎ - (samica) + *geos* 것 (stvar)
am-sae 암새 (ptičja samica): *am-* 암ㅎ - (samica) + *sae* 새 (ptič)
- (v) Izpeljanke s *su/sub/sus-* 수/수ㅎ/숫- (samec):
su-talg 수탉 (petelin): *su-h* 수ㅎ - (samec) + *dalg* 닭 (kokoš)
sus-yang 숫양 (oven): *sus-* 숫- (samec) + *yang* 양 (ovca)
su-kkwong 수꿩 (fazanji samec): *su-* 수- (samec) + *kkwong* 꿩 (fazan)
- (vi) Izpeljanke s *hae/haes/haeb-* 해/햇/헵- (letošnji):
haes-na-mul 햇나물 (sveža zelenjava): *haes-* 햇- (letošnji) + *na-mul* 나물 (zelišče)
haeb-ssal 햅쌀 (novi – letošnji riž): *haeb-* 햅- (letošnji) + *ssal* 쌀 (riž)

Sledijo izpeljanke povednih besed:

- (i) Izpeljanke z *doe-* 되- (ponovno):
doe-gam-da 되감다 (previti nazaj): *doe-* 되- (ponovno) + *gam-da* 감다 (previti)
doe-mud-da 되묻다 (ponovno vprašati): *doe-* 되- (ponovno) + *mud-da* 묻다 (vprašati)
- (ii) Izpeljanke z *dwi-* 뒤- (zadnja/nasprotna stran, do konca, popolnoma):
dwi-seokk-da 뒤섞다 (premešati): *dwi-* 뒤- (popolnoma) + *seokk-da* 섞다 (mešati)
dwi-teul-da 뒤틀다 (zaviti): *dwi-* 뒤- (popolnoma) + *teul-da* 틀다 (zaviti)
dwi-jib-da 뒤집다 ([pre]obrniti): *dwi-* 뒤- (nasprotno) + *jib-da* 집다 (obrniti)
- (iii) Izpeljanke z *deul-* 들- (silovito, na silo):
deul-bokk-da 들볶다 (nadlegovati/nagajati): *deul-* 들- (silovito) + *bokk-da* 볶다 (nadlegovati)
deul-kkeulb-da 들끓다 (prekipeti): *deul-* 들- (silovito) + *kkeulb-da* 끓다 (vreti)
- (iv) Izpeljanke s *sael/si/saes/sis-* 새/시/셋/짓- (globok, intenziven – velja za barve ipd.):
sae-ppal-gab-da 새빨갳다 (bogato rdeča): *sae-* 새- (globoko) + *ppal-gab-da* 빨갳다 (rdeče)
si-ppael-geob-da 시뻘겋다 (bogato rdeča): *si-* 시- (globoko) + *ppael-geob-da* 뻘겋다 (rdeče)
saes-no-lah-da 셋노랗다 (bogato rumena): *saes-* 셋- (globoko) + *no-lah-da* 노랗다 (rumeno)
sis-nu-leob-da 짓누렇다 (bogato rumena): *sis-* 짓- (globoko) + *nu-leob-da* 누렇다 (rumeno)
- (v) Izpeljanke s *hwi/hwib-* 휘/휩- (ovijati, vrteti, na silo):
hwi-nal-li-da 휘날리다 (plahutati): *hwi-* 휘 (močno) + *nal-li-da* 날리다 + (leteti)
hwib-sseul-da 휩쓸다 (pomesti [stran]): *hwib-* 휩- (močno) + *sseul-da* 쓸다 (pomesti)

Tudi v primeru izpeljanih besed, kjer se predpona veže na povedno besedo v korenu, je rezultat povedna beseda, ki pripada enaki besedni vrsti kot povedna beseda v korenu.

Ostanejo samo še predpone, ki se lahko vežejo na korene različnih besednih vrst:

- (i) Izpeljanke z *jis-* 짓- (nadvse, zelo/hudo) – vezava na glagol ali samostalnik:
jis-nu-leu-da 짓누르다 (obtežiti, zmečkati): *jis-* 짓- (zelo) + *nu-leu-da* 누르다 (potisniti)
jis-go-saeng 짓고생 (huda stiska): *jis-* 짓- (zelo) + *go-saeng* 고생 (stiska)

3.2.2 Izpeljava s priponami

V tem razdelku obravnavamo izpeljanke, ki vsebujejo pripone (*jeommisa* 접미사). Pripone stojijo za korenem. Imajo lahko tako leksični kot tudi slovnični pomen. Lahko poudarijo pomen korena ali pa spremenijo slovnično funkcijo korena; npr. sprememba besedne vrste, pretvorba tvornega glagola v trpnega ali kavzativnega.

3.2.2.1 Samostalniške izpeljanke s priponami

Samostalniške izpeljanke so tvorjene besede, ki imajo lastnosti samostalnikov. Koren je lahko samostalnik, vendar to ni nujno; lahko je tudi glagol ali pridevnik. Sledijo najpogosteje rabljene pripone, ki tvorijo samostalniške izpeljanke.

Začnimo s samostalniškimi izpeljankami, kjer je koren samostalnik.

- (i) Samostalnik + pripona [pripone imajo leksični pomen]:
- a izpeljanke s *-kku-leo-gi* -꾸러기 (oseba, ki pretirava):
mal-sseong-kku-leo-gi 말쌍꾸러기 (povzročitelj težav): *mal-sseong* 말쌍 (problem) + *-kku-leo-gi* -꾸러기 (oseba, ki pretirava)
yog-sim-kku-leo-gi 욕심꾸러기 (pohlepnež): *yog-sim* 욕심 (pohlep) + *-kku-leo-gi* -꾸러기 (oseba, ki pretirava)
 - b izpeljanke z *-jaeng-i* -쟁이 (oseba, ki ima dano značilnost):
meos-jaeng-i 멋쟁이 (človek, ki se prefinjeno oblači): *meos* 멋 (prefinjenost) + *-jaeng-i* -쟁이 (oseba, ki ima dano značilnost)
geob-jaeng-i 겁쟁이 (strahopetnež): *geob* 겁 (strah) + *-jaeng-i* -쟁이 (oseba, ki ima dano značilnost)

Sledijo samostalniške izpeljanke, kjer se pripona veže na osnovo povedne besede, tj. glagola ali pridevnika. Kot je bilo omenjeno na začetku razdelka 3, se osnova lahko udejanja kot koren ali pa kot koren, ki mu je dodana pripona.

- (ii) Osnova povedne besede + pripona [pripone (ii)a, b in c imajo slovnični, pripona (ii)d pa leksični pomen]:
- a izpeljanke z *-i -ㄴ* (nominalizacijska pripona, ki povedno besedo pretvori v samostalnik):
gil-i 길 이 (dolžina): *gil-* 길- (biti dolg) + *-i -ㄴ*
neolb-i 넓 이 (območje): *neolb-* 넓- (biti široko) + *-i -ㄴ*
- b izpeljanke z *-(eu)m -(으)ㄴ* (nominalizacijska pripona, ki povedno besedo pretvori v samostalnik):
mul-eum 물 음 (vprašanje): *mud-* 묻- (vprašati) + *-eum -음*
jam 잠 (spanec): *ja-* 자- (spati) + *-m -ㄴ* (nominalizacijska pripona)
neu-kkim 느 낱 (občutek): *neu-kki-* 느 끼- (čutiti) + *-m -ㄴ* (nominalizacijska pripona)
- c izpeljanke z *-gi -기* (nominalizacijska pripona, ki povedno besedo pretvori v samostalnik):
sseu-gi 쓰 기 (pisanje): *sseu-* 쓰- (pisati) + *-gi -기*
mal-ha-gi 말 하 기 (govorjenje): *mal-ha-* 말 하- (govoriti) + *-gi -기*
- d izpeljanke z *-gae/ge -개/계* (stvar):
ji-u-gae 지 우 개 (radirka): *ji-u-* 지 우- ([iz]brisati) + *-gae/ge -개/계* [osnova = koren]
be-gae 베 개 (blazina): *be-* 베- (položiti) + *-gae/ge -개/계* [osnova = koren]
deop-gae 덮 개 (pokrivalo): *deop-* 덮- (pokriti) + *-gae/ge -개/계* [osnova = koren]

Kot je razvidno iz gornjih primerov, se priponi (i)a *-kku-leo-gi -꾸러기* in (i)b *-jaeng-i -쟁 이* vežeta na samostalniški koren, druge pripone pa na osnovo glagolov ali pridevnikov, pri čemer se osnova lahko udejanja tudi kot koren. Vendar ima celotna izpeljanka ne glede na besedno vrsto, ki ji koren oz. osnova pripadata, lastnosti samostalnika in v stavku deluje kot samostalnik.

3.2.2.2 Glagolske izpeljanke s pripono

Glagolske izpeljanke s pripono lahko razdelimo na dve vrsti – (i) navadne glagolske izpeljanke in (ii) slovnične glagolske izpeljanke. Pri navadnih glagolskih izpeljankah je koren lahko samostalnik ali prislov.

(i) Navadne glagolske izpeljanke:

a izpeljanke s *-ha-da* -하다 (delati, početi):

gong-bu-ha-da 공부하다 (učiti se): *gong-bu* 공부 (učenje) + *-ha-da* -하다

b izpeljanke z *-geo-li-da* -거리다 (biti v [določenem] stanju):

ban-jjag-geo-li-da 반짝거리다 (svetlikati se): *ban-jjag* 반짝 (svetiti) + *-geo-li-da* -거리다

ba-sag-geo-li-da 바삭거리다 (biti hrustljivo): *ba-sag* 바삭 (hrustati) + *-geo-li-da* -거리다

c izpeljanke s *-tteu-li-da* -뜨리다 (poudarek, kavzacija) brez ali preko vezne končnice *-a/-eo/-yeo* -아/-어/-여:

kkae-tteu-li-da 깨뜨리다 (zlomiti): *kkae-* 깨- (zlomiti) + *-tteu-li-da* -뜨리다

tteol-eo-tteu-li-da 떨어뜨리다 (izpustiti): *tteol-* 떨어- (tresti) + *-eo* -어 (poudarek) + *-tteu-li-da* -뜨리다

V primeru (i)a se pripona veže na samostalnik, v (i)b na prislov in v (i)c neposredno na osnovo glagola ali na vezno končnico *-a/eo/yeo* -아/어/여.

(ii) Pri slovničnih glagolskih izpeljankah je koren lahko samo glagol, ustrežna pripona pa pretvori tvorni glagol v trpno ali glagol in pridevnik v kavzativno obliko (Lee in Ramsey 2000: 212). Na ti dve obliki, ki sta sedaj osnova, se, kot smo že videli, dodajajo predkončnice in pregibalne končnice. Raba trpnih in kavzativnih pripon je natančneje obravnavana v poglavju X, razdelka 3.2 o trpniku in 3.3 o kavzativu.

3.2.2.3 Pridevniške izpeljanke s pripono

Pridevniške izpeljanke s pripono so tvorjene besede, ki se obnašajo kot pridevniki. Koren je lahko samostalnik ali prislov. Sledijo zgledi s posameznimi priponami, *da* -다 je pregibna končnica:

(i) Izpeljanke z *-lob* -롭 (imeti značilnost, biti takšen):

goe-lob-da 괴롭다 (biti boleče): *goe* 괴 (boleti) + *-lob* -롭 + *-da* -다

oe-lob-da 외롭다 (biti osamljen): *oe* 외 (samotnost) + *-lob* -롭 + *-da* -다

sae-lob-da 새롭다 (biti novo): *sae* 새 (novo) + *-lob* -롭 + *-da* -다

(ii) Izpeljanke z *-doe-* -되- (pridevniška pripona) [iz *doe-da* 되다 (postati)]:

cham-doe-da 참되다 (biti pristen, biti resničen): *cham* 참 (resnica) + *-doe-* -되- + *-da* -다

bog-doe-da 복되다 (biti srečen): *bog* 복 (sreča) + *-doe-* -되- + *-da* -다

- (iii) Izpeljanke z *-dab-* -답- (biti kot [nekaj, nekdo]):
bag-saeng-dab-da 학생답다 (biti študentski): *bag-saeng* 학생 (študent) + *-dab-* -답- + *-da* -다
yeo-ja-dab-da 여자답다 (biti ženstven): *yeo-ja* 여자 (ženska) + *-dab-* -답- + *-da* -다
- (iv) Izpeljanke s *-seu-leob-* -스럽- (biti kot [nekaj, nekdo]):
geog-jeong-seu-leob-da 걱정스럽다 (biti zaskrbljujoče): *geog-jeong* 걱정 (skrb) + *-seu-leob-* -스럽- + *-da* -다
eo-leun-seu-leob-da 어른스럽다 (biti odrasel): *eo-leun* 어른 (odrasel) + *-seu-leob-* -스럽- + *-da* -다
- (v) Izpeljanke s *-ha-* -하- [iz *ha-da* 하다 (delati)]:
go-yo-ha-da 고요하다 (biti mirno): *go-yo* 고요 (mir) + *-ha-* -하- + *-da* -다
mos-ha-da 못하다 (biti slabo): *mos* 못 (ne) + *-ha-* -하- + *-da* -다
ga-deug-ha-da 가득하다 (biti poln): *ga-deug* 가득 (polno) + *-ha-* -하- + *-da* -다
- (vi) Izpeljanke z *-ji-* -지- (imeti značilnost [nečesa]):
meos-ji-da 멋지다 (biti prefinjeno): *meos* 멋 (prefinjenost) + *-ji-* -지- + *-da* -다
gi-leum-ji-da 기름지다 (biti mastno): *gi-leum* 기름 (olje/mast) + *-ji-* -지- + *-da* -다

3.2.2.4 Prislovne izpeljanke s pripono

Prislovne izpeljanke s pripono so tvorjene besede, sestavljene iz korena pridevnika, glagola, ali samostalnika in pripone. Sledijo zgledi izpeljave z različnimi priponami.

- (i) Koren pridevnika + pripona *-i/hi* -이/히 (prislovna pripona):
manh-i 많이 (mnogo): *manh-* 많- (biti mnogo) + *-i* -이
ppal-li 빨리 (hitro): *ppa-leu-* 빠르- (biti hiter) + *-i* -이
cheon-cheon-hi 천천히 (počasi): *cheon-cheon-ha-* 천천하- (biti počasen) + *-i* -이
sol-jig-hi 솔직히 (iskreno): *sol-jig-ha-* 솔직하- (biti iskren) + *-i* -이
- (ii) Koren glagola + pripona *-o/u* -오/우 (prislovna pripona):
neo-mu 너무 (zelo [tako negativno kot pozitivno]): *neom-* 넘- (biti čez/preko) + *-u* -우
ma-ju 마주 (iz oči v oči): *maj-* 맞- (db. soočiti) + *-u* -우
bi-lo-so 비로소 (še/le/končno): *bi-los-ha-* 비롯하- (začeti) + *-o* -오

(iii) Samostalnik + pripona *-i -o* (prislovna pripona):

jib-jib-i 집 집 *o* (od hiše do hiše): *jib-jib* 집 집 (vsaka hiša / vse hiše) + *-i -o*

4 Zaključek

V tem poglavju smo si ogledali osnovne in s tem tudi temeljne značilnosti korejske morfologije. Natančneje, začeli smo z najmanjšo enoto – morfemom, nadaljevali z razvrstitvijo morfemov v besedne vrste in zaključili s pregledom notranje zgradbe sestavljenih besed. Kot je razvidno iz gornje vsebine, ima korejščina nadvse veliko morfemov, ki so zelo raznoliki in v veliki večini jasno opredeljeni. To še posebej velja za slovnični morfeme, katerih funkcija je izražanje specifičnih slovničnih pomenov, kot so čas, spoštljivost itd. Pregibalne končnice je možno jasno razčleniti glede na to, kje se nahajajo v besedi in glede na njihovo funkcijo. Podobno je tudi pri ponah, ki se glede na to, ali so pred ali za korenem, delijo na predpone in pripone.

Navkljub temu, da smo v tem poglavju obravnavali zgolj osnove morfologije, avtorji menimo in upamo, da bo ta nabor znanja pomagal pri razumevanju značilnosti korejskega jezika ter mogoče tudi pripomogel k razumevanju zgradbe osnovnih gradnikov korejske povedi.

POGLAVJE IX

Kratek pregled glavnih značilnosti skladnje korejskega jezika

1 Uvod

V tem poglavju si bomo ogledali glavne značilnosti skladnje v korejskem jeziku. Začeli bomo z zelo kratkim orisom posebnosti korejskega jezika, posebej še v primerjavi s slovenščino. Glasoslovje in morfologijo pokrivata poglavji VII in VIII, tako da se tod v obravnavo te tematike ne bomo ponovno spuščali. Poglavje predstavlja izhodišče za podrobnejšo obravnavo skladijskih pojavov na ravni gradnikov stavka in na ravni povedi v naslednjih poglavjih. Tako poglavje X podrobneje obravnava zgradbo diktuma, skratka tega, o čemer stavek ali poved govori. Poglavje XI je posvečeno modusu ter pokriva vsebine, povezane s časom, vidom in modalnostjo. Poglavje XII podrobneje obravnava večstavčno poved. Poglavje XIII o besedilnih členkih in nazadnje poglavje XIV o razvoju teme v besedilu prestopita meje povedi in nakažeta povezavo dogajanja v povedi s širšim kontekstom.

2 Oris skladijskih značilnosti korejskega jezika

V tem razdelku bomo na kratko povzeli glavne značilnosti skladnje korejskega jezika. Začnimo kar z besednim redom.

2.1 Osnovni besedni red je tkzv. SOV (osebek – predmet – glagol)

Besedni red v korejskem jeziku je relativno svoboden, z eno samo veliko omejitvijo – povedek mora vedno stati na koncu povedi. Enako kot v altajskih jezikih, japonščini in jezikih indijske podceline je osnovni besedni red v enostavni prehodni povedi:

osebek (*subjekt*) – predmet (*objekt*) – glagol (*verbum*), ali na kratko SOV.

V spodnjem zgledu (1) imamo še tretjega udeleženca v dejanju, prejemnika, ki v nevtralnem kontekstu pride za osebkom in pred predmetom. V zgledih (1) in (2) so sklonski členki, ki zaznamujejo posamezne stavčne člene, podčrtani, povedek pa je označen s krepkim tiskom.

- (1) 선생님의 학생에게 숙제를 내주셨다.

*Seon-saeng-nim-i hag-saeng-e-ge sug-je-leul nae-ju-syeoss-da.*OSEBEK (*i* 이) PREJEMNIK (*e-ge* 에게) PREDMET (*leul* 를) POVEDEK

Učitelj je učencem dal domačo nalogo.

Besedni red stavčnih členov razen povedka je, odvisno od konteksta, spremenljiv. Tu sta si korejščina in slovenščina do neke mere podobni.

- (2)a 학생에게 선생님의 숙제를 내주셨다.

Hag-saeng-e-ge seon-saeng-nim-i sug-je-leul nae-ju-syeoss-da.

Učitelj je učencem dal domačo nalogo.

- b 숙제를 선생님의 학생에게 내주셨다.

Sug-je-leul seon-saeng-nim-i hag-saeng-e-ge nae-ju-syeoss-da.

Domačo nalogo je učitelj dal učencem.

- c 숙제를 학생에게 선생님의 내주셨다.

Sug-je-leul hag-saeng-e-ge seon-saeng-nim-i nae-ju-syeoss-da.

Domačo nalogo je učencem dal učitelj.

Razlika je v tem, da je navkljub vsej spremenljivosti vrstnega reda drugih stavčnih členov mesto povedka v korejščini trdno vezano na konec povedi. Pomembno je tudi omeniti, da se brez konteksta, ki zahteva spremembo besednega reda, sprejemljivost povedi manjša, bolj kot je vršilec (v zgornjem zgledu učitelj) pomaknjen proti koncu povedi.

2.2 Modifikator vedno stoji pred modificiranim izrazom

Modifikatorji (*susigeo* 수식어) so vrsta stavčnih členov, ki opisujejo jedro in stojijo vedno pred izrazom, ki ga opisujejo, tj. pred jedrom. Zgled:

- (3)a 제 친구는 멋진 차를 샀어요.

Je chin-gu-neun meos-jin cha-leul sass-eo-yo.

Moj prijatelj je kupil lep avto.

- b 이 차는 아주 멋져요.

I cha-neun a-ju meos-jujeo-yo.

Ta avto je zelo lep.

V zgledih (3)a in (3)b je modifikator podčrtan, jedro pa je zaznamovano s krepkim tiskom. V korejščini sta elementa, ki imata vlogo modifikatorja, adnominalni modifikator (*gwanhyeonge* 관형어) in prislovno določilo (*busaeo* 부사어). V (3) so *je* 제 (moj), *i* 이 (ta), *meos-jin* 멋진 (biti lep) adnominalna določila, *a-ju* 아주 (zelo) pa je prislovno določilo.

2.3 Besedni red v vprašalnih stavkih se ne spreminja

Vprašalnost se tipično izraža z vprašalnimi končnicami *-(eu)l-kka* -(으)ㄴ까, *-(seu)b-ni-kka* -(스)ㄴ니까 in *-(neu)nya* -(느)냐, dodanimi na koncu povedi. Zgled:

(4)a 이 가방은 누구의 가방입니까?

I ga-bang-eun nu-gu-ui ga-bang-ib-ni-kka.

Čigava je ta torba?

b 이 가방은 철수의 가방입니다.

I ga-bang-eun cheol-su-ui ga-bang-ib-ni-da.

Ta torba je Cheolsujeva (db. 'od Cheolsuja').

Podčrtana vprašalnica *nu-gu-ui* 누구의 (čigav) in podčrtani odgovor *cheol-su-ui* 철수의 (Cheolsujev) stojita na istem mestu v obeh povedih, ki sta sicer v preostalih elementih identični.

2.4 Bogat repertoar členkov in končnic na vseh ravneh v stavku

Kot smo videli že v nekaj gornjih zgledih, ima korejščina bogat repertoar členkov, katerih skupna lastnost je, da signalizirajo odnos med zaznamovanim elementom in nekim drugim elementom, ali na ravni stavka oz. povedi ali pa na ravni besedila oz. celo konteksta sporočanja. Členki lahko zaznamujejo marsikaj: sklonski členki (*gyeokjosa* 격조사) zaznamujejo posamezne stavčne člene oz. njihov odnos s povedkom, besedilni členki (*bojosa* 보조사) pa zaznamujejo povezave določenega elementa v povedi z neposrednim, kot tudi s širšim kontekstom. Pregibalne končnice (*eomi* 어미) na koncu povedka signalizirajo govorečev odnos do povedanega (trditev, ugibanje ipd.) oz. do sogovorca (kaj je pravzaprav namen tega, kar govorec sogovorniku sporoča: npr. vprašanje, trditev, prošnja itd.).

2.5 Izredno bogat repertoar sredstev za izražanje spoštljivosti

Za razliko od slovenščine, ki je v tem pogledu dokaj skromna, korejščina razpolaga z bogatim repertoarjem sredstev za izražanje spoštljivosti. To je skupna poteza mnogih jezikov na pacifiškem robu Azije, od japonsčine do mnogih indonezijskih jezikov. Izražanje spoštljivost v korejščini je za razliko od slovenščine v veliki meri gramatikalizirano. Zgled:

(5)a 할머니가 친절하다.

Hal-meo-ni-ga chin-jeol-ha-da.

Babica je prijazna.

b 할머니께서 친절하십니다.

Hal-meo-ni-kke-seo chin-jeol-ha-si-da.

Babica je prijazna. (SPOŠTLJIVO)

V zgledu (5)a je uporabljena na spoštljivost nezaznamovana oblika končnice, ki se uporablja v pisnih besedilih. V (5)b pa spoštljivost izražata spoštljiva oblika imenovalniškega člena *kke-seo*께서 in končnica *-(eu)si*-(으)시- (oboje je podčrtano). Podrobneje to temo obravnava poglavje VI Izražanje spoštljivosti.

2.6 Pogosto izpuščanje tistih elementov stavka, ki so razvidni iz sobesedila oz. iz konteksta sporočanja

V tem pogledu se korejščina ne razlikuje tako zelo od slovenščine, vendar so možnosti izpuščanja v korejščini še večje. Zgled:

(6)a 선생님은 어디에 가십니까?

Seon-saeng-nim-eun eo-di-e ga-sib-ni-kka.

Kam greste, **gospod** učitelj?

b 어디 가십니까?

Eo-di ga-sib-ni-kka.

Kam greste? (db.) Grete kam?

Če je sogovorec jasno razviden iz konteksta, se podobno kot v slovenščini izraz, ki se nanaša nanj, lahko izpusti – (6)b. V gornjem zgledu pomembno vlogo igra spoštljivost, zaznamovana na povedku s *-sib-ni* -습니다. Na osnovi tega

pokazatelja ogovorjena oseba (učitelj), ki je višja po statusu, lahko takoj razume, da se vprašanje nanaša nanj/nanjo.

2.7 V korejščini nekatere slovnične kategorije ne obstajajo

Navkljub temu, da korejščina pozna slovnične kategorije časa, vida, naklona, spoštljivosti itd., slovničnih kategorij, kot so ŠTEVILO, SPOL in OSEBA, nima. To seveda ne pomeni, da v korejščini pomenov, ki jih izražajo te kategorije, v povedi ne moremo izraziti, ampak le, da izražanje teh pomenov ni obvezno. S podrobnostmi se bomo seznanili v sledečih poglavjih.

Najprej si oglejmo kategorijo slovničnega števila. Za razliko od slovenščine in drugih indoevropskih jezikov se v korejščini oblika pregibnih besednih vrst (glagolov, pridevnikov), kot tudi nepregibnih samostalnikov, ne spreminja glede na slovnično število (tipično 'ednina', 'množina' in npr. v slovenščini povrh še 'dvojina'). V korejščini razlikovanje med ednino in množino ni obvezno. Vendar navkljub temu korejščina tam, kjer to kontekst sporazumevanja zahteva, omogoča izražanje števila (npr. 'en sam' ali 'mnogo'). Množina se običajno izraža z morfemom *-deul* -들, v določenih primerih lahko tudi z *-ne* -네 ali v primeru vezave na osebne zaimke *-hui* -희, npr. *jeo-hui* 저희 (mi). Nadalje se lahko v določenih primerih izraža opisno s posebnimi morfemi, kot sta sino-korejski adnominal *je* 제 (諸) (več, mnogo), dodan izvornemu osebni zaimku kot nekakšna predpona, ali pa osebni zaimek *u-li* 우리 (moj, naš).

Kar se tiče slovničnega spola, se kot rečeno pregibne besedne vrste (glagol, pridevnik) glede na slovnični spol ne pregibajo. Prav tako samostalniki niso formalno zaznamovani glede na slovnični spol.

Ostane še kategorija osebe. Kot že rečeno, se pregibne besedne vrste v korejščini (glagol, pridevnik) ne pregibajo glede na kategorijo osebe. Za katero osebo gre, je v večini primerov možno učinkovito razbrati iz konteksta. Vendar so primeri, ko kategorija osebe vpliva na vrsto končnic, ki se lahko nahajajo v povedku. Tu gre predvsem za končnice, ki izražajo povabilo, predlog sogovorniku za skupno delovanje. Gre skratka za specifičen odnos med govornikom in sogovornikom ali pa za odsotnost takega odnosa, kot je prikazano v spodnjem zgledu (7). V zgled se predpostavlja, da Cheolsu in prijatelj v (7)a ter Cheolsu v (7)b niso neposredno ogovorjeni. Ker gre za neformalen pogovor, se v zgledih sklonski členek *ga* 가 in sklonski členek *eul* 을 lahko tudi izpustita, kar je nakazano z oglatimi oklepaji '[]'.

- (7)a {우리[가]/*철수와 친구[가]} 밥을 먹자!
 {*U-li-[ga]/*Cheol-su-wa chin-gu--[ga]*} *bab-eul meog-ja.*
 {Midve / *Cheolsu in prijatelj,} jejva! (*: slovnično nesprejemljiva varianta)
- b {*내가/네가/*철수가} 밥[을] 먹어라!
 {**Nae-gal/Ne-gal/*Cheol-su-ga*} *bab-[eul] meog-eo-la!*
 {*Jaz/Ti/*Cheolsu,} jej! (*: slovnično nesprejemljiva varianta)

Povabilo k skupnemu delovanju je smiselno samo v prvi osebi inkluзивne množine – (7)a, neposredni ukaz pa v drugi osebi – (7)b.

3 Osnovna zgradba povedi v korejščini

V tem razdelku si bomo poglobljeje ogledali osnovno zgradbo stavka oz. povedi, v razdelku 4 pa bomo nekoliko podrobneje predstavili posamezne gradnike, ki stavek ali poved sestavljajo. Večstavčne povedi bomo obravnavali v poglavju XII Večstavčna poved.

3.1 Dve plati povedi – diktum in modus

Kot smo spoznali v poglavju I Priprava: temeljni pojmi, povezani z jezikom (razdelka 1.3 in 1.4), se pomeni v jeziku delijo na dve veliki skupini: na pomene, povezane s poljem dogajanja (informativna funkcija jezika), in na pomene, povezane z odnosom med udeleženci sporočanja (interakcijska funkcija). Podobno je švicarski jezikoslovec Charles Bally (1865–1947), mdr. tudi Saussurjev učenec, že pred okoli stotimi leti razlikovanje med PROPOZICIJO (trditvijo, *myeongje* 명제 命題) in MODALNOSTJO (*yangtae* 양태 樣態), ki prihaja iz tradicionalne filozofije in je pri nekaterih avtorjih v uporabi tudi v jezikoslovju, posplošil in pokazal, da stavek oz. poved sestavljajo prvine, ki pripadajo dvema vrstama pomenov, DIKTUMU in MODUSU. Enostavno rečeno:

DIKTUM je del povedi s pomeni, ki so usmerjeni na samo dogajanje v zunajjezikovnem svetu. Nanaša se na to, kaj je povedano, o čem govori govorec (kdo – kaj – kje – kako ...), skratka, prekriva se, kot že povedano, z informacijsko funkcijo jezika.

MODUS pa je del povedi s pomeni, ki so usmerjeni predvsem k sogovorniku. Nanaša se to, kako govorec gleda na to, o čemer govori (npr. ali gre za ugibanje,

zatrjevanje), kako to predstavi sogovorniku (trditev, zahteva, prošnja), kot tudi, kak odnos vzpostavlja s sogovornikom (spoštljivost). Skratka, modus se delno prekriva z interakcijsko funkcijo jezika (glej poglavje I, razdelek 1.)

V korejščini se obe skupini pomenov, povezanih z diktumom in modusom, zelo jasno odražata tudi v temeljni stavčni zgradbi:

(8)a 곧 비가 오겠어요.

[곧 비가 오-] [-겠 어 요]

God bi-ga o- gess-eo-yo.

kmalu dež-GA pride--UGIBANJE-SPOŠT.

← - DIKTUM - → ← - MODUS - →

Verjetno bo kmalu deževalo.

b 그는 우산을 가져 갔을 것이다.

[그는 우산을 가져 가] [-았을 것이 다]

Geu-neun u-san-eul ga-jeo ga -ass-eul geos-i-da.

on-NEUN dežnik- EUL vzeti iti- PRETEKL.-UGIBANJE-SPOŠT.

← - DIKTUM - → ← - MODUS - →

(db.) On si je verjetno izvolil vzeti dežnik.

Vidimo, da se deli stavka, ki pripadajo modusu, pojavljajo na koncu stavka, za povedkovo osnovo. Meja med diktumom in modusom se nahaja nekje med povedkovo osnovo in končnicami, ki izražajo čas in vid. Tipično za aglutinacijski jezik, kakršna je tudi korejščina, se deli modusa kot končnice po točno določenem vrstnem redu izražajo za osnovo povedka.

Deli modusa pa se lahko kot povedni prislovi pojavijo tudi na začetku stavka oz. povedi, kot npr. v zgledih (9)a in (9)b.

(9)a 마치 꿈을 꾸고 있는 것 같다.

Ma-chi kkum-eul kku-go iss-neun geos gat-da.

Videti je, prav kot da sanja.

b 아마 그저께쯤 왔을 거예요.

A-ma geu-jeo-kke-jjeum wass-eul geo-ye-yo.

Verjetno je prišel nekje predvčerajšnjim.

Zgleda (8)a in b torej kažeta, da se elementi, povezani z modusom, primarno pojavljajo na koncu povedi, vendar pa se tako kot v zgledih (9)a in b povedni

prislovi, ki modificirajo celotno poved, pojavijo tudi na začetku povedi. Tako imamo v zgledih (9) pravo oklepajsko strukturo: prislovno določilo, ki je izraženo kot povedni prislov (*munjang busa* 문장 부사), na začetku stavka oz. povedi nakaže, kakšen bo naklon povedi, npr. primerjava v (9)a in ugibanje v (9)b, naklonske pripone na koncu povedi pa nakazani naklon še potrdijo in tudi nakažejo, do kod dani naklon sega. Skratka, na začetku odprtje oklepaja in na koncu zaklepaj. Podrobneje bomo zgradbo povedi obravnavali v naslednjih poglavjih, X in XI, ki govorita o zgradbi diktuma in modusa, ter XII, ki govori o večstavčnih povedih.

3.2 Osnovni tipi stavkov oz. povedi

Formalni minimum za neokrnjen stavek oz. enostavno poved je, da vsebuje osebek⁴⁶ in povedek. Tukaj bomo enostavno poved definirali kot poved, ki vsebuje najmanj povedek (*seosureo* 서술어) in osebek (*jueo* 주어), vendar glede na vrsto povedka lahko ta poleg osebka zahteva tudi predmet (*mokjeogeo* 목적어), dopolnilo (*bochungeo* 보충어) in v nekaterih primerih tudi obvezno prislovno določilo (*pilsu busaeo* 필수 부사어). Poleg stavčnih členov, ki jih zahteva povedek, lahko stavek vsebuje tudi stavčne člene, ki niso obvezni in zgolj izražajo dodatne informacije – to so adnominalni modifikatorji (*gwanhyeongeo* 관형어) in prislovna določila (*busaeo* 부사어).

Glede na vrsto povedka ločimo tri osnovne tipe stavkov (*gibon munhyeong* 기본 문형), tako kot to prikazuje tabela 1 na naslednji strani.

Tip I so stavki, ki izražajo dogajanje. Tip II so stavki, ki izražajo neko stanje ali prehod v neko stanje. Tip III pa so stavki, ki izražajo pripadanje ali nepripadanje neki skupini, kategoriji itd.

Dejansko pa je upovedovanje zelo kompleksen pojav, ki ga delitev na osnovne tipe povedi glede na vrsto povedka ne more zajeti v njegovi popolnosti.

46 Tukaj se moramo zavedati, da pojem osebka uporabljamo v bolj intuitivnem smislu. V indoevropskih jezikih je namreč osebek definiran s pojavi ujemanja s povedkom v kategorijah, kot so 'oseba', 'števílo', 'spol'. V korejščini se samostalniki ne pregibajo, glagoli pa sicer se pregibajo, vendar na kategorije, ki večinoma ne sprožajo pojavov ujemanja, zato je osebek dosti težje določiti. Podrobneje o tem v razdelku 4.1 ter v poglavju X, razdelek 2.3.

TABELA 1: Osnovni tipi stavkov v korejskem jeziku glede na vrsto povedka

Tip	Osnovni stavek	Zgledi
I	Neprehodni povedek: X nekaj počne, stori	철수가 잔다. <i>Cheol-su-ga jan-da.</i> Cheolsu spi.
	Prehodni povedek: X nekaj dela z Y	철수가 책을 읽는다. <i>Cheol-su-ga caek-eul ilg-neun-da.</i> Cheolsu bere knjigo.
II	Povedek se nanaša na stanje: X je v nekem stanju	산이 푸르다. <i>San-i pu-leu-da.</i> Gora je zelena.
III	Povedek se nanaša na pripadanje: X je Y	그는 한국 사람이다. <i>Geu-neun han-gug sa-lam-i-da.</i> On je Korejec.

4 Gradniki stavka v korejščini – stavčni členi

Kot je bilo povedano že v predhodnem razdelku 3, se tako kot v drugih jezikih tudi v korejščini poved deli na stavčne člene (*munjang seongbun* 문장 성분). Stavčni členi so definirani glede na funkcijo, ki jo opravljajo v stavku oz. povedi. Glede na to, ali je določena besedna zveza obvezna za realizacijo slovnično pravilne povedi, stavčne člene delimo na glavne (*juseongbun* 주성분), pomožne (*busok seongbun* 부속 성분) in neodvisne stavčne člene (*dongnib seongbun* 독립 성분). Glavni stavčni členi so osebek (*jueo* 주어), povedek (*seosureo* 서술어), predmet (*mokjeogeo* 목적어), dopolnilo (*bochungeo* 보충어). Pomožni stavčni členi so razna prislovna določila (*busaero* 부사어), npr. kraja, časa ipd., neodvisni stavčni členi (*dongnibeo* 독립어) pa mdr. tudi povedni prislovi in medmeti. V tem razdelku bomo na kratko predstavili glavne stavčne člene, pomožni in neodvisni stavčni členi pa bodo obravnavani v poglavjih X, XI in XII.

4.1 Osebek

Osebek (*jueo* 주어 主語) je tipično **samostalniška beseda**, ali splošneje, **samostalniška zveza**⁴⁷, zaznamuje pa ga sklonski členek *i/ga* 이/가 oz. njegova spoštljiva

47 Podrobneje o samostalniški zvezi govorita razdelek 4.5 v tem poglavju in razdelek 4.2.1 v poglavju X. V shematičnem prikazu odnosov med stavčnimi elementi samostalniško zvezo okrajšamo kot NP (iz ang. *noun phrase*).

oblika, *kke-seo*께서. Besedilni členki, najbolj tipična sta *eun/neun* 은/는 (tema/kontrast) in *do* 도 (dodajanje/aditivnost – ‘tudi’), se prav tako lahko pojavijo ob osebkju. V tem primeru lahko rečemo, da besedilni členek ob osebkju ‘skrije’ ustrezni sklonski členek, ki primarno zaznamuje osebek. Skratka, besedilni členki sicer lahko stojijo ob osebkju, vendar ga primarno ne zaznamujejo. Npr. členek *eun/neun* 은/는 zaznamuje tematizirani element oz. kontrastirani element v stavku, in to ne samo osebek, ampak tudi predmet ipd. Po drugi strani pa je osebek kot osrednji stavčni element zelo pogosto prikazan tudi kot tema, skratka kot entiteta, o kateri teče beseda. Osebek lahko, če to dovoljuje kontekst, tudi izpustimo. Več o tem v poglavju XIII, ki govori o besedilnih členkih.

Kot osebek lahko nastopi tudi nominalizirani glagol ali pa nominalizirana glagolska zveza. Prav tako kot v prvem primeru tak osebek zaznamuje ustrezni sklonski členek.

Možne oblike izražanja osebkja še povzemimo takole: osebek je lahko vsaka samostalniška zveza s polnopomenskim jedrom, ki jo spremlja ustrezni sklonski členek. Za ilustracijo še nekaj zgledov, označenih s krepkim tiskom:

- (10)a **그 사람은 교사이다.**
Geu sa-lam-eun gyo-sa-i-da.
Tista oseba je učitelj.
- b **하늘이 푸르다.**
Ha-neul-i pu-leu-da.
Nebo je modro.
- c **자동차가 잘 달린다.**
Ja-dong-cha-ga jal dal-lin-da.
Avto dobro gre.

Kot že rečeno, o osebkju je podrobneje razloženo v poglavju X, razdelek 2.3.

4.2 Povedek

Povedek (*seosureo* 서술어 敍述語) je eden izmed osrednjih stavčnih členov. Povedek je lahko izražen kot glagol, pridevnik ali kot samostalniški povedek, ki ga sestavljata samostalniška zveza in kopula *i-da* 이다. O slovnični naravi kopule se sicer mnenja razhajajo, nekateri jo obravnavajo tudi kot pridevnik ali glagol, ker se tako kot povedne besede lahko pregiba s pomočjo končnic. Kot je bilo povedano

že v poglavju VIII o morfologiji, bomo *i-da* 이다 tod obravnavali kot posebno vrsto pregibnih besed, kopulo.

Za razliko od drugih stavčnih členov povedek vedno stoji na koncu povedi in izraža dejanje ali stanje. Sledi nekaj zgledov z različnimi tipi povedka:

(11)a 철수가 놀아요.

Cheol-su-ga nol-a-yo.

Cheolsu **se igra**. (glagol)

b 산이 푸르다.

San-i pu-leu-da.

Gora **je zelena**. (pridevnik)

c 존은 미국 사람이다.

Jon-eun mi-gug sa-lam-i-da.

John **je Američan**. (samostalniška beseda + kopula)

Povedek tipa 'samostalniška beseda + kopula' lahko razširimo tako, da samostalniško besedo zamenjamo z elementom, ki se v stavku obnaša enako kot samostalniška beseda, tj. s samostalniško besedno zvezo. Kopulo lahko dodamo samostalniškim besedam, kot tudi nominaliziranim glagolom, nominaliziranim glagolskim zvezam in nominaliziranim stavkom. Podrobneje se bomo s tem seznanili v poglavju XII, ki govori o večstavčni povedi.

Za konec še kratka ilustracija kompleksnosti povedka, ki je tabela 1 ne zajema. Povedek je lahko tudi sestavljen, tipičen primer tega pa je povedek, ki ga sestavljata glavna povedna beseda (*bonyongeon* 본용언) in pomožna povedna beseda (*bojo yongeon* 보조 용언), kot v zgledu (12) spodaj:

(12)a 담배를 피우지 말아요.

Dam-bae-leul pi-u-ji mal-a-yo.

Ne kaditi, prosim. (db.) Ne žgati cigaret, prosim.

b 친구가 보고 싶어요.

Chin-gu-ga bo-go sip-eo-yo.

Pogrešam prijatelja/ico.

c 한국에 가 본 적이 있으세요?

Han-gug-e ga bon jeog-i iss-eu-se-yo?

Ste kdaj šli v Korejo?

Glavni glagol v povedku nakaže, za kakšno dejanje gre, pomožni glagol pa dodaja naklonske pomene, npr. v zgledu (12)a prepoved, v zgledu (12)b želelnost, v zgledu (12)c vprašalnost itd.

4.3 Predmet

4.3.1 Kaj vse je lahko predmet

Predmet (*mokjeogeo* 목적어) je stavčni člen, ki ga zaznamuje predmetni sklonski členek *eul/leul* 을/를, in se pojavi v povedih ali stavkih, kjer je povedek prehodni glagol (*tadongsa* 타동사). Predmet se v stavku tipično pojavlja pred glagolskim povedkom in je lahko udejanjen kot samostalniška beseda, kot nominalizirani stavek ali pa besedna zveza, ki se obnaša kot samostalniki (na kratko – nominalizirani element). Sledi nekaj zgledov za predmet (v zgledih podčrtan) v stavku.

(i) Samostalniška beseda + sklonski členek

- (13) 아기가 우유를 마셔요.
A-gi-ga u-yu-leul ma-syeo-yo.
 Dojenček pije mleko.

(ii) Razne vrste samostalniških zvez (*myeongsagu* 명사구) + sklonski členek – s samostalniki

- (14)a 영희는 한국 영화를 좋아해요.
Yeong-hui-neun han-gug yeong-hwa-leul joh-a-hae-yo.
 Yeonghui ima rada korejske filme.
 b 영희는 언니의 치마를 입었어요.
Yeong-hui-neun eon-ni-ui chi-ma-leul ib-eoss-eo-yo.
 Yeonghui je oblekla sestrino krilo.

(iii) Adnominalni odvisnik (adnominal) + samostalniki + sklonski členek

- (15) 요즘에 현 책을 많이 사는 편이에요.
Yo-jeum-e heon chaeg-eul manh-i sa-neun pyeon-i-e-yo.
 Zadnje čase večinoma kupujem rabljene knjige.

(iv) Adnominalni odvisnik (stavek + adnominalne končnice) + samostalnik + sklonski členek

(16) 학교에 가는 길에 키가 큰 학생을 봤어요.

Hag-gyo-e ga-neun gil-e ki-ga keun hag-saeng-eul bwass-eo-yo.

Na poti v šolo sem videla študenta/-tko visoke postave.

(v) Samostalniški stavek (*myeongsajeol* 명사절) + sklonski členek (glej poglavje XII, razdelek 2.1)

(17) 저는 그가 친절한 사람임을 알아요.

Jeo-neun geu-ga chin-jeol-han sa-lam-im-eul al-a-yo.

Vem, da je on prijazen.

4.3.2 Izpuščanje predmetnega sklonskega členka

V pogovorni korejščini se členek, ki zaznamuje predmet, pogosto (kjer to dopušča kontekst) izpušča. V takšnih primerih predmet izgubi možnost premikanja v povedi; mora se pojaviti na tipičnem mestu predmeta, ki je za osebkom in pred povedkom.

(18) 존은 한국어[Ø = 을/를] 잘 해요.

Jon-eun han-gug-eo-[Ø = eul/leul] jal hae-yo.

John dobro govori korejsko.

Členek je izpuščen tudi, ko je predmet udejanjen kot téma in zaznamovan z **besedilnimi členki**, npr. *eun/neun* 은/는 (tema/kontrast), *do* 도 (aditivnost), *man* 만 (restrikcija) itd., ki lahko 'skrijejo' tudi predmetni sklonski členek *eul/leul* 을/를. V nekaterih primerih pa lahko tudi stojijo ob njem. Najprej zgled za *eun/neun* 은/는:

(19) 김치는 아직 못 먹어요.

Gim-chi-neun a-jig mos meog-eo-yo.

Kimčija še ne morem jesti (implicirano: lahko pa druge korejske jedi).

V (19) členek *neun* 는 zaznamuje tematizirani oz. kontrastirani predmet. In še zgled za besedilni členek *do* 도 (dodajanje/aditivnost – 'tudi' ...):

- (20) 그 아이는 말[Ø = 을]도 잘해요.
Geu a-i-neun mal-[Ø = eul]-do jal-hae-yo.
 Tisti otrok tudi dobro govori.

Nasprotno pa se besedilni členek *man* 만 (omejitev oz. restrikcija – *samo, ko-maj* ...) lahko v zelo redkih primerih pojavi tudi skupaj z *eul/leul* 을/를. Zanimivo je, da se členek *man* 만 veže na predmet tesneje kot pa členek *eul/leul* 을/를. Videti je, da členek *eul/leul* 을/를 pogosteje ostane izražen v bolj formalnih registrih govora (prim. zgled (21)a, b, c).

- (21)a 당신만을 사랑합니다.
Dang-sin-man-eul sa-lang-hab-ni-da.
Samo tebe ljubim.
- b 당신을 사랑해요.
Dang-sin-eul sa-lang-hae-yo.
Tebe ljubim.
- c 당신만 사랑해요.
Dang-sin-man sa-lang-hae-yo.
Samo tebe ljubim.

4.3.3 Kraj dogajanja ali smer gibanja in predmetni skloni členek

Izrazi, ki se nanašajo na kraj dogajanja ali smer gibanja, se v kontekstih, kjer jih je treba poudariti, zaznamujejo s predmetnim členkom *eul/leul* 을/를. Tipičen primer je vprašalnica 'kam' (*eo-dil* 어딜). Ta vprašalnica nastane s krčenjem polne oblike *eo-di + leul* 어디 + 를 (*kje + predmetni členek*). Zgled:

- (22) 지금 어딜 가요?
Ji-geum eo-dil ga-yo?
 Kam greš zdaj?

4.4 Obvezni argumenti ter dopolnila pri glagolih nastajanja in pridevnikih zanikanja

Osrednja stavčna člena, ki se vežeta na povedek, sta osebek in predmet. Preostanim stavčnim členom, ki se vežejo na povedek, bomo rekli dopolnila (*bochungeo* 보충어). Prejemnik pri glagolih dajanja in prejemanja je npr. dopolnilo. Tod bomo

na kratko omenili kot značilnost korejskega jezika samo obvezna dopolnila pri glagolih nastajanja, kot je *doe-da* 되다 (postati), in pridevnikih zanikanja, npr. *a-ni-da* 아니다. Samo v tem primeru je korejski termin za dopolnilo *boeo* 보어. Dopolnilo se v stavku veže z dopolnilnim sklonskim členkom *i/ga* 이/가.

(23)a 물이 얼음이 되었어요.

Mul-i eol-eum-i deo-eoss-eo-yo.

Voda se je spremenila v led.

b 그는 선생님이 아니에요.

Geu-neun seon-saeng-nim-i a-ni-e-yo.

On ni učitelj.

c 그분은 결국 대통령이 되었어요.

Geu-bun-eun gyeol-gug dae-tong-lyeong-i doe-eoss-eo-yo.

Konec koncev je postal predsednik.

d 벌써 여름이 된 것 같아요.

Beol-sseo yeo-leum-i doen geos gat-a-yo.

Videti je, kot da je že postalo (prišlo) poletje.

e 나는 천사가 아니에요.

Na-neun cheon-sa-ga a-ni-e-yo.

Jaz nisem angel.

V zgledu (23)e besedilni členek *neun* 는 implicira kontrast: ‘ne angel, ampak nekaj drugega (nekaj manj)’. Pomembno si je zapomniti tudi, da v vseh gornjih primerih dopolnilo spremlja tudi osebek, ki je označen s sklonskim členkom *i/ga* 이/가 ali pa z besedilnim (tematskim) členkom *eun/neun* 은/는, ki ‘skriva’ *i/ga* 이/가 v osebku.

4.5 Pomožni elementi – modifikatorji

Pomembno sredstvo, s katerim lahko še dodatno obogatimo izrazno moč jezika, so pomožni elementi (*busok seongbun* 부속 성분), ki so po svoji funkciji modifikatorji.⁴⁸

Imamo dva glavna tipa modifikatorjev, in sicer (i) adnominalne modifikatorje (*gwanhyeonge* 관형어), ki modificirajo samostalniške besede oz. širše,

⁴⁸ V *Korean Grammar for International Learners* se uporablja termin modifikacijski stavčni člen (*susik seongbun* 수식 성분).

samostalniške zveze, in (ii) prislovna določila (*busaeo* 부사어). Pri prislovnih določilih ločimo dve osnovni vrsti: (i) taka, ki modificirajo stavčne člene v stavku, in (ii) povedna prislovna določila, ki modificirajo celo poved ali stavek.

Nekaj zgledov za posamezne vrste modifikatorjev (v zgledih podčrtano):

- (24)a 백화점에서 예쁜 옷을 샀어요.
Baeg-hwa-jeom-e-seo ye-ppeun os-eul sass-eo-yo.
 V veleblagovnici sem kupil lepa oblačila.
- b 저기 가는 분이 김 선생님이에요.
Jeo-gi ga-neun bun-i Gim seon-saeng-nim-i-e-yo.
 Oseba, ki gre tam, je učitelj Kim.
- c 물을 많이 마셨어요.
Mul-eul manh-i ma-syeoss-eo-yo.
 Popil/Pil sem veliko vode.
- d 진짜로 그는 머리가 좋은 사람이에요.
Jin-jja-lo geu-neun meo-li-ga joh-eun sa-lam-i-e-yo.
Resnično / prav zares, on je bister človek. [prislov modificira poved]

Modifikatorje obeh vrst podrobneje obravnavata poglavji X in XII.

5 Ob koncu poglavja IX

V tem poglavju smo nekako s ptičje perspektive pregledali glavne skladenjske značilnosti korejskega jezika, vključno z osnovno zgradbo stavka. Iz obravnave so bili izpuščeni neodvisni elementi v povedi (medmeti ipd.), vezava stavkov znotraj povedi in vezava povedi, skratka vsebine, ki so deležne večje pozornosti v naslednjih poglavjih.

POGLAVJE X

Zgradba diktuma – povedek, argumenti in dopolnila

1 Uvod

Spomnimo se – poved je sestavljena iz dveh delov – iz DIKTUMA in MODUSA. Diktum se nanaša na dogajanje ali stanje v zunajjezikovni stvarnosti, modus pa na govorčev pogled na to dogajanje (subjektivnost) in na govorčev odnos do sogovorca (vprašalnost, velebnost, spoštljivost itd.). V nadaljevanju si bomo podrobneje ogledali, kako je zgrajen diktum. Začeli bomo s kratko predstavitvijo odnosa med stavčnimi členi oz. dopolnili in povedkom z vidika udeleženskih vlog. Nato si bomo ogledali VEZAVO dopolnil oz. udeleženskih vlog in drugih morebitnih prvin na povedek. Nadaljevali bomo s strukturo samega povedka, kako je dogajanje ali stanje, ki ga izraža povedek, dejansko prikazano – to je področje, ki ga pokriva slovnična kategorija NAČIN, ki v primeru korejskega jezika zaobsega TVORNOST, TRPNOST, SPONTANOST in KAVZATIVNOST. Nazadnje bo obravnavana tudi zgradba argumentov in dopolnil.

2 Vezava na povedek

2.1 Povedek in udeleženske vloge

Z vidika vsebinske povezave s povedkom, ki, kot smo videli, lahko izraža neko dogajanje ali stanje, lahko glavne stavčne člene razumemo, kot da se nanašajo na udeležence v dogajanju, kjer ima (igra) vsak udeleženec svojo vlogo. Kot osnovo tega pogleda si lahko predstavljamo 'gledališko' metaforo: na stavek gledamo, kot da bi slikal dogajanje na odru (povedek) z igralci (ti imajo kakor v predstavi vsak svojo udeležensko vlogo) in kulisami (druge prvine, ki se vežejo na povedek in se nanašajo na okoliščine dogajanja). Tak pogled na zgradbo stavka je med prvimi sistematično uvedel Tesnière (2015: 97–98).⁴⁹

V stavku so pomensko osrednji stavčni členi obvezni (vendar se zlasti v pogovornem jeziku glede na razvidnost iz konteksta lahko tudi izpuščajo). Te člene

⁴⁹ Lucien Tesnière (1893–1954), francoski jezikoslovec, slavist, ki je v začetku dvajsetih let prejšnjega stoletja deloval tudi na Univerzi v Ljubljani.

je Tesnière poimenoval **aktanti** (db. igralci); vsak od njih ima v dogajanju, ki ga opisuje povedek stavka, neko **udeležensko vlogo**.

Udeleženske vloge, s katerimi lahko opišemo povedke v korejščini, so: VRŠILEC DEJANJA, NOSILEC STANJA, PREDMET DEJANJA in PREJEMNIK.

Vršilec dejanja, ali na kratko VRŠILEC, je tista entiteta, ki igra v dejanju osrednjo vlogo, brez nje dejanja, ki ga opisuje povedek, ne bi bilo. Vršilca dejanja kajpak najdemo v situacijah, ki jih opisujejo glagoli dogajanja.

Nosilec stanja, ali na kratko NOSILEC, je osrednja entiteta, ki je v nekem stanju, ki ga opisuje pridevnik ali splošneje neki glagol stanja.

Podobno je predmet dejanja, ali na kratko PREDMET, pri prehodnih dejanjih tista entiteta, na katero glagolsko dejanje najbolj vpliva.

In nazadnje, pri bolj kompleksnih prehodnih dejanjih je PREJEMNIK tista entiteta, ki je sicer tudi vpletena v glagolsko dejanje, ampak za razliko od predmeta glagolsko dejanje nanjo vpliva bolj posredno.

Tudi za korejščino velja, da ima vsak tip povedka (torej glagol, pridevnik in samostalniški povedek s kopulo) specifične udeležence, aktante, ki jih zaznamujejo specifični skloni členki.

Sledi nekaj zgledov stavkov/povedi s pomensko osrednjimi stavčnimi členi, tj. Tesnièrevimi aktanti, in njihovimi udeleženskimi vlogami:

TABELA 1: Osrednji stavčni členi, aktanti po Tesnièreu

ZGLEDI	Udeleženske vloge in pripadajoči skloni členki
철수가 잔다. <i>Cheol-su-ga jan-da.</i> Cheolsu spi.	X <i>i/ga</i> 이/가: nosilec stanja
철수가 책을 읽는다. <i>Cheol-su-ga chaeg-eul ilg-neun-da.</i> Cheolsu bere knjigo.	X <i>i/ga</i> 이/가: vršilec dejanja Y <i>eul/leul</i> 을/를: predmet dejanja
어머니가 아이에게 사탕을 주셨다. <i>Eo-meo-ni-ga a-i-e-ge sa-tang-eul ju-syeoss-da.</i> Mama je dala otroku bonbon.	X <i>i/ga</i> 이/가: vršilec dejanja Y <i>ege</i> 에게: prejemnik Z <i>eul/leul</i> 을/를: predmet dejanja

Iz gornjih zgledov vidimo, da vršilca dejanja oz. nosilca stanja v stavku zaznamuje skloni členek *i/ga* 이/가. Korejski jezik torej tretira vršilca dejanja in nosilca stanja enako in ju v nevtralnem prikazu dogajanja zaznamuje z istim

sklonskim členkom. Nadalje predmet dejanja zaznamuje sklonski členek *eull/leul* 을/를, prejemnika pa sklonski členek *e-ge* 에게. Pozneje bomo spoznali tudi, da sklonski členek *eull/leul* 을/를 lahko zaznamuje razne vrste 'predmetov dejanja' in sklonski členek *e-ge* 에게 razne vrste 'soudeležencev v dejanju'.

Odvisno od povedka imamo poleg tukaj omenjenih treh udeleženskih vlog tudi še druge osrednje udeleženske vloge. Z njimi se bomo seznanjali sproti, kot jih bomo srečevali.

Poleg obveznih osrednjih udeleženskih vlog imamo tudi pomensko bolj stranske, neobvezne udeleženske vloge, ki jih je Tesnière poimenoval cirkumstanti, to so udeleženske vloge, ki se nanašajo na okoliščine, tj. na čas in kraj dogajanja, na sredstvo, orodje, uporabljeno v danem dogajanju, ipd. Sledi še nekaj zgledov.

TABELA 2: Pomožni stavčni členi, cirkumstanti po Tesnièreu

ZGLEDI	Udeleženske vloge in pripadajoči sklonski členki
<p>철수가 백화점에서 옷을 샀다. <i>Cheol-su-ga baeg-hwa-jeom-e-seo os-eul sass-da.</i> Cheolsu je v veleblagovnici kupil lepa oblačila.</p>	<i>e-seo</i> 에서: kraj dogajanja
<p>철수가 백화점에서 영희를 만났다. <i>Cheol-su-ga baeg-hwa-jeom-e-seo Yeonghui-leul man-nass-da.</i> Cheolsu je v veleblagovnici srečal Yeonghui.</p>	<i>e-seo</i> 에서: kraj dogajanja
<p>형은 공장에서 일하고 있다. <i>Hyeong-eun gong-jang-e-seo il-ha-go iss-da.</i> Moj brat dela v tovarni.</p>	<i>e-seo</i> 에서: kraj dogajanja
<p>한국에 친구가 있다. <i>Han-gug-e chin-gu-ga iss-da.</i> V Koreji imam (se nahaja) prijatelja.</p>	<i>e</i> 예: kraj nahajanja
<p>세시에 일어났다. <i>Se-si-e il-eo-nass-da.</i> Vstal sem ob treh.</p>	<i>e</i> 예: čas dogajanja
<p>동생은 대학교에 다닌다. <i>Dong-saeng-eun dae-bag-gyo-e da-nin-da.</i> Mlajši brat/sestra hodi <u>na</u> univerzo.</p>	<i>e</i> 예: cilj gibanja

Cirkumstante zaznamujejo enaki sklonski členki ne glede na povedek, na katerega se vežejo. KRAJ NAHAJANJA zaznamuje sklonski členek *e* 예, KRAJ DOGAJANJA *e-seo* 에서, CILJ GIBANJA *e* 에 in ČAS DOGAJANJA *e* 에. Vidimo, da je raznih vrst cirkumstantov več, kot pa je sklonskih členkov, ki jih zaznamujejo. Zlasti členek *e* 에 je zelo večpomenski.⁵⁰

2.2 Vezava stavčnih členov – udeleženskih vlog – na povedek

Obvezne udeleženske vloge (Tesnièreve aktante) in neobvezne udeleženske vloge (Tesnièreve cirkumstante) sodobno jezikoslovje imenuje nekoliko drugače. Za obvezne udeleženske vloge po analogiji z logiko prevladuje termin ARGUMENT (*nonhang* 논항 論項), za neobvezne udeleženske vloge pa termin DOPOLNILO (*bochungeo* 보충어). To terminologijo bomo v nadaljevanju uporabljali tudi tod. V predhodnem razdelku smo že spoznali, da se na različne vrste povedkov vežejo različne obvezne udeleženske vloge, argumenti. Npr. pridevnik *pu-leu-da* 푸르다 (biti modre barve):

- (1) 하늘이 푸르다.
Ha-neul-i pu-leu-da.
 Nebo je modro.

In še dva zgleda za neprehodni (2)a in prehodni glagol (2)b dogajanja:

- (2)a 자동차가 잘 달린다.
Ja-dong-cha-ga jal dal-lin-da.
 Avto dobro gre.
- b 철수가 책을 읽는다.
Cheol-su-ga chaeg-eul ilg-neun-da.
 Cheolsu bere knjigo.

Poleg glagolskih in pridevniških povedkov, ki pokrivajo bolj ali manj to, kar glagoli in pridevniki v slovenščini, imamo še samostalniške povedke, ki sestojijo iz samostalniške fraze, najpogosteje kar samostalniške besede, in iz kopule *i-da* 이다. Zgled:

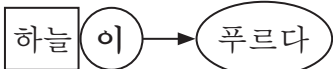
50 Primerjaj s Kim in Choi (2004: 886) ter Kittilä in dr. (2011: 8).

- (3) 그 사람이 교사이다.
Geu sa-lam-i gyo-sa-i-da.
 Tista oseba je učitelj.

Zgleda (1)–(3) si oglejmo sedaj z vidika vezave udeleženskih vlog na povedek. Katere stavčne prvine in kako se vežejo na povedek. Pri povedih ali stavkih, kjer je povedek pridevnik, je prvina, ki se veže na povedek, NOSILEC STANJA. V zgledu (1') je to *ha-neul* 하늘 (nebo). Pridevnik pove, v kakšnem stanju je nosilec: *nebo je modro*:

- (1') 하늘이 푸르다.
Ha-neul-i pu-leu-da.
 nebo -i modro-je

Ali shematično:

- (1'') Nebo je modro.

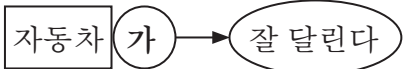
V zgledu (1'') in naslednjih shematičnih prikazih vezave udeleženskih vlog na povedek puščice nakazujejo vezavo. Iz zgleda (1') tudi sledi, da se nosilec stanja na pridevnik veže s sklonskim členkom *i/ga* 이/가.

Za razliko od pridevnikov, ki – kot pove že ime – opisujejo neko mirujoče stanje, glagoli dogajanja opisujejo dinamične situacije, skratka neko dogajanje. Glagole delimo (i) na neprehodne glagole, ki zahtevajo samo VRŠILCA DEJANJA, in (ii) na prehodne glagole, ki zahtevajo tako vršilca kot tudi PREDMET DEJANJA.

Na povedek, ki je neprehodni glagol, se VRŠILEC DEJANJA zopet veže preko sklonskega členka *i/ga* 이/가, podobno kot nosilec stanja pri pridevnikih.

- (2)a' 자동차가 잘 달린다.
Ja-dong-cha-ga jal dal-lin-da.
 Avto dobro gre.

Ali shematično:

- (2)a'' Avto dobro gre

V povedi s prehodnim glagolom je poleg VRŠILCA DEJANJA še PREDMET DEJANJA, kot v naslednjem zgledu.

(2)b' 철수가 책을 읽는다.

Cheol-su-ga chaeg-eul ilg-neun-da.

Cheolsu bere knjigo.

Ali shematično:

Kot smo že ugotovili, se na prehodni glagol vršilec dejanja veže preko členka *i/ga* 이/가 in predmet preko členka *eull/leul* 을/를. Pozneje, pri obravnavi glagolskega načina, bomo videli, da sta vršilec in predmet lahko zaznamovana tudi drugače.

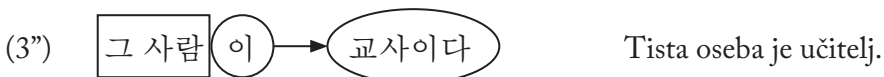
Ostanejo še samostalniški povedki s kopulo *i-da* 이다. Ti tipično izražajo neko pripadnost ali odnos, skratka neko stanje, in so v tem močno podobni pridevnikom. Zato tudi tu lahko govorimo o nosilcu stanja. Kot vidimo iz primera (3'), se nosilec stanja tudi na samostalniški povedek prav tako veže preko sklonskega členka *i/ga* 이/가.

(3') 그 사람이 교사이다

Geu sa-lam-i gyo-sa-i-da.

Tista oseba je učitelj.

Še shematično:

Vidimo torej, da sklonski členek *i/ga* 이/가 pri vseh vrstah povedkov zaznamuje tisti element, ki je osrednjega pomena, ki je bistven za dogajanje ali stanje, ki ga povedek opisuje. To je nosilec stanja pri pridevniških in samostalniških povedkih ter vršilec dejanja pri glagolskih povedkih.

Nadalje, sklonski členek *eull/leul* 을/를 v prehodnem dejanju zaznamuje predmet, tisti element, ki je tipično najbolj prizadet zaradi glagolskega dejanja. Razne

vrste glagolov (glagoli tvorjenja, glagoli zaznave, glagoli gibanja ipd.) seveda zahtevajo tudi različne tipe predmetov, s čimer se bomo seznanjali sproti.

Obvezne udeleženske vloge, argumenti, kot tudi neobvezne udeleženske vloge, tj. dopolnila, se torej vežejo na povedek preko sklonskih členkov.

To, da se entiteta osrednjega pomena, nosilec stanja pri pridevniških in samostalniških povedkih ter vršilec dejanja pri glagolskih povedkih, tipično zaznamuje s členkom *i/ga* ㅇ|/ㄱ, je v veliki meri botrovalo temu, da je bil po analogiji z osebkom v imenovalniku v mnogih indoevropskih jezikih ta element povedi tudi v korejščini razumljen in prav tako poimenovan kot OSEBEK. Tako je tudi razumevanje tipološkega jezikoslovja. Kot je bilo že povedano v prejšnjem poglavju, osebek v indoevropskih jezikih v povedi sproža pojave ujemanja, npr. v slovenščini ujemanje osebka in povedka v osebi, številu, glede na obliko povedka pa tudi v spolu. V korejščini pa so samostalniki nepregibni, glagolski povedki se ne pregibajo glede na osebo, število in spol, ampak na druge kategorije, povezane z izražanjem naklonskosti in spoštljivosti. Pojavi ujemanja zato v korejskem jeziku niso tako očitni kot v mnogih indoevropskih jezikih, zato je v korejščini pojem ‘osebek’ treba uporabljati z določeno mero previdnosti.⁵¹ V naslednjem razdelku je podrobneje predstavljeno, kako v korejščini različni jezikoslovci in šolske slovnice definirajo osebek, funkcija osebka pa bo podrobneje prikazana v razdelku 3.

2.3 Osebek kot skladijska funkcija v korejščini

Osebek je poleg povedka eden izmed glavnih in obveznih stavčnih členov, vendar pa v korejskem jezikoslovju prihaja do težav pri vzpostavitvi jasne definicije osebka. V eni izmed prvih slovnice korejskega jezika, *Urimalbon* 우리말본 (Choe 1961: 726–727), je osebek (*imjamal* 임자말) skupaj s povedkom predstavljen kot eden najpomembnejših stavčnih členov in opredeljen kot ‘lastnik’ (*imja* 임자) povedi (*mal* 말). V stavku glagolski povedek izraža vršilčevo dejanje ali gibanje; pridevniški povedek opisuje lastnosti nosilca stanja; samostalniški povedek pa izraža vrsto/kategorijo, ki ji nosilec stanja pripada. Ta razmerja identificirajo naslednja pomožna vprašanja:

51 Li in Thompson (1976) ugotavljata, da sta v korejščini prominentna tako osebek kot tudi tema, kot v stavku ‘*Gi-cha-neun KTX ga ppa-leu-da* 기차는 KTX가 빠르다’ (Kar se vlakov tiče[TEMA], je KTX najhitrejši). Temu zaznamuje členek *eun/neun* 은/는. O temi bo podrobneje govora v poglavjih XIII in XIV.

- (i) Kaj se dogaja s čim?
- (ii) Kako je s čim?
- (iii) Kaj je kaj?

Odgovor na vprašanje (i) ponuja poved z glagolskim povedkom, odgovor na vprašanje (ii) poved s pridevniškim povedkom in odgovor na vprašanje (iii) poved s samostalniškim povedkom (NP + *i-da* NP + 이다). V t. i. tradicionalni slovnici (*jeontong munbeop* 전통 문법) je osebek definiran dokaj intuitivno, kot obvezni stavčni člen, ki ga označuje sklonski členek *i/ga* 이/가, in izraža vršilca ali prejemnika dogajanja, stanja ali obstoja nečesa, kar je omenjeno v povedku (Nam 1985). Obe karakterizaciji osebkata se osredinjata na najbolj tipične tipe povedi, v katerih se osebek pojavlja. Izpuščena pa je npr. raba osebkata v trpnih konstrukcijah.

V sodobnih šolskih slovnicih⁵² pa se poleg členka *i/ga* 이/가 tudi členki *e-ge* 에게, *e-seo* 에서 in *kke-seo* 께서 obravnavajo kot sklonski členki, ki označujejo osebek. Vendar ti označujejo osebek le v določenih okoliščinah: *e-ge* 에게 ali *e-seo* 에서 v primeru, ko se členek veže na množinski samostalnik, členek *kke-seo* 께서 pa v primeru, ko je samostalnik predmet spoštljivega govora.

- (4)a 대학교에서 합격자 명단을 발표했습니다.

Dae-hag-gyo-e-seo hab-gyeog-ja myeong-dan-eul bal-pyo-haess-seub-ni-da.
Univerza je objavila seznam sprejetih na šolanje. (db. Na univerzi so objavili ...)

- b 할머니께서 시장에 가셨다.

Hal-meo-ni-kke-seo si-jang-e ga-syeoss-da.
Babica je šla na tržnico.

V zgledu (4)a je samostalnik 'univerza', ob katerem stoji členek *e-seo* 에서, množinski.

V zgledu (4)b pa gre za rabo v spoštljivem govoru v odnosu do 'babice'.

Sodobne šolske slovnice s tem predstavljajo še dodaten problem pri opredeljevanju osebkata, namreč dejstvo, da osebek ni enolično zaznamovan samo z enim sklonskim členkom, ampak da ga lahko glede na kontekst zaznamujejo različni sklonski členki, kot tudi besedilni členki.

52 Yu in dr. 2018, Gungnip gugeowon 2005.

Od tod izhaja druga možnost, da se na osnovi podobnosti z osebkami npr. v indoevropskih jezikih, ki sprožajo pojave ujemanja s povedkom (npr. oseba, število, spol) ter pojave refleksivizacije (to, kateri stavčni element se nanaša na isto entiteto kot povratnoosebni zaimsek, v korejščini je to npr. *ja-sin* 자신 (jaz/ti/on sam)), poskuša ugotoviti, ali tudi osebek v korejščini sproža določene pojave. Shibatani (1976) je že relativno zgodaj predlagal analizo osebkov na osnovi tega, kateri element v stavku je tisti, ki zahteva zaznamovanje spoštljivosti na povedku oz. kontrolira refleksivizacijo. Vendar Choi (2007) v sicer notranje precej protislovnem članku izpostavlja, da tak način identifikacije osebkov (temu pravi 'testi za preverjanje obstoja osebkov' (*jeuo geomjeung* 주어 검증)) ni dovolj natančen, saj imajo lahko tudi elementi povedi, ki jih taki testi ne zajamejo, značilnosti osebkov. Zato Choi (ibid.) predlaga, da se osebek definira kot odnosni oz. relacijski pojem. To pomeni, da osebek ni argument s specifičnimi lastnostmi, pač pa bi ga morali opredeliti glede na odnos, ki ga ima z drugimi stavčnimi členi v povedi.⁵³

Tudi Park (2014) razmišlja podobno. Po njegovem mnenju so testi za preverjanje obstoja osebkov uporabni za določanje oz. definiranje osebkov le v že realizirani povedi ali stavku. Pri takem zaključku se seveda pojavi vprašanje, kaj bi lahko osebek bil v nerealizirani povedi, skratka v povedi, ki je še ni. Osebek v povedi, ki je ni, bi vsaj z vidika na empiričnih dejstvih temeljčnega jezikoslovja težko sprejeli kot smiselno kategorijo. Vseeno pa je smiselno sprejeti Parkov zaključek, da žal prej omenjeni testi ne morejo postati absolutna merila, saj imajo lahko tudi drugi stavčni členi podobne lastnosti kot osebek.

Podobnega mnenja kot zgoraj omenjena Choi in Park je tudi Kim (2016: 83), ki je analiziral značilnosti korejskega osebkov na podlagi ugotovitev predhodnih raziskav. Prišel je do naslednje sinteze kriterijev za to, ali je neki element v stavku oz. povedi osebek:

- (i) odnosnost (*gwangyeobwa* 관계화)⁵⁴
- (ii) ujemanje z *-(eul)si-* -(을)시- (spoštljivost), kadar gre za (po hierarhiji) vzvišen subjekt,
- (iii) nanašane morfeme za izražanje množine *-deul* -들,
- (iv) navezovanje na povratnoosebni zaimsek,
- (v) kontrola kvantifikatorja (*su-lyang-sa tong-je* 수량사 통제),

53 Choijev argument do neke mere drži, saj npr. vršilci, ki niso ljudje, ne morejo sprožati spoštljivosti. Po drugi strani pa obstaja nevarnost, da se v razpravo, kaj je osebek, pritihotapijo merila, ki ustrezajo protinim potrebam.

54 Choi (2007) to eksplicira kot odnos z drugimi stavčnimi členi.

- (vi) izpust (elipsa) samostalniške besedne zveze z istim nanašancem v stavku, ki sledi stavku z izraženim osebkom v večstavčnih povedih,
- (vii) nadomeščanje/zamenjava imenovalniškega členka z drugim členkom.

Kim (2016) pravilno opozarja, da omenjene značilnosti sicer ne veljajo le za osebek, obenem pa dodaja, da je visoka verjetnost, da bo stavčni člen s temi lastnostmi prav osebek. Ta zadnji del zaključka je problematičen v smislu, da v povedi osebek ali je ali pa ga ni. Kvečjemu bi ga lahko razumeli, kot da v velikem korpusu besedil večina stavčnih elementov, ki imajo večji del gornjih lastnosti, dejansko deluje kot osebek. Pri tem pa je osebek še vedno kategorija, ki se izmika precizni definiciji.

Še en pristop k razumevanju osebkov v korejščini se navdihuje pri jezikovni tipologiji (glej npr. Van Valin in LaPolla 1997: razdelek 6.2.2.1; Lehmann 1991). Osebek je namreč mogoče definirati tudi z vidika povedka. Han (2013) sledi temu toku, ko pravi, da je osebek treba definirati glede na vrsto povedka. Povedki so razdeljeni glede na število in vrsto argumentov, ki jih zahtevajo. Na podlagi tega lahko korejski osebek klasificiramo na sledeče štiri vrste:

- (i) S: osebek v neprelozljivem stavku,
- (ii) d-S: osebek v trpnem stavku,
- (iii) A1: osebek v stavku, ki vsebuje dvovalentni povedek (povedek, ki zahteva dva argumenta),
- (iv) A2: osebek v stavku, ki vsebuje trivalentni povedek (povedek, ki zahteva tri argumente).

Zgled za (i), (iii) in (iv) najdemo v tabeli 3 v razdelku 2.4, zgled za (ii) pa v razdelku 3.

Vidimo torej, da je osebek v korejščini dosti bolj izmuzljiv pojem kot pa osebek npr. v indoevropskih jezikih. Zaznamuje ga lahko več vrst členkov in pojavi ujemanja, ki jih sproža, so precej bolj omejeni kot pa npr. v slovenščini. Kako priti iz te zagate? Iz do sedaj povedanega je jasno, da imamo tudi v korejskem stavku neki osrednji stavčni člen, ki je povezan z različnimi pojavi v stavku. En možen pristop je, da osebek definiramo z zgoraj omenjenimi Kimovimi kriteriji (i)–(vii), tj. sprožanje spoštljivosti, reflektivizacija itd. Drugi pa je, da kot osebek pripoznamo štiri tipe osebkov, ki jih je nakazal Han zgoraj. Večina Hanovih osebkov izpolnjuje Kimove kriterije in narobe, večina Kimovih osebkov so osebkovi tudi v Hanovem smislu. Obenem pa oba pristopa omogočata identifikacijo primerov, ko to, da neki stavčni člen ga spremlja členek *i/ga* ㅇ/ㄱ, še ne pomeni, da je tudi osebek. Za

nosilca stanja in vršilca v neprehodnem dejanju lahko po Hanovih kriteriji takoj rečemo, da sta obenem tudi osebkta.

2.4 Vezava argumentov kot bistvena značilnost povedka

Vezava argumentov je osrednja lastnost vsakega povedka. V tabeli 3 je prikazanih nekaj različnih vrst povedkov in vezav njihovih argumentov.

TABELA 3: Vezava argumentov glede na vrsto povedka⁵⁵

Vrsta povedka	Struktura vezave argumentov na povedek	Sklonski členek, ki veže argument na povedek:		
		nosilec stanja (osebek), vršilec dejanja (osebek)	predmet	prejemnik
'NP + <i>i-da</i> ㅇ다' (1 argument, samostalniški povedek)	X <i>i/ga</i> NP <i>i-da</i>	Sklonski členek <i>i/ga</i> ㅇ/가	--	--
Adj (1 argument, pridevnik)	X <i>i/ga</i> Adj	Sklonski členek <i>i/ga</i> ㅇ/가	--	--
V _i (1 argument, neprehodni glagol)	X <i>i/ga</i> V _i	Sklonski členek <i>i/ga</i> ㅇ/가	--	--
V _t (2 argumenta, prehodni glagol)	X	Sklonski členek <i>i/ga</i> ㅇ/가	Sklonski členek <i>eull/leul</i> 을/를	--
V _t (3 argumenti, vprehodni glagol)	<i>Xi/ga Ye/e-ge Z eull/leul</i> V _t	Sklonski členek <i>i/ga</i> ㅇ/가	Sklonski členek <i>eull/leul</i> 을/를	Sklonski členek <i>e-ge</i> 에게

Pri povedkih, ki so prehodni glagoli, se pojavi vprašanje, ali je '*Xi/ga Yeull/leul* V_t' edina možna vezava dveh elementov na glagol. O tem več v razdelku 3 tega poglavja. V splošni obliki bi lahko povedek, na katerega se vežejo trije argumenti, predstavili kot v (5) spodaj:

$$(5) \quad XP_1 YP_2 ZP_3 V$$

P₁, P₂, P₃ ... so sklonski členki, ki zaznamujejo udeleženske vloge argumentov X, Y, Z v dogajanju, ki ga opisuje povedek, ali z drugimi besedami odnos med posameznim argumentom in povedkom.

55 V_i: neprehodni glagol, V_t: prehodni glagol.

Kot smo že videli v prejšnjih zgledih, se na povedke, ki se nanašajo na 'dajanje', 'prejemanje' in podobne pomene, vežejo trije argumenti. Tako je tudi v naslednjem zgledu:

- (6) 선생님이 학생에게 숙제를 내주셨다.
Seon-saeng-nim-i hag-saeng-e-ge sug-je-leul nae-ju-syeoss-da.
 Učitelj-*i* učenci-*ege* domača-naloga-*leul* dal
 Učitelj je učencem dal domačo nalogo.

V tem zgledu je učitelj predstavljen kot vršilec/osebek in domača naloga kot predmet dejanja, učenci pa so prejemnik.

Kot že povedano, to, katere udeleženske vloge se vežejo na vsak posamezen povedek, je osrednja informacija o tem povedku. V različnih jezikih se lahko na pomensko podobne povedke vežejo različne udeleženske vloge. Ilustrirajmo s spodnjim zgledom.

- (7)a 철수는(가) 류블라나 대학교를 졸업했다. (kor.)
Cheol-su-neun(ga) lyu-beul-lya-na dae-hag-gyo-leul jol-eob-baess-da.
 b Cheolsu je diplomiral na Univerzi v Ljubljani. (slo.)
 c *Cheolsu graduated from the University of Ljubljana.* (ang.)

Oseba, ki je diplomirala, je v vseh treh jezikih predstavljena kot vršilec dejanja, šolska ustanova, kjer je vršilec diplomiral, pa je predstavljena različno. V korejščini je predstavljena kot **predmet dejanja**, s predmetnim členkom *leul* 를, v slovenščini kot **kraj dejanja** s predložno zvezo 'na + <šolska ustanova> + DAJALNIK', v angleščini pa kot **izhodišče** s predložno zvezo 'from + <šolska ustanova>'. Zato si moramo za vsak glagol zapomniti ne samo njegov pomen, ampak tudi (vsaj) osnovno vezavo udeleženskih vlog na ta glagol.

Povedke lahko razvrstimo glede na to, kakšne udeleženske vloge in koliko njih posamezen povedek zahteva, z drugimi besedami glede na njihovo 'valentnost' (*jalitsu* 자릿수). Valentnost je skupno število obveznih udeleženskih vlog – argumentov, ki jih zahteva povedek.

Glede na število stavčnih členov, ki jih povedek zahteva, so, kot že rečeno, povedki enovalentni, dvovalentni ali trivalentni. Enovalentni povedki so tisti povedki, ki zahtevajo samo en argument. V to vrsto povedkov spada večina pridevnikov, neprehodni glagoli in stavki s samostalniškim povedkom – kopulo. Nekaj zgledov:

(8)a 날씨가 추워요.

Nal-ssi-ga chu-wo-yo.

(db.) Vreme je mrzlo.

b 아기가 울어요.

A-gi-ga ul-eo-yo.

Dojenček joče.

c 저 분은 유명한 작가예요.

Jeo bun-eun yu-myeong-han jag-ga-ye-yo.

Tista oseba tam je znana pisateljica.

Divalentni povedki so povedki, ki zahtevajo dva argumenta. Ta dva argumenta sta pri prehodnih glagolih tipično vršilec in predmet (zglede (9)a spodaj). Pri nekaterih povedkih pa so udeleženske vloge drugačne, npr. pri povedkih spreminjana, kot je *byeon-ha-da* 변하다, sta to predmet spreminjanja v začetnem stanju in predmet spreminjanja v končnem stanju (zglede (9)b). Nekaj povedkov je nekoliko posebnih, npr. povedki nastajanja, kot je *doe-da* 되다 (postati), kjer sta argumenta nosilec v začetnem stanju in nosilec v končnem stanju, pri čemer sta oba argumenta zaznamovana s sklonskim členkom *i/ga* 이/가 – glej zglede (9)c. Pri tem je prvi stavčni člen osebek, drugi argument pa, kot že rečeno, šolske slovnice imenujejo dopolnilo (*boeo* 보어). Divalenten je tudi zanikalni povedek *a-ni-da* 아니다, kjer sta oba argumenta, nosilec lastnosti/udeleženec in zanikana kategorija, v medsebojnem odnosu (pripadanje ali ne-pripadanje nosilca lastnosti dani kategoriji) ter sta oba zaznamovana s sklonskim členkom *i/ga* 이/가 – glej zglede (9)d.⁵⁶ Med pridevniškimi povedki jih je nekaj, ki so divalentni, npr. *gat-da* 같다 – zglede (9)e, kjer sta argumenta nosilec lastnosti in merilo za primerjavo. Nekaj zgledov:

56 Terminološka opomba. V korejskih domačih in šolskih slovnica je splošni izraz za 'dopolnilo', ki ga uporabljamo v tej monografiji, kot že rečeno, *bochungeo* 보충어. Za drugi argument v stavkih s povedkom *doe-da* 되다, končno stanje postajanja, oz. v stavkih z zanikalnim povedkom *a-ni-da* 아니다, kjer je drugi argument 'zanikana kategorija', pa te slovnice uporabljajo izraz *boeo* 보어. V tej monografiji, kot že pojasnjeno, termin 'dopolnilo' uporabljamo za vse neobvezne udeleženske vloge, udejanjene kot samostalniške zveze, ki se na povedek vežejo s sklonskimi členki in se po svoji funkciji mnogokrat prekrivajo s prislovnimi določili, vse obvezne udeleženske vloge pa so 'argumenti'. Nadalje so prislovna določila ('adjunkti') samo tisti elementi stavka, ki se vežejo na povedek neposredno, brez sklonskega členka, torej prislovi in prislovne zveze v ožjem smislu. Taka raba je ustaljena v jezikovni tipologiji in v splošnem jezikoslovju ter prispeva k globljemu razumevanju sorodnosti in razlik med pojavi v različnih jezikih (prim. npr. Kittilä in dr. 2011).

- (9)a 철수가 책을 읽어요.
Cheol-su-ga chaeg-eul ilg-eo-yo.
 Cheolsu bere knjigo. (prehodni)
- b 얼음이 물로 변했어요.
Eol-eum-i mul-lo byeon-haess-eo-yo.
 Led se je spremenil v vodo.
- c 애벌레가 나비가 되었어요.
Ae-beol-le-ga na-bi-ga doe-eoss-eo-yo.
 Gosenica je postala metulj.
- d 이것은 제 것이 아니에요.
I-geos-eun je geos-i a-ni-e-yo.
 Ta stvar ni moja.
- e 영희는 성격이 엄마와 같아요.
Yeong-hui-neun seong-gyeog-i eom-ma-wa gat-a-yo.
 Yeonghui je po značaju kot mama.

Zgled (9)e je še posebej zanimiv, ker predstavlja dvovalentni pridevnik. Drugi člen, ki se veže na povedek *gat-da* 같다 (enak, identičen), zaznamovan s členkom *wa* 와, predstavlja temelj za primerjavo.

Preostanejo še trivalentni povedki. To so povedki, ki zahtevajo tri stavčne člene.

- (10)a 철수가 고양이에게 먹이를 주었어요.
Cheol-su-ga go-yang-i-e-ge meog-i-leul ju-eoss-eo-yo.
 Cheolsu je mački dal hrano.
- b 철수가 영희에게서 선물을 받았어요.
Cheol-su-ga Yeong-hui-e-ge-seo seon-mul-eul bad-ass-eo-yo.
 Cheolsu je od Yeonghui prejel darilo.

Kot je razvidno iz zgledov, so to tipično prehodni glagoli, ki izražajo dajanje in prejemanje. Tretji stavčni člen predstavlja predmet transakcije. Predmet transakcije, hrana v primeru (10)a in darilo v primeru (10)b, je tipično zaznamovan s predmetnim členkom *eul/leul* 을/를. V (10)a je prejemnik (mačka) zaznamovan s členkom *e-ge* 에게, vršilec (Cheolsu), ki je obenem tudi izvor (dajalec), pa, ker očitno pri zaznamovanju s sklonskimi členki prevlada njegova bolj prominentna

vloga vršilca in osebka, s členkom *ga* 가. V zgledu (10)b je vršilec (Cheolsu) istočasno tudi cilj (prejemnik), izvor pa je Yeonghui. Tudi tod prevlada Cheolsujeva vloga vršilca in osebka, zato je zaznamovan s členkom *ga* 가. Izvor (Yeonghui) pa je zaznamovan s členkom *e-ge-seo* 에게서.

2.5 Vezava pri pridevnikih

Pri pridevnikih je vezava enostavnejša. Da bi jih ločili od glagolov, bomo v stavčnih vzorcih namesto V (*verbum* – glagol) uporabljali za njihovo oznako Adj (*adjectivum* – pridevnik), pri tem pa seveda ne bomo pozabili, da po svojih skladenjskih lastnostih tudi pridevniki spadajo v družino povednih besed.

(i) Pridevniki, ki izražajo lastnosti in stanja (*seongsang hyeongyongsa* 성상 형용사 性狀形容詞)

Zgledi:

(11)a 산이 높다.

San-i nop-da.

X *i/ga*이/가 Adj

Gora je visoka.

b 철수는 성격이 밝다.

Cheol-su-neun seong-gyeog-i balg-da.

X *i/ga*이/가 Y *i/ga* 이/가 Adj

Cheolsu je vedrega značaja.

c (그녀는) 경험이 많다.

(Geu-nyeo-neun) gyeong-beom-i manb-da.

(X *neun/ga*는/가)Y이/가Adj

(Ona) ima mnogo izkušenj.

Zgled (11)a je jasen: ta tip povedi sporoča, da ima X neko lastnost. Zgleda (11)b in c sta večstavčni povedi s povedkovim odvisnim stavkom (*seosuljeol* 서술절); povedna struktura, ki je tudi znana kot poved z dvojnimi imenovalnikom.

(ii) Psihološki pridevniki

Tkzv. PSIHOLOŠKI PRIDEVNIKI (*simni hyeongyongsa* 심리 형용사) govorijo o psihološkem stanju X-a, nosilca doživljanja. Kot bomo videli pozneje, korejščina razlikuje med neposredno psihološko izkušnjo govorca ali sogovorca, ki to doživlja, in ugibanjem o psihološkem počutju tretje osebe. In sedaj nekaj zgledov:

(12)a 나는 슬프다.

Na-neun seul-peu-da.

X *neun/ga* 는/가 Adj

Jaz sem žalosten.

b 그 소식을 들은 후 나는 기뻐다.

Geu so-sig-eul deul-eun hu na-neun gi-ppeoss-da.

X *neun/ga* 는/가 Adj

Ko sem slišal novico, sem bil vesel.

c 나는 운동이 싫다.

Na-neun un-dong-i silh-da.

X *neun/ga* 는/가 Y *i/ga* 이/가 Adj

Jaz ne maram telovadbe.

Tudi v primeru psiholoških pridevnikov imamo vezave, kot v (12)a, b in c, kjer pridevnik (Adj) govori o psihološkem stanju nosilca stanja, X-a.

(iii) Kazalni pridevniki

KAZALNI PRIDEVNIKI (*jisi hyeongyongsa* 지시 형용사) kot slovnična kategorija ustrezajo kazalnim kakovostnim zaimkom (ali kot bi jim raje rekli, pridevniškim kazalnicam) v slovenščini. V korejščini imamo tri sfere nakazovanja. Na grobo, govorčevo sfero, sogovorčevo sfero in tisto, kar je očitno obema, govorcu in sogovorcu. Kazalni pridevniki so: (i) za govorčevo sfero *i-leob-dal/i-leo-ha-da* 이렇다/이러하다, (ii) za sogovorčevo sfero *geu-leob-dal/geu-leo-ha-da* 그렇다/그러하다 in (iii) za sfero tega, kar je očitno tako govorcu kot sogovorcu, *jeo-leob-dal/jeo-leo-ha-da* 저렇다/저러하다.

Primerjajmo jih še s slovenščino. Slovenščina je dosti bolj skopa. Splošno pri kazalnicah sicer slovenščina loči tri sfere, npr. 'to' (govorec), 'tisto' (sogovorec) in 'ono'. Za razliko od korejščine pa imamo v slovenščini pri ustreznih kazalnih pridevnikov samo pridevniško kazalnico tipa '**tak**', kot je razvidno iz razpredelnice na naslednji strani.

TABELA 4: Kazalni pridevniki v korejščini in pridevniške kazalnice v slovenščini

Sfera, ki ji izraz pripada	kor.	slo.
govorčeva sfera (bližnje)	<i>i-leob-dal/i-leo-ha-da</i> 이렇다/이러하다	biti tak
sogovorčeva sfera (srednje)	<i>geu-leob-dal/geu-leo-ha-da</i> 그렇다/그리하다	biti tak
kar je očitno obema (daljno)	<i>jeo-leob-dal/jeo-leo-ha-da</i> 저렇다/저러하다	biti tak

Sledi nekaj zgledov rabe:

(13)a 여기에 온 목적은 이렇다.

Yeo-gi-e on mog-jeog-eun il-leob-da.

Cilj, zakaj sem tu, je **tak**.

b 나도 그러한 사람이 되고 싶다.

Na-do geu-leo-han sa-lam-i doe-go sip-da.

Tudi jaz bi rad postal **takšen** človek.

c 저렇게 하면 안 된다.

Jeo-leob-ge ha-myeon an doen-da.

Če boš delal **tako**, to ne gre.

Iz zgleda (13)a je jasno, da se poleg svoje dodatne kazalniške funkcije **kazalni pridevniki** sicer obnašajo kot običajni pridevniki. Kot pa pokažeta zgleda (13)b in c, jih lahko uporabljamo tudi kot adnominalne modifikatorje (*gwanhyeongeo* 관형어) za opisovanje samostalniške zveze – (13)b – in prislovna določila (*buseo* 부사어) za opisovanje povedka – (13)c.

(iv) Povedne besede, ki imajo pridevniško in glagolsko rabo

Zadnja skupina so povedne besede, ki se lahko uporabljajo kot pridevniki in tudi kot glagoli. O tem je bil govor tudi pri besednih vrstah v razdelku 2.4 poglavja VIII. (14)a in (15)a sta primera pridevniške rabe, (14)b in (15)b pa glagolske.

(14)a 그는 눈이 크다.

Geu-neun nun-i keu-da.

On ima velike oči.

b 나무가 크다.

Na-mu-ga keun-da.

Drevo je zraslo. (db. 'se je zvečalo')

(15)a 전망이 밝다.

Jeon-mang-i balg-da.

Perspektive so svetle/ugodne.

b 날이 밝았다.

Nal-i balg-ass-da.

Dan se je svital.

V zgledu (14)a povedek *keu-da* 크다 opisuje stanje X-a (= oči), skratka, rečemo lahko, da gre za pridevniško rabo. V zgledu (14)b pa isti povedek opisuje dinamično situacijo – rast (= večanje) drevesa. Tudi v (15)a povedek *balg-da* 밝다 opisuje stanje (to, kakšne so perspektive), v (15)b pa dinamično situacijo, ko se dan svita, tj. postaja vedno svetleje.

2.6 Izpust imenovalniškega in predmetnega členka

V neformalnem pogovoru se sklonska členka *i/ga* 이/가 in *eull/leul* 을/를 pogosto lahko izpustita.

(16)a 영희[Ø = 가] 왔어요.

Yeong-hui-[Ø =ga] wass-eo-yo.

Prišla je Yeonghui.

b 영희는 한국어[Ø = 를] 잘 해요.

Yeong-hui-neun han-gug-eo-[Ø =leul] jal hae-yo.

Jana zna dobro korejsko.

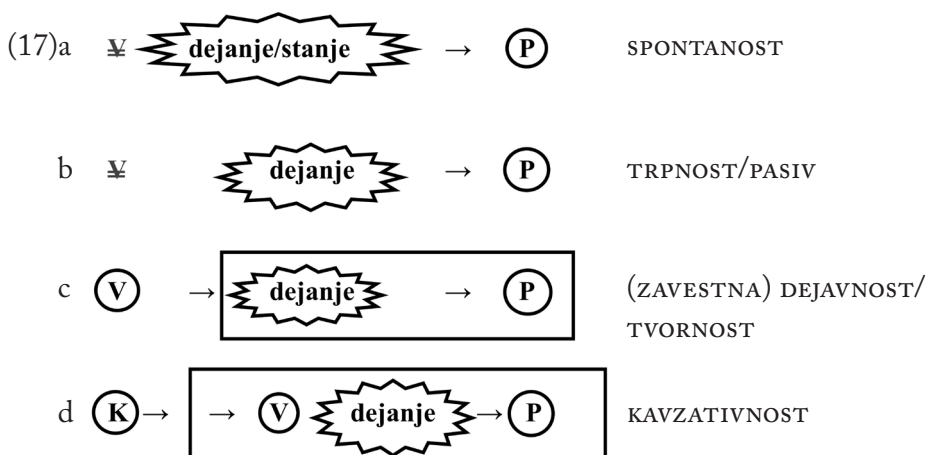
Kot bomo videli v poglavju XIII, lahko tudi nekateri besedilni členki oba členka 'skrijejo'. Razlog je v obeh primerih isti: udeleženske oz. skladske vloge, ki jih izražata členka *i/ga* 이/가 in *eull/leul* 을/를, so tako prominentne, da jih je pogosto mogoče razumeti iz konteksta, zato je v takih primerih izpuščanje obeh sklonskih členkov sprejemljivo.

3 Zorni kot prikazovanja glagolskega dejanja – posplošeni glagolski način

V mnogih jezikih, in korejščina tukaj ni izjema, imamo več načinov, kako prikazati neko glagolsko dejanje. To je področje, ki ga pokriva GLAGOLSKI NAČIN. Dogajanje ali stanje je mogoče predstaviti z različnih zornih kotov.

Če nas zanima samo, kaj se je zgodilo, ne pa, kdo stoji za dogajanjem, skratka posledice, ki jih je dejanje pustilo na predmetu dejanja, lahko to izrazimo s TRPNOSTJO/PASIVOM. Npr. *Vaza je razbita*. Če dejanje razumemo ali ga hočemo prikazati kot posledico zavestne odločitve nekoga, da bo to izpeljal, govorimo o TVORNOSTI. Npr. *Rok je napisal domačo nalogo*. In če hočemo izpostaviti, da za zavestnim dejanjem stoji nekdo drug, lahko uporabimo KAVZATIVNOST. Npr. *Oče je ukazal Roku, da napiše domačo nalogo*.

Te različne možnosti so ilustrirane tudi v (17) spodaj.

P je predmet dejanja, V je vršilec in K zunanji 'povzročitelj dejanja', 'kavzator'. Npr. v (17)a bi lahko bil predstavljen dogodek 'okno (= P) **se je razbilo**', v (17)b stanje po dejanju: '**okno (= P) je razbito**', v (17)c zavestna dejavnost vršilca (= V): '**V je razbil okno (= P)**' in v (17)d, da je nekdo, '**povzročitelj/kavzator/vzpodbujevalec (= K), dal/omogočil nekemu (= V), da razbije okno (= P)**'. V zgledu (17) a je dejanje torej prikazano kot SPONTANO, v (17)b kot TRPNO, v (17)c kot TVORNO in v (17)d kot KAVZATIVNO, kot povzročeno, vzpodbujeno, omogočeno od nekoga od zunaj. V (17)a in b prečrtani vršilec dejanja, ~~V~~, nakazuje, da vršilec za ta zorni kot prikaza (spontanost, trpnost/pasiv) ni relevanten.

Za lažje razumevanje glagolskega načina pogledjmo najprej, kakšne možnosti za izražanje različnih pogledov na dogajanje ponuja slovenščina.

Kot nam pokaže tabela 5 na naslednji strani, slovenščina spontanost in tvornost izraža z leksičnimi sredstvi (teči/točiti) in/ali s slovničnimi sredstvi (zapreti se, zapreti), trpnost izraža s slovničnimi sredstvi (trpnik: točen, zaprt). Izjema je kavzativnost, ki jo slovenščina lahko izrazi samo opisno.

TABELA 5: Izražanje načina v slovenščini

Pomen	Tvorjenje	
	leksikalizirana oblika	tvorjenje s 'se'
Spontanost	teči (voda)	zapreti se (vrata)
Tvornost (zavestna dejavnost)	točiti (vodo v kozarec)	zapreti (vrata)
Trpnost (prizadetost predmeta dejanja)	točen (pivo)	zaprt (vrata)
Kavzativnost (primorati nekoga, da ...itd.)	(primorati nekoga, da) toči	(primorati nekoga, da) zapre

Sedaj si oglejmo še, kako je z izražanjem teh pomenov v korejščini. Tvornost smo že spoznali, ostanejo spontanost, trpnost in kavzativnost.

3.1 Izražanje trpnosti in kavzativnosti v korejščini

Trpnost (*pidong* 피동) in kavzativnost (*sadong* 사동) sta tudi v korejščini posebna pogleda na glagolsko dejanje. Ločiti moramo pravzaprav tri ravni:

- (i) trpnost (*pidong* 피동) in kavzativnost (*sadong* 사동) kot pomenski kategoriji, kot posebna pogleda na glagolsko dejanje;
- (ii) trpna oblika glagola (*pidongsa* 피동사) in kavzativna oblika glagola (*sadongsa* 사동사);
- (iii) trpni stavek (*pidongmun* 피동문) in kavzativni stavek (*sadongmun* 사동문).

3.2 Trpnik

Začnimo s trpnostjo. Trpnost je zaznamovana glede na izhodiščno, nezaznamovano tvornost, ki se izraža s tvorno povedjo (*neungdongmun* 능동문). Tvornost je namreč **pričakovani pogled na dogajanje**, ki ga opisuje prehodni glagol. Trpnost dejanja izražamo s posebno trpno obliko prehodnega glagola in z ustrezno spremenjeno stavčno skladnjo. Trpni pogled na glagolsko dejanje se s trpno povedjo izraža takole:

(18)a Tvorna poved:

경찰이 도둑을 잡았다.

Gyeong-chal-i do-dug-eul jab-ass-da.

policija VRŠILEC/OSEBEK tat PREDMET je-aretirala GLAGOL_{TVOR}

Policija je aretirala tatu.

b Trpna poved:

도둑이 경찰에게 잡혔다.

Do-dug-i gyeong-chal-e-ge jab-hyeoss-da.

tat OSEBEK/PREDMET policija VRŠILEC/PRISLOVNO DOLOČILO je-bil-
-aretiran GLAGOL_{TRP}

Tat je bil aretiran s strani policije.

Vidimo, da se pri spreminjanju tvornega stavka v trpnega najprej spremeni oblika glagola. V gornjem zgledu se tvorna oblika glagola *jab-da* 잡다 spremeni v trpno obliko *jab-hi-da* 잡히다. Poleg spremembe oblike glagola iz tvorne v trpno se spremeni tudi skladnja trpnega stavka:

[TVORNA POVED]: osebek (vršilec) *i/ga* 이/가 predmet *eull/leul* 을/를 povedek
(tvornik)

[TRPNA POVED]: osebek (predmet) *i/ga* 이/가 vršilec *e-ge* 에게 povedek
(trpnik)

Vršilec dejanja, ki ga v tvorni povedi spremlja sklonski členek *i/ga* 이/가 (le-ta zaznamuje osrednjo entiteto v stavku), se v trpni povedi preseli na obrobje in ga spremlja sklonski členek *e-ge* 에게 (le-ta na splošno zaznamuje entiteto, ki je nekako vpletena v dogajanje, ki ga opisuje povedek). Nasprotno pa se predmet dejanja, v tvorni povedi zaznamovan z *eull/leul* 을/를, sedaj v trpni povedi povzdigne v osrednjo entiteto, ki jo zaznamuje sklonski členek *i/ga* 이/가.

3.2.1 Tvorjenje trpne oblike glagolov

Trpna oblika glagolov se tvori tako, da se glagolski osnovi doda trpna pripona. Trpnost se lahko izraža s kratko trpno obliko (*danbyeong pidong* 단형 피동) ali z dolgo trpno obliko (*jangbyeong pidong* 장형 피동). V primeru kratke oblike se na glagol v povedku pripne trpna pripona. Žal pa je pri tvorjenju kratkih trpnih oblik mnogo izjem, zato je najbolje, da si obliko zapomnimo za vsak glagol posebej.

Dolga trpna oblika (*jangbyeong pidong* 장형 피동) je nekoliko bolj običajna in regularna ter se uporablja pri večini glagolov, kjer je izražanje trpnosti smiselno. Tvori se z uporabo vezne končnice *-a/eo/yeo* -아/어/여 in pomožnega glagola *ji-da* 지다. Nekaj zgledov je v tabeli 6 na naslednji strani.

TABELA 6: Tvorjenje trpne oblike glagola

Oblika trpnika	Prvotni glagol	Pomen		Oblika pripone za tvorjenje trpnika	Trpna oblika glagola
1. Kratka oblika <i>danbyeong pidong</i> 단형피동	<i>bo-da</i> 보다	gledati	→	-i- -이- (samoglasniška osnova)	<i>bo-i-da</i> 보이다
	<i>ilg-da</i> 읽다	brati	→	-hi- -히- (soglasniška osnova [bㅍ, dㄷ, gㄱ])	<i>ilg-hi-da</i> 읽히다
	<i>pal-da</i> 팔다	prodajati	→	-li- -리- (soglasniška osnova [lㄹ, dㄷ])	<i>pal-li-da</i> 팔리다
	<i>jjoch-da</i> 쫓다	goniti	→	-gi- -기- (soglasniška osnova [bㅎ, nㄴ, jㅈ, sㅅ, chㅈ])	<i>jjoch-gi-da</i> 쫓기다
2. Dolga oblika <i>janghyeong pidong</i> 장형피동	<i>ma-na-da</i> 만나다	srečati	→	-a -아 + <i>ji-da</i> -지다	<i>man-na-ji-da</i> 만나지다
	<i>o-da</i> 오다	priti	→	-a -아 + <i>ji-da</i> -지다	<i>wa-ji-da</i> 와지다
	<i>sal-da</i> 살다	živeti	→	-a -아 + <i>ji-da</i> -지다	<i>sal-a-ji-da</i> 살아지다
	<i>ju-da</i> 주다	dati	→	-eo- -어- + <i>ji-da</i> -지다	<i>ju-eo-ji-da</i> 주어지다
	<i>pul-da</i> 풀다	razvezati	→	-eo- -어- + <i>ji-da</i> -지다	<i>pul-eo-ji-da</i> 풀어지다
	<i>i-lu-da</i> 이루다	oblikovati, doseči	→	-eo- -어- + <i>ji-da</i> -지다	<i>i-lu-eo-ji-da</i> 이루어지다
	<i>kkae-da</i> 깨다	zlomiti	→	-eo- -어- + <i>ji-da</i> -지다	<i>kkae-eo-ji-da</i> 깨어지다/ <i>kkae-ji-da</i> 깨지다
	<i>sseo-da</i> 쓰다	pisati	→	<i>sseo-</i> 쓰- + -eo- -어- + <i>ji-da</i> -지다 ➔ <i>sseo-</i> 써- + <i>ji-da</i> -지다	<i>sseo-ji-da</i> 써지다
<i>ji-u-da</i> 지우다	osvetliti, razjasniti	→	<i>ji-u-</i> 지우- + -eo- -어- + <i>ji-da</i> -지다 ➔ <i>ji-wo-</i> 지워- + <i>ji-da</i> -지다	<i>ji-wo-ji-da</i> 지워지다	

Vendar pa je treba biti pozoren tudi tu, saj glede na glasovno okolje pri dolgi obliki ravno tako prihaja do pojavov asimilacije, zato je tudi tod na mestu nasvet, da si poskusimo trpne oblike raje zapomniti. Še več zgledov za vsak tip glagolske osnove kratke oblike je prikazanih v dodatku 1 na koncu monografije.

3.2.2 Pomeni, ki jih trpna oblika glagola izraža v korejščini

Trpna oblika glagola v korejščini izraža nekoliko drugačne pomene kot v slovenščini. Oglejmo si nekaj zgledov.

3.2.2.1 Spontanost

Trpna konstrukcija lahko zaznamuje spontanost dogajanja oz. izraža končno stanje, ki je rezultat nekega dogodka, kjer je vršilca ali težko opredeliti ali pa se ga hote postavi v ozadje oz. umakne iz kadra, kar dejanje predstavi kot spontano.

(19)a (X 는/가)문을 닫아요.

(X neun/ga) mun-eul dadayo.

(X) zapre vrata.

[tvornost – hoteno dejanje]

b 문이 저절로 닫혔어요.

Mun-i jeo-jeol-lo dad-hyeoss-eo-yo.

Vrata so se [sama od sebe] zaprla. [oblika: trpna – pomen: spontano dejanje]

c 문이 바람에 닫혔어요.

Mun-i ba-lam-e dad-hyeoss-eo-yo.

Vrata so se zaprla zaradi vetra.

(20) 종이 울려요.

Jong-i ul-hyeo-yo.

Zvon zvoni.

[oblika: trpna – pomen: spontano dejanje]

(21)a 나는 산을 봐요.

Na-neun san-eul bwa-yo.

Gledam goro.

[oblika: tvorna – pomen: hoteno dejanje]

b 산이 보여요.

San-i bo-yeo-yo.

Vidim goro. (db.) Gora se vidi. [oblika: trpna – pomen: spontano dejanje]

(22)a 나는 세상을 바꾸고 싶어요.

Na-neun se-sang-eul ba-kku-go sip-eo-yo.

Hočem spremeniti svet.

[oblika: tvorna – pomen: hoteno dejanje]

b 세상이 바뀌었어요.

Se-sang-i ba-kkwi-eoss-eo-yo.

Svet se je spremenil.

[oblika: trpna – pomen: spontano dejanje]

V (19), (21) in (22) so pod a podani zgledi v tvorni obliki, pod b, kot tudi v (20), pa primeri, kjer vršilec popolnoma izgine iz kadra, kar ustvari vtis **spontanosti**. V slovenščini imamo poleg tvornih – prehodnih tudi maloštevilne spontane – neprehodne variante glagolov (npr. *teči* – *točiti*). V večini primerov pa se spontanost izraža s povratnoosebni zaimkom *se*.

3.2.2.2 Trpnost⁵⁷

Trpna konstrukcija lahko zaznamuje trpnost. Naslednji zgled je bolj podoben rabi trpnika v slovenščini.

(23)a 엄마는/가 아이를 안고 있었다.

Eom-ma-neun/ga a-i-leul an-go iss-eoss-da.

(VRŠILEC *neun/ga* 는/가) PREDMET *eul/leul* 을/를 V_{TVOR}

Mama je pestovala (*an-da* 안다) dete.

b 아이는/가 엄마에게 안겨서 잠이 들었다.

A-i-neun/ga eom-ma-e-ge an-gyeo-seo jam-i deul-eoss-da.

PREDMET *neun/ga* 는/가 VRŠILEC *ege* 에게 V_{TRP}

Dete je bilo pestovano od matere in tam zaspalo. (pasiv – trpnost)

V zgledu (23)a je dogajanje prikazano v tvorni obliki. V zgledu (23)b je trpnik rabljen za opis situacije, kjer je dete, sicer kot predmet materinega pestovanja, v ospredju. Vršilec, torej mati, ki pestuje, ostane v kadru, ampak ni več v ospredju – ta perspektiva je povezana z vtisom trpnosti.

V obeh primerih, v primeru spontanega dejanja in v primeru trpnega dejanja, je v ospredju stavčni člen, ki ga zaznamuje členek *eun/neun* 은/는, *i/ga* 이/가, skratka predmet oz. natančneje to, kar se s predmetom dogaja.

3.2.2.3 Zorni kot oz. pogled na dogajanje

Tvornost, trpnost in spontanost si lahko ponazorimo tudi z metaforo filmskega kadriranja. Pri običajnem pogledu na dogajanje je v prvem planu, v ospredju kadra, vršilec dejanja. To je **pričakovani** pogled, najpogosteje nas namreč zanima, kaj kdo počne. Pri trpnem načinu prikazovanja dejanja pa se v osrednjem planu pojavi predmet dejanja, ki pa je običajno deležen manjše pozornosti kot vršilec, zato je trpna oblika zaznamovana, tako morfološko na samem glagolu kot tudi

57 Še en pomen, ki ga lahko ima trpna oblika, je izražanje neugodnega vpliva glagolskega dejanja na govorca – pomen neugodnega vpliva dejanja na govorca. Ta pomenski odtenek pri trpnosti je pogost v mnogih jezikih, pričakovano tudi v sosednjih transevrazijskih jezikih in v japonščini. Končno ga nakazuje tudi slovenski termin – 'trpnik'.

(i)a 강아지는 엉덩이를 (깨)물었다.

Gang-a-ji-neun eong-deong-i-leul (kkae)mul-eoss-da.

Psiček me je ugriznil v zadnjo plat.

b 강아지에게 엉덩이를 물렸다.

Gang-a-jie-ge eong-deong-i-leul mul-lyeoss-da.

(db.) Jaz sem bil ugriznjen od psička v zadnjo plat.

Pomenski odtenek 'neugoden vpliv' se je najverjetneje razvil iz zgledov, kakršen je (i).

skladenjsko. Ta zaznamovanost nas opozori, da imamo sedaj neobičajen pogled na dogajanje, ki ga opisuje glagolski povedek. Podobno je tudi s spontanostjo: tukaj je to, kar se dogaja s predmetom, prikazano neodvisno od morebitnega povzročitelja oz. vršilca. Oglejmo si to malo podrobneje na naslednjih zgledih.

- (24)a 철수가 문을 열었어요. (V = 열다)

Cheol-su-ga mun-eul yeol-eoss-eo-yo.

DEJANJE: odpreti (nekaj); VRŠILEC: Cheolsu; PREDMET: vrata

ZORNI KOT: vršilec

Cheolsu je odprl vrata.

- b 문이 열렸어요. (V_{TRP} = 열리다)

Mun-i yeol-lyeoss-eo-yo (V_{TRP} = yeol-li-da).

DEJANJE: odpreti se_{TRP}; NOSILEC DOGAJANJA: vrata

ZORNI KOT: nosilec dogajanja [vršilec ni zajet v kadru]

Vrata so se odprla.

- c 문이 열려 있어요.

Mun-i yeol-lyeo iss-eo-yo.

STANJE: biti odprt_{TRP}; NOSILEC STANJA: vrata

ZORNI KOT: nosilec stanja [vršilec ni zajet v sliki]

Vrata so odprta.

- (25)a 아빠가 아이를 안았어요.

A-ppa-ga a-i-leul an-ass-eo-yo.

DEJANJE: pestovati; VRŠILEC: oče; PREDMET: otrok

ZORNI KOT: vršilec

Oče pestuje otroka.

- b 아이가 아빠에게 안겼어요.

A-i-ga a-ppa-e-ge an-gyeoss-eo-yo.

DEJANJE: pestovati_{TRP}; VRŠILEC: oče; PREDMET: otrok

ZORNI KOT: predmet

Otrok je pestovan (od očeta).

- c 문이 바람에 닫혔어요.

Mun-i ba-lam-e dad-hyeoss-eo-yo.

DEJANJE: zapreti_{TRP}; VRŠILEC: veter; PREDMET: vrata

ZORNI KOT: predmet

Vrata so se zaradi vetra zaprla.

Zgledi (24) in (25) so po vzoru iz Min in dr. 2013: 158)

V zgledu (24)a imamo primer tvornega dejanja, v (24)b ustreznega spontanega dejanja, izraženega s trpno obliko, in v (24)c stanja po izvršenem ali spontanem dejanju, ki je prav tako izraženo s trpno obliko. V zgledih (25)a in b imamo primer tvornega dejanja ter trpnosti pri živem predmetu in vršilcu ter v zgledu (25)c trpnost pri neživem predmetu in neživem povzročitelju. V zgledih (25)b in c je glagol v trpni obliki. Čeprav je v zgledu (25)c povzročitelj (zunanja sila) ekspliciran, je s pomočjo trpne konstrukcije predmet (vrata) postavljen v ospredje, povzročitelj (zunanja sila) pa predstavljen kot nekaj obrobnega.

Na tem mestu se končno izkaže, da ima pojem osebka pojasnjevalno vrednost tudi v primeru korejskega jezika. Z vidika tvornosti in trpnosti oz. širše, z vidika načina, bi lahko rekli, da je osebek tisti stavčni člen, ki se v stavku nanaša na entiteto, ki je deležna največje pozornosti, in je primarno zaznamovan s sklonskim členkom *i/ga* ㅇ|/가. S pomenskega vidika se lahko v vlogi osebka pojavijo vršilec dejanja, predmet dejanja ali pod določenimi pogoji tudi prejemnik dejanja. Osebek je kot rečeno zaznamovan s členkom *i/ga* ㅇ|/가, zelo pogosto pa se pojavi tudi kot tema skupaj s členkom *eun/neun* 은/는. Tematizirani osebek je v sobesedilu pogosto izpuščen.

Najbolj pričakovan in s tem nezaznamovan zorni kot je prikaz dogajanja z vidika najbolj aktivne entitete v opisanem dejanju, tj. vršilca dejanja. Na osnovi tega, kar smo spoznali, lahko rečemo, da trpnik označuje manj pričakovani primer, ko za osrednjo entiteto v stavku – osebek – proti pričakovanju ni izbran vršilec dejanja. Ta ugotovitev je dovolj splošna, da velja ne samo za korejščino, ampak tudi za mnogo drugih jezikov, npr. v bližnji soseski Koreje tudi za japonščino, prav tako tudi za tipološko precej različne jezike, kakršna je npr. slovenščina.

3.3 Kavzativ

KAVZATIV (*sadong* 사동) na splošno zaobjema primere, ko je glagolsko dejanje predstavljeno tako, da vršilec dejanja ni tisti, ki ima dejansko kontrolo nad dejanjem, ampak je to nekdo drug, POVZROČITELJ, ki vršilca primora, mu omogoči ali mu dovoli, da dejanje izvede. Ker kavzativ dejansko izraža različne pomenne, bomo raje namesto izraza 'povzročitelj' uporabljali bolj nevralen izraz, KAVZATOR. Kavzativna poved je tipično izvedena iz osnovne, aktivne povedi (*judongmun* 주동문); tj. povedi, kjer je dejanje v povedku izvršil osebek. Kot je razvidno tudi iz prevodov korejskih zgledov, se v slovenščini kavzativnost izraža opisno. Nasprotno pa se kavzativni pomeni v korejščini v veliki meri izražajo s

slovnimi sredstvi. Odnos med kavzativno povedjo in aktivno/tvorno povedjo s hotenim dejanjem je naslednji. V kavzativni povedi je osebek predstavljen kot kavzator, dejanski zavestni vršilec dejanja pa je pri neprehodnih dejanjih predstavljen kot predmet, pri prehodnih dejanjih pa kot prislovno določilo, skratka kot 'okolščine' je potisnjen na obrobje opisanega dogajanja. Pri prehodnih dejanjih predmet v kavzativni povedi ostane enak kot v običajni aktivni/tvorni povedi. Za lažje razumevanje sledi nekaj zgledov. Prevodi so zaradi boljšega razumevanja dobesedni.

(26)a 영희가 왜 울어요?

Yeong-hui-ga wae ul-eo-yo.

Zakaj Yeonghui joče?

b 오빠가 영희를 울렸거든요.

O-ppa-ga Yeong-hui-leul ul-lyeoss-geo-deun-yo.

[Njen] starejši brat je Yeonghui spravil v jok.

(27)a 아기가 밥을 먹어요.

A-gi-ga bab-eul meog-eo-yo.

Dete je obed.

b 어머니가 아기에게 밥을 먹여요.

Eo-meo-ni-ga a-gi-e-ge bab-eul meog-yeo-yo.

Mati primora dete k jedenju obeda.

Zgled (26)a je prikaz neprehodnega dejanja v obliki vprašanja po razlogu za to dejanje. V zgledu (26)b je kavzator starejši brat. S svojim ravnanjem je povzročil, da Yeonghui joče. Pomenski odtenek, tj. da Yeonghui ne joče po svoji volji, je izražen z uporabo kavzativne oblike glagola. Zgled (27)a je običajen prikaz prehodnega dejanja. V zgledu (27)b pa je kavzativni odnos bolj neposreden. Kavzator je skrbna mati, ki primora trmasto dete k jedi.

Kavzativnost se tipično izraža s pomočjo kavzativne oblike glagola in s spremembo skladnje, tako kot je prikazano v naslednjem zgledu.

(28)a 영희가 웃다. (tvor.)

Yeong-hui-ga us-da.

VRŠILEC-ga V_{TVOR}

Yeonghui se smeje.

- b 철수가 영희를 웃겼다. (kavz.)
Cheol-su-ga Yeong-hui-leul us-gyeoss-da.
 KAVZATOR-*ga* VRŠILEC-*leul* V_{KAVZ}
 Cheolsu je Yeonghui spraval v smeh.

V zgledu (28)a imamo primer neprehodnega dejanja: vršilec se smeje. V kavzativnem stavku (28)b pa je isti položaj prikazan širše, z vzrokom za smeh, kavzatorjem. To je doseženo tako, da se najprej glagol spremeni v kavzativno obliko. Dejanskega vršilca dejanja spremlja sedaj sklonski členek *leul* 를, ki tod zaznamuje odnos vršilca s kavzatorjem. Kavzatorja dejanja pa spremlja sklonski členek *i/ga* 이/가. Za neprehodno dejanje so te spremembe shematično prikazane v naslednjem zgledu.

- (29) vršilec *i/ga* 이/가 V_{NEPR.}
 ➔ KAVZATOR-*i/ga* VRŠILEC-*eul/leul* V_{KAVZ}

Nekoliko drugače je, kadar je glagol prehodni. Nekateri prehodni glagoli, kot so *sin-da* 신다 (obuti si), *ib-da* 입다 (obleči si), *sseu-da* 쓰다 (nositi, pokriti se z) ipd., se primarno uporabljajo samo, kadar vršilčevo dejanje prehaja na njega samega. V jezikoslovju se taki glagoli imenujejo REFLEKSIVNI GLAGOLI (*jaegwi dongsa* 재귀 동사 再歸 動詞). (Prim. Lee 2012).

V korejščini se pri teh glagolih reflektivnost izraža na ravni leksike, tvorijo posebno podskupino glagolov, medtem ko je v slovenščini in mnogih drugih indoevropskih jezikih reflektivnost dejanja izražena s povratnoosebim zaimkom (npr. obuti si čevlje – obuti nekomu čevlje).

- (30)a 동생이 신발을 신는다. [tvornik – reflektivni glagol]
Dong-saeng-i sin-bal-eul sin-neun-da.
 VRŠILEC-*i* PREDMET-*eul* GLAGOL_{TVOR}
 Mlajši brat-sestra-VRŠILEC čevlje-PREDMET obuva-V_{TVOR}
 Mlajši brat / mlajša sestra si obuva čevlje.
- b 형이 동생에게 신발을 신는다. [kavzativ – dejanje zadeva drugo osebo]
Hyeong-i dong-saeng-e-ge sin-bal-eul sin-gin-da.
 KAVZATOR-*i* VRŠILEC-*e-ge* PREDMET-*eul* V_{KAVZ}
 Starejši brat-KAVZATOR mlajši brat/sestra-VRŠILEC čevlje-PREDMET obuva-V_{KAVZ}
 Starejši brat mlajšemu bratu obuva čevlje.

V zgledu (30)a, kjer je dejanje prehodno, imamo poleg vršilca (mlajši brat) še predmet (čevlji), dejanje pa zadeva vršilca samega – *sin-da* 신다 (si obuva). Kadar pa se, kot v zgledu (30)b, tak glagol nanaša na prehodno dejanje, ki zadeva nekoga drugega, rekli bomo, da je to PREJEMNIK DEJANJA – v (30)b je to ‘mlajši brat’ –, se to dejanje izrazi s kavzativnim stavkom, kjer se povedek, reflektivni glagol v kavzativni obliki, obnaša kot običajen prehodni glagol s tremi argumenti. Kavzatorja zaznamuje sklonski členek *i/ga* 이/가, prejemnika dejanja pa sklonski členek *e-ge* 에게. Predmet dejanja (čevlji) ostaja nespremenjen, tudi v kavzativnem stavku ga spremlja členek *eull/leul* 을/를, glagol pa je v kavzativni obliki. Lahko bi rekli, da se glede na omejitve, da pri reflektivnih glagolih dejanje prehaja na samega vršilca, ti glagoli nahajajo nekje med spontanimi glagoli in običajnimi prehodnimi glagoli.

Poglejmo še enkrat primer kavzativa običajnega prehodnega glagola, ponovno na zgledu (27).

(27)a 아기가 밥을 먹어요.

A-gi-ga bab-eul meog-eo-yo.

VRŠILEC-*i* PREDMET-*eul* GLAGOL_{T_{VOR}}

Dete jé obed.

b 어머니가 아기에게 밥을 먹여요.

Eo-meo-ni-ga a-gi-e-ge bab-eul meog-yeo-yo.

KAVZATOR-*ga* VRŠILEC-*e-ge* PREDMET-*eul* V_{KAVZ}

Mati primora dete k jedenju obeda.

Tako pri reflektivnih kot pri običajnih prehodnih glagolih so spremembe v kavzativ torej enake. Shematično so prikazane v spodnjem zgledu:

(31) VRŠILEC-*i/ga* PREDMET-*eull/leul* V_{T_{VOR}}
 ➔ KAVZATOR *i/ga* VRŠILEC-*e-ge* PREDMET-*eull/leul* V_{KAVZ}

3.3.1 Tvorjenje kavzativne oblike glagola

Tvorjenje kavzativne oblike glagolov je prikazano v tabeli 7. Imamo dva tipa tvorjenja. Prvi tip je tvorjenje na osnovi izpeljave s pomočjo kavzativnih pripon, to so tkzv. KRATKE OBLIKE. Izpeljava ni regularna, zato je najbolje, da si kavzativno obliko za vsak tak glagol zapomnimo posebej. Drugi tip tvorjenja je tkzv. dolga oblika ter se opira na rabo konstrukcije prislovne končnice ‘-ge -게’ in pomožnega glagola ‘*ha-da* 하다’.

TABELA 7a: Tvorjenje kavzativne oblike iz glagolov in nekaterih pridevnikov (kratka oblika)

Glagol/ pridevnik		Pomen	Kavzativna pripona			Kavzativ		Pomen
<i>meog-da</i>	먹다	jesti	-i-	-이-	→	<i>meog-i-da</i>	먹이다	dati nekому jesti, hraniti
<i>ib-da</i>	입다	nositi (obleko)	-hi-	-히-	→	<i>ib-hi-da</i>	입히다	obleči nekoga
<i>ul-da</i>	울다	jokati	-li-	-리-	→	<i>ul-li-da</i>	울리다	spraviti v jok
<i>us-da</i>	웃다	smejati se	-gi-	-기-	→	<i>us-gi-da</i>	웃기다	spraviti v smeh
<i>ja-da</i>	자다	spati	-u-	-우-	→	<i>jae-u-da</i>	재우다	uspavati
<i>sos-da</i>	솟다	privreti/dvigati se	-gu-	-구-	→	<i>sos-gu-da</i>	솟구다	bruhniti nekaj / dvigniti
<i>naj-da</i>	낮다	nizek	-chu-	-추-	→	<i>naj-chu-da</i>	낮추다	znižati
<i>nop-da</i>	높다	visok	-i-	-이-	→	<i>nop-i-da</i>	높이다	povišati
<i>job-da</i>	좁다	ozek	-hi-	-히-	→	<i>job-hi-da</i>	좁히다	zožiti
<i>neolb-da</i>	넓다	širok	-hi-	-히-	→	<i>neolb-hi-da</i>	넓히다	(raz)širiti

Kratka oblika kavzativa je tvorjena z vezavo kavzativnih pripon *-i-* *-이-*, *-hi-* *-히-*, *-li-* *-리-*, *-gi-* *-기-*, *-u-* *-우-*, *-gu-* *-구-*, *-chu-* *-추-* na osnovo povedka. Splošen pomen kratkega kavzativa je ta, da osebek kavzativne povedi neposredno primora, omogoča ali dovoli vršilcu dejanja ali nosilcu stanja, da stori dano dejanje oz. preide v dano stanje.

TABELA 7b: Tvorjenje kavzativne oblike glagolov in pridevnikov (dolga oblika)

Zgledi:		Pomen	Izpeljava		Kavzativ		Pomen
<i>meog-da</i>	먹다	jesti	<i>-ge ha-da</i> <i>-게 하다</i>	→	<i>meog-ge ha-da</i>	먹게 하다	dati nekому jesti, hraniti
<i>ga-da</i>	가다	iti		→	<i>ga-ge ha-da</i>	가게 하다	poslati nekoga nekam
<i>o-da</i>	오다	priti		→	<i>o-ge ha-da</i>	오게 하다	primorati nekoga, da pride
<i>deud-da</i>	듣다	poslušati		→	<i>deud-ge ha-da</i>	듣게 하다	omogočiti nekому, da posluša
<i>balg-da</i>	밝다	svetiti se		→	<i>balg-ge ha-da</i>	밝게 하다	osvetliti
<i>maeb-da</i>	맵다	pekoč, pikanten		→	<i>maeb-ge ha-da</i>	맵게 하다	pekoče začiniti
<i>naj-da</i>	낮다	nizek		→	<i>naj-ge ha-da</i>	낮게 하다	znižati
<i>keu-da</i>	크다	velik		→	<i>keu-ge ha-da</i>	크게 하다	povečati

Dolga oblika kavzativa pa se tvori z dodajanjem sklopa ‘-ge ha-da -계 하다’ osnovi glagola. Končnica -ge -계 je prislovna končnica. Za razliko od kratke oblike dolga oblika kavzativa izraža samo dovoljenje ali omogoči vršilcu, da stori dejanje ali preide v stanje, opisano v povedku. Zato se kavzativ kratke oblike lahko imenuje tudi neposredni kavzativ, kavzativ dolge oblike pa posredni kavzativ. V dodatku 2 k temu poglavju na koncu monografije je še več zgledov tvorjenja kavzativne oblike za nekaj najbolj tipičnih glagolov.

Pri nekaterih glagolih se njihove kratke oblike trpnika tvorijo enako kot njihove kratke oblike kavzativa. Sledi nekaj zgledov glagolov, ki imajo **enako** kratko obliko za izražanje trpnosti in kavzativnosti.

TABELA 8: Primeri glagolov z enakimi trpnimi in kavzativnimi oblikami

Osnovna oblika	Trpna oblika	Kavzativna oblika	Pomen
<i>bo-da</i> 보다	<i>bo-i-da</i> 보이다	<i>bo-i-da</i> 보이다	gledati
<i>deud-da</i> 듣다	<i>deul-li-da</i> 들리다	<i>deul-li-da</i> 들리다	poslušati
<i>ilg-da</i> 읽다	<i>ilg-bi-da</i> 읽히다	<i>ilg-bi-da</i> 읽히다	brati
<i>ssis-da</i> 씻다	<i>ssis-gi-da</i> 씻기다	<i>ssis-gi-da</i> 씻기다	umiti/prati
<i>pal-da</i> 팔다	<i>pal-li-da</i> 팔리다	<i>pal-li-da</i> 팔리다	prodajati
<i>Jjoch-da</i> 쫓다	<i>jjoch-gi-da</i> 쫓기다	<i>jjoch-gi-da</i> 쫓기다	(od)gnati

Videti je nenavadno, da se dva pomena, ki sta si v nekem smislu diametralno nasprotna, tj. trpnost (kjer osebek postane tisto, kar prizadene glagolsko dejanje, skratka predmet) in kavzativ (kjer osebek postane tisto, kar povzroča/omogoča, da se glagolsko dejanje sploh izvrši), izražata z istimi oblikami. Primerjajmo konstrukciji s kratko obliko (i) trpnosti in (ii) kavzativnosti – v primerjih, kjer sta obliki enaki, $V_{TRP} = V_{KAVZ}$:

- (32)a Tvorna poved: VRŠILEC-*i/ga* PREDMET-*eull/leul* V_{TVOR}
 b Trpna poved: PREDMET-*i/ga* VRŠILEC-*e-ge* V_{TRP} ($V_{TRP} = V_{KAVZ}$)
 c Kavzativna poved: KAVZATOR *i/ga* VRŠILEC-*e-ge* PREDMET-*eull/leul* V_{KAVZ}
 ($V_{TRP} = V_{KAVZ}$)

Vršilec v trpnem stavku je zaznamovan s členkom *e-ge* 예|계, prav tako kot vršilec v kavzativnem stavku, kar na prvi pogled zmedo še poveča. Povrhu je v skupini glagolov, ki imajo kratko trpno obliko (nekaj smo jih spoznali zgoraj)

trpna oblika glagola V_{TRP} enaka kavzativni obliki V_{KAVZ} . Kako torej vemo, kdaj imamo opraviti s trpnostjo in kdaj s kavzativnostjo? Kot je dejala ena od korejskih študentk na izmenjavi, razliko razberemo iz konteksta. Intuitivni odgovor je zadel žebljico na glavico. Istega mnenja sta tudi Yeon in Brown (2011: 229). V primerih enakih kratkih kavzativnih in trpnih oblik pripona dejansko signalizira le to, da je dejanje prikazano z neobičajnega zornega kota, skratka ne s pričakovanega zornega kota neposrednega vršilca dejanja ali nosilca stanja. To je razvidno tudi iz zgledov v nadaljevanju.

V spodnjih zgledih (33)–(40) si oglejmo pare raznih glagolov. Najprej imamo v (33)–(35) prehodnost, ki sovпада s kavzativnostjo, in neprehodnost, ki sovпада z aktivnostjo, to je tkzv. aktivna poved (*judongmun* 주동문 主動文). V vseh zgledih so a zgledi kavzativne rabe, b pa so zgledi neprehodne/spontane rabe.

(33)a 철수가 영희를 웃겼어요.

Cheol-su-ga Yeong-hui-leul us-gyeoss-eo-yo.

Cheolsu je spravlil Yeonghui v smeh.

b 영희가 웃고 있어요.

Yeong-hui-ga us-go iss-eo-yo.

Yeonghui se smeje.

(34)a 엄마가 아이들을 깨웠어요.

Eom-ma-ga a-i-deul-eul kkae-woss-eo-yo.

Mati je zbudila otroke.

b 아이들이 깬어요.

A-i-deul-i kkaess-eo-yo.

Otroci so se zbudili.

(35)a 철수가 커피를 마시려고 물을 끓이고 있어요.

Cheol-su-ga keo-pi-leul ma-si-lyeo-go mul-eul kkeulh-i-go iss-eo-yo.

Cheolsu zavre vodo, da bi pil kavo.

b 물이 끓고 있어요.

Mul-i kkeulh-go iss-eo-yo.

Voda vre.

Nadalje imamo v zgledih (36)–(38) primere parov kavzativnega prehodnega dejanja (zgledi a) in prehodnega dejanja v tvorniku (zgledi b), npr. *bo-da* 보다

(gledati [nekaj]) in *bo-i-da* 보이다 (pokazati [nekomu nekaj], storiti, da [nekdo nekaj] gleda).

- (36)a 철수가 친구들에게 결혼식 사진을 보여 줬어요.
Cheol-su-ga chin-gu-deul-e-ge gyeol-hon-sig sa-jin-eul bo-yeo jwoss-eo-yo.
 Cheolsu je pokazal prijateljem fotografije s poroke.
- b 친구들이 사진을 봤어요.
Cbin-gu-deul-i sa-jin-eul bwass-eo-yo.
 Prijatelji so videli fotografije.
- (37)a 좋은 선생님은 학생들에게 책을 많이 읽혀요.
Job-eun seon-saeng-nim-eun hag-saeng-deul-e-ge chaeg-eul manh-i ilg-hyeo-yo.
 Dober učitelj primora učence, da berejo mnogo knjig.
- b 학생들이 책을 많이 읽어요.
Hag-saeng-deul-i chaeg-eul manh-i ilg-eo-yo.
 Študenti berejo mnogo knjig.
- (38)a 할아버지가 아이들에게 옛날 이야기를 들려 줘요.
Hal-a-beo-ji-ga a-i-deul-e-ge yes-nal i-ya-gi-leul deul-lyeo jwo-yo.
 Dedek pripoveduje otrokom (omogoči otrokom, da slišijo) zgodbo iz pred davnih časov.
- b 아이들이 할아버지의 이야기를 자주 들어요.
A-i-deul-i hal-a-beo-ji-ui i-ya-gi-leul ja-ju deul-eo-yo.
 Otroci pogosto poslušajo dedkove zgodbe.

V zgledih (39) in (40) pa imamo nadalje primera parov s kavzativno obliko pridevnika (zgledi a) in pridevnika kot povedka v običajni povedi (zgledi b).

- (39)a 아이들이 방을 더럽혔어요.
A-i-deul-i bang-eul deo-leob-hyeoss-eo-yo.
 Otroci so umazali sobo.
- b 방이 더러워요.
Bang-i deo-leo-wo-yo.
 Soba je umazana.

- (40)a 아빠가 의자의 높이를 낮췄어요.
A-ppa-ga ui-ja-ui nop-i-leul naj-chwoss-eo-yo.
 Oče je znižal višino stola.
- b 의자의 높이가 낮아요.
Ui-ja-ui nop-i-ga naj-a-yo.
 (db.) Višina stola je nizka.

3.3.2 Pomeni kavzativa

Kot je bilo že rečeno in kot smo videli tudi na dosedanjih zgledih, se kavzativnost suče okrog potrebe eksplicitno prikazati povzročitelja nekega stanja ali pa, kadar to ni vršilec, prikazati tistega, ki ima dejansko kontrolo nad izvedbo dejanja, skratka kavzatorja, ki povzroča, omogoča, dopušča ali dovoljuje neko dejanje, dogajanje ali stanje. Posledica tega je, da se z uvedbo povzročitelja (kavzatorja) poveča število udeleženskih vlog, kar ilustrirata tudi spodnja zgleda, dejansko ponovljena zgleda (36)a in b ter (37)a in b.

- (41)a 철수가 친구들에게 결혼식 사진을 보여 줬어요.
Cheol-su-ga chin-gu-deul-e-ge gyeol-hon-sig sa-jin-eul bo-yeo jwoss-eo-yo.
 Cheolsu je pokazal prijateljem fotografije s poroke.
- b 친구들이 사진을 봤어요.
Chin-gu-deul-i sa-jin-eul bwass-eo-yo.
 Prijatelji so videli fotografije.
- (42)a 좋은 선생님은 학생들에게 책을 많이 읽혀요.
Job-eun seon-saeng-nim-eun hag-saeng-deul-e-ge chaeg-eul manb-i ilg-hyeo-yo.
 Dober učitelj primora učence, da berejo mnogo knjig.
- b 학생들이 책을 많이 읽어요.
Hag-saeng-deul-i chaeg-eul manb-i ilg-eo-yo.
 Učenci berejo mnogo knjig.

3.4 Razlika med kavzativom in trpnikom

Kako torej ločimo kavzativne povedi (stavke) od trpnih povedi (stavkov)? V pomoč sta kontekst in delno skladnja. Dejansko pride do težave samo v primerih,

prikazanih v gornjih zgledih (36)–(38). V trpnih stavkih kajpak **ni** povzročitelja/kavzatorja glagolskega dejanja, predmet, ki se sedaj pojavi kot osebek, pa spremlja členek *i/ga* 이/가. S tem se problem ločevanja razplete tako rekoč sam od sebe.

Tako trpnost kot kavzativnost sta posebna pogleda na delovanja in stanja, različna od tipičnega pogleda z vršilec dejanja oz. nosilec stanja kot osrednjo entiteto, izraženo v stavku kot osebek. Ista oblika glagola v trpniku in kavzativu soudeležencu samo signalizira, da gre za pogled na dejanje, ki ni tipičen. Kakšen je ta pogled, pa se, kot smo videli, da razbrati iz konteksta.

4 Temeljna zgradba ter razširjava povedkov, argumentov in dopolnil

Oglejmo si sedaj zgradbo temeljnih gradnikov stavka. Kot smo videli, se povedek lahko udejanji kot glagol, kot pridevnik in kot samostalniška zveza + kopula *i-da* 이다. Nanj se potem vežejo argumenti, dopolnila in prislovna določila (adjunkti). Argumenti in dopolnila se udejanjajo kot samostalniška zveza + sklonski členek.

Pri osebkcu moramo spomniti, da ga sicer tipično zaznamuje sklonski členek *i/ga* 이/가, v spoštljivem govoru pa je zaznamovan s spoštljivo verzijo, *kke-seo*께서. Poleg tega je pri množinskih samostalnikih osebek lahko zaznamovan tudi z *e-seo* 에서, nekateri osebkci pa so lahko zaznamovani z tudi dajalniškim členkom *e-ge* 에게, tipično ob povedkih tipa *pil-yo ha-da* 필요하다 (potrebovati), *iss-da* 있다 (imeti/nahajati se) ipd.

Prislovna določila pa se udejanjajo kot prislovne zveze in se vežejo na povedek neposredno, brez sklonskega členka.

Iz povedanega sledi, da moramo za opis zgradbe temeljnih gradnikov stavka opisati zgradbo glagolske zveze, pridevniške zveze, samostalniške zveze in prislovne zveze.

4.1 Glagolska in pridevniška zveza⁵⁸

Glagolska zveza oz. pridevniška zveza se lahko udejanjita z golim glagolom oz. pridevnikom, lahko pa tako enega kot drugega modificira ustrezen prislov ali splošneje adverbial. Prislovi oz. adverbiali, ki modificirajo samo povedek, opisujejo intenzivnost, način ipd. Najprej zgled za nekaj primerov takšnih prislovov:

58 Glej Lee in Ramsey 2000.

a-ju 아주 (zelo), *neo-mu* 너무 (preveč), *jal* 잘 (zelo [dobro]), *mae-u* 매우 (zelo) ... In še zgled v stavku, najprej za pridevniški povedek:

(43) 장미꽃이 매우 아름답다.

Jang-mi-kkoch-i mae-u a-leum-dab-da.

Vrtnice so **zelo lepe**.

glej Lee in Ramsey (2000: 202)

Sledi še zgled za prislov, ki modificira glagolski povedek (*gi-kkeo-i* 기꺼이 'radostno').

(44) 어머니가 아기에게 인형을 기꺼이 주었다.

Eo-meo-ni-ga a-gi-e-ge in-hyeong-eul gi-kkeo-i ju-eoss-da.

Mati je **z veseljem** dala lutko detetu.

glej Lee in Ramsey (2000: 202)

4.2 Samostalniška zveza

Samostalniška zveza se lahko udejanji na več načinov: (i) kot gola samostalniška beseda, (ii) z modifikacijo, (iii) s sopostavljanjem samostalniških besed ter (iv) z nominalizacijo povednih besed in stavkov, kar strnjeno prikazuje spodnja tabela.

TABELA 9: Različni načini modificiranja samostalniških besed oz. zvez

Modifikacija z adnominalnimi besedami	Zgledi
Adnominal + samostalnik: Adn + N	철수가 새 모자를 샀어요. <i>Cheol-su-ga sae mo-ja-leul sass-eo-yo.</i> Cheolsu je kupil nov klobuk.
Samostalnik + sklonski členek <i>ui</i> 의 + samostalnik: N ₁ + <i>ui</i> 의 + N ₂	이것이 철수의 책이에요. <i>I-geos-i cheol-su-ui chaeg-i-e-yo.</i> To je <u>Cheolsujeva</u> knjiga.
Samostalnik + kopula + adnominalna končnica -(eu)n -(으)ㄴ: N ₁ + <i>in in</i> + N ₂ (dejansko odvisnik s samostalniškim povedkom v prisamostalniški vezavi)	학자인 김 박사님을 존경해요. <i>Hag-ja-in Gim bag-sa-nim-eul jon-gyeong-hae-yo.</i> Spoštujem dr. Kima, znanstvenika .
Samostalnik + sklonski členek + sklonski členek <i>ui</i> 의 + nominalizirani glagol: N ₁ + P + <i>ui</i> 의 + N ₂ (P: [sklonski] členek), N ₂ : nominalizirani glagol)	학생과의 만남이 즐거웠어요. <i>Hag-saeng-gwa-ui man-nam-i jeul-geo-woss-eo-yo.</i> Srečanje s študentom je bilo zabavno. 외국에서의 삶이 힘들어요. <i>Oe-gug-e-seo-ui salm-i him-deul-eo-yo.</i> Življenje v tujini je težko.

Modifikacija z adnominalnimi besedami	Zgledi
Kopula + samostalniška končnica <i>-gi -기</i> + sklonski členek <i>ui 의</i> + samostalnik: V + <i>gi 기</i> + <i>ui 의</i> + N	말하기의 비법을 알려 드릴게요. <i>Mal-ba-gi-ui bi-beob-eul al-lyeo deu-lil-ge-yo.</i> Naj ti povem način, kako se reče.
Povedna beseda + adnominalna končnica <i>-(eu) n/neun/(eu)l -(으)ㄴ /는/(으)ㄴ</i> + samostalnik: V/Adj + <i>-(eu)n/neun/(eu)l -(으)ㄴ /는/(으)ㄴ</i> + N	좋은 선생이에요. <i>Joh-eun seon-saeng-i-e-yo.</i> <u>Dober</u> učitelj je.

V tem razdelku bomo v nadaljevanju obravnavali tisti del modifikacije, ki ne pokriva odvisnih stavkov, ter sopostavljanje samostalniških besed. Vse, kar je povezano s konstrukcijami, ki vsebujejo razne vrste odvisnih stavkov, ali konstrukcijami, ki jih lahko tako razumemo, bo obravnavano v poglavju XII.

4.2.1 Modifikacija samostalniške besede oz. samostalniške zveze

Samostalniške besede ali samostalniške zveze lahko modificirajo:

- (i) nepregibni prisamostalniški/adnominalni modifikatorji, kot so razne vrste adnominalov in samostalniške besede;
- (ii) pregibni adnominalni modifikatorji, med povednimi besedami tipično pridevniki;
- (iii) razne vrste adnominalnih odvisnikov.

Možnosti (ii) in (iii) obravnava poglavje XII. Tod si bomo podrobneje ogledali možnost (i).

4.2.1.1 Nepregibni prisamostalniški modifikatorji – adnominali

Ponovimo, kar vemo že iz poglavja VIII: adnominali (*gwanhyeongsa* 관형사), v nadaljevanju okrajšano kot Adn, so nepregibna besedna vrsta, ki obsega kazalne (*geu* 그, *i* 이 ...), števniske (*han* 한, *du* 두 ...) in kakovostne adnominalne (*sae* 새, *heon* 현 ...). Ti neposredno modificirajo samostalniško besedo ali samostalniško zvezo. Shematično prikazano, samostalniška zveza se lahko udejanji kot Adn + N. Npr. *geu nal* 그 날 (tisti dan, modifikacija s kazalnim adnominalom), *han sa-lam* 한 사람 (en človek, modifikacija s števniskim adnominalom), *heon chaeg* 현 책 (rabljena/stara knjiga, modifikacija s kakovostnim adnominalom). Še zgled rabe v povedi:

- (45) 철수가 새 모자를 샀어요.
Cheol-su-ga sae mo-ja-leul sass-eo-yo.
Cheolsu je kupil **nov** klobuk.

4.2.1.2 Modifikacija z drugo samostalniško besedo

S pomočjo členka *ui* 의 lahko ena samostalniška beseda modificira drugo samostalniško besedo ali samostalniško zvezo: samostalniška beseda (*cheeon* 체언) + sklonski členek *ui* 의 + samostalniška zveza, ali shematično: N1 + *ui* 의 + N2. Še zgled rabe v povedi:

- (46)a 이것이 철수의 책이에요.
I-geos-i cheol-su-ui chaeg-i-e-yo.
 To je Cheolsujeva knjiga.
- b 선생님의 책을 보았어요.
Seon-saeng-nim-ui chaeg-eul bo-ass-eo-yo.
 Videl sem učiteljevo knjigo.

4.2.1.3 Besedni red pri modificiranju

Kot smo omenili v poglavju IX, v modificirani samostalniški zvezi adnominalni modifikatorji vedno stojijo pred samostalnikom, ki ga modificirajo. O tem se lahko prepričamo v gornjih zgledih modifikacije v razdelkih 4.2.1.1 in 4.2.1.2.

Na isti samostalnik v samostalniški besedni zvezi se lahko veže več kot en modifikator. V tem primeru poteka besedni red takole:

KAZALNI ADNOMINAL → ŠTEVNIŠKI ADNOMINAL → KAKOVOSTNI ADNOMINAL
 (ALI POVEDNA BESEDA v adnominalni vezni obliki) + SAMOSTALNIŠKA BESEDA.

Zgled:

- (47) 이 두 젊은 남녀는 서로 사랑하는 사이예요.
I du jeolm-eun nam-nyeo-neun seo-lo sa-lang-ha-neun sa-i-ye-yo.
Ta dva mlada moški in ženska se imata rada.⁵⁹

V zgledu (46) je besedni red *kazalni adnominal* → *števniki adnominal* → *pridevnik v adnominalni vezni obliki*.

4.2.2 Sopostavljanje

Pri sopostavljanju samostalniških besed so možnosti videti dokaj omejene, npr. *je gos* 제 것 (moja stvar). Sopostavljanje je dejansko dosti bolj tvorno na ravni

59 'Se imata rada' db.: sta vzajemno v ljubezenskem odnosu (*seo-lo* 서로 vzajemno, *sa-i* 사이 interval, *odnos*).

morfologije. Zlasti sino-korejske besede so pogosto sestavljene iz delov, ki so vsak zase tudi polnopomenski samostojni samostalniki. Še dva zgleda:

- (48)a *gang-san* 강산 (< *gang* 강 江 + *san* 산 山) reke in gore (priredna vezava – ena beseda!)
 b *seo-ul-dae-hag-gyo* 서울대학교 (< *seo-ul* 서울 + *dae-hag-gyo* 대학교 大学校)
 Univerza v Seulu (podredna vezava)

4.3 Prislovna zveza

Prislovna zveza se s prislovi kot nepregibnimi gradniki lahko udejanji kot prislov ali pa kot prislov, ki ga modificira drug prislov, tipično je to prislov stopnje, kot je prikazano v spodnjem zgledu.

- (49)a 그 사람은 바이올린을 아주 잘 켵니다.
Geu sa-lam-eun ba-i-ol-lin-eul a-ju jal kyeob-ni-da.
 On **zelo** dobro igra violino.
 b 철수는 영어를 꽤 잘 합니다.
Cheol-su-neun yeong-eo-leul kkwae jal hab-ni-da.
 Cheolsu **dokaj** dobro govori angleško.

5 Neodvisni elementi povedi

Poleg argumentov, dopolnil in adjunktov imamo še samostojno stoječe, tkzv. neodvisne elemente povedi (*dongnibeo* 독립어). Neodvisni jim pravimo zato, ker niso skladijsko povezani s preostalo povedjo. Mednje spadajo medmeti (*gam-tansa* 감탄사), odgovori (*eungdabeo* 응답어), povedni prislovi (*munjang busa* 문장 부사), vezni prislovi (*munjang jeopsok busa* 문장 접속 부사), ogovarjanje (samostalnik + zvalniški sklonski členek), uvajanje teme pogovora (*jesieo* 제시어, tudi *pyojeo* 표제어) ipd. Ker se skladijsko ne vežejo neposredno na povedek, jih bomo obravnavali v naslednjih poglavjih. Zgledi ob posameznih vrstah so skupaj s poglavjem, v katerem bodo podrobneje obravnavani, predstavljeni v spodnji tabeli 10. Neodvisne elemente na ravni morfologije obravnava poglavje VIII, na ravni skladnje pa poglavji XI in XIII.

TABELA 10: Vrste neodvisnih elementov (glej Ihm in dr. 2001a: 14)

Vrste neodvisnih elementov	Zgledi	Poglavje obravnave
medmeti (<i>gamtansa</i> 감탄사)	어머나! 꽃이 피었네요. <i>Eo-meo-na kkoch-i pi-eoss-ne-yo.</i> Oho! Cvetice so vzcvetele!	poglavje XI
in odgovori (<i>eungdabeo</i> 응답어)	예, 알겠어요. <i>Ye, al-gess-eo-yo.</i> Da, razumem.	poglavje XI
uvajanje teme pogovora (<i>jesieo</i> 제시어 提示語, tudi <i>pyujeo</i> 표제어 標題語)	젊음, 인생에서 가장 소중한 시간! <i>Jeolm-eum, in-saeng-e-seo ga-jang so-jung-han si-gan!</i> Mladost – dragoceno obdobje življenja!	poglavji XI, XIII
ogovarjanje: samostalniška beseda (<i>cheon</i> 체인) + zvalniški členek (<i>hogyeok</i> <i>josa</i> 호격 조사)	철수야, 나 좀 도와줘. <i>Cheol-su-ya, na jom do-wa-jwo.</i> Hej Cheolsu! Malo mi pomagaj.	poglavje XI
povedni prislovi (<i>munjang busa</i> 문장 부사)	꼭 한번 오세요. <i>Kkog han-beon o-se-yo.</i> Zagotovo enkrat pridite [naokrog].	poglavje XI
vezni prislovi (<i>munjang jeopsok busa</i> 문장 접속부사)	비가 많이 왔어요. 그래도 나는 갔어요. <i>Bi-ga manh-i wass-eo-yo. geu-lae-do na-neun gass-eo-yo.</i> Deževalo je. A sem vseeno odšel.	poglavje XI

6 Osnovni tipi enostavnih povedi

6.1 Razvrstitev temeljnih tipov stavka

Tipe enostavnih povedi je mogoče razvrstiti po raznih merilih, recimo glede na to, ali je situacija, ki jo opisujejo, (i) LASTNOST glavnega udeleženca, (ii) STANJE, v katerem se glavni udeleženec nahaja, (iii) PROCES ali pa (iv) DOGODEK, v katerem osrednjo vlogo igra glavni udeleženec (glej Lehmann 2006: razdelek 3.1). Situacije so, ko gremo od (i) proti (iv), vedno bolj dinamične, od lastnosti, ki je neodvisna od situacije, preko stanja, katerega trajanje je načeloma omejeno, do procesa in dogodka, kjer je spreminjanje vedno bolj dinamično.

Korejska šolska slovnica preprosteje loči vrste enostavnih povedi glede na vrsto povedka (samostalniški, pridevniški, glagolski, znotraj glagolskega pa še glede na neprehodnost oz. prehodnost, skratka glede na število argumentov – valentnost). V grobem temeljne tipe stavkov razdeli takole:

- Tip I so stavki, ki izražajo pripadnost ali nepripadnost neki skupini, kategoriji itd. Tipično so to povedi s samostalniškim povedkom (samostalniška beseda/zveza + *i-da* 이다).

- Tip II so stavki, ki izražajo neko lastnost ali stanje. Tipično so to povedi s pridevniškim povedkom.
- Tip III pa so stavki, ki izražajo dogajanje ali prehod v neko stanje. Tipično so to povedi z glagolskim povedkom.

Prva dva tipa se prekrivata z Lehmannovimi (1991) lastnostmi in stanji, pri čemer so lastnosti stalne, stanja pa začasna. Tip III pa v odnosu do tipov I in II združuje povedi z neprehodnimi in prehodnimi glagolskimi povedki, vendar ju loči. Tip III se tako – sicer dokaj nekonsistentno – prekriva z Lehmannovim procesom in dogodkom. V tabeli 11 je prikazana razvrstitev skupaj s primeri za vsak posamezen tip povedi.

TABELA 11: Osnovni tipi enostavnih povedi v korejskem jeziku glede na vrsto povedka

Tip	Zgradba in pomen	Zgledi
I	X pripada neki kategoriji Y	그는 한국 사람이다. <i>Geu-neun han-gug sa-lam-i-da.</i> On je Korejec.
II	X ima neko lastnost	산이 푸르다. <i>San-i pu-leu-da.</i> Gora je zelena.
III	Neprehodni povedek: X nekaj dela/je oz. se z njim nekaj dogaja	철수가 잔다. <i>Cheol-su-ga jan-da.</i> Cheolsu spi. 철수가 왔다. <i>Cheol-su-ga wass-da.</i> Cheolsu je prišel.
	Prehodni povedek: X nekaj dela z Y	철수가 책을 읽는다. <i>Cheol-su-ga chaeg-eul ilg-neun-da.</i> Cheolsu bere knjigo.

6.2 Konstrukcija z dvojnimi imenovalnikom ter 'nastajanje' in 'zanikanje'

Delitev osnovnih tipov povedi glede na vrsto povedka ni popolna. Ker se osredotoča na tip povedka, natančneje na to, kaj povedek izraža – dogajanje oz. stanje ali pa pripadnost neki kategoriji v primeru samostalniške besede s kopulo –, nekaterih povedi, npr. teh s povedkoma *doe-da* 되다 in *a-ni-da* 아니다, v tak okvir ni mogoče umestiti. To se odraža tudi na zgradbi teh povedi.

Tudi med povedmi tipa II s pridevniškim povedkom so povedi, ki bi jih v tabelo 11 težko umestili, saj vsaj na videz niso enostavčne povedi.

(50)a 철수는/가 키가 크다.

Cheol-su-neun/ga ki-ga keu-da.

Cheolsu je visoke postave. (db.) Kar se Cheolsuja tiče, [njegova] postava je visoka.

b 코끼리는/가 코가 길다.

Ko-kki-li-neun/ga ko-ga gil-da.

Slonov rilec je dolg. (db.) Kar se slonov tiče, [njihov] rilec je dolg.

c 영희는/가 호랑이가 무섭다.

Yeong-hui-neun/ga ho-lang-i-ga mu-seob-da.

Yeonghui se boji tigrov.

V povedi z dvojnimi imenovalnikom je prvi argument povezan s preostankom povedi, ki je dejansko sama zase že popoln stavek. V mnogih primerih, tudi v zgledih (50)a in b, se prvi argument tipično udejanji kot 'celota', drugi argument v preostanku povedi pa kot 'del'. Vendar odnos velja širše, relacija je lahko popolnoma pragmatične narave, pomembno je, kot v zgledu (50)c, da je stavek z drugim argumentom z nekim smiselnim in razvidnim odnosom (relevantnost) povezan s prvim argumentom.

Povedi z *doe-da* 되다 in *a-ni-da* 아니다 so po obliki podobne povedim z dvojnimi imenovalnikom oz. dvojnimi tožilnikom. Povedek *a-ni-da* 아니다 je nikalna oblika kopule (*i-da* 이다) in *ga* šolska slovnica obravnava kot pridevnik. Ampak tako kot je prikazano v tabeli 11, tip II, pridevniški povedki v večini primerov zahtevajo samo en stavčni člen.

Povedi v naslednjih zgledih (51)a in b bi lahko razumeli tako, kot je razvidno že iz dobesednih prevodov, namreč, da se prva samostalniška zveza ('Cheolsu' oz. slon') veže na celotni preostali del povedi.

Shibatani (1976) je že zelo zgodaj pokazal, da v konstrukcijah z dvojnimi imenovalnikom tkzv. notranji argument z *i/ga* 이/가 ni osebek (kriterij kontrole reflektivnosti). Iz tega je mogoče sklepati, da sta celotni povedi (51) in b (dejansko ponovljen zgled (50)), enostavčni.

(51)a 철수는 [키가 크다].

Cheol-su-neun [ki-ga keu-da].

Cheolsu [je visoke postave].

b 코끼리는 [코가 길다].

Ko-kki-li-neun [ko-ga gil-da].

(db.) Kar se slonov tiče [rilec je dolg].

Po drugi strani pa spodnje povedi (52) s povedkom *a-ni-da* 아니다 naj ne bi mogli razčleniti na zgornji način.

(52) 이것은 제 것이 아니에요.

I-geos-eun je geos-i a-ni-e-yo.

(db.) Kar se te stvari tiče, moja stvar ni.

Ta ugovor morda velja, če gledamo na poved (52) z vidika skladnje. Z vidika pragmatične vezi med osebkom in obenem temo *i-geos-eun* 이것은 ter preostalim delom povedi *je geos-i a-ni-e-yo* 제 것이 아니에요 pa še vedno velja odnos relevantnosti. In tudi tukaj prej omenjena Shibatanijeva analiza pove, da element, zaznamovan z *i* 이, ob pridevniku ni osebek. Skratka, tudi tukaj zdravorazumsko gledano gre za enostavno poved.

Podobno velja za povedi z glagolskim povedkom *doe-da* 되다. Glede na to, da povedek *doe-da* 되다 zahteva dva argumenta, je strukturno bližje prehodni povedi. Vendar bi težko rekli, da je drugi argument, ki predstavlja končno stanje, tj. rezultat spremembe prvega argumenta, blizu predmetu v tipičnih prehodnih dejanjih.

(53) 물이 얼음이 되었다.

Mul-i eol-eum-i doe-eoss-da.

Voda je postala led.

Primerjava zgradbe povedi z *doe-da* 되다 z zgradbo povedi tipa III iz tabele 11 pokaže, da med njima obstaja velika razlika. V povedih s povedkom *doe-da* 되다 je sklonski členek pred povedkom *i/ga* 이/가, in ne *eull/leul* 을/를, kot je v povedi s prehodnim povedkom. Posledično se tudi udeleženske vloge (*uimiyeok* 의미역) razlikujejo. V tem primeru gre za spreminjanje stanja, v katerem se nahaja entiteta, o kateri je govor. V (53) se tako prvi kot drugi argument nanašata na isto entiteto (H₂O), vendar na različni agregatni stanji te entitete (pred spremembo 'tekoča faza = voda', po spremembi pa 'trdna faza = led'). Po tem lahko sklepamo, da *doe-da* 되다 ni običajen prehodni glagol. Z ugotovitvijo, da *doe-da* 되다 ni prehodni glagol, se strinjajo tudi slovarji, kjer je *doe-da* 되다 opredeljen

kot neprehodni glagol. Skratka, *doe-da* 되다 bi lahko opisali kot neprehodni glagol, ki potrebuje dva argumenta, ki pa se nanašata na isto entiteto pred in po spremembi.

Osnovni tipi povedi glede na število in vrsto stavčnih členov so predstavljeni v tabeli 12.

TABELA 12: Osnovni tipi povedi glede na število in vrsto stavčnih členov

Tip	Zgradba povedi	Primeri
I	vršilec = osebek (<i>jueo</i> 주어) + povedek (<i>seosureo</i> 서술어)	철수가 왔다. <i>Cheolsu-ga wass-da.</i> Cheolsu je prišel.
II	vršilec = osebek (<i>jueo</i> 주어) + predmet (<i>mokjegeo</i> 목적어) + povedek (<i>seosureo</i> 서술어)	철수가 사과를 먹는다. <i>Cheolsu-ga sagwa-leul meogneunda.</i> Cheolsu jé jabolko.
III	vršilec = osebek (<i>jueo</i> 주어) + predmet (<i>mokjegeo</i> 목적어) + prejemnik (<i>ganjeop mokjegeo</i> 간접 목적어) povedek (<i>seosureo</i> 서술어)	어머니가 아기에게 인형을 주었다. <i>Eomeoniga agiege inbyeong-eul jueossda.</i> Mati je dala lutko detetu.
IV	predmet = osebek (<i>jueo</i> 주어) + dopolnilo [= rezultat] (<i>bochungeo</i> 보어) + povedek (<i>seosureo</i> 서술어)	물이 얼음이 되었다. <i>Mul-i eol-eum-i doeeossda.</i> Voda je postala led. 철수는 경찰이 아니다. <i>Cheolsu-neum gyeongchal-i ani-da.</i> Cheolsu ni policist.

Takšna razčlenitev stavkov nam jasno prikaže zgradbo povedi na podlagi povedka in števila argumentov. Za razliko od razčlenitve osnovnih tipov stavkov glede na vrsto povedka v tej razčlenitvi vrsta povedka ni eksplicirana. Namesto tega razčlenitev prikazuje, kateri stavčni členi so prisotni in v kakšnem tipičnem vrstnem redu stojijo v povedi. Poleg tega ta razčlenitev osnovnih tipov povedi zajema tudi povedi s povedkoma *doe-da* 되다 in *a-ni-da* 아니다.

7 Zaključek

V tem poglavju smo si ogledali zgradbo diktuma v korejski povedi. Osrednjo vlogo v diktumu igra povedek. Seznanili smo se vrstami povedkov in s tem v zvezi z vezavo stavčnih členov oz. udeleženskih vlog na povedek ter obravnavali posplošeni glagolski način, mdr. v povezavi z zornim kotom, ter temeljno zgradbo povedka in možnosti razširjav. Sledila je obravnava samostalniške zveze, njene zgradbe,

vključno z vrstami modifikacije in povezave s stavčnimi dopolnili. Na kratko smo se dotaknili tudi neodvisnih elementov ter zaključili z osnovnimi tipi enostavnih povedi. V tem okviru smo se dotaknili tudi konstrukcije z dvojnimi imenovalnikom in njenih posebnosti.

Prikazu zgradbe diktuma v tem poglavju v naslednjem poglavju sledi podrobnejši prikaz zgradbe modusa v korejščini.

POGLAVJE XI

Zgradba modusa

1 Uvod

Kot smo spoznali že v poglavju IX, se stavek v korejščini po zgradbi razdeli v DIKTUM in MODUS, tako kot je razvidno tudi iz zgleada (1). Ponovimo na kratko še enkrat: pojem diktum se nanaša na dogajanje, ki ga govorec opisuje v povedi, pojem modus pa na to, kako govorec gleda na povedano oz. kako povedano predstavi sogovorncu.

- (1) [곧 비가 오] [겠어요.]
God bi-ga o -- gess-eo-ya.
 kmalu dež-**ga** pride UGIBANJE-SPOŠT.
 ←——DIKTUM——→ ←——MODUS——→

Zgradbo diktuma smo si ogledali v predhodnem poglavju. V diktumu osrednjo vlogo igra povedek in v veliki meri to, kar v kanoničnem besednem redu stoji pred njim. Po drugi strani pa modus sestavljajo predvsem izrazi na koncu povedi/stavka, skratka izrazi, ki stojijo za povedkovo osnovo. V našem zgledu (1) se ti izrazi nanašajo na **prepričanost govorca o tem, kar govori** (ugibanje), ter **odnos govorca do sogovorca** (zmerna spoštljivost), vse skupaj pa je umeščeno v časovni okvir nepreteklosti.

V tem poglavju si bomo podrobneje ogledali zgradbo modusa, od umestitve dogajanja v časovni okvir, kar pokrivata slovnični kategoriji ČAS in VID, do izražanja NAKLONSKOSTI/MODALNOSTI, kjer se korejščina ponaša s še posebej bogatim repertoarjem izraznih sredstev.

2 Čas in vid: med diktumom in modusom

Ko je bil govor o diktumu, smo videli, kako s povedkom oz. njegovimi oblikami – aktiv, pasiv, kavzativ, spontano dejanje – lahko kontroliramo zorni kot, s katerega prikazujemo dogajanje, ki ga povedek opisuje. Za natančno prenašanje informacij je prav tako pomembna **umestitev dogajanja/stanja v času** – to omogočata slovnični kategoriji ČAS (*sije* 시제 時制) in VID (*sang* 상相).

Kategorija ČAS pove, kdaj se je glede na trenutek sporočanja (tukaj in sedaj) neko dejanje zgodilo oz. je stanje bilo. Korejščina loči naslednje formalne paradigme za izražanje časa: SEDANJIK (*hyeonjae sijel/hyeong* 현재 시제/형), PRETEKLIK (*gwageo sijel/hyeong* 과거 시제/형) in PRIHODNJIK (*mirae sijel/hyeong* 미래 시제/형). Kategorija čas se izraža s končnicami na povedku (tj. na glagolu stanja oz. dogajanja in na kopuli samostalniškega povedka), dodatno lahko tudi z določenimi časovnimi prislovi.

Sedanjik in preteklik temeljita vsaj načeloma na dejanskih izkušnjah govorca, zato tukaj ni prav hudih razlik med korejščino in slovenščino. Pri prihodnjiku pa je drugače, saj se nanaša na nekaj, kar naj bi se šele zgodilo. Slovenščina površinsko obravnava prihodnost tako kot preteklost oz. sedanjost. V mnogih jezikih, tudi v korejščini, pa se, kot bomo videli, ta razlika pokaže v pomenskih odtenkih, ki jih oblikovna paradigma prihodnjika lahko izraža – poleg same prihodnosti tudi namero, ugibanje ipd. Dejansko je tako tudi v slovenščini, le da na to nismo tako pozorni. Npr. prihodnjik v 1. osebi 'Jutri grem v Koper' implicira močan namen govorca. Prihodnjik v 3. osebi 'Jure gre jutri v Piran' pa tak namen implicira dosti šibkeje, preprosto zato, ker ima govorec manjši vpogled v motivacijo tretjih oseb kot pa v svojo lastno.

Pri VIDU je pozornost usmerjena v FAZO DOGAJANJA (trajanje, zaključenost, začetek, konec ...). Izražanje VIDA dejanja je v korejščini bolj posredno, saj se uporabljajo isti morfemi kot za označevanja časa.

Najprej si bomo ogledali čas oz. vse tri formalne paradigme za izražanje časa, nato pa še, kako se izraža vid.

2.1 Sedanjik in njegovi pomeni

SEDANJIK (*hyeonjae sijel/hyeong* 현재 시제/형) je oblika povednih besed, ki se na ta ali oni način nanaša na dejanja ali stanja v sedanjosti oz. natančneje rečeno v nepreteklosti. Tvorimo ga tako, kot je prikazano v tabeli 1 na naslednji strani.

TABELA 1: Tvorjenje sedanjika (po Ihm in dr. 2001a: 189–190)

Besedna vrsta	Pomen	Končnica → Beseda ↓	-ø/-(neu)n-da -ø/ -(느)ㄴ다	-(seu)b-ni-da -(스)버니다	-a/eo/yeo-yo -아/어/여요
Glagol	iti	ga-da 가다	gan-da 간다	gab-ni-da 갑니다	ga-yo 가요
	gledati	bo-da 보다	bon-da 본다	bob-ni-da 봅니다	brwa-yo 봐요
	jesti	meog-da 먹다	meog-neun-da 먹는다	meog-seub-ni-da 먹습니다	meog-eo-yo 먹어요
	učiti se	bae-u-da 배우다	bae-un-da 배운다	bae-ub-ni-da 배웁니다	bae-wo-yo 배워요
	pisati	sseu-da 쓰다	sseun-da 쓴다	sseub-ni-da 씁니다	sseo-yo 써요
	kričati ...	chi-da 치다	chin-da 친다	chib-ni-da 칩니다	chyeo-yo 쳐요
	delati	ha-da 하다	han-da 한다	hab-ni-da 합니다	hae-yo 해요
Glagol in pridevnik	biti, nahajati se	iss-da 있다	iss-da 있다	iss-seub-ni-da 있습니다	iss-eo-yo 있어요
Pridevnik	dober	job-da 좋다	job-da 좋다	job-seub-ni-da 좋습니다	job-a-yo 좋아요
	drag(ocen)	bi-ssa-da 비싸다	bi-ssa-da 비싸다	bi-ssab-ni-da 비쌉니다	bi-ssa-yo 비싸요
	lep	ye-ppeu-da 예쁘다	ye-ppeu-da 예쁘다	ye-ppaub-ni-da 예쁩니다	ye-ppoo-yo 예뻐요
Kopula		i-da 이다	NP(i)-da NP(이)다	NPib-ni-da NP 입니다	NPye-yo/i-e-yo NP예요/이에요

Primarni pomen sedanjika je izražanje dogajanja, ki **ravnokar poteka**, ali izražanje **ravnokar trajajočega** stanja. Zgledi:

(2)a 학생이 학교에 간다.

Hag-saeng-i hag-gyo-e gan-da.

Učenec **gre** v šolo.

b 아이가 지금 밥을 먹는다.

A-i-ga ji-geum bab-eul meog-neun-da.

Otrok zdaj **jé**.

c 학생들이 노래를 배운다.

Aag-saeng-deul-i no-lae-leul bae-un-da.

Učenci se **učijo** pesmi.

- d 요즘 과일 값이 비싸다.
Yo-jeum gwa-il gabs-i bi-ssa-da.
 (db.) Zadnje čase so cene sadja **drage**.
- e 철수는 성격이 좋다.
Cheol-su-neun seong-gyeog-i job-da.
 Cheolsu je po značaju **dober**.
- f 저 사람은 회사원이다.
Jeo sa-lam-eun hoe-sa-won-i-da.
 Tista oseba **je uslužbenec**.
- g 책상 위에 책이 있다.
Chaeg-sang wi-e chaeg-i iss-da.
 Na mizi **je** knjiga.
- h 오늘은 날씨가 참 좋다.
O-neul-eun nal-ssi-ga cham job-da.
 Danes je vreme res **lepo**.

Časovni prislovi, kot sta *ji-geum* *지금* v zgledu (2)b in *o-neul* *오늘* v zgledu (2)h, dodatno osvetljujejo časovno umeščenost dogajanja oz. stanja.

Sedanjik se lahko (odvisno od konteksta) nanaša na ponavljajoča se dejanja ali pa na splošna dejstva. Ilustrirajmo z nekaj zgledi:

- (3)a 지구는 돈다.
Ji-gu-neun don-da.
 Zemlja se vrti.
- b 인간은 만물의 영장이다.
In-gan-eun man-mul-ui yeong-jang-i-da.
 Človeštvo je gospodar vsega stvarstva.
- c 봄이 오면 꽃이 핀다.
Bom-i o-meon kkoch-i pin-da.
 Ko pride pomlad, cvetijo rože.
- d 사람은 누구나 한번은 죽는다.
Sa-lam-eun nu-gu-na han-beon-eun jug-neun-da.
 Vsak nekoč umre.
- e 그 아이는 늘 모자를 쓴다.
Geu a-i-neun neul mo-ja-leul sseun-da.
 Ta otrok vedno nosi klobuk.

Nadalje se sedanjik uporablja tudi za izražanje dejanj, ki se bodo šele zgodila ali pa samo predvidevamo, da se bodo, tj. za dejanja v prihodnosti.

- (4)a 난 내일 아침 비행기로 떠난다.
Nan nae-il a-chim bi-haeng-gi-lo tteo-nan-da.
 Jutri zjutraj **odhajam** z letalom.
- b 시험 결과는 내일 공개한다.
Si-beom gyeol-gwa-neun nae-il gong-gae-han-da.
 Jutri bodo **znani** rezultati izpita.
- c 아들이 내년에 대학을 졸업한다.
A-deul-i nae-nyeon-e dae-hag-eul jol-eob-han-da.
 Moj sin **bo** naslednje leto **diplomiral** na univerzi.
- d 30분 있으면 학교 수업이 끝난다.
30-bun iss-eu-myeon hag-gyo su-eob-i kkeut-nan-da.
 Šolska ura (predavanje) **se bo končala** v 30 minutah.
- e 비행기가 곧 출발한다.
Bi-haeng-gi-ga god chul-bal-han-da.
 Letalo **bo odletelo** vsak trenutek.

V primeru, ko sedanjik izraža prihodnost, se v povedi pogosto uporabljajo časovni prislovi, npr. *nae-il* 내일 (jutri), *nae-nyeon* 내년 (prihodnje leto), *god* 곧 (vsak trenutek, takoj) itd.

Sedanjik se poleg v povedku glavnega stavka lahko izraža tudi preko adnominalnih končnic *-neun* -는, *-(eu)n* -(으)ㄴ, *-in* -인.

- (5)a 젊은이 중에 스마트폰을 안 쓰는 사람이 없다고 할 수 있어요.
Jeolm-eun-i jung-e seu-ma-teu-pon-eul an sseu-neun sa-lam-i eobs-da-go hal su iss-eo-yo.
 Lahko bi se reklo, da med mladimi ni osebe, ki ne bi uporabljala pametnega telefona.
- b 똥똥한 고양이는 귀여워요.
Ttung-ttung-han go-yang-i-neun gwi-yeo-wo-yo.
 Debele mačke so ljubke.
- c 부자인 내 친구가 이것을 사줬어요.
Bu-ja-in nae chin-gu-ga i-geos-eul sa-jwoss-eo-yo.
 To mi je kupil prijatelj, ki je bogataš.

Končnica *-neun* -는 se veže na osnovo glagolskega povedka, končnica *-(eu)n* -(으)ㄴ se uporablja s pridevniškim povedkom⁶⁰ in končnica *-in* -인 se veže na samostalniško besedno zvezo, ko je *le-ta* del samostalniškega povedka ‘NP + *i-da* 이다’.

2.2 Preteklik in njegovi pomeni

PRETEKLIK (*gwageo sije/byeong* 과거 시제/형) je oblika povednih besed za izražanje dejanj ali stanj, ki so na ta ali oni način povezana s preteklostjo. Tvori se s pretekliško končnico *-ass/eoss/yeoss* -았/었/였, oblika je odvisna od končnega samoglasnika osnove povedka. V tabeli 2 na naslednji strani je podanih nekaj zgledov, kako se tvori preteklik za razne tipe glagolskih osnov.

- (i) Če se glagolska osnova konča z *a* ㅏ ali *o* ㅓ, je končnica *-ass* -았. Če se konča z *eo* ㅜ, *u* ㅜ, *eu* ㅡ, ali *i* ㅣ, je končnica *-eoss* -었. Pri glagolu *ha-da* 하다 pa je končnica *-yeoss* -였.
- (ii) a ㅏ + a ㅏ $\rightarrow a$ ㅏ, o ㅓ + a ㅏ $\rightarrow wa$ ㅓㅏ, u ㅜ + eo ㅜ $\rightarrow wo$ ㅜㅜ, eu ㅡ + eo ㅜ $\rightarrow eo$ ㅜ, i ㅣ + eo ㅜ $\rightarrow yeo$ ㅜ, a ㅏ + yeo ㅜ $\rightarrow ae$ ㅏ⁶¹.

Poglejmo še, kakšne pomene lahko izraža preteklik. Preteklik (pretekla oblika povedka) izraža dogajanje ali stanje, ki se je zgodilo v preteklosti, tj. pred trenutkom govora.

Nekaj zgledov – tudi tu časovni prislovi prispevajo k jasnejši predstavi o času dogajanja oz. nahajanja v nekem stanju.

(6)a 어제 비가 왔어요.

Eo-je bi-ga wass-eo-yo.

Včeraj je deževalo.

b 어머님이 외출하셨습니다.

So-meo-nim-i oe-chul-ha-syeoss-eo-yo.

Mati je šla ven.

60 Adnominalna končnica pridevnika za izražanje sedanosti je ista kot adnominalna končnica, ki se uporablja za izražanje preteklosti preko glagola, tj. *-(eu)n* -(으)ㄴ. Razlog za to je ta, da pridevniki nimajo trajanja in se dojemajo kot stanje, ki je lahko tudi rezultat nekega dejanja ali dogodka.

61 a ㅏ + yeo ㅜ $\rightarrow ae$ ㅏ velja samo za glagole s *ha-da* ‘하다’ in pridevnike.

TABELA 2: Tvorjenje preteklika (po Ihm in dr. 2001a: 192)

Besedna vrsta	Pomen	Končnica → Beseda ↓		-았/었/였다 ⁽⁶⁾ -ass/eoss/yeoss-da		-았/였/였습니다 -ass/eoss/yeoss-seub-ni-da		-았/었/였어요 -ass/eoss/yeoss-eo-yo	
		ga-da	가다	gass-da	갔다 ⁽⁶⁾	gass-seub-ni-da	갔습니다	gass-eo-yo	갔어요
Glagol	gledati	bo-da	보다	bo-ass-dal/ bwoass-da	보았다/ 봤다 ⁽⁶⁾	bo-ass-seub-ni-dal/ bwoass-seub-ni-da	보았습니다/ 봤습니다	bo-ass-eo-yo/ bwoass-eo-yo	보았어요/ 봤어요
	jesti	meog-da	먹다	meog-eoss-da	먹었다	meog-eoss-seub-ni-da	먹었습니다	meog-eoss-eo-yo	먹었어요
	učiti se	bae-u-da	배우다	bae-woss-da	배웠다 ⁽⁶⁾	bae-woss-seub-ni-da	배웠습니다	bae-woss-eo-yo	배웠어요
	pisati	sseu-da	쓰다	sseoss-da	썼다 ⁽⁶⁾	sseoss-seub-ni-da	썼습니다	sseoss-eo-yo	썼어요
	kričati ...	chi-da	치다	chyeoss-da	쳤다 ⁽⁶⁾	chyeoss-seub-ni-da	쳤습니다	chyeoss-eo-yo	쳤어요
	delati	ha-da	하다	ha-yeoss-dal/ haess-da	하였다/ 했다 ⁽⁶⁾	ha-yeoss-seub-ni-dal/ haess-seub-ni-da	하였습니다/ 했습니다	haess-eo-yo	했어요
Glagol in pridevnik	biti, nahajati se	iss-da	있다	iss-eoss-da	있었다	iss-eoss-seub-ni-da	있었습니다	iss-eoss-eo-yo	있었어요
Pridevnik	dober	job-da	좋다	job-ass-da	좋았다	job-ass-seub-ni-da	좋았습니다	job-ass-eo-yo	좋았어요
	mnogoter	manb-da	많다	manb-ass-da	많았다	manb-ass-seub-ni-da	많았습니다	manb-ass-eo-yo	많았어요
	lep	ye-ppew-da	예쁘다	ye-ppeoss-da	예뻤다	ye-ppeoss-seub-ni-da	예뻤습니다	ye-ppeoss-eo-yo	예뻤어요
Kopula		i-da	이다	yeoss-dal/ i-eoss-da	였다/ 이었다	yeoss-seub-ni-da/ i-eoss-seub-ni-da	였습니다/ 이었습니다	yeoss-eo-yo/ i-eoss-eo-yo	였어요/ 이었습니다

- c 그 아이는 어릴 때 무척 예뻐어요.
Geu a-i-neun eo-lil ttae mu-cheog ye-ppheoss-eo-yo.
 Tisto dete **je bilo** izredno **ljubko**, ko je bilo majhno.
- d 저 분이 제 한국어 선생님이셨어요.
Jeo bun-i je han-gug-eo seon-saeng-nim-i-syeoss-eo-yo.
 Ona **je bila moja učiteljica** korejščine.
- e 나는 어제 집에 있었어요.
Na-neun eo-je jib-e iss-eoss-eo-yo.
 Včeraj **sem bil** doma.

Preteklik se lahko nanaša tudi na dejanja in stanja, ki so se zgodila oz. zaključila v preteklosti, vendar njihove posledice trajajo v sedanost – to je tkzv. perfektivnost. Zgledi:

- (7)a 그 사람은 어제 부산에 갔어요.
Geu sa-lam-eun eo-je Bu-san-e gass-eo-yo.
 Včeraj **je šel** v Busan [in je še vedno tam].
- b 지금 숙제를 다 끝냈어요.
Ji-geum sug-jae-leul da kkeut-naess-eo-yo.
 Sedaj **sem končal** vso svojo domačo nalogo.
- c 철수를 만났어요.
Cheol-su-leul man-nass-eo-yo.
Srečal sem Cheolsuja.
- d 그림을 그렸다가 찢어버렸어요.
Geu-lim-eul geu-lyeoss-da-ga jjij-eo-beo-lyeoss-eo-yo.
 Naslikal sem sliko in jo potem **raztrgal**.
- e 이제 담배를 끊었어요.
I-je dam-bae-leul kkeunh-eoss-eo-yo.
 Sedaj **sem prenehal** kaditi.

Pretekla oblika, če ji dodamo *-eoss -았-*, lahko izraža tudi dejanje, ki se je zgodilo v oddaljeni preteklosti. Natančneje, za zaznamovanje dejanj in stanj, ki so se zgodila v oddaljeni preteklosti, tako tvorjeni obliki pravimo tudi PRETEKLO-
 -PRETEKLA oblika. Zgledi:

- (8)a 철수가 어제 여기에 **왔었어요**.
Cheol-su-ga eo-je yeo-gi-e wass-eoss-eo-yo.
 Cheolsu **je** včeraj **bil** tukaj.
- b 그 사람 주소를 **알았었는데** 지금은 잊어 버렸어요.
Geu sa-lam ju-so-leul al-ass-eoss-neun-de ji-geum-eun ij-eo beo-lyeoss-eo-yo.
Vedel sem za njegov naslov, toda sedaj sem ga pozabil.
- c 그 여자는 가끔 빨간 옷을 **입었어요**.
Geu yeo-ja-neun ga-kkeum ppal-gan os-eul ib-eoss-eoss-eo-yo.
 Ona **je** včasih **nosila** rdeče obleke.
- d 나는 어제 부산에 **갔었어요**.
Na-neun eo-je bu-san-e gass-eoss-eo-yo.
 Včeraj **sem šel** v Busan [in sem sedaj nazaj tu].
- e 그 분은 미국에 **유학갔었어요**.
Geu bun-eun mi-gug-e yu-bag-gass-eoss-eo-yo.
 On je šel študirat v ZDA [in se je sedaj vrnil].

Dogajanje oz. stanje lahko natančneje umestimo v preteklost s pomočjo časovnih prislovov oz. prislovnih določil časa. Tipični takšni izrazi so: *jag-nyeon* 작년 (lani), *eo-lyeoss-eul ttae* 어렸을 때 (v času otroštva), *bag-saeng-i-eoss-eul ttae* 학생이였을 때 (v študentskih letih), *jeolm-eoss-eul ttae* 젊었을 때 (ko sem bil/-a mlad/-a) ipd. Še nekaj zgledov rabe:

- (9)a 나는 작년에 부산에 **갔었어요**.
Na-neun jag-nyeon-e bu-san-e gass-eoss-eo-yo.
Lani sem šel v Busan.
- b 젊었을 때는 기억력이 **좋았었어요**.
Jeolm-eoss-eul tte-neun gi-eog-lyeog-i joh-ass-eoss-eo-yo.
Ko sem bil mlad, sem imel dober spomin.
- c 나도 얼마 전에 여기서 **먹었어요**.
Na-do eol-ma jeon-e yeo-gi-seo meog-eoss-eoss-eo-yo.
 Tudi jaz **sem enkrat prej jedel** tod.
- d 오래전 그분도 여기 **선생님이였었어요**.
O-lae-jeon geu-bun-do yeo-gi seon-saeng-nim-i-eoss-eoss-eo-yo.
Dolgo tega je tudi ona **bila** tukaj učiteljica.

- e 그 분은 예전에 미국에 유학갔었어요.
Geu bun-eun ye-jeon-e mi-gug-e yu-hag-gass-eoss-eo-yo.
Davno tega je študiral v ZDA.

Za mnoge govorce korejskega jezika je raba preteklo-pretekle oblike v večini kontekstov slogovno zelo zaznamovana. Zgledi (9')a-e so primer alternativnega, nezaznamovanega upovedovanja zgledov (9)a-e z običajnim preteklikom.

- (9')a 나는 작년에 부산에 갔어요.
Na-neun jag-nyeon-e Bu-san-e gass-eo-yo.
Lani sem šel v Busan.
- b 젊었을 때는 기억력이 좋았어요.
Jeolm-eoss-eul tte-neun gi-eog-lyeog-i job-ass-eo-yo.
Ko sem bil mlad, sem imel dober spomin.
- c 나도 얼마 전에 여기서 먹었어요.
Na-do eol-ma jeon-e yeo-gi-seo meog-eoss-eo-yo.
Tudi jaz sem enkrat prej jedel tod.
- d 오래전 그분도 여기 선생님이었어요.
O-lae-jeon geu-bun-do yeo-gi seon-saeng-nim-i-eoss-eo-yo.
Dolgo tega je tudi ona bila tukaj učiteljica.
- e 그 분은 예전에 미국에서 유학했어요.
Geu bun-eun ye-jeon-e mi-gug-e-seo yu-hag-haess-eo-yo.
Davno tega je študiral v ZDA.

Kadar hočemo živo izraziti spomin na pretekli dogodek tako, da se tako rekoč 'preselimo' v tisti čas, uporabimo posebno končnico *-deo-* -더-, ki izraža spominjanje na preteklo izkušnjo. Zgledi:

- (10)a 철수는 어제 고향 집에 가더라고요.
Cheol-su-neun eo-je go-hyang jib-e ga-deo-la-go-yo.
Cheolsu je včeraj šel v svoj domači kraj, [če se prav spomnim].
- b 어제는 날씨가 꽤 춥더군요.
Eo-je-neun nal-ssi-ga kkwaee chub-deo-gun-yo.
Včeraj je bilo vreme zelo mrzlo, [kot se spomnim].

- c 그 사람을 만나 보니 제 친구더군요.
Geu sa-lam-eul man-na bo-ni je chin-gu-deo-gun-yo.
 Ko sem se srečal z njim, [sem ugotovil, da] **je bil moj prijatelj**.
- d 새마을호는 아주 빠르더라고요.
Sae-ma-eul-ho-neun a-ju ppa-leu-deo-la-go-yo.
 Vlak Saemaetul **je bil** zelo **hiter**, [kot se spomnim].
- e 김치가 맛이 있더군요.
Gim-chi-ga mas-i iss-deo-gun-yo.
 Kimči **je bil** zelo okusen, [kot se spomnim].
- f 할머니는 오랜만에 손자를 보셔서 기분이 좋으셨더라고요.
Hal-meo-ni-neun o-laen-man-e son-ja-leul bo-syeo-seo gi-bun-i job-eu-syeoss-deo-la-go-yo.
 Babica **je bila** dobre volje, ko je po dolgem času srečala vnuke.

Kot je razvidno iz gornjih primerov, se končnica *-deo-* -더- pogosto uporablja skupaj s končnicama *-la* -라 in *-gun* -군.⁶² Poleg te pa se lahko *-deo-* -더- veže na povedno osnovo v sedanjski obliki, (10)a–e, ali v pretekli obliki kot v (10)f.

2.3 Prihodnjik in njegovi pomeni

V korejščini se oblika povednih besed, ki ji pravimo PRIHODNJIK (*mirae sisjel/hyeog* 미래 시제/형), na ta ali oni način nanaša na dejanja ali stanja v prihodnosti. Tvori se s končnicama *-gess-* -겠- v glavnih stavkih in *-(eu)l* -(으)ㄹ v adnominalnih odvisnikih. Končnica *-(eu)l* -(으)ㄹ se najpogosteje pojavlja v konstrukcijah *-(eu)l geos* -(으)ㄹ 것, *-(eu)l geo* -(으)ㄹ 거, kjer se veže na vezani samostalniki *geos* 것 (stvar, zadeva), ki je pogosto skrajšan v *geo* 거 (stvar, zadeva).⁶³ Obe končnici lahko izražata tako prihodnost kot tudi ugibanje ali verjetnost. Najprej si oglejmo, kako končnici izražata prihodnost.

- (11)a 오늘 친구들이 집에 놀러 오겠군요.
O-neul chin-gu-deul-i jib-e nol-leo o-gess-gun-yo.
 Danes **prihajajo** prijatelji na obisk. (db. Danes se prijatelji pridejo igrati na [moj] dom).

62 Končnica *-la* -라 se uporablja, ko govorec opisuje dejanje in dejstvo. Končnica *-gun* -군 se uporablja, ko govorec spozna ali odkrije novo informacijo.

63 O tovrstnih konstrukcijah je več govora v poglavju XII, razdelek 2.2.

- b 내일은 집에 있을 거예요.
Nae-il-eun jib-e iss-eul geo-ye-yo.
 Jutri **bom** doma.
- c 저 꽃이 곧 시들겠어요.
Jeo kkoch-i god si-deul-gess-eo-yo.
 Ta roža **bo** kmalu **ovenela**.
- d 그 책들은 이제 읽지 않겠어요.
Geu chaeg-deul-eun i-je ilg-ji-anh-gess-eo-yo.
 Sedaj te knjige **ne bom bral(a)**.
- e 오늘 영화를 보러 갈 거예요.
O-neul yeong-hwa-leul bo-leo gal geo-ye-yo.
 Danes **bomo šli** gledat film.

Razlika v pomenu in rabi med dvema končnicama obstaja, ampak mnenja, kako se razlikujeta, niso poenotena. Po Ihmu in dr. (2001a) *-gess-* -겠- izraža **govorčev močan namen, voljo, pripravljenost**, medtem ko vzorec *-(eu)l geos/geo* -(으)ㄴ 것/거 izraža **enostavno dejanje v prihodnosti** in je pri njem odtonek izražanja volje oz. namena govorca manj izrazit. Yu in dr. (2018) oba načina razlikujejo glede na stopnjo ponotranjenja (internalizacije) informacije: *-gess-* -겠- se uporablja s ponotranjeno informacijo, medtem ko se *-(eu)l geos/geo* -(으)ㄴ 것/거 uporablja z neponotranjeno informacijo. Nadalje Ko in Koo (2016) razlikujeta konstrukciji glede na evidencialnost, konkretno glede na stopnjo dokazljivosti. Končnica *-gess-* -겠- se razlikuje od *-(eu)l geo* -(으)ㄴ 거 po tem, da izraža večjo stopnjo dokazljivosti.

Tvorjenje prihodnjika za nekaj tipičnih glagolov je prikazano v tabeli 3.

Poleg prihodnjika lahko končnica *-gess-* -겠- izraža tudi naklonske pomene, kot so ugibanje (12) in namen/volja (13).

- (12)a 내일은 비가 오겠군요.
Nae-il-eun bi-ga o-gess-gun-yo.
 Jutri **bo** [verjetno] **deževalo**.
- b 그 사람도 부인을 만나겠지요.
Geu sa-ram-do bu-in-eul man-na-gess-ji-yo.
 [Verjetno] tudi on **namerava srečati** svojo ženo.
- c 철수는 지금쯤 제주도에 도착했겠어요.
Cheol-su-neun ji-geum-jjeum Je-ju-do-e do-chag-haess-gess-eo-yo.
 Cheolsu **je** do sedaj **verjetno dospel** na otok Jeju.

TABELA 3: Tvorjenje prihodnjika (po Ihm in dr. 2001a: 195)

Pomen	Končnice → Glagol ↓	-gess-da - 겠다	-gess-eo-yo -겠어요	-gess-seub- ni-da -겠습니다	-(eu)l geo-da -(으)르 거다	-(eu)l geob-ni-da -(으)르 겁니다	-(eu)l geo-ye-yo -(으)르 거예요
iti	ga-da 가다	ga-gess-da 가겠다	ga-gess-eo-yo 가겠어요	ga-gess- seub-ni-da 가겠습니다	gal geo-da 갈 거다	gal geob-ni-da 갈 겁니다	gal geo-ye-yo 갈 거예요
jesti	bo-da 보다	bo-gess-da 보겠다	bo-gess-eo-yo 보겠어요	bo-gess- seub-ni-da 보겠습니다	bol geo-da 볼 거다	bol geob-ni-da 볼 겁니다	bol geo-ye-yo 볼 거예요
brati	ilg-da 읽다	ilg-gess-da 읽겠다	ilg-gess-eo-yo 읽겠어요	ilg-gess- seub-ni-da 읽겠습니다	ilg-eul geo-da 읽을 거다	ilg-eul geob- ni-da 읽을 겁니다	ilg-eul geo-ye-yo 읽을 거예요
nahajati se	iss-da 있다	iss-gess-da 있겠다	iss-gess-eo-yo 있겠어요	iss-gess- seub-ni-da 있겠습니다	iss-eul geo-da 있을 거다	iss-eul geob- ni-da 있을 겁니다	iss-eul geo-ye-yo 있을 거예요

Iz zgledov (12)a, b in c se lepo vidi, da tam, kjer je govorceva kontrola nad dogajanjem omejena, to prispeva k oblikovanju pomenskega odtenka 'ugibanje'. Nasprotno pa tam, kjer ima govorec večjo kontrolo nad dejanji, kot v zgledih (13) a, b in c spodaj, kjer je sam vršilec, to prispeva k oblikovanju pomenskega odtenka 'namen' oz. 'volja'. To je obenem še en lep zgled, kako pomenski odtenki, ki jih izraža neki izraz, pogosto niso del samega izraza, ampak jih dejansko prispeva kontekst.

(13)a 다시는 그 사람을 만나지 않겠어요.

Da-si-neun geu sa-lam-eul man-na-ji anh-gess-eo-yo.

Ponovno **se ne nameravam srečati** z njim.

b 저는 지금 숙제를 하겠습니다.

Je-neun ji-geum sug-je-leul ha-gess-seub-ni-da.

Sedaj **se bom lotil** domače naloge.

c 일이 있으면 집으로 연락하겠습니다.

Il-i iss-eu-myeon jib-eu-ro yeon-lag-ha-gess-seub-ni-da.

Če bo kar koli, **te pokličem** (kontaktiram) na dom.

Prav tako končnica *-(eu)l* *-(으)르* poleg prihodnjika izraža tudi druge pomenske odtenke. V kombinaciji npr. z glagolom *gos-da* *것다* (predpostavljati), podobno kot *-gess-* *-겠-*, lahko izraža ugibanje, npr. (14)a, kot tudi nerealizirana dejanja in stanja – (14)b.

(14)a 내일 눈이 내릴 거예요.

Nae-il nun-i nae-lil geo-ye-yo.

Jutri naj bi snežilo.

b 개봉 후에는 교환이 어려울 것입니다.

Gae-bong hu-e-neun gyo-hwan-i eo-lyeo-ul geos-ib-ni-da.

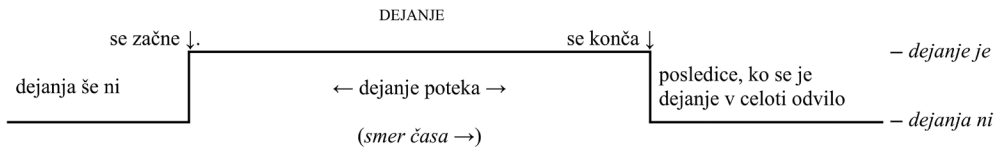
(db.) Po odprtju embalaže naj bi bila zamenjava težka.

Zamenjava ni možna po odprtju embalaže.

Na prihodnost se nanaša tudi končnica *-(eu)l ge -(으)ㄹ 게*. V svoji goli obliki je del intimnega pogovornega sloga. Če pa se ji doda *-yo -요*, dobimo spoštljivo obliko, *-(eu)l ge-yo -(으)ㄹ 게요*. Pomenski odtenek, ki ga izraža ta končnica, je obljuba govorca, da bo opravil določeno dejanje.

2.4 Vid: izražanje faze dejanja

VID (*sang* 상) se nanaša na to, kako govorec sogovorčevu pozornost usmerja v fazo poteka dogajanja/stanja (trajanje, zaključenost, začetek, konec; glej sliko 1).

SLIKA 1: Faze poteka dejanja

Kot lahko vidimo na gornji sliki, določen dogodek poteka skozi več faz: (i) faza še neuresničenega dejanja, (ii) začetek dogajanja, (iii) faza, kjer dejanje poteka, (iv) faza, ko se dejanje konča, ter (v) faza, kjer se je dejanje že v celoti odvijalo, in posledice, ki ostanejo. Iz takšne razčlenitve lahko potegnemo vzporednice s kategorijo časa. Razlika je v tem, da kategorija **vid** primarno izpostavlja faze dogajanja, torej gleda na dogajanje lokalno, kategorija **čas** pa nam v grobem pove, kako je z dejanjem glede na trenutek upovedovanja. Bližina obeh kategorij je v korejščini razvidna npr. iz rabe adnominalnih končnic glede na dovršnost dejanja.

V korejščini se vid izraža preko končnic in struktur s pomožnimi glagoli, ki se vežejo na povedek glavne povedi. S pomenskega vidika se vid deli na DOVRŠNI VID (*wallyosang* 완료상) in NEDOVRŠNI VID (*miwallyosang* 미완료상).⁶⁴

⁶⁴ Vid se najpogosteje deli na dovršnega in nedovršnega, ampak to ni edina možna delitev. Možna je tudi delitev na dovršni vid (*wallyosang* 완료상), progresivni vid (*jinhaengsang* 진행상) in na vid

2.4.1 Izražanje nedovršnosti

Nedovršnost, nedovršni vid (*miwallyosang* 미완료상, 未完了相), izražamo z NE-DOVRŠNO OBLIKO. Ta oblika izraža dejanje, ki v času poteka oz. ni zaključeno. Nedovršnost dejanja izrazimo tako, da glagolski osnovi dodamo pripono s pomožnim glagolom *-go iss-da* -고 있다. To pripono lahko uporabljamo samo z glagoli, kar je po svoje razumljivo, saj pridevniki izražajo stanje oz. statično situacijo, ki je že sama po sebi nedovršna in tega zato ni treba posebej eksplicirati. Pri izražanju nedovršnosti obenem s spoštljivostjo do vršilca dogajanja se uporablja pripona *-go gye-si-da* -고 계시다.

Nedovršna (progresivna) oblika se tipično uporablja za izražanje dejanja, ki ravnokar poteka. Prav tako pa se lahko uporablja tudi za izražanje ponavljajočih se dejanj in navad. Sledi nekaj zgledov:

- (15)a 친구가 지금 기다리고 있어요.
Chin-gu-ga ji-geum gi-da-ri-go iss-eo-yo.
 Moj prijatelj sedaj **čaka**.
- b 아버님은 손님과 이야기하고 계세요.
A-beo-nim-eun son-nim-gwa i-ya-gi-ha-go gye-se-yo.
 Oče **govori** z gostom. (SPOŠTLJIVO)
- c 어제는 집에서 숙제하고 있었어요.
Eo-je-neun jib-e-seo sug-je-ha-go iss-eoss-eo-yo.
 Včeraj **sem** doma **delal** domačo nalogo.
- d 그 사람은 요즘 소설을 쓰고 있어요.
Geu sa-lam-eun yo-jeu-eum so-seol-eul sseu-go iss-eo-yo.
 (On/a) zadnje čase **piše** roman.
- e 한국어를 매일 공부하고 있어요.
Han-gug-eo-leul mae-il gong-bu-ha-go iss-eo-yo.
 Vsak dan se učim korejščino. (po Ihm in dr. 2001a: 197)

Pri izražanju vida veliko vlogo pogosto igra kontekst. Na to, da neko dogajanje, ki ga opisuje povedek, razumemo kot nedovršno, tj. kot trajajoče, lahko npr. vpliva tudi kontekst v povezavi s povedkom v SEDANJIKU. Podobno velja tudi za

predvidenja (*yejeongsang* 예정상). V tej monografiji bomo za lažje razumevanje vid najprej razdelili na dovršni in nedovršni, nakar bomo nedovršni vid nadalje razdelili na progresivni vid in na vid predvidevanja.

razumevanje dejanja, ki ga opisuje povedek, kot dovršnega z rabo PRETEKLIKA v ustreznem kontekstu.

2.4.2 Izražanje dovršnosti

DOVRŠNOST (*wallyosang* 완료상 完了相) se nanaša na zaključenost dejanja. Načini izražanja dovršnosti so v korejščini precej difuzni, kar se odraža tudi v dejstvu, da večina prikazov korejskega jezika (prim. Lee in Ramsey 2000; Ihm in dr. 2001a; Yeon in Brown 2011) dovršnosti po navadi ne obravnava. Kot je razvidno iz naslednjih nekaj zgledov, je odtenek dovršnosti izražen dokaj posredno, pogosto je v precejšnji meri odvisen od sobesedila.

(16)a 그림이 벽에 걸려 있어요.

PERFEKTIVNOST

Geu-lim-i byeog-e geol-lyeo iss-eo-yo.

(*wallyosang* 완료상 完了相
stanje po dovršenem dejanju)

Slika visi na steni.

b 철수가 차를 살 돈을 다 모아 봤어요.

DOVRŠNOST

(razvidna iz konteksta:

Cheol-su-ga cha-leul sal don-eun da mo-a n~~w~~ass-eo-yo.

‘preteklost’ + *da* 다 ‘ves’)

Cheolsu **je** zbral ves denar za nakup avta.

V gornjem zgledu se dovršnost delno izraža preko slovničnih sredstev, aspektnih končnic. V (16)a slika visi na steni *geol-lyeo iss-eo-yo* 걸려 있어요, ker jo je nekdo obesil (*geol-da* 걸다). Skozi izraženo stanje (viseti) je implicirana dovršnost dejanja (obesiti) – to je zgled za tkzv. perfektivnost. V zgledu (16)b vezava glagola *mo-eu-da* 모으다 (zbrati) in končnice (*mo-a* 모아 + končnica *-n~~w~~ass-eo-yo* -봤어요) implicira zaključek procesa, odtenek dovršnosti dodatno okrepi še prislov *da* 다 (vse).

(17)a 영희가 책을 보다 가 잠이 들었어요.

Yeong-hui-ga chaeg-eul bo-da-ga jam-i deul-eoss-eo-yo.

Yeonghui **je** **brala** knjigo in (kar naenkrat) zaspala.

b 철수가 집에 오 자 마 자 드라마를 봐 요. (DOVRŠNOST!)

Cheol-su-ga jib-e o-ja-ma-ja deu-la-ma-leul bwa-yo.

Cheolsu začne gledati nanizanke takoj po tem, ko pride domov.

V zglelih (17)a in b pa dovršnost dejansko implicira samo sobesedilo. V (17) a dejstvo, da je Yeonghui končala z branjem knjige, implicira naslednji stavek v isti povedi, ki pove, da je potem zaspala. Podobno je tudi v (17)b. Dovršnost Cheolsujevega prihoda domov izhaja iz dovršne narave samega glagola *o-da* 오다 (priti), ki jo izpostavi tudi nadaljevanje povedi, in sicer, da takoj potem začne gledati nanizanke.

Na osnovi gornjih zgledov za izražanje časa in vida lahko ugotovimo, da sta kot slovnični kategoriji čas in vid nekje na sredi med diktumom in modusom. Delno sta povezana z zunajjezikovno stvarnostjo, kar je bolj lastnost diktuma, vendar obenem tudi s tem, kako govorec dogajanje/stanje, ki ga upoveduje, vidi. Ta povezava z govorčev subjektivnostjo pa se nagiba bolj proti modusu.

V naslednjem razdelku bomo z obravnavo naklonskosti zakoračili krepko v področje modusa.

3 Naklon (modalnost)

NAKLON (*yangtae* 양태 樣態 – iz ang. *modality*), tudi MODALNOST, se nanaša na **pogled govorca na stanje ali dogajanje**, ki ga upoveduje, ali pa njegov odnos do le-tega (npr. ali se je dejanje uresničilo ali ne), na **kakovost informacije**, ki jo upoveduje (verjetnost, informacija iz druge roke, sklepanje, ugibanje ...), kot tudi **govorčev odnos do sogovorca** (velelnost, prošnja, prav tako tudi stopnja spoštljivosti) ipd.

Pomeni, ki jih pokriva kategorija naklona, sežejo torej iz stavka oz. povedi v govorčev razumevanje konteksta sporočanja in na njegovo hoteno ali nehoteno vplivanje na sogovorca. Delno smo to videli že pri časih, tj. zlasti pri prihodnjiku, ki je v bistvu pogled govorca na to, kaj se bo, ali se verjetno bo, zgodilo, skratka, gre za govorčev predvidevanje dogajanja.

V tem razdelku si bomo najprej ogledali izražanje najbolj pogostih naklonskih pomenov z naklonskimi priponami/končnicami na povedku.

Razvrščanje raznih vrst naklonov oz. naklonskih pomenov se razlikuje od avtorja do avtorja. Vsi avtorji pa se strinjajo, da se nakloni lahko izražajo na tri načine: s končnicami, z glagoli in s prislovi.⁶⁵ Ker pa se mnenja o naklonu zelo

65 V nekaterih primerih se konstrukciji 'glagolska osnova + *eol/ya ha-da* 어/아/여야 하다' (nujnost) in 'glagolska osnova + (*eu*)*l su iss-da* -(으)ㄴ 수 있다' (zmožnost) tudi obravnava kot enega od načinov izražanja naklona. Razlog za neobravnavanje konstrukcij, kot so '-*go sip-da* -고 싶다', '-*gi ba-la-da* -기 바라다', '-(*eu*)*myeon job-gess-da* -(으)면 좋겠다' ipd., pa je, da ti načini izražanja želelnosti (še) niso gramatikalizirani (Nam in dr. 2019: 401), torej izražajo želelnost opisno.

razlikujejo, se bomo tukaj omejili na najbolj tipične pomene, povezane s kategorijo naklona, in na to, kako se ti pomeni izražajo.

3.1 Oblike, ki izražajo ugibanje

UGIBANJE izražamo tako, da glagolski osnovi dodamo končnico *-gess-* -겠-. To je ista končnica, ki se uporablja tudi za izražanje dejanja oz. dogajanja v prihodnosti. To ni tako nenavadno, saj je prihodnost nekaj, o čemer dejansko lahko samo ugibamo. Nenavadni so pravzaprav slovenščina in drugi jeziki v naši soseski, ki prihodnost z vidika izražanja kategorije časa obravnavajo enako kot preteklost ali sedanjost, kot nekaj gotovega. Še nekaj zgledov:

(18)a 곧 비가 오겠어요.

God bi-ga o-gess-eo-yo.

Kaže, da bo kmalu deževalo.

b 하는 짓을 보니 좀 게으르겠는데요.

Ha-neun jis-eul bo-ni jom ge-eu-leu-gess-neun-de-yo.

Po dejanjih sodeč **je gotovo** nekoliko len.

c 그거 재미있겠네요.

Geu-geo jae-mi-iss-gess-ne-yo.

To **je videti** zabavno.

Končnica *-gess-* -겠- lahko poleg pomena ugibanja izraža tudi namen, zmožnost, možnost ipd. Po drugi strani pa se pomen ugibanja lahko izraža tudi preko drugih oblik. Natančneje, namesto končnice *-gess-* -겠- se lahko uporabi končnica *-(eu)l-(으)ㄹ*, ki se nadalje navezuje na *geos* 것; torej konstrukcija *-(eu)l-(으)ㄹ + geos* 것, ki smo jo tudi že srečali kot enega od načinov izražanja prihodnosti.

3.2 Izražanje namena ali volje storiti nekaj

NAMEN in voljo storiti nekaj izražata končnici *-(eu)l-ge* -(으)ㄹ 게 in *-(eu)l-lae* -(으)ㄹ 래, ki se vežeta na glagolsko osnovo. S prvo, *-(eu)l-ge* -(으)ㄹ 게, smo se že srečali, ko je bil govor o izražanju prihodnosti. Členek *yo* 요 je neobvezen del – uporablja se za izražanje spoštljivosti. Sledi nekaj zgledov.

- (19)a 그러면 제가 설명해 드릴게요.
Geu-reo-myeon je-ga seol-myeong-hae deu-lil-ge-yo.
 Torej **bom jaz razložila**.
- b 잠깐 다녀 올게요.
Jam-kkan da-nyeo ol-ge-yo.
 Samo za trenutek skočim, in **se vrnem**.
- c 내일 아침 눈뜨자마자 전화할게요.
Nae-il a-chim nun-tteu-ja-ma-ja jeon-hwa-bal-ge-yo.
Pokličem te jutri zjutraj, takoj ko vstanem.
- (20)a 난 여기 좀 있을래요.
Nan yeo-gi jom iss-eul-lae-yo.
 Jaz **bom** za kratek čas **ostala** tukaj.
- b 난 이따 같게. 같이 갈래?
Nan i-tta gal-ge. Gat-i gal-lae?
 Jaz bom v kratkem šla. **Greva** skupaj?

Obe končnici izražata namen ali voljo storiti določeno dejanje. Razlikujeta se glede na to, na čigav namen ali voljo se navezujeta. Končnica *-(eu)l-ge* -(으)ㄴ 게 izraža namen govorca in se tipično uporablja v trdilnih povedih. Končnica *-(eu)l-lae* -(으)ㄴ 래 v trdilnih povedih prav tako izraža govorcev namen, v vprašalnih povedih pa se nanaša na sogovorcev namen.

3.3 Izražanje zahteve za strinjanje sogovorca

Zahtevo za strinjanje sogovorca izrazimo s konstrukcijo 'glagolska osnova + *-ji* -지 + *yo* 요'. Tukaj končnica *-ji* -지 prispeva vprašalnost in *yo* 요 izraža spoštljivost oz. vljudnost.

- (21) A: 우체국이 어디지요?
U-che-gug-i eo-di-ji-yo?
Kje je pošta?
- B: 저기 갈색 건물이 보이지요? 저기예요.
Jeo-gi gal-saeg geon-mul-i bo-i-ji-yo? jeo-gi-ye-yo.
Vidite tisto rjavo zgradbo tam, **kaj ne?** Tam je [pošta].

Vendar končnico *-ji* -지 lahko uporabljamo tudi v naslednjih primerih.

- (22) A: 아이스크림을 먹을까요? 아이스크림 좋지요.
A-i-seu-keu-lim-eul meog-eul-kka-yo? A-i-seu-keu-lim job-ji-yo.
 Bi jedla sladoled? (**Kot veš,**) sladoled **je** super.
 B: 저도 알지요.
Jeo-do al-ji-yo.
(Seveda.) Tudi jaz **vem**.

V tem zgledu *-ji* -지 označuje informacijo, ki je znana govorcju in sogovorcju.

3.4 Vidiki izražanja vprašalnosti

Z vprašalnostjo smo se delno seznanili že v poglavju VIII, pri besednih vrstah in pri vprašalnih zaimkih, ter pri osnovnih obrisih zgradbe korejskega stavka v poglavju IX.

3.4.1 Povpraševanje po identiteti, kakovosti, količini, načinu, času, kraju, smeri/cilju ...

Vsa ta povpraševanja, v korejski terminologiji so to 'pojasnjevalna vprašanja' (*seolm-yeong uimunmun* 설명 의문문), ker zahtevajo za odgovor bolj specifično informacijo, se tipično izražajo z ustreznimi vprašalnimi zaimki, vprašalnimi pridevniki ter vprašalnimi prislovi skupaj z vprašalnimi končnicami *-(eu)l-kka* -(으)ㄴ 까, *-(seu)b-ni-kka* -(스)ㄴ 니 까, *-neu-nyal/nya* -느 냐/냐, dodanimi na koncu povedi. Zgled:

- (23)a A: 이 가방은 누구의 가방입니까?
I ga-bang-eun nu-gu-ui ga-bang-ib-ni-kka?
 Čigava je ta torba?
 B: 이 가방은 철수의 가방입니다.
I ga-bang-eun cheol-su-ui ga-bang-ib-ni-da.
 Ta torba **je** od Cheolsuja.
 b A: 이 가방은 얼마예요?
I ga-bang-eun eol-ma-ye-yo.
 Koliko stane ta torba?
 B: 만 원이에요.
Man won-i-e-yo.
 Deset tisoč wonov.

Naslednji razdelek obravnava vprašanja tipa DA/NE.

3.4.2 Vprašanja tipa DA/NE

V neformalnem govoru, kjer se pogosto uporablja oblika povedka *-a/eo/yeo-yo* - 아/어/여요, se lahko pri vprašanjih tipa DA/NE (*panjeong uimunmun* 판정 의 문문) vprašalnost izrazi tudi samo s povišano intonacijo na koncu povedi, kot v naslednjem zgledu:

- (24)a 철수가 오징어 게임을 다 봤어요. ↘ [trdilnost]
Cheol-su-ga o-jing-eo ge-im-eul da bwass-eo-yo.
 Cheolsu si je (v celoti) ogledal 'Squid Game'.
- b 철수가 오징어 게임을 다 봤어요? ↗ [vprašalnost]
Cheol-su-ga o-jing-eo ge-im-eul da bwass-eo-yo?
 Je Cheolsu pogledal cel 'Squid Game'?

Res, tako kot v slovenščini, v (24)a padajoča intonacija zaznamuje trdilnost, v (24)b pa naraščajoča intonacija zaznamuje vprašalnost. Še en preprost zgled:

- (25) A: 누가 왔어요? ↗
Nu-ga wass-eo-yo?
 Je kdo prišel?
 B: 네/ 아니요. ↘
Ne./A-ni-yo.
 Da./Ne.

3.5 Izražanje čudenja, občudovanja

Čudenje, občudovanje lahko izrazimo na dva načina. Eden je s konstrukcijo: 'glagolska/pridevniška osnova (+ končnica) + *-ne(yo)* -네(요)!'.

Zgled:

- (26) A: 개 나리가 참 예쁘네요!
Gae-na-li-ga cham ye-ppeu-ne-yo!
Kako lepa je forzicija!
 B: 진달래도 곧 피겠네요!
Jin-dal-lae-do god pi-gess-ne-yo!
 Tudi azaleje **bodo** kmalu v cvetju!

Drugi način pa je s pomočjo konstrukcije:

‘glagolska/pridevniška osnova + *neun-gun-yo* -는군요’
(ne glede na obliko osnove).

Še zgled:

(27) A: 매미가 많이 우는군요.

Mae-mi-ga manb-i u-neun-gun-yo.

Kako močno **cvrčijo/pojejo** škržati, **kaj ne!**

B: 올해는 여름이 오는 게 빠르군요.

Ol-hae-neun yeo-leum-i o-neun ge ppa-leu-gun-yo.

Letos **je** poletje **res zgodno**, **kaj ne!**

Navkljub temu, da imata obe končnici zelo podoben pomen, se uporabljata v različnih situacijah. Končnica *-ne-yo* -네 se uporablja za neposredno izkušnjo nekega dejanja ali stanja, medtem ko se *-gun* -군 lahko uporablja za neposredno izkušnjo ali pa v primeru sklepanja o stanju ali dejanju.

3.6 Izražanje želelnosti

ŽELELNOST se izraža tako, da se glagolski osnovi dodata končnica *-go* -고 in pomožni glagol *sip-da* 싶다 (želeli), torej: *-go sip-da* -고 싶다. Za boljše razumevanje najprej nekaj zgledov:

(28)a A: 더 놀고 싶은데요.

Deo nol-go sip-eun-de-yo.

Rad bi se še **zabaval**.

B: 저는 빨리 집에 가고 싶어요.

Jeo-neun ppal-li jib-e ga-go sip-eo-yo.

Jaz **bi rada** hitro **šla** domov.

b 나는 술을 마시고 싶었다.

Na-neun sul-eul ma-si-go sip-eoss-da.

Želel sem si piti kaj alkoholnega.

c 감기 때문에 아무 것도 하고 싶지 않다.

Gam-gi ttae-mun-e a-mu geos-do ha-go sip-ji anb-da.

Zaradi prehlada **si ne želim početi** ničesar.

d 그 책을 읽어보고 싶은가?

Geu chaeg-eul lig-eo-bo-go sip-eun-ga?

Hočeš poskusiti prebrati to knjigo?

Zgled (28)d je zanimiv, ker imamo pravzaprav dvojni naklon: V + *bo-da*보다 (poskusiti) + *go* 고 + *sip-da* 싶다 (želeli), skratka poleg želelnosti še ekspliciran pomenski odtенок poskušanja nekega dejanja.

3.7 Izražanje povabila

Povabilo izrazimo z glagolsko osnovo in pripono/končnico s pomožnim glagolom, in sicer podobno kot v predhodnih primerih:

- (i) za glagolsko osnovo, ki se končuje s samoglasnikom:
glagolska osnova [samogl.] + *-b-si-da* -ㅂ시다,
- (ii) za glagolsko osnovo, ki se končuje s soglasnikom (*batchim*), pa:
glagolska osnova [sogl.] + *-eub-si-da* -읍시다.

Še zgled:

(29) A: 자, 여기서 식사를 합시다.

Ja, yeo-gi-seo sig-sa-leul hab-si-da.

No, **obedujmo** tukaj.

B: 예, 우선 손을 씻읍시다.

Ye, u-seon son-eul ssi-sis-eub-si-da.

Seveda, najprej **si umijmo** roke.

4 Naklonski prislovi in pojavi ujemanja

Nekateri neodvisni elementi v povedi so strukturno sicer nepovezani s povedjo, vendar se pomensko vežejo na poved v celoti. Neodvisni elementi, ki so povezani z modalnostjo, so tisti povedni prislovi, ki izražajo naklon (tkzv. naklonski prislovi), elementi, povezani z ogovarjanjem (vokativ), in medmeti. V tem razdelku se bomo omejili na naklonske prislove, ki predstavljajo še en, opisni način izražanja naklonov. Naklonski prislovi so ena od vrst **POVEDNIH PRISLOVOV** (*munjang busa* 문장부사). V korejščini se pojavijo tipično na začetku povedi in se nanašajo na celo poved do mesta v modusu, kjer je (opcijsko) izražen isti naklon. Poleg naklonskih

prislovov mdr. med povedne prislove spada še ena pomembna skupina prislovov, VEZNI PRISLOVI, ki nakazujejo povezavo povedi s predhodnim besedilom.

4.1 Naklonski prislovi – pomen

Najprej pogledjmo nekaj pogosto rabljenih naklonskih prislovov.

(30)	<i>a-ma</i> 아마 (verjetno)	<i>man-ill/man-yag</i> 만일/만약 (če [pogoj])
	<i>seol-ma</i> 설마 (kaj res?)	<i>gwa-yeon</i> 과연 (kot pričakovano, kajpak)
	<i>bu-di</i> 부디 (nekako)	<i>do-li-eo</i> 도리어 (prej [kot kaj drugega])
	<i>ban-deu-si</i> 반드시 (zagotovo)	<i>ha-yeo-teun</i> 하여튼 (kakorkoli)
	<i>bi-log/seol-lyeong</i> 비록/설령
(recimo, npr.)	<i>gyeol-ko</i> 결코 (nikakor)
	<i>ma-chi</i> 마치 (prav kot)	<i>da-haeng-hi</i> 다행히 (k sreči)

Naklonski prislovi enako kot naklonske pripone izražajo govorcev subjektivni odnos do povedanega oz. njegovo videnje povedanega. Zgled:

- (31)a 그는 아마 오지 않을 것이다.
Geu-neun a-ma o-ji anh-eul geos-i-da.
 On **verjetno** ne pride / ne bo prišel.
- b 만일 비가 오면 집에서 쉬겠다.
Man-il bi-ga o-myeon jib-e-seo swi-gess-da.
 Če bo deževalo, bom (nameravam) doma počival.
- b 설마 그가 그런 말을 했을까?
Seol-ma geu-ga geu-reon mal-eul hass-eul-kka?
 Kaj res? On naj bi rekel kaj takšnega?

4.2 Pomensko ujemanje naklonskih prislovov z naklonskimi priponami na povedku

Pomensko ujemanje naklonskih prislovov z naklonskimi priponami na povedku opazimo na več področjih.

(i) Prislovi, ki se vežejo samo z zanikanim povedkom:

byeol-lo 별로 ([ne] posebej) *cha-ma* 차마 (nikakor) *jeon-hyeo* 전혀 (sploh [ne])
gyeol-ko 걸코 (nikakor) *il-jeol* 일절 (nikakor, sploh [ne]) *jeol-dae* 절대 (nikakor)
yeo-gan 여간 (običajno)

Poseben primer je *yeo-gan* 여간 (običajno), ki se lahko veže tudi z zatrjenimi povedki. V zvezi zanikanim povedkom (*yeo-gan ... a-ni-da* 여간 ... 아니다, *yeo-gan -ji anh-da* 여간 -지 않다, tudi *yeo-gan -neun geos-i a-ni-da* 여간 -는 것이 아니다) pa poudarja pomen povedka: 'običajno' + NEGACIJA Povedka → 'neobičajno, izjemno'.

Zgledi:

- (32)a 오늘은 별로 할일이 없다.
O-neul-eun byeol-lo hal-il-i eobs-da.
 Danes **nimam posebej** veliko dela.
- b 차마 그 말을 꺼낼 수 없었다.
Cha-ma geu mal-eul kkeo-nael su eobs-eoss-da.
 O tisti zadevi **nikakor nisem** mogel spregovoriti.
- c 전혀 고기를 먹지 않는다.
Jeon-hye go-gi-leul moeg-ji anh-neun-da.
 Mesa **sploh ne** jé.
- d 걸코 그 말을 잊지 않겠다.
Gyeol-ko geu mal-eul ij-ji anh-gess-da.
 Tistih besed **nikakor ne** bom pozabil.
- e 그 얘기는 일절 하지 않았다.
Geu yae-gi-neun il-jeol ha-ji anh-ass-da.
 O tistem **sploh nisem** govoril.
- f 시험이 여간 어려운 게 아니다.
Si-beom-i yeo-gan eo-lyeo-un ge a-ni-da.
 Izpit **je neobičajno** težak.

(ii) **Prislovi, ki se vežejo samo z zatrjevanim povedkom:**

ban-deu-si 반드시 (vsekakor), *kkog* 꼭 (zagotovo)
gan-sin-bi 간신히 (komajda, za las, z veliko napora)
a-mu-jjo-log 아무쪼록 (kolikor mogoče), *sam-ga* 삼가 (s spoštovanjem, ponižno)

Zgledi:

- (33)a 이번에는 반드시 이겨야 해요.
I-beon-e-neun ban-deu-si i-gye-ya hae-yo.
 Tokrat morate **vsekakor** zmagati.
- b 꼭 한번 오세요.
Kkog han-beon o-se-yo.
Zagotovo enkrat pridite [naokrog].
- c 간신히 그 일을 끝냈어요.
Gan-sin-hi geu il-eul kkeut naess-eo-yo.
Z veliko napora sem delo **le** končal.
- d 아무쪼록 건강하기 바라요.
A-mu-jjo-log geon-gang-ha-gi-leul ba-ra-yo.
 Želim vam, da ste **kolikor mogoče** zdravi.

(iii) **Prislovi ugibanja, ki se vežejo s priponami na povedku, ki izražajo ugibanje:**

a-ma 아마 (verjetno), *ma-chi* 마치 (prav kot [da bi])

Zgleda:

- (34)a 아마 그저께쯤 왔을 거예요.
A-ma geu-jeo-kke-jjeum wass-eul geo-ye-yo.
Verjetno je prišel nekje predvčerajšnjim.
- b 마치 꿈을 꾸고 있는 것 같아요.
Ma-chi kkum-eul kku-go iss-neun geos gat-a-yo.
Videti je, prav kot da bi sanjal.

(iv) **Prislovi, ki se vežejo z vprašalnostjo, izraženo na povedku:**

seol-ma 설마 (menda vendar ne), *do-dae-che* 도대체 (kaj vendar)

eol-ma-na 얼마나 (koliko [vendar])

Zgledi:

- (35)a 설마 거짓말을 했을까요?
Seol-ma geo-jis-mal-eul haess-eul-kka-yo?
 Pa **se menda vendar** ni lagal?
- b 도대체 왜 이렇게 늦었어요?
Do-dae-che wae i-leob-ge neuj-eoss-eo-yo.
Zakaj vendar si tako pozen?

- c 이 얼마나 행복한가요?
I eol-ma-na haeng-bog-han-ga-yo?
 Kako smo srečni?

(v) **Prislovi, ki se vežejo s pogojnostjo, izraženo na povedku:**

man-yag 만약 (če), *man-il* 만일 (če), *bi-log* 비록 (celo če),
seol-lyeong 설령 (celo če), *a-mu-li* 아무리 (naj še tako)

- (36)a 만일 비가 온다면 멈추겠어요.

Man-il bi-ga on-da-myeon meom-chu-gess-eo-yo.

V primeru da bi deževalo, bo [dogodek] preklican.

- b 비록 가난할지라도 ...

Bi-log ga-nan-hal-ji-la-do ...

Četudi je reven ...

- c 아무리 해도 잘 안 돼요.

A-mu-li hae-do jal an dwae-yo.

Naj še tako delam, ne gre.

- d 만약 비가 오면, 다음 주에 해요.

Man-yag bi-ga o-myeon, da-eum ju-e hae-yo.

V primeru če bo deževalo, preložimo na naslednji teden.

(vi) **Prislovi, ki se vežejo z nujnostjo oz. vzročnostjo, izraženo na povedku:**

dang-yeon-hi 당연히 (jasno, kajpak), *wae-nya-ha-myeon* 왜냐하면 ([in sicer zakaj,] zato ker)

- (37)a 당연히 당신이 가야 해요.

Dang-yeon-hi dang-sin-i ga-ya hae-yo.

Jasno, da morate iti.

- b 아침을 못 먹었어요. 왜냐하면 늦잠을 잤기 때문이에요.

A-chim-eul mos meog-eoss-eo-yo. Wae-nya-ha-myeon neu-j-jam-eul jass-gi ttae-mun-i-e-yo.

Zajtrka nisem jedel. **In sicer zato**, ker sem zaspal.

Vezava naklonskih prislovov z naklonskimi priponami na povedku podobno kot oklepaj eksplicitno zameji obseg, ki ga v dani povedi zavzema dani naklon. Taka dvojnost se uporablja predvsem v kontekstih, kjer je treba dani naklon še posebej poudariti oz. izpostaviti.

Podobne pojave najdemo tudi v mnogih drugih aglutinacijskih jezikih, ki imajo osnovni besedni red enak kot korejščina, tj. OSEBEK – PREDMET – POVEDEK (SOV), in sicer od turščine do japonsščine, pa tudi v dravidskih jezikih južne Indije (prim. Bekeš 2021).

Zanimivo je tudi, da v spontani konverzaciji formalno popolne strukturirane povedi pogosto izginejo, ostanejo pa pragmatične strukture pomenskega ujemanja naklonskih prislovov in naklonskih izrazov na povedku.

5 Zaključek

V tem poglavju smo si ogledali, kako je zgrajen modus v korejščini. Čas in vid zasedata mesto nekje med diktumom in modusom. Videli smo, da se čas izraža bolj sistematično kot pa vid, posebej še v primeru dovršnosti. Naklon (modalnost) v korejščini je zelo razvejan ter se sistematično izraža s pomočjo naklonskih končnic in naklonskih prislovov. Zanimivo je tudi pomensko ujemanje med naklonskimi prislovi in naklonskimi končnicami, pojav, ki si ga korejščina deli z mnogimi drugimi aglutinacijskimi jeziki z besednim redom SOV.

POGLAVJE XII

Večstavčna poved

1 Uvod

1.1 Ozadje

Do sedaj je vse razmišljanje o zgradbi diktuma in modusa potekalo v okviru enostavčne povedi. V tem poglavju pa se bomo ukvarjali z razširjavami tega, kar smo izvedeli o temeljni zgradbi povedi v IX. poglavju. Pri tem nam bodo pomagala tudi spoznanja o vezavi stavčnih členov in drugih elementov na povedek, s čimer smo se srečali v X. poglavju o zgradbi diktuma.

Ponovimo: enostavčne povedi (*hotmunjang* *훈문장*, *danmun* *단문*) so tiste povedi, ki jih sestavlja en sam stavek, ki torej vsebujejo samo en povedek in samo en osebek. Zgledi:

- (1)a 그 사람은 교사이다.
Geu sa-lam-eun gyo-sa-i-da.
 Tista oseba je učitelj.
- b 하늘이 푸르다.
Ha-neul-i pu-leu-da.
 Nebo je modro.
- c 자동차가 잘 달린다.
Ja-dong-cha-ga jal dal-lin-da.
 Avto dobro gre.
- d 철수가 책을 읽는다.
Cheol-su-ga chaeg-eul ilg-neun-da.
 Cheolsu bere knjigo.
- e 날씨가 좋지 않다.
Nal-ssi-ga joh-ji anh-da.
 Vreme ni dobro.

Bolj kompleksna zgradba povedi temelji na razširjavah elementov – gradnikov enostavne povedi. Rezultat takih razširjav so VEČSTAVČNE POVEDI (*gyeom-munjang* *겹문장*, tudi *bongmun* *복문*). V nadaljevanju si bomo ogledali najbolj

tipične razširjave ter postopke, s katerimi jih udejanjimo in tako pridemo do bolj kompleksne zgradbe povedi v korejščini.

1.2 Vrste večstavčnih povedi

Korejska standardna slovnica večstavčne povedi deli na dve vrsti: (i) POVEDI Z ODVISNIMI STAVKI (*aneun munjang* 안은 문장, db. objemajoče povedi) in (ii) VEZNIŠKE POVEDI (*ieojin munjang* 이어진 문장).

- (i) ‘Povedi z odvisnimi stavki’ so povedi, ki po definiciji vsebujejo enega ali več ODVISNIH STAVKOV (*angin munjang* 안긴 문장, db. objeti stavek, tudi *nae-pomun* 내포문 oz. 내포절, db. vloženi stavek). Razlikovanje med glavnim in odvisnim stavkom temelji na tem, kateri od stavkov strukturno zaobjema drugega. Korejski termin za glavni stavek kot del povedi je *aneunjeol* 안은절 (db. objemajoči stavek), za odvisni stavek pa se poleg že omenjenega uporablja tudi termin *anginjeol* 안긴절 (db. objeti stavek). V tej monografiji bomo za lažje razumevanje za to vrsto povedi uporabljali termin POVED Z ODVISNIMI STAVKI; za stavek, ki je vstavljen v **nadredni** stavek, v katerem opravlja vlogo stavčnega člena ali pa v njem modificira določen stavčni člen, pa bomo uporabljali termin ODVISNI STAVEK (ali na kratko ODVISNIK). Pri tem je nadredni stavek lahko ali glavni stavek ali pa v bolj kompleksno zgrajeni povedi tudi odvisni stavek, s katerim je dani odvisni stavek v podredni zvezi.

Povedi z odvisnim stavkom vsebujejo stavčni člen, ki nastane iz stavka, preoblikovanega s pomočjo vezave pregibalnih končnic in/ali (kadar je to potrebno) ustreznega sklonskega členka. V skladu z gornjo definicijo odvisni stavek torej ali deluje kot stavčni člen v glavnem (oz. nadrednem) stavku v povedi ali pa je vključen v zgradbo glavnega stavka s pomočjo modifikacije določenega stavčnega člena v glavnem stavku. Dodatno velja, da kadar v povedi glavni (oz. nadredni) in odvisni stavek vsebujeta isti element, se ta podvojeni element v odvisnem stavku lahko izpusti.

- (ii) Druga vrsta večstavčnih povedi so, kot rečeno, ‘vezniške povedi’ (*ieojin munjang* 이어진 문장). Ta vrsta večstavčne povedi je sestavljena iz sosledja dveh stavkov. Za razliko od povedi z odvisnimi stavki sta v vezniških povedih oba stavka popolnoma izražena in se prvi navezuje na naslednjega s pomočjo vezne končnice, ki stoji za osnovo povedka prvega stavka. Glede na vrsto oz. pomen vezne končnice se povedi delijo na priredne in podredne vezniške povedi.

2 Povedi z odvisnimi stavki

Večstavčne povedi te vrste sestavljata najmanj dva stavka. Eden izmed stavkov deluje kot osnova ali GLAVNI STAVEK (*aneunjeol* 안은절), preostali – odvisni stavki – pa kot rečeno opravljajo funkcijo določenega stavčnega člena ali določen stavčni člen modificirajo. Da bi stavek lahko kot odvisni stavek opravljal funkcijo stavčnega člena, ga je treba ustrezno prilagoditi, in sicer so na voljo naslednji postopki:

- (i) nominaliziranje odvisnega stavka,
- (ii) sprememba odvisnega stavka v adnominalni modifikator (prisamostalniški odvisnik),
- (iii) sprememba odvisnega stavka v prislovno določilo,
- (iv) sprememba stavka v premi ali odvisni govor,
- (v) sprememba odvisnega stavka v povedek.

V nadaljevanju si bomo poglobljeje ogledali vrste odvisnih stavkov in njihove značilnosti glede na zgoraj omenjenih pet postopkov.

2.1 Nominaliziranje odvisnega stavka

Nominaliziranje je postopek, s katerim odvisni stavek formalno spremenimo tako, da se v matičnem stavku obnaša kot samostalnik. Takšen stavek imenujemo **samostalniški stavek** (*myeongsajeol* 명사절). Skupaj z dodanim sklonskim členkom tak stavek deluje kot stavčni člen v glavnem stavku.

Stavek lahko nominaliziramo na več načinov. En način je s pomočjo nominalizacijskih končnic (*myeongsahyeong eomi* 명사형 어미), ki jih pritikamo za osnovo povedka. Drug način pa je s pomočjo vezanega samostalnika (*uijon myeongsa* 의존 명사), na katerega se preko adnominalne končnice (*gwanghyeongsahyeong eomi* 관형사형 어미) veže odvisni stavek. Na en ali drug način nominalizirani stavek potem lahko opravlja funkcijo samostalniške zveze v nadrednem stavku.

- (2) 아내 없이 살기가 힘들 것 같다.

A-nae eobs-i sal-gi-ga him-deul geos gat-da.

Brez žene bi bilo življenje težko.

- (3) 그 선거에 부정이 있었음이 밝혀졌다.

Geu seon-geo-e bu-jeong-i iss-eoss-eum-i balg-hyeo-jyeoss-da.

Izkazalo se je, da so bile na teh volitvah nepravilnosti.

V (2) sta nominalizacijski končnici *-gi -기* in v (3) *-eu-m -(으)ㅁ*. Odvisnika sta podčrtana, končnici pa v krepkem tisku. Končnica *-gi -기* izraža posplošeno oz. pričakovano dejstvo na podlagi nekega dejanja ali stanja. Je zelo fleksibilna pri uporabi in se uporablja zelo pogosto. Stavek, nominaliziran s končnico *-gi -기*, se lahko kombinira z različnimi sklonskimi členki in tako lahko v stavku igra različne vloge, od osebka ali predmeta do prislovnih določil. Prav tako kot samostalnik se tudi tak nominalizirani stavek lahko pojavi kot samostalniški povedek skupaj s kopulo *i-da 이다*. Zgled ni potreben.

Osebek, ki je skupen glavnemu oz. matičnemu ali nadrednemu stavku in podrednemu stavku, se lahko izpusti.

- (4) 아들이 대학에 입학하기를 기도했다.
A-deul-i dae-hag-e ib-hag-ha-gi-leul gi-do-haess-da.
 Sin je molil, da bi bil sprejet na univerzo.
- (4') {아들이 [*<a-deul-i = Ø>* 대학에 입학하기]}를 기도했다} [zgradba prikazana z oklepaji]
 {*A-deul-i [*<a-deul-i = Ø>* dae-hag-e ib-hag-ha-gi]-leul gi-do-haess-da.*}
 {Sin je molil, [da bo *<sin = Ø>* sprejet na univerzo].}

V zgledih (4) in (4') vidimo, da je *a-deul-i* 아들이 (sin), ki se pojavi kot osebek tako v matičnem kot tudi v odvisnem stavku, v slednjem izpuščen.

Končnica *-eu-m -(으)ㅁ* pa izraža nekoliko drugačen pomenski odtenek: nakazuje, da je glagolsko dejanje že določeno ali konkretizirano in že obstaja v trenutku upovedovanja, tako kot je prikazano v zgledu (3) zgoraj. Tako kot *-gi -기* se tudi nominalizacijska končnica *-eu-m -(으)ㅁ* lahko kombinira z različnimi sklonskimi členki in tako nominaliziran odvisnik lahko v stavku igra različne vloge. V primerjavi z *-gi -기* pa se uporablja manj.

Poleg nominalizacijskih končnic se odvisni stavek lahko nominalizira tudi s pomočjo veznih končnic (*yeongyeol eomi* 연결 어미), npr.: *-(eu)n/neun/(eu)l-ji -(으)ㄴ/는/(으)ㄴ지*, ki spremeni stavek v nominalizirani vprašalni stavek, kot v zgledih (5)a in b spodaj. Nominalizirani vprašani stavek v obeh zgledih je podčrtan.

- (5)a 이 문제를 어떻게 해결하면 좋은지를 고민해봐요.
I mun-jae-leul eo-tteoh-ge hae-gyeol-ha-myeon joh-eun-ji-leul
go-min-hae-bwa-yo.
 Razmišljam, **kako** bi bilo najbolje rešiti ta problem.

b 아이스크림이 맛있는지가 궁금해요.

A-i-seu-keu-lim-i mas-iss-neun-ji-ga gung-geum-hae-yo.

Zanima me, **ali** je sladoled dobrega okusa.

Samostalniški stavek se lahko tvori tudi s pomočjo prisamostalniške vezave odvisnika na vezani samostalnik. Nominalizacija s končnico *-(eu)m* -(으)ㅁ pogosto nadomešča ali pa ji je pomensko enakovredna nominalizacija s pomočjo adnominalne končnice in vezanega samostalnika *geos* 것 (stvar): *-(eu)n geos* -(으)ㄴ 것 ([dovršeno] dejstvo, da ...), kot je prikazano v zgledih (6) in (7) spodaj. Odvisnik z *geos* 것 je podčrtan.

(6) 친구의 아들이 희망했던 대학교에 입학한 것을 들었다.

Chin-gu-ui a-deul-i hui-mang-haess-deon dae-hag-gyo-e ib-hag-han geos-eul deul-eoss-da.

Slišal sem, **da** je bil prijatelj sin sprejet na zeleno univerzo.

(7) 누가 집에 있는 것이 분명해요.

Nu-ga jib-e iss-neun geos-i bun-myeong-hae-yo.

Jasno je, **da** je nekdo doma.

Primer (7) se od (6) razlikuje v tem, da se v njem odvisnik veže na vezani samostalnik *geos* 것 s pomočjo adnominalne končnice *-neun* -는. Tako nominaliziran odvisnik v tem zgledu deluje kot osebek glavnega stavka.

(8) 제가 동굴 안에 동굴이 있다는 것을 알고 있어요.

Je-ga dong-gul an-e dong-gul-i iss-da-neun geos-eul al-go iss-eo-yo.

Ko sem bil v jami, sem se zavedel, **da** jama obstaja.

Pred adnominalnimi končnicami se lahko pojavijo tudi povedne končnice (*jonggyeol eomi* 종결 어미), kot je prikazano v zgledu (8).

2.2 Odvisni stavek kot adnominalni modifikator

Adnominalni modifikatorji (*gwanghyeongeo* 관형어) stojijo pred samostalniškimi besedami in jih modificirajo. Adnominalni modifikatorji so lahko adnominali, samostalniki, ki se vežejo na drug samostalnik s sklonskim členkom *ui* 의 ali brez

njega, ali adnominalni stavki oz. prisamostalniški odvisniki (*gwanhbyeongsajeol* 관형사절).

2.2.1 Adnominalni stavek

Razpon raznih adnominalnih konstrukcij je prikazan v poglavju X v tabeli 9, kate-
tere del povzemamo v tabeli 1 spodaj.

TABELA 1: Nekaj pogostih tipov konstrukcij z adnominalnimi stavki

	Zgradba adnominalnih modifikatorjev	Zgledi
I	Samostalnik + kopula + adnominalna končnica -(eu)n -(으)ㄴ : N ₁ + in 인 + N ₂	학자인 김 박사님을 존경해요. <i>Hag-ja-in Gim bag-sa-nim-eul jon-gyeong-hae-yo.</i> Spoštujem dr. Kima, znanstvenika.
II	Povedna beseda + samostalniška končnica -gi - 기 + stavčni členek ui 의 : V + gi 기 + ui 의 + N	말하기의 비법을 알려 드릴게요. <i>Mal-ha-gi-ui bi-beob-eul al-lyeo-deu-lil-ge-yo.</i> Naj ti povem način, kako se reče.
III	Povedna beseda + adnominalna končnica -(eu) n/neun/(eu)l -(으)ㄴ /는/(으)ㄴ : V/Adj + -(eu)n/neun/(eu)l -(으)ㄴ /는/(으) ㄴ + N	좋은 선생이에요. <i>Job-eun seon-saeng-i-e-yo.</i> Dober učitelj je.

Tipa I in II sta dokaj transparentna, saj se nanašata na razne vrste samostalniških besed oz. zvez in njihove vezave na drugo samostalniško besedo oz. zvezo. V nadaljevanju bo podrobneje obravnavan tip III. Adnominalni modifikator (*gwanhbyeongeol* 관형어) se v korejščini lahko udejanji kot poln adnominalni stavek. V tem primeru se z uporabo adnominalnih končnic -(eu)n -(으)ㄴ, -neun -는, -(eu)l -(으)ㄴ in -deon -던 celoten stavek veže na polnopomenski samostalnik (ali splošneje na samostalniško zvezo, ki ima za jedro polnopomenski samostalnik) v glavnem (oz. nadrednem) stavku. V spodnjih zgledih (9) in (10) je podčrtani del adnominalni odvisnik, modificirana samostalniška zveza pa je označena s krepkim tiskom.

- (9) 우리는 이제야 존이 미국으로 귀국했다는 사실을 알았다.
*U-ri-neun i-je-ya jon-i mi-gug-eu-lo gwi-gug-haess-da-neun **sa-sil-eul** al-ass-da.*
Zdaj smo [končno] zvedeli za dejstvo, **da se je John vrnil v Ameriko.**
- (10) 나는 [내가 = Ø] 그에게 돈을 꾸 준 기억이 없다.
*Na-neun [nae-ga = Ø] geu-e-ge don-eul kkwo jun **gi-eog-i** eobs-da.*
Ne spomnim se (db. nimam spomina), **da bi mu posodil denar.**

Vzgledu (10) je vršilec dejanja, osebek *na* 나 (jaz), skupen glavnemu stavku, kjer je istočasno tudi tema (zaznamovan je z *neun* 는), in odvisnemu stavku, pri čemer je slednjem izpuščen. Zgled (11) spodaj spada med t. i. kratke adnominalne stavke (*jjalbeun gwanbyeongsajeol* 짧은 관형사절).

(11)a 영희가 새빨간 사과를 먹었다.

Yeong-hui-ga sae-ppal-gan sa-gwa-leul meog-eoss-da.

Yeonghui je pojedla **živordeče jabolko**.

b 영희가 사과를 먹었다.

Yeong-hui-ga sa-gwa-leul meog-eoss-da.

Yeonghui je pojedla **jabolko**.

c 사과가 새빨강다.

Sa-gwa-ga sae-ppal-gab-da.

Jabolko je bilo **živordeče** barve.

(11)a je poved s kratkim adnominalnim stavkom, dejansko pridevnikom. Glavni stavek povedi je (11)b, (11)c pa v (11)a deluje kot kratki adnominalni stavek (odvisnik).

Kot je razvidno že iz zgledov (9) in (10), se na samostalniki lahko vežejo tudi daljši adnominalni stavki z bolj kompleksno notranjo zgradbo, to so tkzv. dolgi adnominalni stavki (*gin gwanbyeongsajeol* 긴 관형사절). Še zgled za tak odvisnik:

(12) 오징어 게임이 에미상을 탔다는 뉴스를 들었어요?

O-jing-eo ge-im-i e-mi-sang-eul tass-da-neun nyu-seu-leul deul-oss-eo-yo?

Si slišala **novice**, da je 'Squid game' dobil (db. zmagal) nagrado **Emmy**?

Dolgi adnominalni stavki se prav tako kot kratki vežejo na polnopomenski samostalniki s pomočjo adnominalnih končnic, ampak so, za razliko od kratkih adnominalnih stavkov, te končnice lahko tudi končne končnice.

2.2.2 Čas in vid v adnominalnih stavkih

Adnominalne končnice *-(eu)n* -(으)ㄴ, *-neun* -는, *-deon* -던, *-(eu)l* -(으)ㄹ lahko poleg vezave odvisnika na samostalniki nakazujejo tudi čas (sedanjost, preteklost, prihodnost) in vid (dovršnost/nedovršnost) glagolskega dejanja, kot tudi naklon. Specifične končnice korelirajo z določeno časovno umestitvijo oz. naklonom.

2.2.2.1 Sedanjost v adnominalnih stavkih

Sedanjest (vključno z nespacificirano časovnostjo) kot časovna umestitev situacije se izraža ne samo v glavnih stavkih, ampak tudi v adnominalnih odvisnikih. Videti je, da sovpada že s samo vezavo preko adnominalnih končnic *-neun* -는 (glagolski povedek), *-(eu)n* -(으)ㄴ (pridevniški povedek) ter *-in* -인 (samostalniški povedek). Nekaj zgledov:

- (13)a 젊은이 중에 스마트폰을 안 쓰는 사람이 없다고 할 수 있어요.
Jeolm-eun-i jung-e seu-ma-teu-pon-eul an sseu-neun sa-lam-i eobs-da-go hal su iss-eo-yo.
 Lahko bi se reklo, da med mladimi ni osebe, ki ne uporablja pametnega telefona.
- b 뚱뚱한 고양이는 귀여워요.
Ttung-ttung-han go-yang-i-neun gwi-yeo-wo-yo.
 Debele mačke so ljubke.
- c 부자인 내 친구가 이것을 사줬어요.
Bu-ja-in nae chin-gu-ga i-geos-eul sa-jwoss-eo-yo.
 To mi je kupil prijatelj, ki je bogataš.

V zgledih (13)a in b gre za splošne trditve, ki niso umeščene v specifičen časovni trenutek, v zgledu (13)c pa sedanjest odvisnika implicira védenje o svetu – ‘prijatelj’ je, v odsotnosti drugih pokazateljev, verjetno še vedno bogataš. Tako je videti, da k pomenskemu odtenku sedanjosti v adnominalnem odvisniku, ki se veže na samostalnik preko gornjih treh končnic, zelo verjetno prispeva tudi interpretacija adnominalnega stavka v kontekstu.

2.2.2.2 Preteklost v adnominalnih stavkih

Podobno kot sedanjest se v adnominalnih stavkih tudi preteklost lahko izraža preko določenih adnominalnih končnic, tj. *-(eu)n* -(으)ㄴ in *-deon* -던.

- (14)a 홍어를 먹어본 사람이 있어요?
Hong-eo-leul meog-eo-bon sa-lam-i iss-eo-yo?
 Je tu kdo, ki je poskusil fermentiranega skata?
- b 이 편지를 보낸 사람이 제 친구예요.
I pyeon-ji-leul bo-naen sa-lam-i je chin-gu-ye-yo.
 Oseba, ki mi je poslala to pismo, je moj prijatelj.

- c 여기 살던 사람이 이사를 갔어요.

Yeo-gi sal-deon sa-lam-i i-sa-leul gass-eo-yo.

Oseba, **ki je živela** tukaj, se je preselila.

- d 할머니네 마당에 예쁘던 꽃은 이제 다 말랐어요.

Hal-meo-ni-ne ma-dang-e ye-ppu-deon kkoch-eun i-je da mal-lass-eo-yo.

Lepe (db. ki so bile lepe) rože v babičinem vrtu so sedaj ovenele.

- e 지난 주에 먹었던 음식은 참 맛이 있었어요.

Ji-nan ju-e meog-eoss-deon eum-sig-eun cham mas-i iss-eoss-eo-yo.

Hrana, **ki smo jo jedli** prejšnji teden, je bila res okusna.

V gornjih zgledih (14)a in b se v adnominalnih odvisnikih, ki se nanašajo na preteklost, glagolski povedek veže na samostalnik oz. samostalniško zvezo s pomočjo adnominalne končnice *-(eu)n* *-(으)ㄴ*. Zanimivo je, da je ta končnica enaka kot končnica pri vezavi pridevniških povedkov, kadar se odvisnik nanaša na sedanost oz. nespecificirani čas, kot smo videli v zgledu (13)b zgoraj. Različna raba adnominalnih končnic za glagolske povedke, kadar gre za sedanost in preteklost, pa nakazuje, da končnice dejansko korelirajo z različnimi časovnostmi adnominalnega odvisnika.

V adnominalnih odvisnikih, kjer je preteklost nakazana bolj eksplicitno, pa se pridevniški povedek veže s pomočjo adnominalne končnice *-deon* *-던*, kot v zgledih (14)c, d in e.

Preko vezne končnice *-deon* *-던* se lahko na samostalnik vežejo tudi glagolski povedki, vendar je v takšni rabi pomen te končnice nekoliko drugačen.

- (15)a 어제 먹던 빵은 어디에 있었어요?

Eo-je meog-deon ppang-eun eo-di-e iss-eo-yo?

Kje je kruh, ki sem ga včeraj jedla?

- b 어제 먹은 빵을 어디서 샀어요?

Eo-je meog-eun ppang-eul eo-di-seo sass-eo-yo?

Kje si kupil kruh, **ki sva ga včeraj pojedla?**

V (14)d in e, kjer se končnica *-deon* *-던* veže na pridevnik, je zaznamovano stanje v preteklosti, pri vezavi na glagolski povedek, kot v (15)a, pa končnica zaznamuje preteklo nedovršeno dogajanje. Skupno obema rabama *-deon* *-던* je, da nakazujeta trajanje stanja (pri pridevniških povedkih) oz. delovanja (pri glagolskih povedkih) v preteklosti.

Po drugi strani pa vezna končnica *-(eu)n* -(으)ㄴ v (15)b nakazuje preteklo dovršeno dogajanje.

Skratka, v adnominalnih stavkih sta pod določenimi pogoji lahko izražena tako čas kot vid dogajanja.

2.2.2.3 Prihodnost v adnominalnih stavkih

Kot smo videli že v poglavju XI, razdelek 2.3, je adnominalna končnica *-(eu)l* -(으)ㄹ povezana z izražanjem prihodnosti. Pojavlja se tudi v adnominalnih stavkih (prisamostalniških odvisnikih), kjer prav tako nakazuje prihodnost. V odvisnikih se najpogosteje pojavlja v vezavi na vezane samostalnike, npr. *-(eu)l geos* -(으)ㄹ 겐, *-(eu)l geo* -(으)ㄹ 거, *-(eu)l ge* -(으)ㄹ 게. Prihodnost v adnominalnih odvisnikih je pogosto dodatno razvidna tudi iz konteksta. Še zgled.

- (16) 내일 만날 친구는 대학 동창이에요.

Nae-il man-nal chin-gu-neun dae-hag dong-chang-i-e-yo.

Prijatelj, ki ga bom srečal jutri, je moj sošolec z univerze.

2.3 Odvisni stavek kot prislovno določilo

Stavek lahko s prislovno končnico *-i* -이 in z veznimi končnicami *-deus-i* -듯이, *-do-log* -도록, *-ge* -게, *-(eu)l-su-log* -(으)ㄹ 수록 spremenimo v prislovno določilo, ki tako kot sicer prislovna določila izraža okoliščine dejanja ali stanja, ki ga opisuje glavni stavek.

- (17) 그는 부모님의 도움 없이 대학을 졸업했다.

Geu-neun bu-mo-nim-ui do-um eobs-i dae-hag-eul jol-eob-haess-da.

Na univerzi je diplomiral brez pomoči staršev.

- (18) 고양이가 아무 소리도 안 나게 쥐를 따라다닌다.

Go-yang-i-ga a-mu so-ri-do an na-ge jwi-leul tta-la-da-nin-da.

Mačka, brez vsakršnega zvoka, zasleduje miš.

- (19) 그의 눈에서 눈물이 비 오듯이 흘렀다.

Geu-ui nun-e-seo nun-mul-i bi o-deus-i heul-leoss-da.

(db.) Solze so mu lile iz oči, kot da bi deževalo (db. prišel dež).

- (20) 유학생은 토픽 6급을 합격하도록 공부한다.
Yu-hag-saeng-eun to-pig yug-geub-eul hab-gyeog-ha-do-log
gong-bu-han-da.
 Mednarodni študentje se učijo, da bi opravili šesto stopnjo izpita TOPIK.
- (21) 말을 많이 할수록 한국어의 발음이 나아질 것이다.
Mal-eul manh-i bal-su-log han-gug-eo bal-eum-i na-a-jil geos-i-da.
 (db.) Izgovorjava korejščine se bo izboljšala s pogostim govorjenjem.

Odvisniki v zgledih (17)–(21) so strukturno gledano podredni odvisniki, ki se vežejo na povedek glavnega stavka, po lastnostih pa so bližje prislovnim odvisnikom. To trditev lahko preverimo z zamenjavo prislovnega odvisnika s prislovom (prislovnim določilom) v spodnjih zgledih.

- (18') 고양이가 조용히 쥐를 따라다닌다.
Go-yang-i-ga jo-yong-hi jwi-leul tta-la-da-nin-da.
 Mačka po tiho zasleduje miš.
- (19') 그의 눈에서 눈물이 많이 흘렀다.
Geu-ui nun-e-seo nun-mul-i manh-i heul-leoss-da.
 (db.) Solze so mu obilno lile iz oči.
- (20') 유학생들은 열심히 공부한다.
Yu-hag-saeng-deul-eun yeol-sim-hi gong-bu-han-da.
 Tuji študent se pridno uči.
- (21') 한국어 발음이 점점 나아질 것이다.
Han-gug-eo bal-eum-i jeom-jeom na-a-jil geos-ida.
 Počasi se [ti] korejska izgovarjava izboljšuje.

Kot lahko vidimo iz teh zgledov, je zamenjava prislovnega odvisnika z bolj enostavnim prislovnim določilom vsaj v strukturnem pogledu možna. Celoten pomen povedi po zamenjavi pa je seveda odvisen od pomena prislovnega določila.

2.4 Večstavčne povedi, ki vsebujejo odvisni ali pa premi govor

Kot četrta možnost – (iv) – uvajanja stavkov v večstavčno poved je bil omenjen odvisni oz. premi govor, skratka povzemanje tega, kar je nekdo že povedal ali

misлил. Večstavčne povedi lahko vsebujejo tako odvisni kot premi govor. Poglejmo, kako je to videti v korejščini. Najprej večstavčna poved, ki vsebuje odvisni govor oz. navajanje misli:

- (22) 나는 그의 결심이 옳았다고 생각한다.
Na-neul geu-ui gyeol-sim-i olb-ass-da-go saeng-gag-han-da.
 Mislim, da je bila njegova odločitev pravilna.
- (23) 어머니가 누가 왔냐고 물어봤다.
Eo-meo-ni-ga nu-ga wass-nya-go mul-eo-bwass-da.
 Mama je vprašala, kdo je prišel.
- (24) 영희가 다음에 밥 먹자고 했다.
Yeong-hui-ga da-eum-e bab meog-ja-go haess-da.
 Yeonghui je rekla, da naj greva naslednjič na kosilo.
- (25) 할머니가 밥 잘 챙겨 먹으라고 말씀하셨다.
Hal-meo-ni-ga bab jal chaeng-gyeo meog-eu-la-go mal-sseum-ha-syeoss-da.
 (db.) Babica mi je rekla, naj dobro jem.

Iz gornjih zgledov je razvidno, da stavke, ki posredujejo odvisni govor, zaznamujejo KONČNICE ZA ODVISNI GOVOR (*inyong eomi* 인용 어미) *-da-go* -다고, *-nya-go* -냐고, *-ja-go* -자고, *-la-go* -라고, *-ha-go* -하고, dodane povedkom v teh stavkih. Nadalje še zgled večstavčne povedi, ki vsebuje premi govor:

- (26) 나는 “여행을 좋아하십니까?” 라고/하고 물었다.
Na-neun “yeo-haeng-eul joh-a-ha-sib-ni-kka?” la-go/ha-go mul-eoss-da.
 Vprašal sem jo: “Ali radi potujete?”

Kot ilustrira zgled (26), stavek s premim govorom zaznamujeta končnici⁶⁶ *-la-go* -라고 oz. *-ha-go* -하고, dodani povedku takega stavka.

2.5 Sprememba odvisnega stavka v povedek

Kot zadnja (v) možnost vključitve odvisnega stavka v poved je navedena možnost njegove vključitve v povedek. Poleg samostalniških povedkov na osnovi

66 Korejske šolske slovnice ti končnici imenujejo tudi ‘prislovni sklonski členek’ (*busagyek josa* 부사격 조사).

nominaliziranih stavkov se v korejskih slovnicaх kot poseben primer večstavčne povedi obravnava tudi tkzv. **konstrukcija z dvojnimi imenovalnikom**, N_1 *eun*은/*neun*는(*i*ㅇ|*ga*가) N_2 *i*ㅇ|*ga*가 V/Adj. To konstrukcijo pogosto imenujejo tudi poved z dvojnimi osebkoma (*ijung jueo munjang* 이중 주어 문장), za kar pa je že Shibatani (1976) pokazal, da ne drži, zato bomo tod raje uporabljali prvo, nevtralnejše poimenovanje. Najprej nekaj zgledov:

- (27)a 토끼는 앞다리가 짧다.
To-kki-neun ap-da-ri-ga jjalb-da.
 Zajci imajo kratke sprednje tačke.
- b 철수는 성격이 좋다.
Cheol-su-neun seong-gyeog-i job-da.
 Cheolsu ima dober značaj.
- c 영희는 호랑이가 무섭다.
Yeong-hui-neun ho-rang-i-ga mu-seob-da.
 Yeonghui se boji tigrov.
- d 이 집은 [돈이(많이) 들었다].
I jib-eun [don-i (manh-i deul-eoss-da)].
 Kar se hiše tiče, je mnogo denarja šlo [zanjo].

Vse povedi v gornjem zgledu imajo zgradbo N_1 *eun*은/*neun*는(*i*ㅇ|*ga*가) N_2 *i*ㅇ|*ga*가 V/Adj. Če pozabimo na to, se prvi samostalnik (samostalniška zveza) po navadi pojavlja kot tema, ki 'skriva' sklonski členek *i/ga* ㅇ|가, je presenetljivo, da sta v isti povedi oba stavčna člena zaznamovana z istim sklonskim členkom, *i/ga* ㅇ|가. Okrog interpretacije tega, kaj pravzaprav v povedih tega tipa zaznamuje vsaka od rab sklonskega členka *i/ga* ㅇ|가, je v nekaterih jezikoslovnih krogih, tako domačih korejskih kot tudi tujih, precej hude krvi. O tem, da je prvi stavčni člen [N_1 *eun*은/*neun*는(*i*ㅇ|*ga*가)] osebek, se skladajo mnenja večine raziskovalcev, vsaj od npr. Shibatanija (1976) dalje. Zaplete pa se pri drugem stavčnem členu, N_2 *i*ㅇ|*ga*가, ki ga nekateri sicer tudi interpretirajo kot osebek, npr. Shibatani (1976) ter Park in Kim (2022) pa ne. Videti je, da je sama interpretacija odvisna od definicije osebkov. Zaradi manj izrazite manifestacije korejskega osebkov v povedi se, kot smo videli v poglavju X, razdelek 2.3, definicije razlikujejo med seboj glede na širino tega, kaj zajemajo pod pojmom osebek. Z identifikacijo osebkov je povezana tudi razprava o tem, kaj je v tem tipu povedi povedek. Vodilni pogled v korejskih domačih slovnicaх je, da je povedek v povedih tega tipa vse razen

Pri tej konstrukciji je pomembna narava odnosa med 'prvim osebkom' – temo in preostalo predikacijo, to pa je RELEVANTNOST, ki, kot rečeno, ne predpostavlja strukturne, na skladenjskih odnosih temelječe povezave med osebkom/temo in predikacijo. To pa seveda ne pomeni, da relevantnost kot odnos take odnose izključuje. Nasprotno, relevantnost je kot odnos širša in seveda zaobjema tudi skladenjski odnos med osebkom/temo in preostalo predikacijo. Zgleda (27)a in b sta že tak primer: tema v teh zgledih sovpada z osebkom, odnos med temo in predikacijo, tj. preostankom stavka, [N2 오|/가 V/Adj], pa temelji ali na tesnejših semantičnih povezavah tipa 'del – celota' ali pa na ohlapnejši povezavi 'entiteta – lastnost'. V nadaljnjih zgledih odnos postaja bolj neoprijemljiv, v (27)c je to subjektivni čustveni odnos osebkca do predmeta zaznave ter nazadnje v zgledu (27)d odnos temelji na izkustveni kognitivni shemi (hiša in njena cena). Vse te konkretne pomenske povezave so torej zaobjete s širšim pojmom relevantnosti.

Zgradba povedi z dvojnim imenovalnikom je na prvi pogled tudi enaka zgradbi povedi, ki vsebujejo povedek spremembe *doe-da* 되다 in zanikanja *a-ni-da* 아니다.

(29)a 물이 얼음이 되었다.

Mul-i eol-eum-i doe-eoss-da.

Voda je postala led.

b 철수는 대학생이 아니다.

Cheol-su-neun dae-hag-saeng-i a-ni-da.

Cheolsu ni študent.

Navkljub podobni zgradbi pa se obe konstrukciji razlikujeta. Povedi s povedkom *doe-da* 되다 (postati) in *a-ni-da* 아니다 (zanikana kopula) tudi šolske slovnice obravnavajo kot enostavčne povedi. Konkretnije, kot je bilo že povedano, šolske slovnice v povedi s povedkom *doe-da* 되다 stavčni člen, zaznamovan z *i/ga* 오|/가, ki je tik pred povedkom in izraža cilj ali rezultat spremembe, obravnavajo kot 'dopolnilo' (*boeo* 보어). Enako velja tudi za stavčni člen pred zanikano kopulo *a-ni-da* 아니다. Termin 'dopolnilo' (*boeo* 보어) velja samo za ta dva primera stavčnih členov.

3 Povedi s priredno in podredno vezanimi stavki

Večstavčne povedi tega tipa dobimo, če kombiniramo stavke s pomočjo veznih končnic na povedku. Vezne končnice lahko izražajo priredno (enakovredno) ali

podredno (neenakovredno) razmerje med dvema stavkoma. Pogosto uporabljeni priredni vezni končnici sta npr. *-go* -고 (in tudi) ter *-(eu)myeo* -(으)며 (in [pa tudi]). Pogosto rabljene podredne vezne končnice so npr. *-do-log* -도록 (z namenom, da), *-ge* -게 (zato da, z namenom, da), *-(eu)ni* -(으)니 (zato), *-(eu)myeon* -(으)면 (če, ko) itd. Tako pri priredni kot pri podredni vezavi se lahko izpustijo tisti elementi, ki so skupni v več stavkih.

3.1 Povedi s priredno vezanimi stavki

Zgledi za večstavčne povedi, ki vsebujejo priredne povezave med stavki. Prirednost tipično signalizirajo vezne končnice *-go* -고 (in), *-(eu)myeo* -(으)며 (in [pa tudi]), *-(eu)na* -(으)나 (vendar), *-ji-man* -지만 (vendar, ampak).

(30)a 영희는 고향으로 내려갔고 철수는 군대에 들어갔어요.

Yeong-hui-neun go-hyang-eu-lo nae-ryeo-gass-go Cheol-su-neun gun-dae-e deul-eo-gass-eo-yo.

Yeonghui je šla domov **in** Cheolsu je šel v vojsko.

b 그는 성격이 명랑하며 남과도 잘 어울려요.

Geu-neun geong-gyeog-i myeong-lang-ha-myeo nam-gwa-do jal eo-ul-lyeo-yo.

On je vedrega značaja **in [ob tem]** se tudi dobro razume z drugimi.

c 누나는 키가 크지만 형은 키가 작아요.

Nu-na-neun ki-ga geu-ji-man hyeong-eun ki-ga jag-a-yo.

Starejša sestra je visoke postave, **ampak** starejši brat je nizke postave.

(db.) Starejša sestra je visoke, starejši brat **pa** nizke postave.

d 영희도 이 아파트에 사나 우리는 만난 적이 없어요.

Yeon-hui-do i a-pa-teu-e sa-na u-ri-neun man-nan jeog-i eobs-eo-yo.

Tudi Yeonghui živi v tem stanovanjskem bloku, **ampak** je še nisem srečal.

Tako *-go* -고 kot tudi *-(eu)myeo* -(으)며 imata pomen 'in', vendar *-(eu)myeo* -(으)며 nakazuje, da je povezava med vezanimi elementi bolj ohlapna kot pa v primeru, ko uporabimo *-go* -고. Vezni končnici *-(eu)na* -(으)나 in *-ji-man* -지만 obe pomenita 'ampak', 'vendar' ipd. Izražata protivni odnos med predhodnim in sledečim stavkom. Vezna končnica *-ji-man* -지만 je krajša oblika vezne končnice *-ji-ma-neun* -지마는. Vezava s končnico *-ji-ma-neun* -지마는 dopušča trditve v predhodnem stavku, ki jo veže s trditvijo v sledečem stavku. Pri tem trditve v sledečem stavku lahko ali nasprotuje trditvi v predhodnem stavku ali pa pojasnjuje

okoliščine te trditve. Po drugi strani pa končnica *-(eu)na* *-(으)나* nakazuje, da se trditev v predhodnem stavku ne sklada s trditvijo v sledečem stavku.

Pri presojanju prirednosti oz. podrednosti je videti, da bolj kot formalni skladenski pokazatelji (npr. vrsta vezave) igra pomembno vlogo pomen, vsebina posamezne stavka in celotne povedi. Eno **dokaj trdno merilo prirednosti vezave je stabilnost pomena pri zamenjavi vrstnega reda stavkov v povedi**. Če se z zamenjavo dejanski pomen povedi ne spremeni, potem najverjetneje vsaj v vsebinskem smislu gre za priredno vezavo. Res, ponovno si poglejmo zglede iz (30), preoblikovane v zglede (31)–(33), vsakič s prvotnim (a) in zamenjanim (b) vrstnim redom stavkov.

(31)a 영희는 고향으로 내려갔고 철수는 군대에 갔어요.

Yeong-hui-neun go-hyang-eu-lo nae-lyo-gass-go Cheol-su-neun gun-dae-e gass-eo-yo.

Yeonghui je šla domov in Cheolsu je šel v vojsko.

b 철수는 군대에 갔고 영희는 고향으로 내려갔어요.

Cheol-su-neun gun-dae-e gass-go Yeong-hui-neun go-hyang-eu-lo nae-lyeo-gass-eo-yo.

Cheolsu je šel v vojsko in Yeonghui je šla domov.

(32)a 그는 성격이 명랑하며 남과도 잘 어울려요.

Geu-neun seong-gyeog-i myeong-lang-ha-myeo nam-gwa-do jal-eo-ul-lyeo-yo.

On je vedrega značaja in [ob tem] se tudi dobro razume z drugimi.

b 그는 남과도 잘 어울리며 성격도 명랑해요.

Geu-neun nam-gwa-do jal-eo-ul-li-myeo seong-gyeog-do myeong-lang-hae-yo.

On se dobro razume z drugimi in je [ob tem] vselej vedrega značaja.

(33)a 누나는 키가 크지만 형은 키가 작아요.

Nu-na-neun ki-ga keu-ji-man hyeong-eun ki-ga jag-a-yo.

Starejša sestra je visoke postave, **ampak** starejši brat je nizke postave. (db.)

b 형은 키가 작지만 누나는 키가 커요.

Hyeong-eun ki-ga jag-ji-man uu-na-neun ki-ga keo-yo.

Starejši brat je nizke postave, **ampak** starejša sestra je visoke postave. (db.)

Kot lahko vidimo, se po zamenjavi vrstnega reda stavkov v povedih dejanski pomen povedi ne spremeni, zato gornje povedi lahko razumemo kot povedi s priredno vezanimi stavki.

3.2 Povedi s podredno vezanimi stavki

V tem razdelku si bomo ogledali, kako stavki v podredni vezavi izražajo nekaj tipičnih vrst pomenov, ki osvetljujejo dogajanje oz. stanje v nadrednem stavku, in sicer: namen, razlog oz. vzrok, pogojnost ipd. Oglejmo si najpogosteje rabljene vezne končnice, in sicer: *-a/eo/yeo-seo* -아/어/여서, *-(eu)myeon* -(으)면, *--(eu)ni-kka* -(으)니까, *-lyeo-go* -려고, *-neu-la* 느라.⁶⁷

3.2.1 Izražanje vzroka in razloga

Vezne končnice *-a/eo/yeo-seo* -아/어/여서, *-(eu)ni-kka* -(으)니까 in *-neu-la-go* -느라고 zaznamujejo vsebino podrednega stavka kot pričakovan razlog in vzrok za stanje ali dogajanje v nadrednem stavku.

Najprej si oglejmo značilnosti končnice *-a/eo/yeo-seo* -아/어/여서. Ta vezna končnica se lahko veže na vse vrste povedkov, glagolskega, pridevniškega ali samostalniškega s kopulo. Povedek je lahko tudi zanikan. Toda velja omejitev, da pred končnico na povedek ne smejo biti vezane predkončnice časa in vida (glej zgled (34)). Lahko bi rekli, da je vezava tod na ravni diktuma.

(34)a *시간이 조금 남아 있어서 커피 마시자! (*: napačna/nesprejemljiva raba)

Si-gan-i jo-geum nam-a iss-eo-seo keo-pi ma-si-ja.

Ker nama ostaja nekaj časa, pojdiva na kavo.

b *햇빛이 세서 썬크림을 발라!

Haes-bich-i se-seo sseon-keu-rim-eul bal-la!

(db.) Ker so sončni žarki močni, se namaži s kremo za sončenje!

Nadalje velja, da za to, kaj je lahko osebek v podrednem in nadrednem stavku, ni omejitev.

(35)a 돈이 없어서 가지 못해요.

Don-i eobs-eo-seo ga-ji mos-hae-yo.

Nimam denarja, **zato** ne morem iti.

⁶⁷ Vezne končnice, ki so predstavljene kot tipične predstavnice podredne vezave stavkov, se od slovnice do slovnice razlikujejo. V nekaterih primerih sta omenjeni tudi končnici *-ge* -게 in *-do-log* -도록, vendar je v teh primerih istočasno omenjeno, da se jih lahko dojema tudi kot končnice, ki uvajajo prislovni odvisni stavek. Zaradi tega ter ker lahko podobno izražata način in stopnjo dejanja, bomo omenjeni končnici obravnavali kot vezni končnici, ki se uporabljata v prislovnem odvisnem stavku.

- b 늦어서 택시를 타고 갔어요.
Neus-eo-seo taeg-si-leul ta-go gass-eo-yo.
 Bilo je pozno, tako sem šel s taksijem.
- c 물가가 비싸서 살기가 힘들어요.
Mul-ga-ga bi-ssa-seo sal-gi-ga him-deul-eo-yo.
 Cene so visoke, zato je življenje težko.

V gornjih zgledih vidimo, da sta osebka lahko ista, tako kot v (35)a, ali pa drugačna, tako kot v (35)b in c.

Sledi končnica *-(eu)ni-kka* -(으)니까. Tako kot končnica *-a/eo/yeo-seo* -아/어/여서, se lahko tudi ta veže na vse vrste povedkov, glagolskega, pridevniškega ali samostalniškega s kopulo. Povedek je prav tako lahko zanikan. Tudi ni omejitev glede enakosti ali različnosti osebkov v podrednem in nadrednem stavku. Za razliko od končnice *-a/eo/yeo-seo* -아/어/여서 pa se končnica *-(eu)ni-kka* -(으)니까 lahko veže na predkončnice, ki izražajo čas in vid (36), ter se lahko nahaja v pozivnih in velelnih povedih (37).

- (36)a 비가 올 것 같으니까 우산을 챙겨 가요.

Bi-ga ol geos gat-eu-ni-kka u-san-eul chaeng-gye ga-yo.

Ker izgleda, kot da bo deževalo, vzemi s seboj dežnik

- b 이번 주말에 별일이 없으니까 할머니를 뵙고 옵시다!

I-beon ju-mal-e byeol-il eobs-eu-ni-kka hal-meo-ni-leul boeb-go ob-si-da.

Ker nimamo nobenih načrtov za ta konec tedna, pojdimo obiskat babico!

- (37)a 어제 밤에 눈이 내렸으니까 내일 아침에는 길이 다 얼겠어요.

Eo-je bam-e nun-i nae-ryeoss-eu-ni-kka nae-il a-chim-e-neun gil-i da eol-gess-eo-yo.

Ker je zvečer zapadel sneg, bo jutri verjetno cesta zaledenela.

- b 철수가 지금쯤에 집에 도착했으니까 전화해봐요.

Cheol-su-ga ji-geum-jjeum jib-e do-chag-haess-gess-eu-ni-kka jeon-hwa-hae-bwa-yo.

Ker je Cheolsu verjetno dospel domov, ga poskusimo poklicati.

Nazadnje si oglejmo še končnico *-neu-la-go* -느라고. Za razliko od prejšnjih dveh ima ta poseben pomen. Podredni stavek, uveden s to končnico, izraža razlog oz. vzrok negativne posledice, izražene v nadrednem stavku, tako kot je razvidno v

spodnjem zgledu. 'Pozen povratek domov' v (38) je običajno razumljen kot nekaj negativnega.

- (38) 야근을 하느라고 집에 늦게 왔어요.
Ya-geun-eul ha-neu-la-go jib-e neus-ge wass-eo-yo.
 Ker sem delal nadure, sem prišel pozno domov.

Vežna končnica *-neu-la-go* -느라고 ima povrhu v primerjavi z drugima dvema največ omejitiv. Lahko se veže samo na povedek, ki je nezanikan glagol, na katerega niso vezane predkončnice, ki izražajo čas in vid. Prav tako morata biti osebkva v podrednem in nadrednem stavku take povedi ista. Vežna končnica *-neu-la-go* -느라고 se tudi ne more nahajati v povedih z velelnim ali povednim naklonom. Zato so vse povedi v zgledih (39)a, b in c nesprejemljive:

- (39)a *츄느라고 감기에 걸렸어요. (*: napačna/nesprejemljiva raba)
Chub-neu-la-go gam-gi-e geol-lyeoss-eo-yo.
 Ker je bilo mrzlo, sem se prehladil.
- b *아침 일찍 못 일어나느라고 지각했어요.
A-chim il-jjig mos il-eo-na-neu-la-go ji-gag-haess-eo-yo.
 Ker se nisem mogla zbuditi zgodaj zjutraj, sem zamudila.
- c *어제 하루 종일 발표를 준비했느라고 오늘 너무 피곤해요.
Eo-je ha-lu jong-il bal-pyo-leul jun-bi-haess-neu-la-go o-neul neo-mu pi-gon-hae-yo.
 Ker sem včeraj cel dan pripravljala predstavitev, sem danes zelo utrujena.

Vežna končnica *-neu-la-go* -느라고 se torej lahko nahaja samo v trdilnih in vprašalnih podredno sestavljenih povedih, kjer je osebek v podrednem in v nadrednem stavku isti in kjer je v podrednem stavku povedek v sedanjiku.

3.2.2 Pričakovano sosledje dogajanj oz. stanj

Vežna končnica *-a/eo/yeo-seo* -아/어/여서 lahko zaznamuje tudi pričakovano sosledje dogajanj oz. stanj: ko se zgodi prvo (v podrednem stavku), se pričakovano zgodi tudi drugo (v nadrednem stavku). Natančneje, dejanje v podrednem stavku poteka, ko se uresniči dejanje v nadrednem stavku.

Kar se tiče vezave predkončnic, ki izražajo čas ali vid, ima vežna končnica *-a/eo/yeo-seo* -아/어/여서, kadar zaznamuje sosledje, enake omejitve, kot kadar

zaznamuje vzrok in razlog. Vendar ima pri zaznamovanju sosledja še dodatne omejitve. Prva je ta, da mora osebek v podrednem in nadrednem stavku biti isti. Nadaljnja omejitev je, da se lahko veže samo na glagolske povedke.

- (40)a 철수는 포장마차에 가서 (철수는) 소주를 마셨어요.
Cheol-su-neun po-jang-ma-cha-e ga-seo (Cheol-su-neun) so-ju-leul ma-syeoss-eo-yo.
 Cheolsu je šel k stojnici s pijačo in [nato] spil nekaj *sojuja*.
- b 나는 아침에 일어나서 (나는) 빵을 먹었어요.
Na-neun a-chim-e il-eo-na-seo (na-neun) ppang-eul meog-eoss-eo-yo.
 Zjutraj sem se zbudila in [nato] jedla kruh.

Še ena omejitev pri vezavi z *-a/eo/yeo-seo -아/어/여서*, kadar gre za sosledje, je, da povedek podrednega stavka ne more biti zanikan.

- (41) *아침을 안 먹어서 헬스장에 갔어요. (*: napačna/nesprejemljiva raba)
A-chim-eul an meog-eo-seo hel-seu-jang-e gass-eo-yo.
 (db.) Nisem pojedel zajtrka in sem šel v fitnes.

Z vidika celotne večstavčne povedi lahko vezna končnica *-a/eo/yeo-seo -아/어/여서*, kadar zaznamuje sosledje, stoji tudi v velelnih in pozivnih povedih.

3.2.3 Izražanje pogojnosti oz. predpostavke

Vezna končnica *-(eu)myeon -(으)면* nakazuje, da je vsebina podrednega stavka pogoj oz. predpostavka za uresničitev dejanja v nadrednem stavku. Vezna končnica se lahko veže na povedek, ki je glagol, pridevnik ali kopula. Poleg tega se lahko veže tudi na predkončnice, ki izražajo čas in vid, če se veže na preteklo predkončnico *-ass/eoss/yeoss-* *-았/였/였-*, pa mora isto preteklo končnico vsebovati tudi nadredni stavek.

- (42)a 철수 씨가 도와주지 않았으면 이 일을 끝낼 수 없었을 거예요.
Cheol-su ssi-ga do-wa-ju-ji anh-ass-eu-myeon i il-eul kkeut-nael su eobs-eoss-eul geo-ye-yo.
 Če mi Cheolsu ne bi pomagal, ne bi mogel opraviti tega dela.
- b 너처럼 건강하면 좋겠어.
Neo-cheo-leom geon-gang-ha-myeon joh-gess-eo.
 Kako bi bilo dobro, če bil zdrav kot ti.

c 이게 1등 상품이면 2 등, 3 등 상품은 무엇까요?

I-ge 1deung sang-pum-i-myeon 2 deung, 3 deung sang-pum-eun mu-eol-kka-yo.

Če je to nagrada za prvo mesto, kaj sta potem šele nagradi za drugo in tretje mesto?

Končnica *-(eu)myeon* *-(으)면* ima še druge značilnosti:

- (i) Osebek v podrednem stavku ni nujno istoveten z osebkom v temu nadrednem stavku (zgled (42)a).
- (ii) Za končnico *-(eu)myeon* *-(으)면* tudi ni omejitev v zvezi z vrsto povedi, v katerih se lahko nahaja (zgleđa (43)a inb).

(43)a 이번에 내기에서 이기면 돈을 내세요.

I-beon-e nae-gi-e-seo i-gi-myeon don-eul nae-se-yo.

Če tokrat zmagam, ti plačaš.

b 월급을 받으면 책을 사요!

Wol-geub-eul bad-eu-myeon chaeg-eul sa-yo.

Pojdiva kupit knjige, **ko** dobim plačo.

3.2.4 Sočasnost dogajanj oz. stanj z istim vršilcem oz. nosilcem

Vežna končnica *-(eu)myeon-seo* *-(으)면서* izraža sočasnost situacij (dogajanj, stanj) v podrednem stavku in nadrednem stavku. Kadar gre za dogajanja, ima pomenski odtenek 'medtem ko'.

(44)a 나는 아침 먹으면서 신문을 읽어요.

Na-neun a-chim-eul meog-eu-myeon-seo sin-mun-eul ilg-eo-yo.

Medtem ko sem zajtrkoval, sem bral časopis.

b 음악을 들으면서 고향을 생각했어요.

Eum-ag-eul deul-eu-myeon-seo go-hyang-eul saeng-gag-haess-eo-yo.

Medtem ko sem poslušal glasbo, sem mislil na dom.

c 기차를 타고 오면서 공부를 했어요.

Gi-cha-leul ta-go o-myeon-seo gong-bu-leul haess-eo-yo.

Med vožnjo z vlakom sem se učil.

V redkih primerih sta povedka v podrednem in temu nadrednem stavku oba pridevnika. Takrat končnica *-(eu)myeon-seo* *-(으)면서* izraža sočasnost dveh

lastnosti in ima pomen 'in [obenem]'. Poleg tega se vezna končnica lahko veže tudi na samostalniški povedek s kopulo.

- (45)a 기차는 짜면서 편해요.
Gi-cha-neun ssa-myeon-seo pyeon-hae-yo.
 Vlak je poceni **in obenem** udoben.
- b 중국 음식은 짜면서 맛있어요.
Jung-gug eum-sig-eun ssa-myeon-seo mass-iss-eo-yo.
 Kitajska hrana je poceni **in tudi** okusna.
- c 연주자이면서 지휘자다.
Yeon-ju-ja-i-myeon-seo ji-hwi-ja-da.
 Je glasbenik **in** dirigent.

Zgoraj omejene možne vezave končnice *-(eu)myeon-seo* *-(으)면서* na povedke na kratko povzema spodnja tabela.

TABELA 2: Načini vezave končnice *-(eu)myeonseo* *-(으)면서* na različne vrste povedkov

Povedek	Vezna končnica	Zgledi vezave
glagol	<i>-(eu)myeon-seo</i> <i>-(으)면서</i>	<i>al-myeon-seo</i> 알면서
pridevnik		<i>job-eu-myeon-seo</i> 좋으면서
samostalniška zveza + kopula		<i>ga-su-(i)-myeon-seo</i> 가수(이)면서

Čeprav se ta končnica lahko veže na mnogo vrst povedkov, vezava ni popolnoma brez omejitev. Ena izmed omejitev je ta, da povedek ob vezavi na *-(eu)myeon-seo* *-(으)면서* ne more istočasno imeti predkončnic, ki izražajo čas ali vid, kot sta *-ass/eoss/yeoss-* *-았/였/였-* in *-gess-* *-겠-*. Druga omejitev pa je, da mora biti osebek v podrednem stavku isti kot osebek v nadrednem stavku.

3.2.5 Podredje v podredju

Podrednost se lahko v povedi izrazi na več ravneh, tako da podredni stavek vsebuje še drug podredni stavek, kateremu pa je nadrejen.

- (46) 지금은 피곤하니, 내일 만났으면 좋겠어요.
Ji-geum-eun pi-gon-ha-ni, nae-il man-nass-eu-myeon job-gess-eo-yo.
Ker sem sedaj utrujen, je bolje, **če** bi se srečala jutri.

V (46) vezna končnica *-(eu)ni* -(으)니 zaznamuje prvi odvisnik kot razlog ali vzrok. Vezna končnica *-(eu)myeon* -(으)면 pa temu nadrejeni odvisnik zaznamuje z odtenkom pogojnosti. Nadrejeni odvisnik se nato veže na povedek glavnega stavka *job-gess-eo-yo* 좋겠어요.

(47) 시간이 없어서 택시를 탔지만 늦었습니다.

Si-gan-i eobs-eo-seo taeg-si-leul tass-ji-man neuj-eoss-seub-ni-da.

[**Ker**] ni bilo časa, sem šel s taksijem, **vendar** sem zamudil.

V (47) vezna končnica *-a/eo/yeo-seo* -아/어/여서 v svojem temeljnem pomenu zaznamuje zaporedje situacij, tod je v danem kontekstu prvi odvisnik smiselno interpretirati kot 'razlog', ki pojasnjuje prvemu nadrejeni drugi odvisnik, ki se preko protivnega veznika *man* 만 veže na glavni stavek.

4 Ob koncu poglavja

V tem poglavju smo z vidika vezave na povedek nekoliko podrobneje obnovili temeljne značilnosti večstavčne povedi. V naslednjem poglavju si bomo z vidika sobesedila podrobneje ogledali najpomembnejše besedilne členke in njihovo rabo.

POGLAVJE XIII

Vloga besedilnih členkov v korejščini z vidika besedila

1 Uvod

Jezik uporabljamo v sporazumevanju, naravno pojavno okolje jezikovnih prvin je besedilo. Do sedaj smo jezikovne pojave v korejščini spoznavali 'lokalno', z vidika povedi. Že na ravni povedi se je izkazalo, da moramo za razumevanje določenih pojavov stopiti iz okvira povedi v širši kontekst. V diktumu se je to izkazalo pri glagolskem načinu, torej pri izbiri tvorne, trpne ali kavzativne oblike glagolskega povedka. Spoznali smo, da je izbira povezana z govorčevim zornim kotom, s katerega opisuje glagolsko dogajanje. Pri modusu je zunanji kontekst še toliko očitnejši. Pri izražanju časovne umestitve dogajanja ali stanja je to odnos med trenutkom upovedovanja in časom, ko se je neko dejanje zgodilo ali pa je neko stanje prevladovalo. Pri naklonu je to subjektivnost, odnos govorca do upovedenega, pa tudi odnos med govorcem in sogovorcem. Isto velja tudi za spoštljivost. Skratka, pri razumevanju jezikovnih pojavov se moramo že na ravni povedi v veliki meri opirati tudi na neposredno sobesedilo in tudi širše, na zunajjezikovni kontekst sporočanja.

V tem poglavju bomo obravnavali BESEDILNE ČLENKE V KOREJŠČINI z vidika besedila in sporazumevanja kot osrednjih jezikovnih pojavov, v naslednjem poglavju pa vlogo tematizacije pri organizaciji besedila. Posebno pozornost bomo posvetili najbolj pogosto rabljenim besedilnim členkom in njihovi vlogi pri povezovanju pojavov na ravni povedi s sobesedilom in tudi širšim kontekstom sporočanja. Nadalje pa si bomo v poglavju XIV ogledali še pomembno vlogo, ki jo besedilni členek *eun/neun* 은/는 igra pri strukturiranju besedila.

2 Besedilni členki v korejščini

Besedilni členki (*bojosa* 보조사)⁶⁸ so členki, ki znotraj diktuma posamezne povedne elemente še posebej izpostavljajo/fokusirajo in obenem nakazujejo razne odnose teh elementov z elementi tako v eksplicitnem neposrednem sobesedilu kot tudi v širšem ali implicitnem sobesedilu ter s tem dogajanje ali stanje, opisano v sami povedi, spravljajo v zvezo z dogajanjem v sobesedilu.

68 *auxiliary particles/special particles delimiters*

Besedilni členki ne vplivajo na samo vsebino diktuma. To ilustrira zgled (1). V njem imamo tri povedi, ki se razlikujejo med seboj samo v rabi besedilnega članka, ki stoji ob nosilcu stanja *na* 나 (jaz) v vsaki od povedi.

(1)a 나는 학생이다.

Na-neun hag-saeng-i-da.

Jaz[TEMA = *neun* 는] sem študent.

b 나도 학생이다.

Na-do hag-saeng-i-da.

Tudi[*do* 도] jaz sem študent.

c 나만 학생이다.

Na-man hag-saeng-i-da.

Samo[*man* 만] jaz sem študent.

Vse tri povedi opisujejo isto dejstvo, in sicer, da je govorec študent. Kakšen odtenek k tej vsebini torej dodajo posamezni besedilni členki? V (1)a *eun/neun* 은/는 pove, **da kar se govorca** (= *na* 나) **tiče**, je študent, in obenem implicira, da drugi pa morda niso. V (1)b *do* 도 nakazuje, da je poleg morebitnih drugih (razvidnih iz sobesedila) **tudi govorec** študent. V (1)c *man* 만 pove, da je ne glede na pričakovanja (ki izhajajo iz sobesedila) **samo govorec** študent.

Besedilni členki so v korejščini dokaj številni. Tukaj bomo omenili samo nekaj najbolj prominentnih: poleg *eun/neun* 은/는 (tema/kontrast), *do* 도 (aditivnost), *man* 만 (omejitev/restrikcija) in *kka-ji* 까지 (skrajna meja dosega) (*i*) *na* (이)나 (spodnja meja), (*i*)*na-ma* (이)나마 (spodnja meja), (*i*)*deun* (이)든 (ali), (*i*)*n-deul* (이)ㄴ 들 (dopuščanje čez pričakovano mejo), *ma-jeo* 마저 (nepričakovana spodnja meja), (*i*)*lla-do* (이)라도 (najnižja sprejemljiva meja, vsaj, še celo), *jo-cha* 조차 (dopuščanje do nepričakovane spodnje meje), *man-keum* 만큼 (predmet primerjave – količina, obseg), *cheo-leom* 처럼 (predmet primerjave – videz, način) ...

3 Oris najpogosteje rabljenih besedilnih členkov

Vsi besedilni členki poleg eksplicitnih pomenov, izraženih v sami povedi, implicirajo še dodatne pomene, seveda vsak članek na svoj specifični način.

3.1 Členek *eun/neun* (téma, kontrast)

Členek *eun/neun* 은/는 lahko zaznamuje TEMO POVEDI, tj. tisti element povedi, o katerem teče beseda. 'X' je tematizirani element in 'P' je preostali del povedi – skratka neka trditev o X. Shematično prikazano: X *eun/neun* 은/는 P. Izraz pomeni 'kar se X tiče, velja P'. Obenem tudi implicira, da za druge entitete (ne-X) trditev P ne velja. Sledi nekaj zgledov:

- (2)a 저분은 선생님이에요.
Jeo-bun-eun seon-saeng-nim-i-e-yo.
Tista oseba je učitelj.
- b 이 연필은 참 좋아요.
Iyeon-pil-eun cham joh-a-yo.
Ta svinčnik je res dober.
- c 나는 아침에 일찍 일어나요.
Na-neun a-chim-e il-jjig il-eo-na-yo.
 (db.) Jaz zjutraj zgodaj vstajam.
- d 애기가 밥은 잘 먹어요.
Ae-gi-ga bab-eun jal meog-eo-yo.
 (db.) Kar se tiče hrane, otrok pridno (= dobro) jé.

V zgledih (2)a in b izraz, zaznamovan z *eun/neun* 은/는, deluje tudi kot nosilec stanja in v (2)c kot vršilec. V vseh treh zgledih je tudi osebek in obenem tema. Izraz 'X *eun/neun* 은/는 P' pa implicira še dodaten pomen: 'za ne-X ne velja P', kar je povezano z drugim pomenskim odtenkom, ki ga izraža ta členek, to je KONTRAST. Na interpretacijo lahko vpliva besedni red, kot v (2)d. Če element, ki je zaznamovan z *eun/neun* 은/는, ne stoji na začetku povedi, je možnost za kontrastno interpretacijo zelo velika.

Kadar pa je 'ne-X' v besedilu ekspliciran, kot npr. Y, izraz X, zaznamovan kot 'X *eun/neun* 은/는', tudi pridobi pomenski odtenek 'kontrast'. V tem primeru za Y (ki je 'ne-X'), ekspliciran v besedilu, velja neka druga trditev, recimo Q. V tako eksplicirani kontrastivni rabi bi torej splošni pomen bil: 'kar se X tiče, velja P, ampak kar se Y tiče, velja Q'. Zgled:

- (3)a 그 가게에서 사과는 파는데 포도는 없어요.
Geu ga-ge-e-seo sa-gwa-neun pa-neun-de po-do-neun eobs-eo-yo.
 V tisti prodajalni prodajajo jabolka, grozdja **pa** ne/nimajo.

- b 이 버스{가} 는 종로로 안 가요. <neun 는 nadomešča členek ga 가>

I beo-seu{ga} neun jong-lo-lo an ga-yo.

avtobus {OSEBEK} TEMA v-Chongno ne-gre

(db.) Kar se tega avtobusa tiče, ne gre v Chongno.

- c 그 말 {을} 은 조금 이해해요. <eun 는 nadomešča členek eul 을>

Geu mal{eul} eun jo-geum i-hae-hae-yo.

ta-stavek TEMA majčkeno razumem

{PREDMET}

(db.) Kar se tega govora tiče, ga majčkeno razumem.

Sledijo zgledi, kjer se *eun/neun* 은/는 veže na različne odvisne stavke oz. na različne vezne končnice, s katerimi se ti vežejo dalje na druge elemente v povedi.

- (5)a 지방에는 볼거리가 거의 없어요.

Ji-bang-e-neun bol-geo-li-ga geo-ui eobs-eo-yo.

Na podeželju ni ničesar za si ogledati, kar bi si bilo [vredno] ogledati.

- b 친구의 말로는 저 남자가 먼저 때렸다고 해요.

Chin-gu-ui mal-lo-neun jeo nam-ja-ga meon-jeo ttae-lyeoss-da-go hae-yo.

(db.) Po prijateljevih besedah je tisti fant/moški udaril prvi.

V (5)a je tematizirano prislovno določilo kraja, v (5)b pa kot kontrastirani element zaznamovana iz glagola izpeljana modificirana samostalniška zveza.

Ena od pomembnih lastnosti besedilnega članka *eun/neun* 은/는 je to, da se veže tudi na diktumski del povedka, tj. na osnovo glagola ali pridevnika.

- (6) 기분이 좋진 않아요.

Gi-bun-i joh-jin anh-a-yo.

Nisem dobro razpoložen.

V (6) gre za v temelju kontrastni pomen, natančneje za poudarjanje zaniknega elementa *joh* 좋 (dober), ki je zaznamovan z nikalno končnico *-ji* -지 + *neun* 는 ➡ *-jin* -진.

3.1.2 Območje delovanja z *eun/neun* zaznamovanega elementa v povedi

V povedi se z *eun/neun* 은/는 izpostavljeni (tematizirani oz. kontrastirani) element vsebinsko in skladijsko veže na modus (na modalne/naklonske pripone oz. naklonske členke, ki izražajo modalnost/naklon). Tudi to je ena od pomembnih lastnosti, v katerih se besedilni členek *eun/neun* 은/는 na splošno razlikuje od sklonskih členkov. Da območje delovanja tematiziranega/kontrastiranega elementa sega do samega modusa, je lepo razvidno že iz zglada zanikane povedi (6) zgoraj in iz zgladov (7) spodaj. V (7)a se relevantnost teme *na-neun* 나는 (jaz) razteza čez dva priredno vezana stavka v povedi. V obeh stavkih, v prvem, kjer je ekspliciran, in v drugem, kjer je izpuščen, je tematizirani element osebek. Kar nas tod zanima, je dejstvo, da se tematizirani element ne veže izključno na prvi povedek, ampak da seže do konca celotne povedi. O tem, kdaj je izpust teme možen in kdaj ne, bo sicer govor pozneje. V (7)b pa tema *nam-mae-neun* 남매는 (bratec in sestra) sega čez meje ene povedi, do druge povedi. Od tod je jasno, da sega do modusa obeh povedi.

(7)a 나는 [어제 친구를 만나서 [나는 = Ø] 영화를 봤어요.]

Na-neun eo-je chin-gu-leul man-na-seo [na-neun = Ø] yeong-hwa-leul
bwass-eo-yo.

Jaz TEMA [sem včeraj srečal prijatelja in gledal film]

Včeraj sem srečal prijatelja in gledal film. (Min in dr. 2013: 140)

b 남매는 [집 밖으로 도망 나갔습니다. 그리고 [남매 = Ø] 나무 위로 올라
갔습니다].

Nam-mae-neun jib bakk-eu-lo do-mang na-gass-seub-ni-da. Geu-li-go [nam-
-mae = Ø] na-mu wi-lo ol-la-gass-seub-ni-da.

Bratec in sestra TEMA [sta zbežala iz hiše – nakar sta [bratec in sestri-
ca = Ø] splezala na drevo]

Bratec in sestra sta zbežala iz hiše. Nakar sta splezala na drevo. (Kang
2022)

Po drugi strani pa se, kot smo videli v poglavju X, razdelek 2.4, s sklonski-
mi členki zaznamovani elementi skladijsko vežejo le na diktumski del povedka,
skratka na njegovo glagolsko oz. pridevniško osnovo.

Drugačne skladijske možnosti vezave elementov, zaznamovanih z besedil-
nim členkom *eun/neun* 은/는, so torej ena od zelo pomembnih lastnosti, v katerih

se delovanje besedilnega členska *eun/neun* 은/는 na splošno razlikuje od delovanja sklonskih členkov, vključno z *i/ga* 이/가.

3.1.3 Uvajanje teme pogovora

Kot je bilo omenjeno že v poglavju XI, razdelek 4.3, je ‘temo pogovora’ (*jesieo* 제시어 提示語 oz. *pyojeeo*, tudi 포제어 標題語) mogoče uvesti tudi kot sicer nezaznamovan, strukturno neodvisen element na začetku povedi. Taka tema pogovora je tipično udejanjena kot samostalniška zveza in je močno retorično sredstvo za uvajanje nove tematike v besedilo. Ponovimo še enkrat zgled iz poglavja XI.

- (8) 젊음, 인생에서 가장 소중한 시간!
Jeolm-eum, in-saeng-e-seo ga-jang so-jung-han si-gan!
Mladost – dragoceno obdobje življenja!

Obravnava tovrstnih pojavov v jeziku je vezana na pragmatiko in besediloslovje, področji, ki se ju tod samo na kratko dotaknemo v naslednjem poglavju, XIV.

3.2 Besedilni členek *do* (aditivnost)

Besedilni členek *do* 도 lahko zaznamuje enake stavčne elemente kot *eun/neun* 은/는, od enostavnih dopolnil, ki jih uvajajo sklonski členki, do prislovnih določil in raznih vrst odvisnih stavkov. ‘X *do* 도 P’ pomeni, (i) da za entiteto, na katero se nanaša izraz X, velja trditev P, ter (ii) implicitno še, da je še ena ali več drugih entitet, na katere se nanašajo izrazi Y, Z itd., za katere tudi velja P. Skratka, osnovni pomen, ki ga signalizira ta členek, je aditivnost, dodajanje. Členek tipično nakazuje pomenski odtенок, da trditev P poleg za vse druge, sicer ne nujno eksplicirane, vendar na podlagi konteksta razvidne entitete (‘že vemo, katere Y, Z itd.’), velja tudi za entiteto, na katero se nanaša izraz X.

Aditivnost kot osnovni pomen, ki ga signalizira členek *do* 도, velja, kadar *do* 도 zaznamuje stavčne elemente, ki jih spremljajo sklonski členki. Tako kot *eun/neun* 은/는 tudi *do* 도 ‘skrije’ sklonska členka *i/ga* 이/가 in *eul/leul* 을/를. Nekaj zgledov:

- (9)a 저도 학생이예요.
Jeo-do hag-saeng-i-e-yo.
Tudi jaz sem študent.

- b 그는 테니스도 잘 쳐요.
Geu-neun te-ni-seu-do jal chyeo-yo.
 Njemu dobro gre **tudi** tenis.
- c 그녀는 공부도 잘 하고 일도 잘 해요.
Geu-nyeo-neun gong-bu-do jal ha-go il-do jal hae-yo.
 Ona dobro študira **in tudi** dobro dela.
- d 그 아이는 아버지도 어머니도 안 계세요.
Geu a-i-neun a-beo-ji-do eo-meo-ni-do an gye-se-yo.
 (db.) Kar se tistega otroka tiče, nima **niti** matere **niti** očeta.
- e 그 사람은 학생도 아니고 선생님도 아니에요.
Geu sa-lam-eun hag-saeng-do a-ni-go seon-saeng-nim-do a-ni-e-yo.
 On ni **niti** študent **niti** učitelj.

Kot je razvidno iz (9)d in e, se pomen členka *do* 도 pri zanikanju spremeni iz ‘tudi’ v ‘niti’.

Kadar besedilni členek *do* 도 ne zaznamuje samo osebkov, predmetov ali dopolnil, ampak tudi druge elemente povedi, npr. prislove, prislovna določila, povedek itd., zaradi vpliva konteksta pogosto dobi pomenski odtenek **poudarjanja**. Če je npr. dodatna entiteta, na katero se nanaša element povedi, zaznamovan z *do* 도, **manj pričakovana**, se iz tega porodi pomenski odtenek ‘celo’. To potrdijo tudi naslednji zgledi:

- (10)a 일요일에도 회사에 가요.
Il-yo-il-e-do hoe-sa-e ga-yo.
 Tudi/**Celo** ob nedeljah hodim v službo. (db. v podjetje)
- b 한국에도 친구가 많아요.
Han-gug-e-do chin-gu-ga manh-a-yo.
 Tudi/**Celo** v Koreji imam mnogo prijateljev.
- c 저 기차는 빨리도 달리는군요.
Jeo gi-cha-neun ppal-li-do dal-li-neun-gun-yo.
 Tisti vlak **pa res** hitro pelje.
- d 그 분은 아파서 회사에 가지도 못했어요.
Geu bun-eun a-pa-seo hoe-sa-e ga-ji-do mos-haess-eo-yo.
 Bil je v bolečinah, [tako da] niti/celo v službo ni mogel iti.
- e 그 여자는 예쁘지도 못생기지도 않았어요.
Geu yeo-ja-neun ye-ppue-ji-do mos-saeng-gi-ji-do anh-ass-eo-yo.
 Ona ni **niti** lepa **niti** grda.

V (10)a *do* 도 zaznamuje prislovno določilo časa *il-yo-il-e* 일요일에, v (10) b prislovno določilo kraja *han-gug-e* 한국에, v (10)c prislovno določilo načina *ppal-li* 빨리 in v (10)d povedek *ga-ji* 가지 z zanikano zmožnostjo *mos-ha-da* 못하다. V zgledu (10)e pa *do* 도 zaznamuje dva zanikana pridevniška povedka, in sicer *ye-ppeu-ji* [anh-da] 예쁘지 [않다] in *mos-saeng-gi-ji* [anh-da] 못생기지 [않다]. Glede na kontekst v takih primerih *do* 도 pogosto izraža nepričakovanost.

3.3 Besedilni členek *man* (omejevanje/restrikcija)

Temeljni pomen, ki ga prispeva besedilni členek *man* 만, je OMEJEVANJE/RESTRIKCIJA. Besedilni členek *man* 만 eksplicitno nakazuje, da je element povedi, zaznamovan z *man* 만, edini, ki je relevanten za neko stanje stvari in ima dodatne pomenske odtenke poudarjanja.

Podobno kot smo videli pri besedilnih členkih *neun/eun* 은/는 in *do* 도, lahko *man* 만 pritikamo k raznim elementom povedi, tipično k osebkju in predmetu, pri katerih ravno tako kot oba že omenjena besedilna člena 'skrije' oz. 'nadomešča' imenovalniški oz. predmetni členek. Elementu, ki ga zaznamuje *man* 만, lahko dodamo še tipično **kontrastno** rabljeni *eun* 은, tako kot v zgledu (11)d spodaj. Sledi nekaj zgledov rabe:

- (11)a 그는 공부는 안 하고 잠만 자요. <RESTRIKCIJA> ob predmetu
Geu-neun gong-bu-neun an ha-go jam-man ja-yo.
 (db.) On ne študira, **samo** spanje spi.
- b 김치만 잡수시면 짜요. <RESTRIKCIJA> ob predmetu
Gim-chi-man jab-su-si-myeon jja-yo.
 Če ješ **samo** kimči, je/bo [pre]slano.
- c 그분만 내 마음을 아실 거예요. <RESTRIKCIJA> ob vršilcu
 dejanja oz. osebkju
Geu bun-man nae ma-eum-eul a-sil geo-ye-yo.
Samo tista oseba razume moje misli.
- d 이번만은 꼭 성공하세요. <RESTRIKCIJA> ob vršilcu
 dejanja oz. osebkju
I-beon-man-eun kkog seong-gong-ha-se-yo.
Prav tokrat pa bo gotovo uspel. [* *eun* 은 za *man* 만
 še poudarja kontrastnost (pa)]

- e 저는 짜옷만 사 입어요. <RESTRIKCIJA> ob predmetu
Jeo-neun ssan os-man sa ib-eo-yo.
 Oblačim se **samo** v poceni oblačila.

Besedilni členek *man* 만 se lahko veže tudi na elemente povedi, ki izražajo prejemnika dejanja ali okoliščine. V teh primerih sklonski členek, ki izraža osnovni odnos med elementom in povedkom – z izjemo osebka in predmeta – ostane **ekspliciran**. Veže se tudi na prislove in prislovna določila ter na razne vrste odvisnikov, pri katerih se veže neposredno na vezne končnice. Nekaj zgledov (dopolnilo, na katerega se veže *man* 만, je podčrtano, sklonski členek, ki veže dopolnilo s povedkom, pa je poudarjen s krepkim tiskom):

- (12)a 아침에만 공부하고, 오후에는 사무실에 가요. <RESTRIKCIJA>
 ob prisl. dol. časa
A-chim-e-man gong-bu-ha-go, o-hu-e-neun sa-mu-sil-e ga-yo.
 Študiram **samo** zjutraj, popoldan pa grem v [svojo] pisarno.
- b 저는 쪽 서울에서만 살았어요. <RESTRIKCIJA> ob prisl. dol. kraja
Jeo-neun jjug seo-ul-e-seo-man sal-ass-eo-yo.
 Ves čas sem živel samo v Seulu.
- c 그 편지를 저한테만 보여 주세요. <RESTRIKCIJA> ob prejemniku
Geu pyeon-ji-leul jeo-han-te-man bo-yeo ju-se-yo.
 Tisto pismo pokaži prosim **samo** meni.
- d 빨리만 읽지 마세요. <RESTRIKCIJA> ob prisl. dol. načina
Ppal-li-man ilg-ji ma-se-yo.
Samo [pre]hitro ne beri, prosim.
- e 철수는 말을 듣고만 있어요. <RESTRIKCIJA> ob povedku
 (trajajoči vid)
Cheol-su-neun mal-eul deud-go-man iss-eo-yo.
 (db.) Cheolsu **samo** poslušá, [kako/ko] govoriijo.

3.4 Besedilni členek *kka-ji* (meja, nepričakovanost, izjemnost)

Členek *kka-ji* 까지 ima mnogo pomenov. Večina raziskovalcev ga obravnava v vseh rabah kot besedilni členek. Raziskovalci kot Kim in Choi (2004), pa tudi slovarji, npr. *New Ace Korean Language Dictionary* (*Nyueiseu gugeo sajeon* 뉴에이스 국어사전, 2012), ločijo med bolj konkretno rabo, kjer izraža mejo v prostoru

ali času, kamor seže dogajanje/stanje, ki ga opisuje povedek, kar bi po definiciji sklonskih odnosov lahko imeli za rabo kot sklonskega členka, in drugimi bolj abstraktnimi rabami kot besedilnega členka. Sledijo zgledi rabe členka *kka-ji* 까지:

- (13)a 언제까지 기다리시겠어요?
Eon-je-kka-ji gi-da-ri-si-gess-eo-yo?
Do kdaj boš čakal?
- b 동대문까지 같이 가요.
Dong-dae-mun-kka-ji gat-i geol-eo ga-yo.
 Pojdimo skupaj **do** Dogadaemuna.
- c 오늘은 150쪽까지 읽을게요.
O-neul-eun 150-jjog-kka-ji ilg-eul-ge-yo.
 Danes bom bral **do** strani 150.
- d 어젯밤 늦게까지 책을 보았어요.
Eo-jes-bam neu-ge-kka-ji chaeg-eul bo-ass-eo-yo.
 (db.) Prejšnjo noč sem bral knjigo **do** pozne [ure].
- e 성공할 때까지 돌아오지 않겠어요.
Seong-gong-hal ttae-kka-ji dol-a-o-ji anh-gess-eo-yo.
 Ne bom se vrnil, **dokler** ne uspem.

Kka-ji 까지 kot besedilni členek izraža nepričakovanost, izjemnost vpletenosti entitete, na katero se nanaša zaznamovani stavčni element, v dogajanje, ki ga opisuje povedek. Zgledi:

- (14)a 당신까지 저를 믿지 못하면 어떻게 하지요?
Dang-sin-kka-ji jeo-leul mid-ji mos-ha-myeon eo-tteoh-ge ha-ji-yo.
 Če mi **še celo** vi ne verjamete, kako naj delam?
- b 대학까지 졸업하고도 그걸 몰라요?
Dae-hag-kka-ji jol-eob-ha-go-do geu-geol mol-la-yo?
Celo na univerzi si diplomiral, in tega ne veš?
- c 졸업할 때는 우등상까지 탔어요.
Jol-eob-hal ttae-neun u-deung-sang-kka-ji tass-eo-yo.
 Ko je diplomirala, je dobila **celo** prvo nagrado.
- d 사무실에서까지 잠을 자면 큰일이예요.
Sa-mu-sil-e-seo-kka-ji jam-eul ja-myeon keun-il-i-e-yo.
 Če zaspíš **celo** v pisarni, je to resna reč.

členek nakazoval, pogosto niso sestavni del pomena samega členska, ampak jih razberemo šele iz konteksta.

V poglavju XIV je opisano, kako se na podoben način iz konteksta porodita tudi pomenska odtenka TEMA in KONTRAST, ki naj bi ju imel členek *eun/neun* 은/는.

4 Zaključek

Pomeni, ki jih izražajo gradniki povedi, se pogosto nanašajo na razne vidike sobesedila. To je bilo posebej očitno pri upovedovanju spoštljivosti, ki ga obravnava poglavje VI. Videli smo, da je izbor ustrezne ravni spoštljivosti pri glagolih in določenih samostalnikih tesno povezan, ne samo z odnosom med govorcem in sogovorcem, ampak tudi s širšim kontekstom sporočanja, v katerem poteka komuniciranje (glej *mdr. Hasan 2009: 168 –*).

Podobno tudi odnosi, ki jih implicirajo besedilni členki, segajo iz besedila samega v sobesedilo. V tem poglavju smo se omejili na prikaz temeljnih značilnosti najpogosteje rabljenih besedilnih členkov in njihovo vlogo pri povezovanju pojavov na ravni povedi s sobesedilom in tudi širšim kontekstom sporočanja. Naslednje poglavje, XIV, pa precej splošno vsebino tega poglavja nadgrajuje z dvema študijama primerov vloge besedilnega členska *eun/neun* 은/는 pri strukturiranju besedila.

POGLAVJE XIV

Študija primerov – tema v pripovedi in dialogu

1 Uvod

V tem poglavju si bomo za boljše razumevanje pomembne vloge, ji jo besedilni članek *eun/neun* 은/는 igra pri strukturiranju besedila, ogledali dve študiji primerov. Za zgled bomo najprej vzeli žanr, kjer je ta vloga še posebej očitna, ljudsko pripovedko, nato pa še neformalen dialog med dvema študentoma.

2 Izbor tematiziranega elementa

Kateri element v besedilu lahko izberemo kot temo? Enopovedni zgledi jasnega odgovora na to vprašanje ne morejo podati, zato vzemimo za zgled začetek enostavnega besedila, zgodbe *Sonce in Mesec* (Kang 2022).

(1)	1	옛날 옛적, 깊은 산 속에 홀어머니와 어린 남매가 살고 있었습니다. <i>Yes-nal yes-jeog, gip-eun san sog-e hol-eo-meo-ni-wa eo-lin nam-mae-ga sal-go iss-eoss-seub-ni-da.</i>	Pred davnimi časi je globoko v gorah živela vdova sama ter [njena otroka] mala bratec in sestrica.
	2	어머니는 떡을 팔아 돈을 벌었습니다. <i>Eo-meo-ni-neun tteog-eul pal-a don-eul beol-eoss-seub-ni-da.</i>	Mati se je preživljala s prodajo <i>tteoka</i> *.
	3	어느 날, 어머니가 떡을 팔기 위해 산길을 가다가 호랑이를 만났습니다. <i>Eo-neu nal, eo-meo-ni-ga tteog-eul pal-gi wi-hae san-gil-eul ga-da-ga ho-lang-i-leul man-nass-seub-ni-da.</i>	Nekega dne, ko je mati na gorski cesti prodajala <i>tteok</i> , je srečala tigr.
	4	호랑이는 어머니에게 떡을 하나만 달라고 했습니다. <i>Ho-lang-i-neun eo-meo-ni-e-ge tteog-eul ha-na-man dal-la-go haess-seub-ni-da.</i>	Tiger je mater prosil za samo en kos <i>tteoka</i> .
	5	어머니는 호랑이에게 떡을 하나 줬습니다. <i>Eo-meo-ni-neun ho-lang-i-e-ge tteog-eul ha-na jwoss-seub-ni-da.</i>	Mati je tigr dala <i>tteok</i> .
	6	떡 하나를 먹은 호랑이는 떡을 더 달라고 했습니다. <i>Tteog ha-na-leul meog-eun ho-lang-i-neun tteog-eul deo dal-la-go haess-seub-ni-da.</i>	Tiger je pojedel <i>tteok</i> in prosil za več.

**tteok* – poslastica iz sphanega riža

7	<p>하는 수 없이 어머니는 호랑이에게 떡을 더 줬습니다. <i>Ha-neun su eobs-i eo-meo-ni-neun ho-lang-i-e-ge tteog-eul</i> <i>deo jwoss-seub-ni-da.</i></p>	<p>Mati je tigru nerada dala še <i>tteoka.</i></p>
---	--	---

V gornjem zgledu v povedi 1 besedilo najprej s samostalniško zvezo *hol-eo-meo-ni-wa eo-lin nam-mae* *홀어머니와 어린 남매* uvede protagoniste, vdo-vo in njena dva otroka. Ker se v besedilu pojavijo prvič, bomo temu rekli NOVA INFORMACIJA. Samostalniško zvezo v našem primeru spremlja sklonski členek *ga* 가, čeprav bi v drugih okoliščinah to lahko bil tudi element, ki *ga* spremlja drug sklonski členek, npr. *eul/leul* 을/를 itd. Nato se poved 2 usmeri na mater in pove, s čim se preživlja. Ker je mati sedaj bralcu že znana, bomo temu rekli DOSEGLJIVA INFORMACIJA iz neposredno predhodnega konteksta. Samostalniško zvezo, ki se nanaša nanjo, ‘mati’ (*eo-meo-ni* 어머니), zaznamuje členek *eun/neun* 은/는. ‘Mater’, zaznamovano s členkom *neun* 는 (*eo-meo-ni-neun* 어머니는), lahko znotraj povedi razumemo kot temo, o kateri teče pripoved. Če pa upoštevamo tudi sobesedilo povedi 1, lahko ‘mater’ (*eo-meo-ni-neun* 어머니는) razumemo tudi kot entiteto, implicitno kontrastirano z njenima otrokoma, ki ne delata za preživetje. (prim. Hwang 2015: 297)

Vendar pa moramo biti pozorni. To, da je neki element v povedi del ‘dosegljive informacije’, samo po sebi še ne zagotavlja, da se lahko taka entiteta tudi pojavi kot tema, pa čeprav se zgodba suče okoli nje. Zgodba se nadaljuje s povedjo 3. Čeprav je mati v povedi 3 že ‘dosegljiva informacija’ in čeprav je bila v predhodni povedi že uvedena kot tema, se v povedi 3 zopet pojavi skupaj s členkom *ga* 가.

Kot argumentirata Lee in Shimojo (2016), je v korejščini ‘dosegljiva informacija’ v celotni pripovedi veljavna samo znotraj dane epizode. V zgodbi o Soncu in Mesecu prvi dve povedi uvedeta ČASOVNI IN PROSTORSKI OKVIR TER PROTAGONISTE pripovedi in njihov način preživljanja. Ta informacija se nanaša na neko stanje in obe povedi kot taki še ne predstavljata neke konkretne epizode, ampak OZADJE cele pripovedi. S povedjo 3 se začne nova epizoda, kar nakazuje tudi eksplicirani bolj konkreten časovni okvir *eo-neu nal* 어느 날 (nekega dne). Gre za neki, sicer ne specificiran, vendar določen, dan v ‘davnih časih’ in s tem za začetek opisa dogajanja v konkretni epizodi. To, da se ‘mati’ pojavi s členkom *ga* 가 (*eo-meo-ni-ga* 어머니가), lahko razumemo kot signal, da se začne prva epizoda, kar je v skladu z ugotovitvami Lee in Shimojoja (ibid.), kot tudi Hwang (ibid.). Če pa bi se v tretji povedi ‘mati’ zopet pojavila kot tema – *eo-meo-ni-neun* 어머니는, bi bil to signal bralcu, da vsebinski rez med povedjo 2 in 3 ni pomemben.

3 Izpust tematiziranega elementa

Tematizirani element se ne pojavlja vselej nujno v polni obliki. Kadar je v besedilu zaporedje dogajanj ali stanj z isto temo vsebinsko tesno povezano med seboj, se sme tematizirani element tudi izpustiti. V nadaljevanju zgodbe o Soncu in Meseču v (2) požrešni tiger najprej materi odvzame in požre ves *tteok* (poved 8), nakar v naslednjem koraku v svoji požrešnosti ubije in požre še mater (poved 9).

(2)	8	결국, 호랑이는 어머니가 가지고 있던 떡을 다 빼앗아 먹었습니다. <i>Gyeol-gug, ho-lang-i-neun eo-meo-ni-ga ga-ji-go iss-deon tteog-eul da ppae-as-a meog-eoss-seub-ni-da.</i>	Na koncu je tiger materi odvzel ves <i>tteok</i> in ga pojedel..
	9	그리고 [호랑이는 = Ø] 어머니까지 잡아먹었습니다. <i>Geu-li-go [ho-lang-i-neun = Ø] eo-meo-ni-kka-ji jab-a-meog-eoss-seub-ni-da.</i>	In [tiger = Ø] celo ubil in požrl tudi samo mater.

Tesna povezanost korakov v tem zaporedju dogodkov je prikazana v zgledu (2) tako, da je v povedi 9 tematizirana entiteta, tiger, izpuščena [*ho-lang-i-neun 호랑이는 = Ø*]. Podoben zgled je tudi v zaporedju povedi 14 in 15 v isti zgodbi.

(3)	14	남매는 집 밖으로 도망 나갔습니다. <i>Nam-mae-neun jib bakk-eu-lo do-mang na-gass-seub-ni-da.</i>	Bratec in sestrica sta zbežala iz hiše.
	15	그리고 [남매는 = Ø] 나무 위로 올라갔습니다. <i>Geu-li-go [nam-mae-neun = Ø] na-mu wi-lo ol-la-gass-seub-ni-da.</i>	In [bratec in sestrica = Ø] splezala na drevo.

Tudi tu je povezava med zaporednima dogodkoma, ko otroka zbežita pred tigrom (poved 14) in se zatečeta na drevo (poved 15), zelo tesna. Seveda pa velja odnos tudi v nasprotni smeri: izpust teme signalizira sogovorcu/bralcu tesno povezanost med posameznimi vsebinskimi segmenti.

4 Tema in kontrast

V večini opisov besedilnega členka *eun/neun 은/는* izvemo, da členek v povedi zaznamuje tematizirani element oz. kontrastirani element. Toda, ali sta ta dva pomena res sestavna dela členka samega? Pogled z vidika sobesedila nakazuje drugo možnost, namreč, kot smo videli že v razdelku 1, da je pravzaprav sobesedilo tisto,

ki nas napelje na razumevanje določenega pomenskega odtenka. Zgledi so zopet iz pripovedi *Sonce in Mesec*.

(4)	8	결국, 호랑이는 어머니가 가지고 있던 떡을 다 빼앗아 먹었습니다. <i>Gyeol-gug, ho-lang-i-neun eo-meo-ni-ga ga-ji-go iss-deon tteog-eul da ppae-as-a meog-eoss-seub-ni-da.</i>	Na koncu je tiger materi odvzel ves <i>tteok</i> in ga pojedel.
	9	그리고 [호랑이는 = Ø] 어머니까지 잡아먹었습니다. <i>Geu-li-go [ho-lang-i-neun = Ø] eo-meo-ni-kka-ji jab-a-meog-eoss-seub-ni-da.</i>	In [tiger = Ø] celo ubil in požrl tudi samo mater.
	10	욕심 많은 호랑이는 어린 남매까지 잡아먹고 싶어졌습니다. <i>Yog-sim manh-eun ho-lang-i-neun eo-lin nam-mae-kka-ji jab-a-meog-go sip-eo-jyeoss-seub-ni-da.</i>	Pohlepni tiger je hotel pojedsti tudi bratca in sestrico.
	11	호랑이는 어머니의 옷을 입고, 남매가 사는 집으로 갔습니다. <i>Ho-lang-i-neun eo-meo-ni-ui os-eul ib-go, nam-mae-ga sa-neun jib-eu-lo gass-seub-ni-da.</i>	Tiger je oblekel materina oblačila in odšel v hišo, kjer sta živel bratec in sestrica.
	12	급한 마음에 호랑이는 꼬리를 제대로 숨기지 못했습니다. <i>Geub-han ma-eum-e ho-lang-i-neun kko-li-leul je-dae-lo sum-gi-ji mos-haess-seub-ni-da.</i>	V naglici tiger ni mogel dobro skriti repa.
	13	어린 남매는 호랑이의 꼬리를 보고, 어머니가 아니라는 것을 알았습니다. <i>Eo-lin nam-mae-neun ho-lang-i-ui kko-li-leul bo-go, eo-meo-ni-ga a-ni-la-neun geos-eul al-ass-seub-ni-da.</i>	Ko sta bratec in sestrica zagledala tigrov rep, sta vedela/spoznala, da to ni njuna mati.
	14	남매는 짙 밖으로 도망 나갔습니다. <i>Nam-mae-neun jib bakk-eu-lo do-mang na-gass-seub-ni-da.</i>	Bratec in sestrica sta zbežala iz hiše.
	15	그리고 [남매는 = Ø] 나무 위로 올라갔습니다. <i>Geu-li-go [nam-mae-neun = Ø] na-mu wi-lo ol-la-gass-seub-ni-da.</i>	In [bratec in sestrica = Ø] splezala na drevo.

V zgledu (4) je v povedih 8–12 s tigrom kot temo predstavljeno početje požrešnega tigra. Tiger tod ni samo tema v posamezni povedi, ampak v celem vsebinskem segmentu zgodbe. Segment s tigrom kot temo se od povedi 10 dalje nadaljuje z vsebinskim podsegmentom, do tja, ko hoče tiger požreti tudi oba otroka in se v ta namen preobleče v materina oblačila, vendar mu ne uspe skriti repa (poved 12). Povedi 13–15 potem opisujejo, z bratcem in sestrico kot temo, kako sta spregledala tigrovo prevaro in se odzvala na pretečo nevarnost.

Imamo torej dve vsebinski enoti besedila – podsegment s povedmi 10–12 s tigrom kot temo ter podsegment s povedmi 13–15, kjer sta tema bratec in sestra. Pogled iz ‘notranjosti’ vsakega od obeh vsebinskih segmentov nam pove, da je tiger res tema v prvem ter bratec in sestra v drugem. Nasprotno pa nam ‘zunanji’ pogled iz sobesedila pove, da sta tigrovo početje v prvem segmentu ter odziv brata in sestre na to početje v drugem med seboj v kontrastu. Tiger je počel vse, da bi ju lahko požrl, bratec in sestra pa vse, da bi mu lahko ušla. Skratka, videti je, kot da členek *eun/neun* 은/는 zaznamuje istočasno temo in kontrast, kar se zdi protislovno. Protislovje pa se razreši samo od sebe, če upoštevamo razliko med pogledom iz ‘notranjosti’ vsebinske enote in pogledom iz sobesedila, skratka iz ‘zunanosti’ vsebinskih enot. Pogled iz ‘notranjosti’ nam da interpretacijo ‘tème’, pogled iz ‘zunanosti’ pa izpostavi odnos med vsebinskima enotama, kar nam da interpretacijo ‘kontrasta’.

In kaj je potem pomen samega členska *eun/neun* 은/는? Če se vrnemo k formalnemu zapisu iz poglavja XIII, bi lahko rekli, da členek *eun/neun* 은/는 zaznamuje tisti relevantni element (ali pa tudi več elementov) X, ki se v povedi ‘X *eun/neun* 은/는 P’ nanaša (ali nanašajo) na entitete, za katere velja vsebina trditve P. Če se osredotočimo samo na ‘X *eun/neun* 은/는’, dobimo interpretacijo ‘tème’, če pa nas zanima tudi, kaj je s tistimi Y, Z itd., za katere P ne velja, potem pa dobimo interpretacijo ‘kontrasta’. In kot pokaže zgled (4), trditev P ni nujno omejena samo na eno poved, ampak je lahko cela serija trditev v zaporednih povedih. Nekoliko podrobneje o tem v naslednjem razdelku.

5 Razvoj teme kot vsebinsko okostje besedila

Zaporedni izbor tematiziranih elementov v besedilu bomo imenovali razvoj teme (glej npr. Daneš 1974). V spodnjem odlomku (5) iz zgodbe *Sonce in Mesec*⁶⁹ opazimo, da se isti elementi ponekod pojavljajo v zaporednih povedih.

69 Celotna zgodba je v dodatku 3 na koncu monografije.

(5) Št. povedi	Besedilo	Členki, ki zaznamujejo osrednje entitete besedila				Slovenski prevod
		mati (eo-meo-ni 어머니)	brat in sestri-ca (nam-mae 남편)	tiger (ho-rang-i 호랑이)	rižev kolač (tteog 떡)	
3	어느 날, 어머니가 떡을 팔기 위해 산길을 가다가 호랑이를 만났습니다. <i>Eo-neu nal, eo-meo-ni-ga tteog-eul pal-gi wi-hae san-gil-eul ga-da-ga ho-lang-i-leul man-nass-seub-ni-da.</i>	가 <i>ga</i>		를 <i>leul</i>	을 <i>eul</i>	Nekega dne, ko je mati na gorski cesti prodajala tteok, je srečala tigra.
4	호랑이는 어머니에게 떡을 하나만 달라고 했습니다. <i>Ho-lang-i-neun eo-meo-ni-e-ge tteog-eul ha-na-man dal-la-go haess-seub-ni-da.</i>	에게 <i>e-ge</i>		는 <i>neun</i>	을 <i>eul</i>	Tiger je mater prosil za samo en kos tteoka.
5	어머니는 호랑이에게 떡을 하나 줬습니다. <i>Eo-meo-ni-neun ho-lang-i-e-ge tteog-eul ha-na jwoss-seub-ni-da.</i>	는 <i>neun</i>		에게 <i>e-ge</i>	을 <i>eul</i>	Mati je tigru dala tteok.
6	떡 하나를 먹은 호랑이는 떡을 더 달라고 했습니다. <i>Tteog ha-na-leul meog-eun ho-lang-i-neun tteog-eul deo dal-la-go haess-seub-ni-da.</i>			는 <i>neun</i>	을 <i>eul</i>	Tiger je pojedel tteok in prosil za več.
7	하는 수 없이 어머니는 호랑이에게 떡을 더 줬습니다. <i>Ha-neun su eobs-i eo-meo-ni-neun ho-lang-i-e-ge tteog-eul deo jwoss-seub-ni-da.</i>	는 <i>neun</i>		에게 <i>e-ge</i>	을 <i>eul</i>	Mati je tigru nerada dala še tteoka.
8	결국, 호랑이는 어머니가 가지고 있던 떡을 다 빼앗아 먹었습니다. <i>Gyeol-gug, ho-lang-i-neun eo-meo-ni-ga ga-ji-go iss-deon tteog-eul da ppae-as-a meog-eoss-seub-ni-da.</i>			는 <i>neun</i>	을 <i>eul</i>	Na koncu je tiger odvzel ves tteok, ki ga je imela mati, in ga pojedel.
9	그리고 [호랑이는 = Ø] 어머니까지 잡아먹었습니다. <i>Geu-li-go [ho-lang-i-neun = Ø] eo-meo-ni-kka-ji jab-a-meog-eoss-seub-ni-da.</i>	까지 <i>kka-ji</i>		Ø		In [tiger = Ø] celo ubil in požrl tudi samo mater.

Št. po-vedi	Besedilo	Členki, ki zaznamujejo osrednje entitete besedila				Slovenski prevod
		mati (eo-meo-ni 어머니)	bratec in sestri-ca (nam-mae 남매)	tiger (ho-rang-i 호랑이)	rižev kolač (tteog 떡)	
10	<p>욕심 많은 호랑이는 어린 남매까지 잡아먹고 싶어졌습니다.</p> <p><i>Yog-sim manh-eun ho-lang-i-neun eo-lin nam-mae-kka-ji jab-a-meog-go sip-eo-jyeoss-seub-ni-da.</i></p>		까지 <i>kka-ji</i>	는 <i>neun</i>		Pohlepni tiger je hotel pojesti tudi bratca in sestrico.
11	<p>호랑이는 어머니의 옷을 입고, 남매가 사는 집으로 갔습니다.</p> <p><i>Ho-lang-i-neun eo-meo-ni-ui os-eul ib-go, nam-mae-ga sa-neun jib-eu-lo gass-seub-ni-da.</i></p>	의N <i>uiN</i>	가 <i>ga</i>	는 <i>neun</i>		Tiger je oblekel materina oblačila in odšel v hišo, kjer sta živela bratec in sestrica.
12	<p>급한 마음에 호랑이는 꼬리를 제대로 숨기지 못했습니다.</p> <p><i>Geub-han ma-eum-e ho-lang-i-neun kko-li-leul je-dae-lo sum-gi-ji mos-haess-seub-ni-da.</i></p>			는 <i>neun</i>		V naglici tiger ni mogel dobro skriti repa.
13	<p>어린 남매는 호랑이의 꼬리를 보고, 어머니가 아니라는 것을 알았습니다.</p> <p><i>Eo-lin nam-mae-neun ho-lang-i-ui kko-li-leul bo-go, eo-meo-ni-ga a-ni-la-neun geos-eul al-ass-seub-ni-da.</i></p>	가 <i>ga</i>	는 <i>neun</i>	N <i>uiN</i>		Bratec in sestrica sta videla tigrov rep in spoznala, da to ni njuna mati.
14	<p>남매는 집 밖으로 도망 나갔습니다.</p> <p><i>Nam-mae-neun jib bakk-eu-lo do-mang na-gass-seub-ni-da.</i></p>			는 <i>neun</i>		Bratec in sestrica sta zbežala iz hiše.
15	<p>그리고 [남매는 = Ø] 나무 위로 올라갔습니다.</p> <p><i>Geu-li-go [nam-mae-neun = Ø] na-mu wi-lo ol-la-gass-seub-ni-da.</i></p>		Ø			In [bratec in sestrica = Ø] splezala na drevo.

Najpogosteje se pojavlja riževa poslastica *tteok*, in sicer v povedih 3–8. Besedilo se resda vrti okrog te poslastice, vendar *tteok* kljub temu ni tema, saj je vsakič s sklonskim členkom *eul* 을 zaznamovan kot predmet. Tako lahko vidimo, da sama pogostnost pojavljanja v besedilu, in s tem ‘dosegljivost’, še ne zagotavlja, da bi neka entiteta postala tema.

S povedjo 3 se odlomek v (5) začne s konkretno epizodo, ki uvede tigra kot enega od protagonistov. Povedi 3–7 govorijo o srečanju tigra in matere ter o dogajanju med njima, do katerega je srečanje pripeljalo, in tvorijo vsebinski segment, ki je prva podepizoda te epizode. Avtor to dinamično fazo zgodbe prikaže tako, da izmenično kot temo predstavlja tigra in mater, vsakič kot vršilca dejanja, povezanega s predhodnim dejanjem drugega. V povedih 8 in 9, vsebinskem segmentu, ki je kratka druga podepizoda in se nanaša na srečanje tigra in matere, postane tema zopet tiger, ki na koncu požre mater.

Pripoved se nadaljuje z naslednjo epizodo, kjer tiger hoče požreti še otroka. Če bi šlo za enostavno nadaljevanje vsebinskega segmenta 8–9 (tiger požre ves *tteok* in potem še mater), bi moral tiger kot tema biti izpuščen tudi v povedi 10. Ker pa se v tej povedi pojavi kot polno izražena tema, to dejstvo nakazuje, da gre za (sicer šibko, pa vendar) vsebinsko mejo med povedma. Če meje ne bi bilo, bi ostal tiger kot izpuščena tema tudi v povedi 10. Prvi vsebinski segment je podepizoda v povedih 10–12, še vedno s tigrom kot temo, in govori o tem, kako je tiger hotel prevarati otroka, tako, da se je oblekel v materina oblačila. Naslednji vsebinski segment v povedih 13–15 je druga podepizoda, tokrat sta tema otroka, in govori o tem, kako sta otroka spregledala tigrovo prevaro in se zatekla na drevo.

Vsebinski segmenti v zgledu sovpadajo s segmenti z isto temo, takim segmentom bomo rekli tematski paragrafi. Tematski paragrafi so najenostavnejši, vendar zelo učinkovit način organiziranja besedila v vsebinsko smiselno povezane sklope. Najpogosteje se uporabljajo v pripovednih besedilih, delno, kjer to zahteva predstavitev vsebine, pa tudi v drugih žanrih.

Zgled take učinkovitosti so enopovedni vsebinski sklopi na začetku (5), kjer se tiger in mati izmenjujeta kot tema. Ta tehnika organiziranja vsebine dodaja vsebini občutek dinamičnosti in napetosti.

Videli smo, da je dosegljivost informacije, ali neposredno iz sobesedila ali pa iz širšega konteksta, POTREBEN pogoj⁷⁰ da je neki element izbran kot tema. Sama

70 Potreben pogoj je tisti pogoj, brez katerega nekega pojava ne bi bilo.

dosegljivost informacije pa ni ZADOSTEN pogoj⁷¹ ki bi predpisoval, da mora tak element biti izbran kot tema. Ta razkorak omogoča avtorju/ici, seveda v okviru drugih omejitev, kreativnost pri izboru elementov, okrog katerih, ko so enkrat vpeljani kot teme, razvija pripoved. In seveda je ravno izbor teme tisti, ki tudi sooblikuje vsebinsko zgradbo besedila z vsebinskimi enotami, ki so definirane s tem, da imajo skupno temo.

Lahko bi torej rekli, da avtorji/ice uporabljajo tematiziranje kot orodje za mizansceno dogajanja v pripovedi. O tem se lahko prepričamo najprej z zgledom tematiziranja 'matere' v povedi 3 v zgledu (1) v razdelku 1 zgoraj. Enako pa tudi v zgledu (6) s primerjavo začetka naše zgodbe *Sonce in Mesec* z začetkom v drugi inačici te zgodbe, v *Damron in You* (2018).

(6)	Verzija Kanga (2022)	Verzija Damron in You (2018)	
1	<p>옛날 옛적, 깊은 산 속에 홀어머니와 어린 남편이 살고 있었습니다.</p> <p><i>Yes-nal yes-jeog, gip-eun san sog-e hol-eo-meo-ni-wa eo-lin nam-mae-ga sal-go iss-eoss-seub-ni-da.</i></p> <p>Pred davnimi časi je globoko v gorah živela vdova ter [njena otroka] mala bratec in sestra.</p>	<p>옛날에 한 엄마가 있었습니다.</p> <p><i>Yes-nal-e han eom-ma-ga iss-eoss-seub-ni-da.</i></p> <p>V starih časih je živela mati.</p>	1
2	<p>어머니는 떡을 팔아 돈을 벌었습니다.</p> <p><i>Eo-meo-ni-neun tteog-eul pal-a don-eul beol-eoss-seub-ni-da.</i></p> <p>Mati se je preživljala s prodajo tteoka.</p>	<p>그녀는 돈이 없었습니다.</p> <p><i>Geu-nyeo-neun don-i eobs-eossseubnida.</i></p> <p>Denarja ni imela.</p>	2
		<p>엄마는 아들과 딸과 함께 숲에서 살았습니다.</p> <p><i>Eom-ma-neun a-deul-gwa ttal-gwa bam-kke sup-e-seo sal-ass-seub-ni-da.</i></p> <p>Mati je skupaj s sinom in hčerko živela v gozdu.</p>	3

Razlika se pojavi kar na začetku pripovedi. V verziji Kanga (2022) so časovni in prostorski okvir, 'v davnih časih' in 'globoko v gorah', ter protagonisti zgodbe, mater in oba otroka, predstavljeni na en dah v povedi 1. V tej verziji se nato v povedi 2 z materjo kot temo pripoved nadaljuje s podrobnejšo informacijo o tem, kako se mati preživlja. *Damron in You* pa v povedi 1 uvedeta samo časovni okvir in

71 Zadosten pogoj je tisti pogoj, ki – če je izpolnjen – pripelje do udejanjenja danega pojava.

kot protagonistko samo mater. V povedi 2 z materjo kot temo nato opišeta njeno finančno stanje. Nakar v povedi 3, še vedno z materjo kot temo, končno uvedeta tudi oba otroka kot preostala protagonista na materini strani, kot tudi prostorski okvir zgodbe – v tem primeru ‘gozd’.

V primerjavi s Kangovim strukturiranjem pripovedi, ki je bolj kompaktno, se v pripovedi Damron in You ‘mati’ kot tema pojavlja z informacijo, ki je razcepljena na krajše segmente.

Razlika v strukturiranju je razumljiva, saj je verzija Kanga primer, kako naj bi bila videti običajna korejska pripovedka, verzija Damron in You pa je namenjena kot berilo za učence korejskega jezika.

6 Razvoj teme v dialogu

Razvoj teme v dialogu se nekoliko razlikuje od razvoja teme v pisnih ali govorjenih pripovednih besedilih. Besedilo v zgledu (7) (Kang 2022) je nekoliko prirejeno iz didaktičnih razlogov, vendar vseeno odraža posebnosti pogovornega žanra.

Po konvenciji so povedi vsakega od soudeležencev označene z zaporedno številko in črko soudeležencevega imena, v našem primeru Cheolsu (= C) in Yeonghui (= Y). Vsakič, ko govorec in sogovorec zamenjata vlogi, se začne nova izmenjava in s tem nova poved. Ko govorec ogovori drugo osebo, jo postavi v fokus pozornosti. Enako je tudi, ko govorec z vprašanjem zahteva potrditev informacije, kot npr. v 9C-1, ko Cheolsu presenečen vpraša: »Slovenščino?« To bomo označili kot F (fokus).

(7) Razvoj teme v neformalnem dialogu, soudeleženca: Cheolsu (C) in Yeonghui (Y)

Št. izmenjave	Širša tema (T), nova informacija (N) oz. fokus (F)	Ožja tema (T), nova informacija (N) oz. fokus (F)	Entiteta, ki je tema (T), nova informacija (N) oz. fokus (F) in nanašalna oblika	Dialog	Prevod
1C	F = Yeonghui		F = Y: 영화야, yeong-hui-ya <ogovor>	철수: 영화야, 여기서 뭐 해? <i>Cheol-su: Yeong-hui-ya, yeo-gi-seo mwuo hae?</i>	C: Yeonghui, kaj počneš tukaj?
2Y	T = Y		T = Y: [Ø = 나는 na-neun]	영희: 컴퓨터로 영화 봐. <i>Yeong-hui: Keom-pyu-teo-lo yeong-bwa bwa.</i>	Y: Na računalniku gledam film.
3C	T = Y		T = Y: [Ø = 너는 neo-neun]	철수: 영화 보고 어디 갈 거야? <i>Cheol-su: Yeong-bwa bo-go eo-di gal geo-ya?</i>	C: Kam greš po filmu?
4Y	T = Y		T = Y: [Ø = 나는 na-neun]	영희: 학교에 갈 거야. <i>Yeong-hui: Hag-gyo-e gal geo-ya.</i>	Y: Grem v šolo.
5C	T = Y		T = Y: [Ø = 너는 neo-neun]	철수: 언제 갈 건데? <i>Cheol-su: Eon-je gal geon-de?</i>	C: Kdaj greš?
6Y	T = Y		T = Y: [Ø = 나는 na-neun]	영희: 2시 쯤. <odgovor: fokus vprašanja> <i>Yeong-hui: 2si jjeum.</i>	Y: Okoli dveh.
7C	T = Y		T = Y: [Ø = 너는 neo-neun]	철수: 왜 가? <i>Cheol-su: Wae ga?</i>	C: Zakaj greš?
8Y	T = Y	N = slov.	T = Y: [Ø = 나는 na-neun] N = 슬로베니아어 seul-lo-be-ni-a-eo (slov.)	영희: [Ø = 나는] 슬로베니아의 공부하러 가. <i>Yeong-hui: [Ø = na-neun] Seul-lo-be-ni-a-eo gong-bu-ha-ko ga.</i>	Y: Grem se učit slovensčino.
9C -1	F = slov.	F = slov.	F = 슬로베니아어 seul-lo-be-ni-a-eo	철수: 슬로베니아어? <fokus - vprašalna intonacija>	C: Slovensčino?
-2	T = slov.	T = slov.	T = 슬로베니아어 = Ø seul-lo-be-ni-a-eo	Cheol-su: Seul-lo-be-ni-a-eo? 재밌어? jae-miss-eo? <izpušteni element bi lahko bil tudi 'učenje slovensčine'>	Je zanimiva?
10Y	T = slov.	T = slov.	T = 슬로베니아어 = Ø seul-lo-be-ni-a-eo	영희: 어, 재밌어. <i>Yeong-hui: Eo, jae-miss-eo.</i>	Y: Ja. Zanimiva.

11C	T = Y			T = Y: [Ø = 너는 neo-neun]	철수: 어떻게 공부하는데? <i>Cheol-su: Eo-tteob-ga gong-bu-ha-neun-de?</i>	C: Kako se učiš?
12Y		N = učitelj		N = 선생님 이 <i>seon-saeng-nim-i</i>	영희: 선생님이 가르쳐 주시지. <i>Yeong-hui: Seon-saeng-nim-i ga-leu-chbyeo ju-si-ji.</i>	Y: Učitelj [nas] uči.
13C		T = učitelj		T = 선생님 = Ø <i>seon-saeng-nim</i>	철수: 그래? <i>Cheol-su: Geu-lae?</i>	C: A tako?
14Y-1		T = učitelj		T = 선생님 = Ø <i>seon-saeng-nim</i>	영희: 어. <i>Yeong-hui: Eo.</i>	Y: Ja.
-2				F = C: 너는 neo-neun <kontrast>	----- ----- 너는 이따 뭐 할 건데? <i>Neo-neun i-tta mwuo bal geon-de?</i>	----- ----- T1, kaj boš počel zatem?
15C	F = C			F = C: 나는 na-neun <ogovor, kontrast>	철수: 나는 소꿉하러 갈 거야. <i>Cheol-su: Na-neun syo-ping-ha-leo gal geo-ya.</i>	C:]az, šel bom nakupovat.
16Y	T = C			T = C: [Ø = 너는 neo-neun ...]	영희: 언제? <vprašanje: samo fokus = 'kdaj'> <i>Yeong-hui: Eon-je?</i>	Y: Kdaj?
17C	T = C			T = C: [Ø = 나는 na-neun ...]	철수: 1시에. <odgovor: samo fokus = 'ura'> <i>Cheol-su: 1si-e.</i>	C: Ob enim.
18Y	T = C			T = C: [Ø = 너는 neo-neun ...] F = 점심은 jeom-sim-eun <vprašanje, kontrast>	영희: 점심은 먹었어? <i>Yeong-hui: Jeom-sim-eun meeg-eos-eo?</i>	Y: Si že kosiš? (db. [Kaj pa] kosilo, si že pojedel?)
19C-1	T = C			T = C: [Ø = 나는 na-neun] T ₁ = [Ø = 점심은 jeom-sim-eun]	철수: 어, 먹었어. <i>Cheol-su: Eo. Meeg-eos-eo.</i>	C:]a. Sem [že] pojedel.
-2	F = C			F = C: 나 na <kontrast – pogovorno – členek 는 neun izpuščen>	----- ----- (시 계를 보며) 나 먼저 갈게. <i>(si-gye-leul bo-myeo) Na meon-jeo gal-ge.</i>	----- ----- (pogleda na uro) Grem prvi.
-3	T = Y			T = Y: [Ø = 너는 neo-neun]	잘 있어. <i>Jal is-eo.</i> 공부 열심히 해. <i>Gong-bu yeol-sim-hi hae.</i>	Adijo. Pridno se uči.
20Y-1					영희: 그래. <i>Yeong-hui: Geu-lae.</i>	Y: Seveda.
-2					고마워 잘 가. <i>Go-ma-wo jal ga.</i>	Hvala, srečno.

V zgledu (7) najprej opazimo, da je razvoj vsebine v takem sproti improviziranem besedilu, ki ga skupaj soustvarjata oba sogovorca, dosti bolj fragmentiran kot pa v pripovednem besedilu, celo v tako preprostem, kot je pripovedka o Soncu in Mesecu. V tem dialogu (7) razvoj vsebine ne temelji toliko na pripovedi o posameznih entitetah in interakciji med njimi kot na dejavnostih obeh sogovorcev, natančneje na njihovih početjih, okoliščinah in motivih zanje.

Kot smo videli že v zgledih (2) in (3), dejansko tema lahko presega meje ene povedi in se razteza čez več povedi. Tak, s temo zaokrožen segment besedila smo v prejšnjem razdelku že poimenovali TEMATSKI PARAGRAF/ODSTAVEK.

(8)a	<table border="0"> <tr><td>X</td><td>P₁</td></tr> <tr><td>∅</td><td>P₂</td></tr> <tr><td>...</td><td></td></tr> <tr><td>∅</td><td>P_m</td></tr> <tr style="border-top: 1px solid black;"><td>Y</td><td>Q₁</td></tr> <tr><td>∅</td><td>Q₂</td></tr> <tr><td>...</td><td></td></tr> <tr><td>∅</td><td>Q_n</td></tr> </table>	X	P ₁	∅	P ₂	...		∅	P _m	Y	Q ₁	∅	Q ₂	...		∅	Q _n	<table border="0"> <tr><td>tematska veriga X</td></tr> <tr><td>tematski paragraf</td></tr> <tr><td>s temo X</td></tr> <tr><td> </td></tr> <tr><td>tematska veriga Y</td></tr> <tr><td>tematski paragraf</td></tr> <tr><td>s temo Y</td></tr> </table>	tematska veriga X	tematski paragraf	s temo X		tematska veriga Y	tematski paragraf	s temo Y	(8)b	<table border="0"> <tr><td>X</td><td>P₁</td></tr> <tr><td>∅</td><td>P₂</td></tr> <tr><td>...</td><td></td></tr> <tr><td>∅</td><td>P_m</td></tr> <tr style="border-top: 1px solid black;"><td>X</td><td>Q₁</td></tr> <tr><td>∅</td><td>Q₂</td></tr> <tr><td>...</td><td></td></tr> <tr><td>∅</td><td>Q_n</td></tr> </table>	X	P ₁	∅	P ₂	...		∅	P _m	X	Q ₁	∅	Q ₂	...		∅	Q _n	<table border="0"> <tr><td>tematska veriga X</td></tr> <tr><td>tematski paragraf</td></tr> <tr><td>s temo X</td></tr> <tr><td> </td></tr> <tr><td>tematska veriga X</td></tr> <tr><td>nov tematski paragraf</td></tr> <tr><td>s temo X</td></tr> </table>	tematska veriga X	tematski paragraf	s temo X		tematska veriga X	nov tematski paragraf	s temo X
X	P ₁																																																		
∅	P ₂																																																		
...																																																			
∅	P _m																																																		
Y	Q ₁																																																		
∅	Q ₂																																																		
...																																																			
∅	Q _n																																																		
tematska veriga X																																																			
tematski paragraf																																																			
s temo X																																																			
tematska veriga Y																																																			
tematski paragraf																																																			
s temo Y																																																			
X	P ₁																																																		
∅	P ₂																																																		
...																																																			
∅	P _m																																																		
X	Q ₁																																																		
∅	Q ₂																																																		
...																																																			
∅	Q _n																																																		
tematska veriga X																																																			
tematski paragraf																																																			
s temo X																																																			
tematska veriga X																																																			
nov tematski paragraf																																																			
s temo X																																																			
...			...																																																

Zelo pogosto se pojavi v obliki, kot je prikazana v (8)a in (8)b, kjer je tema, ko se enkrat vpelje, v nadaljevanju do konca tematskega paragrafa/odstavka izpuščena. V (8)a se novi tematski paragraf začne z novo temo Y, v (8)b pa se nadaljuje ista tema. Začetek novega tematskega paragrafa je v (8)b nakazan s polno obliko ponovljene teme X.

Razlika med pripovedjo in dialogom je v tem, da v dialogu tematske paragrafe soustvarjata oba sogovorca. V (7) najprej Cheolsu ogovori Yeonghui (1C) ter s tem obenem vpelje temo prvega tematskega paragrafa, Yeonghui in njeno početje. Dialog se nato nadaljuje v obliki Cheolsujevih vprašanj in odgovorov Yeonghui, pri čemer se vsebina razvija okoli reči, ki jih počne Yeonghui, kar se nadaljuje vse do 14Y-1. To je prvi tematski paragraf, v (7) označen s sivo. Nato od 14Y-2 dalje pobudo prevzame Yeonghui ter začne izpraševati Cheolsuja o njegovih početjih in namerah za tisti dan, kar traja do 19C-1. To tvori drugi tematski paragraf, prav tako označen s sivo. Nakar v 19C-2 pobudo zopet prevzame Cheolsu, s tem, da sproži sekvenco slovesa, ki jo v 20Y-1 in 20Y-2 zaključijo Yeonghui.

Znotraj vsakega od tematskih paragrafov vidimo, da sogovorca sistematično izpuščata tematizirana zaimka prve in druge osebe. Razlog za izpust ni samo v tem, da sta, ker se nanašata na govorca oz. sogovorca, nanašanca razvidna iz samega konteksta sporočanja, ampak tudi v tem, da tako izpuščanje odraža neko vsebinsko kontinuiteto znotraj tematskega paragrafa.

Res, ko v 14Y-2 pobudo z vprašanjem prevzame Yeonghui, se tukaj nanašaneec zaimka druge osebe spremeni in je zato zaimek polno izražen. Gre za kontrastno rabo: sam izraz *neo-neun* 너는 je isti, nanaša pa se sedaj na Cheolsuja, in ne na Yeonghui kot v predhodnem tematskem paragrafu. Enako tudi Cheolsu v 15C odgovori s polno obliko zaimka prve osebe, *na-neun* 나는, ki se sedaj nanaša nanj. V obeh povedih tudi velja, da sta lokalno, znotraj povedi, *neo-neun* 너는 in *na-neun* 나는 temi, gledano od zunaj pa sta, kot rečeno, v kontrastnem razmerju do nanašanca v predhodnem tematskem paragrafu.

Nadalje je v dialogu (7) razvidna tudi hierarhija tematskih paragrafov. V prvem tematskem paragrafu (stolpec 'širša tema'), ki se vrti okoli dejavnosti Yeonghui, je na koncu podparagraf, ki se tiče učenja slovenščine (stolpec 'ožja tema'), s podtemo *seul-lo-be-ni-a-eo* 슬로베니아어 (slovenščina). In za njim še en, ki se tiče načina učenja, z 'učiteljem' (*seon-saeng-nim* 선생님) kot podtemo in močnim izpuščanjem vsega, kar ni v fokusu povedi. To drugo podtemo bi natančneje lahko razumeli tudi kot podtemo prve podteme, 'slovenščine'. Zaradi prostorskih omejitev ta dodatna hierarhija v (7) ni prikazana. (prim. z 'vertikalno pomembnostjo/prominenco' Hwang (2015: 296–297).)

V zgledu (7) je še nekaj zanimivih značilnosti neformalnega dialoga. Odgovori na vprašanja z jasno izraženim fokusom – tod gre za zahtevo po novi informaciji (vprašalnice tipa kdo, kaj, kdaj, kje ...) – so kratki, samo fokus. Npr. v 6Y Yeonghui na vprašanje 'kdaj' odgovori samo s časovnim izrazom *du-si jjeum* 2시쯤 (okoli dveh), vse drugo, kar je razvidno iz sobesedila, je izpuščeno. Podobno tudi Cheolsujevi vprašanja v 9C-1 in 9C-2, kjer je v vprašanju izražen samo fokus – zahteva po potrditvi, najprej predmeta učenja ('slovenščina') in potem lastnosti – *jae-miss-eo* 재밌어 (zanimivo), sama vprašalnost pa je nakazana samo z ustrezno vprašalno intonacijo.

Še ena značilnost neformalnega dialoga je izpuščanje sklonskih in tematskih členkov. V (7) je to npr. v 3C *yeong-hwa bo-go* 영화 보고 (po filmu) in v 8Y *seul-lo-be-ni-a-eo gong-bu-ha-leo* 슬로베니아어 공부하러 ([iti se] učit slovenščino), kjer v prvem primeru Cheolsu in v drugem primeru Yeonghui izpusti predmetni členek *leul* 를. Ali pa zopet v 19C-2, kjer Cheolsu za zaimkom prve osebe ne uporabi sklonskega ali tematskega členska v *na meon-jeo gal-ge* 나 먼저 갈게 (grem prvi).

Poleg tega pa so tudi podobnosti s pripovednimi besedili. Nova informacija, kot je ‘učitelj’ (*seon-saeng-nim-i* 선생님이) v 12Y, je zaznamovana z ustreznim sklonskim členkom (*i* 이).

7 Zaključek

V tem poglavju smo s pomočjo analize preprostih zgledov pripovedi (razlagalne pripovedke) in dialoga na kratko nakazali pomembno vlogo, ki jo igra razvoj teme pri oblikovanju in razvoju vsebine besedila. Glede na žanr besedila se vloga razvoja teme pri strukturiranju besedila lahko močno razlikuje. Mehanizmov, ki signalizirajo in s tem tudi oblikujejo vsebinsko enotnost besedila, je mnogo, vsekakor pa predstavlja razvoj teme neko osnovo in je glede na mesto v besedilu opazen tudi v različnih fazah strukturno zelo kompleksnih besedil, kot so npr. uredniški komentarji. Študije, posvečene besedilni vlogi posameznih vidikov slovničnih pojavov, ki so bili do sedaj obravnavani samo na ravni stavka oz. povedi v korejščini, se množijo in v ne tako daljni prihodnosti lahko pričakujemo še dosti globlje in popolnejše razumevanje jezikovnih pojavov v tem jeziku.

Razvoj teme in s tem povezanih pojavov je ravno zaradi svoje povezave z ožjim kontekstom, tj. sobesedilom, zelo pomemben tudi z vidika didaktike. Kot kažejo izkušnje avtorjev, je tudi konceptualno tako nezahteven, da ga je možno obravnavati pri učenju jezika že zelo zgodaj.

8. Analizirano gradivo

Kang Byoung Yoong (2022) ‘Haenim, Dalnim 해님 달님’. Priredba ljudske pravljice *Sonce in Mesec*. Neobjavljen rokopis.

Kang Byoung Yoong (2022) Zgled neformalnega dialoga. Neobjavljen rokopis.

Julie Damron in Eunsun You (2018) *The Sun and the Moon*. V *Korean Stories for Language Learners*, 10.). Tokyo: Tuttle, <<https://www.tuttlepublishing.com/korean-stories-for-language-learners>>, dostop 20. 12. 2022.

Dodatki

Dodatek 1 (poglavje X): Dodatni zgledi kratkih trpnih oblik

이 <i>i</i>		히 <i>hi</i>		리 <i>ri</i>		기 <i>gi</i>	
놓다	놓이다	달다	달히다	걸다	걸리다	끊다	끊기다
<i>nob-da</i>	<i>nob-i-da</i>	<i>dad-da</i>	<i>dad-hi-da</i>	<i>geol-da</i>	<i>geol-li-da</i>	<i>kkeumb-da</i>	<i>kkeumb-gi-da</i>
полоžiti	biti položen, ležati	zapreti	biti zaprt	obesiti	viseti	odrezati, odtrgati	biti odrezan, pretrgati se
바꾸다	바뀌다	읽다	읽히다	듣다	들리다	안다	안기다
<i>ba-kku-da</i>	<i>ba-kkwi-da</i>	<i>ilg-da</i>	<i>ilg-hi-da</i>	<i>deud-da</i>	<i>deul-li-da</i>	<i>an-da</i>	<i>an-gi-da</i>
spremeniti	spremeniti se	brati	biti prebran	poslušati	biti slišan	držati	biti objet
보다	보이다	막다	막히다	열다	열리다	쫓다	쫓기다
<i>bo-da</i>	<i>bo-i-da</i>	<i>mag-da</i>	<i>mag-hi-da</i>	<i>yeol-da</i>	<i>yeol-li-da</i>	<i>jjoch-da</i>	<i>jjoch-gi-da</i>
gledati	videti se, biti viden	zapreti	biti zaprt	odpreti	biti odprt	odganjati	biti preganjan
쓰다	쓰이다	잡다	잡히다	팔다	팔리다	찢다	찢기다
<i>sseu-da</i>	<i>sseu-i-da</i>	<i>jab-da</i>	<i>jab-hi-da</i>	<i>pal-da</i>	<i>pal-li-da</i>	<i>jjij-da</i>	<i>jjij-gi-da</i>
pisati/ sestaviti	biti popisan (z)	zgrabiti	biti zgrabljen	prodati	prodajati se, biti prodan	raztrgati	biti raztrgan
잡그다	잡기다	먹다	먹히다	밀다	밀리다	씻다	씻기다
<i>jam-geu-da</i>	<i>jam-gi-da</i>	<i>meog-da</i>	<i>meog-hi-da</i>	<i>mil-da</i>	<i>mil-li-da</i>	<i>sis-da</i>	<i>sis-gi-da</i>
zakleniti	biti zaklenjen	jesti	biti pojeden	potiskati	biti potisnjen	umiti	biti umit

Za vsako vrsto osnove je levo izhodiščna (izvirna/slovarska) oblika glagola, desno pa z ustrežno pripono izpeljana oblika.

Dodatek 2 (poglavje X): Dodatni zgledi kratkih kavzativnih oblik

이 i		히 hi		리 ri		기 gi		우 u		추 chu	
먹다 <i>meog-da</i>	먹이다 <i>meog-i-da</i>	읽다 <i>ilg-da</i>	읽히다 <i>ilg-hi-da</i>	알다 <i>al-da</i>	알리다 <i>al-li-da</i>	웃다 <i>us-da</i>	웃기다 <i>us-gi-da</i>	깨우다 <i>kkac-u-da</i>	웃다 <i>meuj-da</i>	웃추다 <i>meuj-chu-da</i>	
jesti	krmiti	brati	storiti, da nekdo bere	vedeti	oznaniti, informirati	smejati se	spraviti v smeh	prebuditi (nekoga)	kasneti, biti pozen	zavlačevati, odlašati	
죽다 <i>jug-da</i>	죽이다 <i>jug-i-da</i>	앉다 <i>anj-da</i>	앉히다 <i>anj-hi-da</i>	살다 <i>sal-da</i>	살리다 <i>sal-li-da</i>	말다 <i>mat-da</i>	말기다 <i>mat-gi-da</i>	재우다 <i>jae-u-da</i>	낮다 <i>naj-da</i>	낮추다 <i>naj-chu-da</i>	
umreti	ubiti	sedeti	posesti (nekoga)	živeti	postaviti živeti	podvzeti	poveriti, zadolžiti	uspavati	biti nizko/nizek	znižati	
보다 <i>bo-da</i>	보이다 <i>bo-i-da</i>	놀다 <i>nub-da</i>	놀히다 <i>nub-hi-da</i>	올다 <i>ul-da</i>	올리다 <i>ul-li-da</i>	벗다 <i>beos-da</i>	벗기다 <i>beos-gi-da</i>	태우다 <i>tae-u-da</i>	--- --- ---	--- --- ---	
videti	(po)kazati	leči	položiti	jokati	spraviti v jok	sleči se	sleči (nekoga)	peljati (nekoga)	--- ---	--- ---	
숙다 <i>sog-da</i>	숙이다 <i>sog-i-da</i>	입다 <i>ib-da</i>	입히다 <i>ib-hi-da</i>	듣다 <i>deud-da</i>	들리다 <i>deul-li-da</i>	씻다 <i>sis-da</i>	씻기다 <i>sis-gi-da</i>	세우다 <i>se-u-da</i>	--- ---	--- ---	
biti prevaran	prevarati	obleči se	obleči (nekoga)	slisati, poslušati	storiti, da se slisi	umiti	kópati (nekoga)	postaviti, ustaviti	--- ---	--- ---	
눅다 <i>nog-da</i>	눅이다 <i>nog-i-da</i>	익다 <i>ig-da</i>	익히다 <i>ig-hi-da</i>	견다 <i>geod-da</i>	걸리다 <i>geol-li-da</i>	끓다 <i>gulm-da</i>	끓기다 <i>gulm-gi-da</i>	씻우다 <i>ssui-u-da</i>	--- ---	--- ---	
topiti se	topiti	zoreti	dovesti do zorenja	hoditi	pripraviti nekoga, da hodi	stradati	pušiti nekoga stradati	pokriti	--- ---	--- ---	

(nadaljevanje tabele s predhodne strani)

이	히	리	기	우	추
꿨다	맞다	놀다	감다	---	---
kkaulb-da	maj-da	nol-da	gam-da	---	---
vreći	priti skupaj, srečati	igrati se	umivati se	---	---
	zadeti (cilj), uganiti pravi odgovor	igrati se	umivati (nekoga)	---	---
	맞히다	놀리다	감기다	---	---
	maj-bi-da	nol-li-da	gam-gi-da	---	---
	꿨다	놀리다	감기다	---	---
	맞히다	놀리다	감기다	---	---

Za vsako vrsto osnove je levoizhodiščna (izvirna/slovarska) oblika glagola, desno pa z ustrežno pripono izpeljana oblika.

Dodatek 3 (poglavje XIV): Pripovedka Sonce in Mesec (해님 달님, Kang 2022)

	Transliteracija (AT)	Besedilo	Prevod
1	<i>Yes-nal yes-jeog sip-eun sam sog-e hol-co-meo-ni-wa eo-lin nam-mae-ga sal-go iss-eoss-seub-ni-da.</i>	옛날 옛적, 깊은 산 속에 홀어머니와 어린 남매가 살고 있었습니다.	Pred davnimi časi je globoko v gorah živela vdova sama ter [injena otroka] mala bratec in sestra.
2	<i>Eo-meo-ni-neum tteog-eul pal-a don-eul beol-eoss-seub-ni-da.</i>	어머니는 떡을 팔아 돈을 벌었습니다.	Mati se je preživljala s prodajo <i>tteoka</i> .
3	<i>Eo-neu nal, eo-meo-ni-ga tteog-eul pal-gi wi-bae san-gil-eul ga-da-ga ho-lang-i-teul man-nass-seub-ni-da.</i>	어느 날, 어머니가 떡을 팔기 위해 산길을 가다가 호랑이를 만났습니다.	Nektega dne, ko je mati na gorski cesti prodajala <i>tteok</i> , je srečala tigra.
4	<i>Ho-lang-i-neun eo-meo-ni-e-ge tteog-eul ha-na-man dal-la-go haess-seub-ni-da.</i>	호랑이는 어머니에게 떡을 하나만 달라고 했습니다.	Tiger je mater prosil za samo en kos <i>tteoka</i> .
5	<i>Eo-meo-ni-neun ho-lang-i-e-ge tteog-eul ha-na jwooss-seub-ni-da.</i>	어머니는 호랑이에게 떡을 하나줬습니다.	Mati je tigru dala <i>tteok</i> .
6	<i>Tteog ha-na-leul meog-eun ho-lang-i-neun tteog-eul deo dal-la-go haess-seub-ni-da.</i>	떡 하나를 먹은 호랑이는 떡을 더 달라고 했습니다.	Tiger je pojedel <i>tteok</i> in prosil za več.
7	<i>Ha-neun su eobs-i eo-meo-ni-neun ho-lang-i-e-ge tteog-eul deo jwooss-seub-ni-da.</i>	하는 수 없이 어머니는 호랑이에게 떡을 더줬습니다.	Mati je tigru nerada dala še <i>tteoka</i> .
8	<i>Gyeol-gug, ho-lang-i-neun eo-meo-ni-ga ga-ji-go iss-deon tteog-eul da ppae-as-a meog-eoss-seub-ni-da.</i>	결국, 호랑이는 어머니가 가지고 있던 떡을 다 빼앗아 먹었습니다.	Na koncu je tiger materi odvzel ves <i>tteok</i> in ga pojedel..
9	<i>Geu-li-go eo-meo-ni-kka-ji jab-a-meog-eoss-seub-ni-da.</i>	그리고 어머니까지 잡아먹었습니다.	In celo ubil in požrl tudi samo mater.
10	<i>Yog-sim manb-eun ho-lang-i-neun eo-lin nam-mae-kka-ji jab-a-meog-go sip-eo-jyeoss-seub-ni-da.</i>	욕심 많은 호랑이는 어린 남매까지 잡아먹고 싶어졌습니다.	Pohlepni tiger je hotel pojesti tudi bratca in sestrico.
11	<i>Ho-lang-i-neun eo-meo-ni-ui os-eul ib-go, nam-mae-ga sa-neun jib-eu-lo gass-seub-ni-da.</i>	호랑이는 어머니의 옷을 입고, 남매가 사는 집으로 갔습니다.	Tiger je oblekel materina oblačila in odšel v hišo, kjer so sta živela bratec in sestra.

12	<i>Geub-han ma-aum-e bo-lang-i-neun kko- it-leul je-dae-lo sum-gi-ji mos-baess-seub- ni-da.</i>	급한 마음에 호랑이는 꼬리를 제대로 숨기지 못했습니다.	V naglici tiger ni mogel dobro skriti repa.
13	<i>Eo-lin nam-mae-neun bo-lang-i-ni kko- it-leul bo-go, eo-meo-ni-ga a-ni-la-neun geos-eul al-ass-seub-ni-da.</i>	어린 남매는 호랑이의 꼬리를 보고, 어머니가 아니라는 것을 알았습니다.	Ko sta bratec in sestrica zagledala tigrov rep, sta vedela/spoznala, da to ni njuna mati.
14	<i>Nam-mae-neun jib bakk-eu-lo do-mang na- gass-seub-ni-da.</i>	남매는 집 밖으로 도망 나갔습니다.	Bratec in sestrica sta zbežala iz hiše.
15	<i>Geu-li-go na-mu woi-lo ol-la-gass-seub-ni- da.</i>	그리고 나무 위로 올라갔습니다.	In splezala na drevo.
16	<i>Ho-lang-i-neun geu na-mu-leul ja-leu-lyeo- go baess-seub-ni-da.</i>	호랑이는 그 나무를 자르려고 했습니다.	Tiger se je nameril drevo posekati.
17	<i>Nam-mae-ga ha-neu-nim-kke gan-jeol-hi gi-do-ha-ja, ha-neul-e-seo bas-jul-i nae- lyeo-wass-seub-ni-da.</i>	남매가 하는님께 간절히 기도하자, 하늘에서 빛줄이 내려왔습니다.	Bratec in sestrica sta molila k Bogu in z neba se je spustila vrv.
18	<i>Eo-lin nam-mae-neun geu bas-jul-eul jab-go ha-neul-lo ol-la-gal su iss-eoss-seub-ni-da.</i>	어린 남매는 그 빛줄을 잡고 하늘로 올라갈 수 있었습니다.	Bratec in sestrica sta zgrabila vrv in se uspela povzpeti v nebo.
19	<i>Ho-lang-i-do gi-do-baess-seub-ni-da.</i>	호랑이도 기도했습니다.	Tudi tiger je molil.
20	<i>Geu-leo-ja ha-neul-e-seo bas-jul-i tto nae- lyeo-wass-seub-ni-da.</i>	그러자 하늘에서 빛줄이 또 내려왔습니다.	Nato se je z neba spustila še ena vrv.
21	<i>Ha-ji-man sae-lo nae-lyeo-on bas-jul-eun sseog-eun jul-i eoss-seub-ni-da.</i>	하지만 새로 내려온 빛줄은 썩은 줄이었습니다.	Toda nova vrv je bila prepercela.
22	<i>Geu jul-eul jab-go ha-neul-lo ol-lyeo-ga-lyeo- go baess-deon bo-lang-i-neun jul-i kkeumb- eo-ijyeo ttang-ba-dag-e tteol-eo-ijyeoss-seub- ni-da.</i>	그 줄을 잡고 하늘로 올라가려고 했던 호랑이는 줄이 끊어져 땅바닥에 떨어졌습니다.	Tiger jo je zgrabil in se skušal povzpeti na nebo, vendar se je vrv pretrgala in padel je na tla.
23	<i>Nam-mae-neun ha-neul-e ol-la-ga yeo- dong-saeng-eun hae-ga doe-eoss-go, o-ppa- neun dal-i doe-eoss-da-go hab-ni-da.</i>	남매는 하늘에 올라가 여동생은 해가 되었고, 오빠는 달이 되었다고 합니다.	Bratec in sestrica sta se povzpela v nebo, kjer je sestrica postala sonce, bratec pa luna.

Literatura

V korejskih virih v korejščini in japonskih virih v japonščini se vsa imena vselej navajajo po korejskem oz. japonskem vrstnem redu: najprej priimek in potem ime.

- Ahn Jean-myung in Seon Eun-hee. 2017. *Korean Grammar in use: Advanced*. Paju: Darakwon. [V pogl.: 2, 9, 10, 12]
- Bally, Charles. 1932. *Linguistique générale et linguistique française*. Paris: Leroux. [V pogl.: 9, 10, 11]
- Bekeš, Andrej. 2021. *Text and boundary: a sideways glance at textual phenomena in Japanese*. 1. e – izd. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete <<https://e-knjige.ff.uni-lj.si/znanstvena-zalozba/catalog/book/323>> dostop 3. 1. 2023. [V pogl.: 11]
- Bekeš, Andrej. 2019. Kam so šle kitajske pismenke: modernizacija pisav na obrobju kitajskega kulturnega kroga. V Andrej Bekeš, Jana S. Rošker in Zlatko Šabič (ur.). *Procesi in odnosi v Vzhodni Aziji: zbornik EARL*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. 217–234. [V pogl.: 2]
- Bekeš, Andrej. 1999. Pojemovni okvir za klasificiranje sistemov kitajske in japonske pisave. *Azijske in afriške študije* 3 (1/2): 218–238. [V pogl.: 3]
- Brown, Lucien in Jaehoon Yeon (ur.). 2015. *The Handbook of Korean linguistics*. Oxford: Wiley Blackwell. [V pogl.: 14]
- Brown, Lucien. 2011. *Korean honorifics and politeness in second language learning*. Amsterdam: John Benjamins. [V pogl.: 6]
- Brown, Penelope in Steven C. Levinson. 1987. *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge University Press. [V pogl.: 6]
- Bruthiaux, Paul. 1993. Knowing when to stop: investigating the nature of punctuation. *Language & Communication* 13 (1): 27–43. [V pogl.: 3]
- Choe Hyeon-bae (최현배). 1961. *Urimalbon* (우리말본 Korejska slovnica (db. Slovnica našega jezika). Jeongeum munhwasa (정음 문화사). [V pogl.: 10.]
- Choi Dong Ju (최동주). 2012. 'Eun/neun'gwa 'i/ga'ui chulhyeon yangsang ('은/는' 과 '이/가'의 출현 양상 On the Usage of Korean Particle 'in/nin' and 'i/ga' in Discourse). *Inmun-yeongu* (인문연구) 65: 25–58. [V pogl.: 13]
- Choi Hyung-yong (최형용). 2003. *Gyubeom munbeopgwa hangmun munbeobui chinso: hangeul majchumbeobgwa pyojuneo gyujeongeul jungsimuro* (규범 문법과 학문 문법의 靚疎(친소): 한글 맞춤법과 표준어 규정을 중심으로 Podobnosti in razlike med standardno slovnico in akademsko slovnico: primer transliteracije hangeula in standardnih jezikovnih predpisov). *Hanjung inmunhak yeongu* (한중인문학연구) 11: 70–95. [V pogl.: 8]

- Choi Ung-Hwan (최웅환). 2007. Jueowa gwanlyeondoem myeoch gaji munje (주어와 관련된 몇 가지 문제 Some Problems Related to the Subject in Korean). *Eoneo gwahak yeongu* (언어과학연구 The Journal of Linguistic Science) 43: 49–69. [V pogl.: 10]
- Chomsky, Noam. 1965. *Aspects of the theory of syntax*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press. [V pogl.: 1]
- Coseriu, Eugenio. 1979 [1973]. *Ippangengogaku nyūmon* (一般言語学入門; Lezioni di linguistica generale). Prevod: Shimomiya Tadao. Tokyo: Sanyusha. [V pogl.: 1]
- Coulmas Florian. 2003. *Writing Systems: An Introduction to Their Linguistic Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press. [V pogl.: 3]
- Coulmas, Florian. 1989. *The Writing Systems of the World*. Oxford: Basil Blackwell. [V pogl.: 3]
- Cummings, Bruce. 2005. *Korea's Place in the Sun: a Modern History*. Oxford: Norton. [V pogl.: 3]
- Damron, Julie in Eunsun You. (2018) The Sun and the Moon. V Julie Damron in Eunsun You *Korean Stories for Language Learners*. Tokyo: Tuttle. 48-51. <<https://www.tuttlepublishing.com/korean-stories-for-language-learners>> dostop 20. 12. 2022. [V pogl.: 14]
- Daneš, František. 1974. Functional Sentence Perspective and the Organization of the Text. V F. Daneš (ur.). *Papers on Functional Sentence Perspective* (= Janua Linguarum, Ser. Minor, 147). The Hague: Mouton. 106–128. [V pogl.: 14]
- Daniels, Peter T. 1990. Fundamentals of Grammatology. *Journal of the American Oriental Society* 119 (4): 727–731. [V pogl.: 3]
- Daniels, Peter T. 1996. The study of writing systems. V Daniels, Peter T. in William Brigh (ur.). *The World's Writing Systems*. Oxford: Oxford University Press. 1–18. [V pogl.: 3]
- Daniels, Peter T. 2000. On Writing Syllables: Three Episodes of Script Transfer. *Studies in the Linguistic Sciences* 30 (1): 73–85. [V pogl.: 3]
- De Saussure, Ferdinand. 2019. *Splošno jezikoslovje* (prevod dela Cours de linguistique générale [1916]). Prevedla: Saša Jerele. Ljubljana: Studia humanitatis. [V pogl.: 1]
- Eifring, Halvor in Rolf Theil. 2005. *Linguistics for Students of Asian and African Languages* (manuscript version). <<http://www.uio.no/studier/emner/hf/ikos/EXFAC03-AAS/h05/larestoff/linguistics/index.html>> dostop 20. 12. 2022. [V pogl.: 1]
- French M. A. 1976. Observation on the Chinese script and the classification of the writing systems. V Haas, William (ur.). *Writing without letters*. Manchester: Manchester University Press. 101-130. [V pogl.: 3]

- Gelb, Ignace J. 1963. *A Study of Writing*. Chicago: The University of Chicago Press. [V pogl.: 3]
- Getatchew Haile. 1996. Ethiopic writing. V Daniels, Peter T. in William Brigh (ur.). *The World's Writing Systems*. Oxford: Oxford University Press. 569–576. [V pogl.: 3]
- Gungnip gugeowon (국립국어원 Nacionalni inštitut za korejski jezik). *Hangugeo eomun gyubeom, gugeoui romaja pyogibeop* (한국어 어문 규범, 국어의 로마자 표기법 Korejski jezikovni normativi, pravila korejske transliteracije). <https://kornorms.korean.go.kr/m/m_regltn.do?regltn_code=0004#a> dostop 20. 12. 2022. [V pogl.: 7]
- Gungnip gugeowon (국립국어원 Nacionalni inštitut za korejski jezik). 2005. *Oegugineul-wihan hangugeo munbeop 1* (외국인을 위한 한국어 문법 1 Korejska slovnica za tujce 1). Seoul: Communication Books (커뮤니케이션북스). [V pogl.: 8, 12]
- Haas, William. 1976. Writing: the basic options. V Haas, William (ur.). *Writing without letters*. Manchester: Manchester University Press. 131–208. [V pogl.: 3]
- Halliday, M. A. K. 1978. *Language as Social Semiotic: The Social Interpretation of Language and Meaning*. London: Edward Arnold. [V pogl.: 1]
- Han Gil (한길). 2006. *Hyeondae urimarui nopimbeop yeongu* (현대 우리말의 높임법 연구 Študija o spoštljivem govoru v sodobni korejščini). Seoul: Youkrack (역락). [V pogl.: 6]
- Han Jeonghan (한정한). 2013. Gugeoui jueoreul eotteoke jeong-uihaeya haneunga? Yuhyeongnonui gwanjeom, seosureoe yuhyeongbyeol jueo jeong-ui (국어의 주어틀 어떻게 정의해야 하는가? 유형론의 관점, 서술어의 유형별 주어 정의 How do we define Korean subject: a typological perspective, focusing on predicate type centered definition of Korean subject). *Hangugeohak* 한국어학 Korean Linguistics 60: 189–225. [V pogl.: 10]
- Handel, Zev. 2019. *Sinography: The Borrowing and Adaptation of the Chinese Script*. Leiden: Brill. [V pogl.: 3]
- Hasan, Ruqaiya. 2009. The place of context in a systemic functional model. V M. A. K. Halliday in Jonathan J. Webster (ur.). *Continuum Companion to Systemic Functional Linguistics*. New York: Continuum. 166–189. [V pogl.: 1, 14]
- Heo Chul (허철). 2010. “Hyeondae gugeo sayong bindo josa 1.2” reul tonghae bon hanjaeoe bijung mit hajae hwaryongdo (『現代國語使用頻度調査 1.2』를 통해 본 漢字語의 비중 및 漢字의 活用度 Raziskava o deležu sino-korejskih besed oz. pogostosti njihove rabe na osnovi ‘Raziskave o pogostosti rabe [besed] v sodobnem državnem jeziku 1, 2’). *Hanmun gyoyuk nonjip* (漢文教育論集) 34: 221–244. [V pogl. 5]

- Hong Seon-yeong (홍선영) in dr. 2021. *Swipge ingneun hangugeohagui ihae* (쉽게 읽는 한국어학의 이해 Lahko berljiva razlaga za učenje korejskega jezika). Seoul: Hankook Moonhwasa (한국문화사). [V pogl.: 5, 6]
- Hudson, Mark in Robbeets, Martine. 2020. Archaeolinguistic evidence for the farming/language dispersal of Koreanic. *Evolutionary Human Sciences*. 2, E52. doi:10.1017/ehs.2020.49 [V pogl.: 2]
- Hwang, Shin Ja J. 2015. Korean Discourse Structure. V Lucien Brown in Jaehoon Yeon (ur.). *The Handbook of Korean Linguistics*. Oxford: Wiley Blackwell. 287–302. [V pogl.: 13]
- Ihm, Ho Bin, Hong Kyung Pyo, in Chang Suk In. 2001a. *Korean Grammar for International Learners – New Edition*. Seoul: Yonsei University Press. [V pogl.: 2, 6, 9, 11, 12, 14]
- Ihm, Ho Bin, Hong Kyung Pyo in Chang Suk In. 2001b. *Korean Grammar for International Learners WORKBOOK –New Edition*. Seoul: Yonsei University Press. [V pogl.: 2, 9]
- Kang Sin-hang (강신항). 1990. *Hunmin jeongeum yeongu* (훈민정음 연구, Raziskave o Hunmin jeongeum). Seoul: Sungkyunkwan University Press.
- Kang Byoung Yoong. 2022. *Haenim, Dalnim* (해님 달님 Sonce in Mesec). Neobjavljen rokopis. [V pogl.: 14]
- Kang, Byoung Yoong. 2022. *Zgled neformalnega dialoga*. Neobjavljen rokopis. [V pogl.: 14]
- Kim, Alan Hyun-Oak. 2011. Politeness in Korea. V Dániel Z. Kádár and Sara Mills (ur.). *Part II – Politeness in East Asia: Practice*. Cambridge: Cambridge University Press. 176–207. [V pogl.: 6]
- Kim Hong-beom (김홍범) in dr. 2013. *Gaenyeom inneun gugeo munbeop* (개념 있는 국어 문법 Konceptualna korejska slovnica). Seoul: Jihaksa (지학사). [V pogl.: 7]
- Kim, Jong-Bok in Choi Incheol. 2004. The Korean case system: A unified, constraint-based approach. *Language Research* 40 (4): 885–921. [V pogl.: 10, 14]
- Kim, Jong-Bok in Peter Sells. 2007. Korean honorification: a kind of expressive meaning. *Journal of East Asian Linguistics* 16 (4): 303–336. <<https://www.jstor.org/stable/25702297>> dostop 19. 11. 2022. [V pogl.: 6]
- Kim Kwang Su (김광수). 2004. *Nambukhan jeonmun yongeo bigyo yeongu* (남북한 전문용어 비교 연구 Primerjalna študija terminologije med Severno in Južno Korejo). Seoul: Youkrack (역락). [V pogl.: 4]
- Kim Min Gook (김민국). 2016. *Hangugeo jueoui gyeokpyoji yeongu* (한국어 주어의 격표지 연구 Raziskava o označevalcih osebka v korejščini). Dr. disertacija. Univerza Yonsei 연세대학교. [V pogl.: 10]

- Kim, Min-Joo. 2002a. The Absence of the Adjective Category in Korean. V *Proceedings of the 2002 International Conference on Korean Linguistics*. Seoul: Han kook Munhwasa. 596–612. [V pogl.: 10]
- Kim, Min-Joo. 2002b. Does Korean have adjectives? *MIT Working Papers in Linguistics* 43: 71–89. [V pogl.: 10]
- Kim Min Soo (김민수). 1989. *Bukhanui gugeo yeongu* (북한의 국어 연구 Raziskave korejskega jezika v Severni Koreji). Seoul: Korea University Press (고려대학교출판부). [V pogl.: 4]
- King, Ross. 2015. Ditching ‘Diglossia’: Describing Ecologies of the Spoken and Inscribed in Pre-modern Korea. *Sungkyun Journal of East Asian Studies* 15 (1): 1–19. [V pogl.: 2]
- King, Ross. 2010. Editor’s Preface: Vernacular Reading in the Sinographic Cosmopolis and Beyond. V Kin Bunkyō (Kim Moonkyong) *Literary Sinitic and East Asia: A Cultural Sphere of Vernacular Reading*. Leiden: Brill. ix–xl. [V pogl.: 2]
- King, Ross. 2007. North and South Korea. V Andrew Simpson (ur.). *Language and National Identity in Asia*. Oxford: Oxford UP. 200–234. [V pogl.: 2, 3]
- King, Ross. 1997. Language, Politics, and Ideology in the Postwar Koreas. V David R. McCann (ur.). *Korea briefing: toward reunification*. Armonk: M. E. Sharpe Armonk. 109–144. [V pogl.: 2]
- King, Ross. 1996. Korean writing. V Peter T. Daniels in William Bright (ur.). *The world’s writing systems*. Oxford: Oxford UP. 218–227. [V pogl.: 2]
- Kittilä, Seppo, Katja Västi in Jussi Ylikoski. 2011. Introduction to case, animacy and semantic roles. V Kittilä, Seppo, Katja Västi in Jussi Ylikoski. *Case, Animacy and Semantic Roles*. Amsterdam: John Benjamins. 1–26. [V pogl.: 10]
- Ko Yong Kun (고영근). 1989. *Bukhanui malgwa geul* (북한의 말과 글 Severnokorejske besede in zapisi). Seoul: Eulyoomunhwasa (을유문화사). [V pogl.: 4]
- Ko Yong Kun (고영근). 2001. *Hangugui eoneo yeongu* (한국의 언어 연구 Raziskave o korejskem jeziku). Seoul: Youkrack (역락). [V pogl.: 4, 5, 6]
- Ko Yong Kun (고영근) in Koo Bonkwon (구본관). 2018. *Urimal munbeomnon* (우리말 문법론 Teorija korejske slovnice). Seoul: Jipmoondang (집문당). [V pogl.: 7, 8, 11]
- Ko Yong Kun (고영근) in Koo Bonkwon (구본관). 2016. *Urimalbon* (우리말본 Knjiga o korejskem jeziku), Seoul: Jipmoondang (집문당). [V pogl.: 12]
- Koo Bonkwon (구본관), Park Jaeyon (박재연) in dr. 2015. *Hangugeo munbeop chongnon 1: Gaegwan, eumun, hyeongtae, tongsa* (한국어 문법 총론 1: 개관, 음운, 형태, 통사 Uvod v korejsko slovnico 1: pregled, fonologija, morfologija in sintaksa). Seoul: Jipmoondang (집문당). [V pogl.: 7, 8]
- Kwon Jae-il (권재일). 2012. *Hangugeo munbeomnon* (한국어 문법론 Teorija korejske slovnice). Paju: Taehaksa (태학사). [V pogl.: 4, 5, 6]

- Lee Chang Kyu (李昌圭). 2010. *Shikumi ga wakarū kankokugo bunpo ressun* (仕組みがわかる韓国語文法レッスン Lekcije iz korejske slovnice za razumevanje njene zgradbe). Tokyo: Hakuteisha. [V pogl.: 11, 12, 14]
- Lee, Eun Hee in Shimojo Mitsuaki. 2016. Mismatch of topic between Japanese and Korean. *Journal of East Asian Linguistics* 25 (1): 81–112. [V pogl.: 14]
- Lee Iksop (이익섭). 2006. *Hangugeo munbeop* (한국어 문법 Korejska slovnica). Seoul: Seoul National University Press. [V pogl.: 4, 5, 6]
- Lee Iksop in Robert Ramsey, S. 2000. *The Korean Language*. (SUNY series in Korean Studies). Albany: State University of New York Press. [V pogl.: 2, 6, 9, 14]
- Lee, Jae Sun. 2018. State Ideology and Language Policy in North Korea: an Analysis of North Korea's Public Discourse. Doktorska disertacija. Univerza Hawaii (Manoa). [V pogl.: 4]
- Lee Jeongbok (이정복). 2009. *Gugeo gyeongbeop sayongui jeollyakjeok teukseong* (국어 경어법 사용의 전략적 특성 Strateške značilnosti rabe spoštljivega govora v korejščini). Seoul: Taehagsa (태학사). [V pogl.: 6]
- Lee Jin-ho (이진호). 2014. *Gugeo eumunnon gangui, gaejeongpan* (국어 음운론 강의, 개정판 Predavanja o korejski fonologiji, prenovljena izdaja). Seoul: Samgyeong munhwasa (삼경문화사). [V pogl.: 7]
- Lee Jung tag (이정택). 2010. Ireunba jugyeok josa '-eseo'e gwanhayeo (이른바 주격조사 '-에서'에 관하여 Tako zvani imenovalniški členek 'eseo'). *Hanmal yeongu* (한말연구) 27: 195–212. [V pogl.: 10]
- Lee, Ki-Moon in Robert Ramsey, S. 2011. *A History of the Korean Language*. Cambridge: Cambridge University Press. [V pogl.: 2, 3]
- Lee, Sang-il. 2003. On Korean Romanization. *The Korean Language in America* 8: 407–421. <<http://www.jstor.org/stable/42922825>> dostop 20. 12. 2022. [V pogl.: 7]
- Lee, Young Jun. 2012. A Study on Teaching Korean Reflexive Verbs to Foreign Learners. *Korean Language & Literature* 80: 335–358. 주어 [V pogl.: 8, 10]
- Lehmann, Christian. 1991. Predicate classes and participation. V Seiler, Hansjakob in Premper, Waldfried (ur.). *Partizipation. Das sprachliche Erfassen von Sachverhalten*. Tübingen: G. Narr (LUS, 6). 183–239. [V pogl.: 10]
- Lehmann, Christian. 2006. Participant roles, thematic roles and syntactic functions. V Tsunoda, Tasaku in Kageyama, Taro (ur.). *Voice and Grammatical Relations. Festschrift for Masayoshi Shibatani*. Amsterdam: J. Benjamins (Typological Studies in Language). 153–174. [V pogl.: 10]
- Li, Charles N. in Sandra A. Thompson. 1976. Subject and Topic: A New Typology of Language. V Li, Charles N. in Thompson, Sandra A. ur. *Subject and Topic*. New York: Academic Press. 457–489. [V pogl.: 10]

- Martin, Samuel E. 1992. *A Reference Grammar of Korean: A Complete Guide to the Grammar and History of the Korean Language*. Tokyo: Tuttle. [V pogl.: 7, 8]
- Martinet, André. 1960. *Elements of general linguistics*. Chicago: Chicago UP. [V pogl.: 3]
- Marušič, Lanko in Vesna Plesničar. 2008. *Splošno jezikoslovje – fonologija*. <<https://www2.ung.si/~fmarusic/ung/uvodvjez/>> dostop 8. 3. 2023. [V pogl.: 7]
- Min Hyunsik (민현식). 2003. *Gugeo munbeop yeongu* (국어 문법 연구 Študije o korejski slovnici). Seoul: Youkrack (역락). [V pogl.: 4, 5, 6]
- Min, Jin-young, Ahn Jean-myung in Han Hoo-young. 2013. *Korean Grammar in use: Beginning*. Paju: Darakwon. [V pogl.: 2, 9, 12]
- Min, Jin-young in Ahn Jean-myung. 2013. *Korean Grammar in use: Intermediate*. Paju: Darakwon. [V pogl.: 2, 9, 12]
- Nam Jee-sun (남지순). 2007. *Hangugeo hyeongyongsa eohwimunbeop* (한국어 형용사 어휘문법 Slovnica korejskega besedišča pridevnikov). Seoul: Hankook Moonhwasa (한국문화사). <<https://www.aladin.co.kr/m/mproduct.aspx?ItemId=177157444>> [V pogl.: 5]
- Nam Ki-shim (남기심), Ko Young Kun (고영근), Yu Hyunkyung (유현경), Choi Hyung-yong (최형용). 2019. *Jeonmyeon gaejeongpan pyojun gug-eo munbeoblon* (전면개정판 표준 국어문법론 Slovnica standardnega korejskega jezika – popolnoma predelana izdaja). Seoul: Hankook Moonhwasa. [V pogl.: 9, 11]
- Nam Ki-shim (남기심) in dr. 2006. *Wae dasi pumsaloninga* (왜 다시 품사론인가 Zakaj spet o teoriji besednih vrst?). Seoul: Keomyunikeisyeonbukseu (커뮤니케이션북스). [V pogl.: 5]
- Nam Ki-shim (남기심). 1985. *Jueowa jujeeo* (주어와 주제어 Osebek in tema). *Gugeo saenghwal* (국어생활) 3: 92–103. [V pogl.: 10]
- Nelson, S., Zhushchikhovskaya, I., Li, T., Hudson, M., in Robbeets, M. 2020. Tracing population movements in ancient East Asia through the linguistics and archaeology of textile production. *Evolutionary Human Sciences* 2, E5. doi:10.1017/ehs.2020.4. [V pogl.: 2]
- Noh Dae-gyu (노대규). 2007. *Oegugeoroseoui hangugeo gyoyuk* (외국어로서의 한국어 교육 Poučevanje korejščine kot tujega jezika). Seoul: Prunsasang (푸른사상). [V pogl.: 4, 5, 6]
- Nöth, Winfried. 1990. *Handbook of Semiotics*. Bloomington: Indiana University Press. [V pogl.: 3]
- Okimori Takuya (沖森卓也) (ur.). 2014. *Kankokugo to nihongo* (韓国語と日本語 Korejščina in japonščina). Tokyo: Asakura shoten. [V pogl.: 2]
- Olson, David R. 1993. How writing represents speech. *Language & Communication* 13 (1): 1–17. [V pogl.: 3]

- Oshima, David Y. 2006. Adversity and Korean/Japanese Passives: Constructional Analogy. *Journal of East Asian Linguistics* 15 (2): 137–166. [V pogl.: 10]
- Park, Chongwon in Kim Jong-Bok. 2022. Nominative objects in Korean. *Linguistics* 60 (5): 1487–1537. [V pogl.: 13]
- Park, Chulwoo (박철우). 2014. Isn't Subject a Grammatical Category in Korean? (한국어에는 주어 가 없는가). *Studies in Modern Grammar* (현대문법연구) 76: 149–172. [V pogl.: 10]
- Park Deok you (박덕유). 2016. *Hangugeobagui ihae* (한국어학의 이해 Razumevanje korejskega jezikoslovja). Seoul: Hankook Moonhwasa (한국문화사). [V pogl.: 5, 6]
- Park, Sayhyon. 1990. Vowel Harmony In Korean. *Eohag yeongu* (語學研究). 26 (3): 469–499. [V pogl.: 2]
- Robbeets, Martine. 2017. Austronesian influence and Transeurasian ancestry in Japanese. *Language Dynamics and Change* 7 (2): 210–251. [V pogl.: 2]
- Robbeets, Martine in dr. 2021. Triangulation supports agricultural spread of the Transeurasian languages. *Nature* 599: 616–621. <<https://doi.org/10.1038/s41586-021-04108-8>> dostop 3. 1. 2022. [V pogl.: 2]
- Suh Sang-jun (서상준), Son Chun Seop (손춘섭). 2013. *Hangugeo eomun gyubeom* (한국어 어문 규범 Korejski jezikovni normativi). Seoul: Youkrack (역락). [V pogl.: 7]
- Shibatani, Masayoshi. 1976. Relational Grammar and Korean Syntax. *Yeohak yeongu* (어학연구) 12 (2): 241–251. [V pogl.: 10]
- Shin Jiyeong (신지영). 2017. *Hangugeoui malsori, gaejeongpan* (한국어의 말소리, 개정판 Glasovi korejskega jezika, prenovljena izdaja). Seoul: Bakijeong (박이정). [V pogl.: 7]
- Sohn, Ho-min. 1999. *The Korean language*. Cambridge: Cambridge University Press. [V pogl.: 2, 7, 9]
- Song, Jae Jung. 2005. *The Korean Language: Structure, Use and Context*. New York: Routledge. [V pogl.: 2, 6, 7, 9, 13]
- Tesnière, Lucien. 2015. *Elements of structural syntax*. Prevod: Timothy Osborne in Sylvain Kahane. *Éléments de syntaxe structurale*. Amsterdam: John Benjamins. [V pogl.: 10]
- Tōdō Akiyasu (東堂明保). 1969. *Kango to nihongo* (漢語と日本語 Kitajščina in japonščina). Tokyo: Shuei shuppan. [V pogl.: 3]
- Toporišič, Jože. 1992. *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba. [V pogl.: 7]
- Toporišič, Jože. 2004. *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja. [V pogl.: 7]
- Van Valin, Robert D. Jr in Randy J. LaPolla. 1997. *Syntax: Structure, Meaning And Function*. Cambridge: Cambridge UP. [V pogl.: 10]

- Vološinov, Valentin N. 2008. *Marksizem in filozofija jezika* (Marksizm i filozofija jazyka [1929]). Prevod: Marko Kržan. Ljubljana: Studia humanitatis. [V pogl.: 1]
- Whitman, John. 2011. Northeast Asian Linguistic Ecology and the Advent of Rice Agriculture in Korea and Japan. *Rice* 4: 149–158. <<https://doi.org/10.1007/s12284-011-9080-0>> dostop 10. 8. 2022 [V pogl.: 2]
- Yeon, Jaehoon. 2008. How Different is Pyongyang Speech from Seoul Speech? V Susan Pares in Jim Hoare (ur.). *Korea: The Past and the Present*. 147–155. DOI: <https://doi.org/10.1163/9789004217829_012> dostop 5. 5. 2022. [V pogl.: 4]
- Yeon, Jaehoon in Lucien Brown. 2011. *Korean: A Comprehensive Grammar*. New York: Routledge. [V pogl.: 11, 12, 14]
- Yoon Pyeonghyeon (윤평현). 2008. *Gugeo uimiron* (국어의미론 Semantika korejskega jezika). Seoul: Youkrack (역락). [V pogl.: 4, 5, 6]
- Yu Hyunkyung (유현경), Han Jae Yeong (한재영), Kim Hong-beom (김홍범), Lee Jung tag (이정택), Kim Seong-kyu (김성규), Kang Hyun-hwa (강현화), Koo Bonkwan (구본관), Lee Byung-gyu (이병규), Hwang Hwasang (황화상), Lee Jin-ho (이진호). 2018. *Hangugeo pyojun munbeop* (한국어 표준 문법 Standardna korejska slovnica). Seoul: Jipmundang (집문당). [V pogl.: 9, 11]

Spletni slovarji in drugi viri

- Naver gugeo sajón (Naver 국어사전 Slovar korejskega jezika Naver) <<https://ko.dict.naver.com/#/main>> dostop 20. 5. 2023. [V pogl.: 8]
- Nyueiseu gugeo sajeon (뉴에이스 국어사전 New Ace Korean Language Dictionary). 2012. DIOTEK verzija v aplikaciji MacOS 10.14.6 Dictionary.app. [V pogl.: 8, 14]
- Population of Republic of Korea Statistics Korea. <http://kosis.kr/conts/nsportalStats/nsportalStats_0102Body.jsp?menuId=10&cntUpdate=Y> dostop 6. 10. 2020. [V pogl.: 2]
- UNESCO World Atlas of Languages <<https://en.wal.unesco.org/languages/jejueo>> dostop 15. 3. 2023. [V pogl.: 2]
- ZRC SAZU Slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. <<https://fran.si/>>. [V pogl.: 7]

Slovarček strokovnih terminov v slovenščini in korejščini

Slovenski termin	Korejski termin	Transliteracija	Zapis v kitajskih pismenkah
adnominal	관형사	<i>gwanhyeongsa</i>	冠形詞
adnominalna končnica	관형사형 어미	<i>gwanhyeongsahyeong eomi</i>	冠形詞形語尾
adnominalni modifikator/ prilastek	관형어	<i>gwanhyeongeo</i>	冠形語
adnominalni sklonski členek	관형격 조사	<i>gwanhyeonggyeok josa</i>	冠形格助詞
adnominalni stavek	관형사절	<i>gwanhyeongsajeol</i>	冠形詞節
adverbial/prislov	부사	<i>busa</i>	副詞
aktivna poved	주동문	<i>judongmun</i>	主動文
alofon	변이음	<i>byeonieum</i>	變異音
alomorf	이형태	<i>ihyeongtae</i>	異形態
argo	은어	<i>euneo</i>	隱語
argument	논항	<i>nonhang</i>	論項
arhaizem	고어	<i>goeo</i>	古語
aspiracija fonema	유기음화	<i>yugieumbwa</i>	有氣音化
Baekje	백제	<i>Baekje</i> , 18 pr. n. št. – 660 n. št.	百濟
Balhae	발해	<i>Balhae</i> (kit. <i>Bóhǎi</i>), 698 – 926 n. št.	渤海
besedilni členek	보조사	<i>bejosa</i>	補助詞
besedišče	어휘	<i>eohwi</i>	詞彙
besedna vrsta	품사	<i>pumsa</i>	品詞
čas	시제	<i>sije</i>	時制
čedžujščina, jezik otoka Jeju (izg. Čedžu)	제주어	<i>jejueo</i>	濟州語
člen (kot npr. stavčni člen)	성분	<i>seongbun</i>	成分
členek	조사	<i>josa</i>	助詞
Demokratska ljudska republi- ka Koreja -DLRK	조선민주주의 인민공화국	<i>Joseon minjujuui inmin gonghwaguk</i>	朝鮮民主主義人民 共和國
dinastija Goryeo	고려	<i>Goryeo</i> , 918 – 1392 n. št.	高麗
dinastija Joseon	조선	<i>Joseon</i> , 1392 – 1910 n. št.	朝鮮
dodajanje fonema	음운 첨가	<i>eumun cheomga</i>	音韻 添加
dolgi adnominalni stavki	긴 관형사절	<i>gin gwanhyeongsajeol</i>	긴 冠形詞節
dolžina [glasu]	장단	<i>jangdan</i>	長短

Slovenski termin	Korejski termin	Transliteracija	Zapis v kitajskih pismenkah
dopolnilni sklonski členek	보격 조사	<i>bogyek josa</i>	補格助詞
dopolnilo	보충어	<i>bochungeo</i>	補充語
dopolnilo (samo kadar se nanaša na drugi argument z i/ga v stavkih s povedkom doeda 되다 'nastati' in anida 아니다 'ne biti, zanikanje')	보어	<i>boeo</i>	補語
dovršni vid oz. dovršnost	완료상	<i>wallyosang</i>	完了相
družbeni nazivi/titule	호칭	<i>hoching</i>	呼稱
dvoglasnik (diftong)	이중 모음	<i>ijung moeum</i>	二重母音
enoglasnik (monoftong)	단모음	<i>danmoeum</i>	單母音
enostavčna poved	홀문장, 단문	<i>hotmunjang, danmun</i>	홀文章, 單文
evfemizem	완곡어	<i>wangogeo</i>	婉曲語
fǎnqiè	반절	<i>banjeol</i>	反切
fon	음성	<i>eumseong</i>	音聲
fonem	음운	<i>eumun</i>	音韻
fonetika	음성학	<i>eumseonghak</i>	音聲學
fonologija	음운론	<i>umunnon</i>	音韻論
fuzijska sestavljenka	융합 합성어	<i>yunghap hapseongeo</i>	融合合成語
glagol	동사	<i>dongsa</i>	動詞
glasovni določilec	성부	<i>seongbu</i> (kit. <i>shēng fù</i>)	聲符
glavna povedna beseda	본용언	<i>bonyongeon</i>	本用言
glavni morf	대표 형태	<i>daepyo hyeongtae</i>	代表形態
glavni stavčni členi	주성분	<i>juseongbun</i>	主成分
glavni stavek / nadredni stavek (db. objemajoči stavek)	안은절	<i>aneunjeol</i>	안은節
glavni števnik	양수사	<i>yangsusa</i>	量數詞
Goguryeo (Kogurjo)	고구려	<i>Goguryeo</i> , 37 pr. n. št. – 668 n. št.	高句麗
govorjeni jezik	구어	<i>gueo</i>	口語
grl(e)ni ali goltni	후음	<i>hueum</i>	喉音
gugyeol	구결	<i>gugyeol</i>	口訣
hangeul	한글	<i>hangeul</i>	한글
hibridna beseda	혼종어	<i>honjongeo</i>	混種語
hunminjeongeum	훈민정음	<i>hunminjeongeum</i>	訓民正音
hyangchal	향찰	<i>hyangchal</i>	鄉札
idiom	관용 표현	<i>gwanyong pyohyeon</i>	慣用表現

Slovenski termin	Korejski termin	Transliteracija	Zapis v kitajskih pismenkah
idu	이두	<i>idu</i>	吏讀/吏頭
imenovalnik	주격	<i>jugyeok</i>	主格
imenovalniški sklonski členek	주격 조사	<i>jugyeok josa</i>	主格 助詞
intonacija	억양	<i>eogyang</i>	抑揚
izpeljava	파생법	<i>pasaengbeop</i>	派生法
izposojenka	외래어	<i>oeraeoo</i>	外來語
izpuščanje fonema	음운 탈락	<i>eumun tallak</i>	音韻 脱落
izražanje spoštljivosti do oseba v stavku	주체높임법	<i>juche nopimbeop</i>	主體 높임법
izražanje spoštljivosti do predmeta oz. prejemnika dejanja	객체높임법	<i>gaekche nopimbeop</i>	客體 높임법
izvorno korejska beseda	고유어	<i>goyueo</i>	固有語
izvorno korejski števniki	고유어계 수사	<i>goyueogyae susa</i>	固有語系 數詞
Jeju, otok	제주도	<i>Jejudo</i>	濟州島
jezičnik ali lateral	유음	<i>yueum</i>	流音
jezikovna skupnost	언중	<i>eonjung</i>	言衆
Jin	진	<i>Jin</i> (kit. Zhèn)	震
joseongeul	조선글	<i>joseongeul</i>	朝鮮글
Južna Koreja	한국	<i>Hanguk</i>	韓國
kakovostni adnominali	성상 관형사	<i>seongsang gwanghyeongsa</i>	性狀 冠形詞
kanbun (jpn.) pisna (klasična) kitajščina	한문	<i>hanmun</i>	漢文
kavzativna oblika glagola	사동사	<i>sadongsa</i>	使動詞
kavzativni stavek	사동문	<i>sadongmun</i>	使動文
kavzativnost	사동	<i>sadong</i>	使動
kazalni adnominal	지시 관형사	<i>jisi gwanghyeongsa</i>	指示 冠形詞
kazalni pridevnik	지시 형용사	<i>jisi hyeongyongsa</i>	指示 形容詞
kazalni zaimek	지시 대명사	<i>jisi daemyeongsa</i>	指示 代名詞
klasična (pisna) kitajščina	한문	<i>hanmun</i>	漢文
komplementarna distribucija	상보적 분포	<i>sangbojeok bunpo</i>	相補的 分佈
komplementarna distribucija	배타적 분포	<i>baetajeok bunpo</i>	排他的 分佈
končni glas/fonem	종성	<i>jongseong</i>	終聲
končni soglasnik v zlogu	받침	<i>batchim</i>	
končnica	어미	<i>eomi</i>	語尾
končnica za odvisni govor	인용 어미	<i>inyong eomi</i>	引用 語尾
korejščina (v DLRK)	조선말/조선말	<i>joseoneo/joseonmal</i>	朝鮮語/朝鮮말

Slovenski termin	Korejski termin	Transliteracija	Zapis v kitajskih pismenkah
korejščina (v RK)	한국어	<i>hangugeo</i>	韓國語
koren	어근	<i>eogun</i>	語根
krajevni kazalni zaimek	처소 지시 대명사	<i>cheoso jisi daemyeongsa</i>	處所 指示 代名詞
krajevni kazalni zaimek	장소 표시 지시 대명사	<i>jangso pyosi jisi daemyeongsa</i>	場所 表示 指示 代名詞
kratka trpna oblika	단형 피동	<i>danbyeong pidong</i>	單形 被動
kratki adnominalni stavek	짧은 관형사절	<i>jjalbeun gwanghyeongsajeol</i>	짧은 冠形詞節
krepitev fonema	경음화	<i>gyeongeumbwa</i>	硬音化
kultivirani jezik	문화어	<i>munbwaeo</i>	文化語
lastno ime	고유 명사	<i>goyu myeongsa</i>	固有 名詞
lateralizacija	유음화	<i>yueumbwa</i>	流音化
leksem	어휘소	<i>eohwiso</i>	語彙素
leksični morfem	실질 형태소	<i>siljil hyeongtaeso</i>	實質 形態素
leksični morfem	어휘 형태소	<i>eohwi hyeongtaeso</i>	語彙 形態素
Lelang	낙랑군	<i>Nangnang gun</i> (kit. <i>Lèlàng Jùn</i>), 108 pr. n. št. – 313 n. št.	樂浪郡
liaison	연음	<i>yeoneum</i>	連音
ljudska pisava	언문	<i>eonmun</i>	諺文
lokacijski skloni členek	처소격 조사 (에서)	<i>cheosogyeok josa</i>	處所格 助詞
medmet	감탄사	<i>gamtansa</i>	感歎詞
medmetna končnica	감탄형 어미	<i>gamtanbyeong eomi</i>	感歎型 語尾
mehkonebni soglasnik	연구개음	<i>yeongugaeum</i>	軟口蓋音
mesto izgovorjave	조음 위치 자질	<i>joem wichi jajil</i>	調音 位置 資質
moderna doba	근대	<i>geundae</i>	近代
modifikacijska beseda	수식언	<i>susigeon</i>	修飾言
modifikator	수식어	<i>susigeo</i>	修飾語
modna beseda	유행어	<i>yubaengeo</i>	流行語
morf	형태	<i>hyeongtae</i>	形態
morfem	형태소	<i>hyeongtaeso</i>	形態素
način tvorjenja glasu	발성 유형 자질	<i>balseong yubyeong jajil</i>	發聲 類型 資質
Načrt za poenoten korejski pravopis	한글 맞춤법 통일안	<i>Hangeul matchumbeop tongiran</i>	한글 맞춤法 統一案

Slovenski termin	Korejski termin	Transliteracija	Zapis v kitajskih pismenkah
naklon, modalnost	양태, 모달리티	<i>yangtae, modalliti, ang. modality</i>	樣態
nanašanec	지시 대상	<i>jisi daesang</i>	指示 対象
navadni samostalniki	보통 명사	<i>botong myeongsa</i>	普通 名詞
nazalizacija	비음화	<i>bieumbwa</i>	鼻音化
nedoločni zaimek	부정 대명사	<i>bujeong daemyeongsa</i>	不定 代名詞
nedovršna oblika	미완료형	<i>mirwallyohyeong</i>	未完了形
nedovršni vid oz. nedovršnost	미완료상	<i>mirwallyosang</i>	未完了相
neodvisna beseda	독립언	<i>dongnippeon</i>	獨立言
neodvisni (stavčni) člen	독립성분	<i>dongnip seongbun</i>	獨立 成分
neologizem	신어	<i>sineo</i>	新語
neposredni spoštljivi govor	직접높임법	<i>jikjeop nopimbeop</i>	直接 높임法
nepregibnica	불변어	<i>bulbyeoneo</i>	不變語
neskladenjska sestavljenka	비통사적 합성어	<i>bitongsajeok hapseongeo</i>	非統辭的 合成語
nestandardni jezik	비표준어	<i>bipyojuneo</i>	非標準語
nezaokroženi samoglasnik	평순 모음	<i>pyeongsun moeum</i>	平脣 母音
neživi' samostalnik	무정 명사	<i>mujeong myeongsa</i>	無情 名詞
nizki samoglasnik	저모음	<i>jeomoeum</i>	低母音
nominalizacijska končnica	명사형 어미	<i>myeongsabyeong eomi</i>	名詞形 語尾
nosnik ali nazal	비음	<i>bieum</i>	鼻音
odgovor (odziv)	응답어	<i>eungdabeo</i>	應答語
odnosna beseda	관계언	<i>gwanggyeeon</i>	關係言
odvisni samostalniki (ang. bound noun)	의존 명사	<i>uijon myeongsa</i>	依存 名詞
odvisni stavek	안긴 문장	<i>angin munjang</i>	안긴 文章
odvisni stavek	안긴절	<i>anginjeol</i>	안긴 節
odvisni stavek	내포절	<i>naepojeol</i>	內包節
okrajšanje fonemov	음운 축약	<i>eumun chugyak</i>	音韻 縮約
osebek	주어	<i>jueo</i>	主語
osebek (db. lastnikov izraz)	임자말	<i>imjamal</i>	---
osebni zaimek	인칭 대명사	<i>inching daemyeongsa</i>	人稱 代名詞
osnova (glagola itd., pregibne besedne vrste)	어간	<i>eogan</i>	語幹
osnovni tipi stavkov	기본 문형	<i>gibon munhyeong</i>	基本文型
osrednji glas/fonem	중성	<i>jungseong</i>	中聲

Slovenski termin	Korejski termin	Transliteracija	Zapis v kitajskih pismenkah
palatalizacija	구개음화	<i>gugaeumbwa</i>	口蓋音化
pisna (klasična) kitajščina	한문	<i>hanmun</i>	漢文
pisni jezik	문어	<i>muneo</i>	文語
podredna vezna končnica	종속적 연결어미	<i>jongsokjeok yeongyeol eomi</i>	從屬的連結語尾
podredne sestavljenke	종속 합성어	<i>jongsok hapseongeo</i>	從屬合成語
pokrajinsko narečje	지역 방언	<i>jiyeok bangeon</i>	地域方言
pomenski določilec, tudi 'pomenski ključ')	부수	<i>busu</i> (kit. <i>bùshǒu</i>)	部首
pomensko-glasovno sestavljanje	형성	<i>hyeongseong</i> (kit. <i>xíngshēng</i>)	形聲
pomožna povedna beseda	보조 용언	<i>bojo yongeon</i>	補助用言
pomožni stavčni členi (prislovna določila / modifikatorji)	부속 성분	<i>busok seongbun</i>	附屬成分
pona (predpone in pripone skupaj)	접사	<i>jeopsa</i>	接辭
ponižni govor	낮춤말	<i>najchummal</i>	---
ponižni izrazi	겸양어	<i>gyeomyangeo</i>	謙讓語
posredni spoštljivi govor	간접높임법	<i>ganjeop nopimbeop</i>	間接 높임法
poved z dvojnimi osebkom	이중 주어 문장	<i>ijung jueo munjang</i>	二重主語文章
poved z odvisnim stavkom (db. objemajoča p.)	안은 문장	<i>aneun munjang</i>	안은文章
povedek	서술어	<i>seosureo</i>	敘述語
povedna beseda	용언	<i>yongeon</i>	用言
povedna končnica	종결 어미	<i>jonggyeol eomi</i>	終結語尾
povedni prislov (kot besedna vrsta)	문장 부사	<i>munjang busa</i>	文章副詞
povedni prislov (kot stavčni člen)	문장 부사어	<i>munjang busaeo</i>	文章副詞語
povratnoosebni zaimki	재귀 대명사	<i>jaegwi daemyeongsa</i>	再歸代名詞
pozivna končnica	청유형 어미	<i>cheongyuhyeong eomi</i>	請誘形語尾
pravila standardne korejske izgovorjave	표준 발음법	<i>pyojun bareumbeop</i>	標準發音法
pravilo fonema na začetku morfema	두음 법칙	<i>dueum beopchik</i>	頭音法則
pravilo izgovorjave zadnjega soglasnika v zlogu	음절의 끝소리 규칙	<i>eumjeorui kkeutsori gyuchik</i>	音節의 끝소리規則
predmet	목적어	<i>mokjeogeo</i>	目的語

Slovenski termin	Korejski termin	Transliteracija	Zapis v kitajskih pismenkah
predmetni kazalni zaimki	사물 지시 대명사	<i>samul jisi daemyeongsa</i>	事物 指示 代名詞
predmetni kazalni zaimki	사물 표시 지시 대명사	<i>samul pyosi jisi daemyeongsa</i>	事物 表示 指示 代詞
predmetni sklonski členek, predmetni členek	목적격 조사	<i>mogjeokgyeok josa</i>	目的格 助詞
prednjejezični samoglasnik	전설 모음	<i>jeonseol moeum</i>	前舌 母音
predpona	접두사	<i>jeobdusa</i>	接頭辭
pregibalna končnica	어미	<i>eomi</i>	語尾
pregibanje	활용	<i>hwaryong</i>	活用
pregibnica	가변어	<i>gabyeoneo</i>	可變語
pregovor	속담	<i>sokdam</i>	俗談
prehodni glagol	타동사	<i>tadongsa</i>	他動詞
prejemnik (kot argument povedka)	간접 목적어	<i>ganjeop mokjeogeo</i>	間接 目的語
preteklik	과거 시제/형	<i>gwageo sije/hyeong</i>	過去 時制/形
pretvorbena končnica	전성 어미	<i>jeonseong eomi</i>	轉成 語尾
pridevnik	형용사	<i>hyeongyongsa</i>	形容詞
prihodnjik	미래 시제/형	<i>mirae sije/hyeong</i>	未來時制/形
pripona	접미사	<i>jeommisa</i>	接尾辭
priredna vezna končnica	대등적 연결 어미	<i>daedeungjeok yeongyeol eomi</i>	對等的 連結 語尾
priredne sestavljenke	대등 합성어	<i>daedeung hapseongeo</i>	對等 合成詞
prislov/adverbial	부사	<i>busa</i>	副詞
prislovni sklonski členek	부사격 조사	<i>busagyek josa</i>	副詞格 助詞
prislovno določilo	부사어	<i>busaeo</i>	副詞語
propozicija	명제	<i>myeongje</i>	命題
prosti morfem	자립 형태소	<i>jalip hyeongtaeso</i>	自立 形態素
prosti samostalnik	자립 명사	<i>jalip myeongsa</i>	自立 名詞
psihološki pridevnik	심리형용사	<i>simni hyeongyongsa</i>	心理 形容詞
refleksivni glagoli	재귀 동사	<i>jaegwi dongsa</i>	再歸 動詞
reforme Gabo	갑오개혁	<i>Gabo gaehyeok</i>	甲午改革
Republika Koreja (RK)	대한민국	<i>Daehanminguk</i>	大韓民國
samoglasnik	모음	<i>moeum</i>	母音
samoglasniška harmonija	모음 조화	<i>moeum jobwa</i>	母音 調和
samostalnik	명사	<i>myeongsa</i>	名詞

Slovenski termin	Korejski termin	Transliteracija	Zapis v kitajskih pismenkah
samostalniška beseda	체언	<i>cheeon</i>	體言
samostalniška končnica	명사형 어미	<i>myeongsahyeong eomi</i>	名詞形詞尾
samostalniški stavek	명사절	<i>myeongsajeol</i>	名詞節
sedanjik	현재 시제 / 형	<i>hyeonje sije / hyeong</i>	現在 時制 / 形
sestavljanje	합성법	<i>hapseongbeop</i>	合成法
sestavljene glagol	합성 동사	<i>hapseong dongsa</i>	合成動詞
sestavljene pridevnik	합성 형용사	<i>hapseong hyeongyongsa</i>	合成 形容詞
sestavljene prislov	합성 부사	<i>hapseong busa</i>	合成 副詞
sestavljene samostalnik	합성 명사	<i>hapseong myeongsa</i>	合成 名詞
sestavljena	합성어	<i>hapseongeo</i>	合成語
Silla	신라	<i>Silla</i> , 57 pr. n. št. – 935 n. št.	新羅
sino-korejska beseda	한자어	<i>hanjaeo</i>	漢字語
sino-korejski števniki	한자어계 수사	<i>hanjaeogye susa</i>	漢字語系 數詞
skladenjska sestavljenka	통사적 합성어	<i>tongsajeok hapseongeo</i>	統辭的 合成語
sklonski členek	격조사	<i>gyeogjosa</i>	格助詞
sleng	비속어	<i>bisogeo</i>	卑俗語
slovnici morfeji	형식 형태소	<i>hyeongsik hyeongtaeso</i>	形式 形態素
slovnici morfeji	문법 형태소	<i>munbop hyeongtaeso</i>	文法 形態素
soglasnik	자음	<i>jaeum</i>	子音
spoštljivi govor	높임법	<i>nopimbeop</i>	높임法
spoštljivost do sogovorca	청자높임법	<i>cheongja nopimbeop</i>	聽者 높임法
Srčna sutra popolne modrosti (dolga verzija imena, sansk. prajñāpāramitā-hṛdaya-sūtra)	반야바라밀다 심경	<i>Banya baramilda simgyeong</i> (kit. <i>bōrèbōluomiduō xinjīng</i>)	般若波羅蜜多心經
Srčna sutra popolne modrosti (kratka verzija imena, sansk. prajñāpāramitā-hṛdaya-sūtra)	반야심경	<i>banya simgyeong</i> (kit. <i>bōrèxinjing</i>)	般若心經
sredinski samoglasniki	중모음	<i>jungmoeum</i>	中母音
standardna korejščina (v RK)	표준어	<i>pyojuneo</i>	標準語
stavčni člen	문장 성분	<i>munjang seongbun</i>	文章 成分
stavčnočlenski prislov	성분 부사	<i>seongbun busa</i>	成分 副詞
svetli samoglasnik	양모음	<i>yangmoeum</i>	陽母音
števniki	수사	<i>susa</i>	數詞
števniki adnominal	수 관형사	<i>su gwanghyeongsa</i>	數 冠形詞

Slovenski termin	Korejski termin	Transliteracija	Zapis v kitajskih pismenkah
Tamna (nekdanja država na otoku Jeju)	탐라	<i>Tamna</i> (do 1404 n. št. neodvisno oz. tributarno kraljestvo na otoku Jeju)	耽羅
tema pogovora	제시어	<i>jesieo</i>	提示語
tema pogovora	표제어	<i>pyojeo</i>	標題語
temni samoglasnik	음모음	<i>eummoeum</i>	陰母音
test za preverjanje obstoja osebk	주어 검증	<i>ju eo geomjeung</i>	主語 檢證
tipična števila ljudi	인수	<i>insu</i>	人數
tradicionalna slovnica	전통문법	<i>jeontong munbeop</i>	傳統 文法
trdilna končnica	평서형 어미	<i>pyeongseohyeong eomi</i>	平敍形 語尾
trpna oblika glagola	피동사	<i>pidongsa</i>	被動詞
trpni stavek	피동문	<i>pidongmun</i>	被動文
trpnost	피동	<i>pidong</i>	被動
tujka	외래어	<i>oeraeoe</i>	外來語
ustnični ali labialni	양순음	<i>yangsuneum</i>	兩脣音
večstavčna poved	겹문장	<i>gyeopmunjang</i>	겹文章
večstavčna poved	복문	<i>bokmun</i>	複文
velelna končnica	명령형 어미	<i>myeonglyeonghyeong eomi</i>	命令形 語尾
vezani morfem	의존 형태소	<i>uijon hyeongtaeso</i>	依存 形態素
vezani samostalnik	의존 명사	<i>uijon myeongsa</i>	依存 名詞
vezna končnica	연결 어미	<i>yeongyeol eomi</i>	連結 語尾
vezni členek	접속 조사	<i>jeobsok josa</i>	接續 助詞
vezni prislov	접속 부사	<i>jeobsok busa</i>	接續 副詞
vezniška poved	이어진 문장	<i>ieojin munjang</i>	이어진文章
vid (dejanja)	상	<i>sang</i>	相
visoki samoglasnik	고모음	<i>gomoeum</i>	高母音
vloženi stavek	내포문	<i>naepomun</i>	內包文
vprašalna končnica	의문형 어미	<i>uimunbyeong eomi</i>	疑問形 語尾
vprašalni stavek/poved	의문문	<i>uimunmun</i>	疑問文
vprašalni zaimек	의문 대명사	<i>uimun daemyeongsa</i>	疑問 代名詞
vprašalni zaimек (alternativni termin)	미지칭 대명사	<i>mijiching daemyeongsa</i>	未知稱 代名詞
vprašanja tipa DA/NE	판정 의문문	<i>panjeong uimunmun</i>	判定 疑問文
vrstilni števnik	서수사	<i>seosusa</i>	序數詞
začetni glas/fonem	초성	<i>choseong</i>	初聲

Slovenski termin	Korejski termin	Transliteracija	Zapis v kitajskih pismenkah
zadlesnični soglasnik	경구개음	<i>gyeonggugaeum</i>	硬口蓋音
zadnjejezični samoglasnik	후설 모음	<i>huseol moeum</i>	後舌 母音
zaimek	대명사	<i>daemyeongsa</i>	代名詞
zamenjava (dveh) fonemov	음운 대치	<i>eumun daechi</i>	音韻 代置
zamenjava (dveh) fonemov	음운 교체	<i>eumun gyoche</i>	音韻 交替
zaokroženi samoglasnik	원순 모음	<i>wonsun moeum</i>	圓脣 母音
zapornik	폐쇄음	<i>pyeswaeum</i>	閉鎖音
zapornik	파열음	<i>payeoreum</i>	破裂音
zlitnik ali afrikat	파찰음	<i>pachareum</i>	破擦音
zobni ali dentalni soglasnik	치조음	<i>chijoeum</i>	齒槽音
zvalniški sklonski členek	호격 조사	<i>hogyeok josa</i>	呼格助詞
zvočnik	공명음	<i>gongmyeongeum</i>	共鳴音
žargon	전문어	<i>jeonmuneo</i>	專門語
'živi' samostalnik	유정 명사	<i>yujeong myeongsa</i>	有情 名詞

Stvarno kazalo

A

abdžad 41–42, 45, 47
 abugida 42, 45–47
 aditivnost 17, 208, 211, 314, 319
 adnominal 15, 84–85, 147, 151–153,
 156, 164–166, 170, 186, 191, 203,
 210, 250–252, 293
 adnominalna končnica 133, 155, 166,
 175, 177, 179, 184, 187, 191, 211,
 250–251, 265–266, 274, 291,
 293–298
 adnominalni modifikator / prilastek
 155, 168, 201, 206, 213, 231,
 251–252, 291, 293–294
 adnominalni skloni členek 168,
 170
 adnominalni stavek 294–296, 298
 adverbial/prislov 15, 84, 147, 152–153,
 166, 173, 187, 190–192, 195–196,
 214, 227, 249–250, 253, 269,
 276–277, 284–287, 299, 320, 322
 aglutinacija 31, 33, 180, 205, 288
 aktant 216, 218
 aktivna poved 240–241, 246
 alofon 32, 113, 116
 alomorf 149–150, 167, 169, 172
 altajski jeziki 30, 34–35, 199
 argo 90–92
 argument 16, 152, 167–169, 175–176,
 181, 212, 215, 218, 221, 223–227,
 243, 249, 253–254, 256–258
 arhaizem 56, 80, 87, 105
 Aristotel 19–21
 aspiracija fonema 139–140, 145

B

Baekje 37–38, 40, 51
 Bahtin, Mihail 21
 Balhae 38–39
 baskovščina 19
 batchim (končni soglasnik v zlogu)
 127–130, 133–134, 137–138,
 143–144, 283
 beseda 16, 24–28, 31–33, 44–45, 47–48,
 51, 57–58, 60–63, 69–73, 77–85,
 87–93, 96, 98, 101–102, 112–113,
 116–117, 119–120, 124–125, 127–
 140, 143, 145–148, 151–156, 180,
 182–184, 186–190, 193–194, 196–198
 besedilna funkcija 22–24
 besedilni členek 17, 22, 149, 160, 167,
 173, 199, 201, 208, 211–213, 222,
 232, 312–314, 316–325, 327, 329
 besedišče 14, 25, 27, 34, 36, 57, 59,
 65–67, 69–70, 74–75, 77–80, 83,
 85–90, 93, 95, 99, 101, 104
 besedna vrsta 15, 77–78, 83–85, 151–
 153, 155, 162, 164, 166–167, 174–177,
 179–180, 182, 186, 190, 192–195, 198,
 203, 231, 251, 263, 267, 280
 besedna zveza 31, 77, 85, 96, 113, 119,
 152, 167–169, 173–174, 179, 207,
 209–210, 224, 252, 266
 besedni red 16–17, 32–33, 199–201,
 252, 261, 288, 315

C

Chomsky, Noam 21
 cirilica 42, 45, 61–62

cirkumstant 217–218
Coseriu, Eugenio 20–21

Č

čas 16, 32, 170, 178, 186, 198–199, 203,
205, 207, 217–218, 261–262, 274–
275, 277–278, 288, 295, 297–298,
306–309, 311
časovni okvir pripovedi 328, 335
čedžujščina, jezik otoka Jeju 38, 40, 89
členek 15–18, 52, 61, 63, 84, 98–100,
104, 106, 110–111, 119, 128, 134–
135, 144, 147–148, 151–153, 159–
161, 167–169, 180, 201, 211–212,
220–222, 224, 228–229, 240, 245,
249, 328–329, 331, 338

D

Demokratska ljudska republika Koreja
30, 33, 39
diktum 16, 22, 199, 204–206, 215, 258–
259, 261, 277, 288–289, 306, 313–314
dinastija Goryeo 38–39, 80
dinastija Joseon 14, 38–39, 52, 68, 145
dinastija Tang 38–39, 20–21
diskurz 13, 18
DLRK 30, 33, 39, 52, 57–59
dodajanje fonema 129, 138–139
dolgi adnominalni stavki 295
dolina Inda 41, 46–47
dolžina glasu 15, 117, 124–126
dopolnilni sklonski členek 168–169, 213
dopolnilo 168, 175, 206–207, 212–213,
215, 218, 221, 227, 249, 253, 258–
259, 303, 319–320, 322
dosegljiva informacija 328, 334–335
dovršni vid oz. dovršnost 16, 274–277,
288, 295
družbeni nazivi/titule 70, 156

družine jezikov 29–31, 35, 39–40
dvoglasnik (diftong) 15, 54, 117–120, 142
dvojna členitev 13, 25–28, 44, 57
dynamis 19

E

Egipt 41, 46–48, 51
energeia 19
enoglasniki (monoftongi) 117–120
enostavna poved 16, 199, 206,
254–257, 259, 289, 303
ergon 19
estonsčina 19
evfemizem 91–92
evidencialnost 272
evrocentričen 47

F

fānqiè 50
faza dogajanja (trajanje, zaključenost,
začetek, konec) 16, 262, 274
finščina 19
fonem 26–28, 32–33, 44–45, 57, 113,
116, 118–119, 124, 126, 129–130,
133, 135, 137–140, 144
fonetika 18, 50, 53, 113, 116, 146
fonologija 18, 33, 113, 116, 133, 146
fuzijska sestavljenka 185

G

glagol 15–16, 19, 31–32, 34, 48, 84–85,
92, 96, 98–99, 101–106, 111–112,
133, 136, 152–154, 168, 174–175, 177,
180–184, 187–190, 194, 196–197,
199, 203, 206, 208–210, 212–213,
216, 218–219, 221, 225–226, 229, 231,
235–236, 238, 242–246, 249–250,
263, 266–267, 272–273, 275–277,
282–283, 308–309, 311, 317, 325

glagol stanja 216, 262
 glagolica 42
 glagolski način 16, 220, 232–233, 258, 313
 glasovni določilec 48–49
 glasovno izposojanje 48–49
 glavna povedna beseda 179, 209
 glavni morf 150
 glavni stavčni členi 207, 215, 221
 glavni stavek 265, 271, 290–296, 298–299, 312
 Goguryeo (Kogurjo) 37–40, 51
 govorica 13–14, 18, 20–21, 90
 govorjeni jezik 59, 89, 116
 grl(e)ni ali goltni 53, 116, 121, 123
 gugyeol 51–52, 60

H

Halliday, Michael A. K. 13, 22–24
 hangeul 13–14, 25–27, 33, 36, 41–42, 45–47, 50, 52–63, 65, 79, 117, 121, 124, 127, 141–142
 hentai kanbun 60
 hibridna beseda 79, 81–83
 Humboldt, Wilhelm von 19–21
 hunminjeongeum 50, 52–53
 hyangchal 51, 91–92

I

idiom 77
 idu 35, 51–52, 58–60
 imaginativna funkcija 22–23
 imenovalniški členek 99, 109–110, 167–169, 202, 224, 232, 321
 imenovalniški sklonski členek 98, 100, 150, 168
 individualna raven 20–21
 indoevropski jeziki 16–17, 19, 32, 167, 203, 206, 221, 223–224, 242

informacijska funkcija jezika 204
 informativna pragmatična funkcija 22–24, 204
 interakcijska funkcija jezika 95, 204–205
 interakcijska pragmatična funkcija 22–24
 intonacija 15, 117, 124–126, 159, 281, 340
 izkustvena funkcija 22–24
 izpeljava 15, 35, 82, 191–192, 194, 197, 243–244
 izposojenka 49, 69, 74, 78, 80–83, 93, 130
 izpuščanje (elipsa) 224
 izpuščanje fonema 15, 129, 135, 137–138
 izvorno korejska beseda 67, 69, 71, 73–74, 78–79, 81–83, 130, 135
 izvorno korejski števniki 162–164
 izvorno korejsko besedišče 66, 69, 74–75

J

japonski jeziki 30, 31
 japonski jezik 26, 30, 32–34, 59–60
 Japonsko morje 30
 japonščina 14, 19, 29–30, 33, 35, 45, 60, 63, 79–81, 105, 199, 202, 238, 240, 288
 Jeju, otok 30, 38, 40, 89
 jezičnik ali lateral 116, 121, 123, 133–134
 jezik kot dejavnost 19–21
 jezik kot produkt 19–21
 jezik kot znanje 19–20
 jezikovna politika 14, 33, 65–67, 69, 73–75, 89
 jezikovna skupnost 20–21, 86, 93

- jezikovni znak 13, 24–25, 48
 Jin 39
 joseongeul 52
 Južna Koreja 13–14, 29, 33, 38–39, 52,
 65–71, 73–75, 93,
- K**
- kakovostni adnominali 164, 251–252
 kanbun 60
 katakana 45, 48, 52, 60
 kategorija oseba 156, 203, 206
 kavzativna oblika glagola 194, 196, 234,
 241–246, 313, 344
 kavzativni stavek 234, 242–243, 245,
 248
 kavzativnost 34, 215, 233–234, 240–
 241, 245–246, 248–249
 kazalni adnominal 164–166, 251–252
 kazalni pridevnik 230–231
 kazalni zaimek 155, 158, 230
 Kim, Ilsung 65, 68, 70
 Kitajska 14, 29–30, 37–39, 41, 47, 50–
 51, 60, 66, 80
 kitajske pismenke 25–26, 45, 47–52,
 57–60, 63, 66–67, 79–80, 159
 pomenski določilec 49
 pomensko-glasovno sestavljanje
 48–49
 kitajščina 19, 27 34, 48–52, 57, 79–80,
 162
 klasična kitajščina 51–53, 58–60, 79
 komplementarna distribucija 149
 končni glas/fonem 126–127, 143, 145
 končnica 16–17, 32, 77, 85, 97–99, 105–
 107, 128, 136, 148–150, 152, 173,
 175, 177–180, 185, 201–203, 205,
 208, 262–263, 266–267, 270–274,
 276–279, 281–283, 316–317
 končnica za odvisni govor 300
- konec 262, 274
 konstrukcija z dvojnimi imenovalnikom
 255–256, 259, 301
 konstrukcija z dvojnimi osebkom 301
 kontekst sporočanja 13, 109–110, 201–
 202, 277, 313, 325, 340
 kontrast, kontrastirani element 17–18,
 85, 208, 211, 213, 314–318, 325, 329,
 331, 338
 korejski jeziki (v smislu družine
 korejskih jezikov) 30–31, 39–40
 korejščina 15, 17–19, 26–27, 29–32,
 34–36, 39, 51, 57–58, 60–63, 65–71,
 78–79, 82, 84–85, 93, 95–96, 98–99,
 101, 105, 114–122, 124, 126–127,
 129, 134–136, 138, 141, 143, 147–
 148, 151–153, 155–157, 161, 170,
 174–176, 191, 198, 200–207, 211,
 216, 221, 223–224, 226, 230, 232,
 234, 236, 240, 242, 259, 261–262,
 271, 274, 276, 283, 288, 290, 294,
 300, 313–314, 328, 341
 koren 31–32, 51, 85, 133, 183–198
 krajevni kazalni zaimek 158, 161
 kratki adnominalni stavek 295
 krepitev fonema 129, 133
 kultivirani jezik 33, 65, 67–69, 72, 74, 88
- L**
- lastno ime 18, 51, 142, 145, 155–156
 lateralizacija 129–130, 132, 139, 144
 latinica 15, 42, 45, 47, 61–63, 140–141
 latinščina 32, 80–81, 172
 leksem 14, 77–78, 83–86, 161, 166, 168,
 170, 177, 180
 leksični morfem 148–149, 191
 Lelang 37, 51
 liaison 127
 logična funkcija 22–24

M

madžarščina 19, 32
 man'yōgana 52, 60
 mandžurščina 29
 Martinet, André 25, 44, 57
 medmet 15, 84, 91, 152–153, 174, 207, 214, 253–254, 283
 medmetna končnica 178–179
 medosebna funkcija 22–24
 mehkonebni 54, 116, 121, 123
 Mezopotamija 14, 41, 46–47
 modalnost 16–17, 199, 204, 261, 277, 283, 283, 318
 moderna doba 58, 80
 modificirani izraz 200
 modifikacijska beseda 84, 152–153
 modifikator 170, 185, 200–201, 213–214
 modna beseda 88
 modus 16, 23, 199, 204–206, 215, 259, 261, 277, 283, 288–289, 313, 318
 mongolski jeziki (družina) 14, 30–31, 33, 34
 morf 149–150
 morfem 15, 26–27, 31, 44–45, 49–50, 52, 57, 61–62, 69, 71, 77, 79–81, 85, 113, 116, 128–129, 133–134, 138–139, 147–151, 155, 184, 198, 203, 262

N

način tvorjenja glasu 54, 115–116, 120–121
 način, kako sporazumevanje poteka 23–24
 načrt za poenoten korejski pravopis 33, 65, 67, 277–278, 283, 287–288, 295, 308, 313, 318
 naklon 32, 203, 206

naklonski prislov 283–284, 287–288
 nanašaneč 25, 167, 174, 223–224, 340
 navadna glagolska izpeljanka 195–196
 navadni samostalniki 155
 nazalizacija 129–133, 135, 144
 nedoločni zaimki 155, 159–161
 nedovršna oblika 275
 nedovršni vid oz. nedovršnost 16, 274–275, 295
 neodvisna beseda 78, 84, 152–153, 174
 neodvisni (stavčni) člen 172, 207
 neologizem 74–75, 78, 83, 87–88
 neposredni spoštljivi govor 15, 111
 nepregibnica 15, 84, 152–153, 168
 neprečnost 246, 254
 nepreteklost (čas ...) 261–262
 nestandardni jezik 93–94
 nezaokroženi samoglasnik 115, 117–118
 'neživi' samostalnik 154
 nizki samoglasnik 115, 117–118
 nominalizacijska končnica 117, 179, 292
 nominaliziranje odvisnega stavka 291
 nosilec stanja 101–102, 175, 181, 216, 219–221, 225, 230, 239, 244, 246, 249, 310, 314–316
 nosnik ali nazal 116, 121, 123, 130, 133–134, 144
 nova informacija 271, 328, 337, 340–341

O

odnos med udeleženci sporazumevanja (tenor) 23–24, 204
 odnosna beseda 17, 84, 152–153
 odvisni samostalniki 135, 147
 odvisni stavek 17, 229, 251, 290–293, 295, 298–300, 302, 306, 312, 317, 319, 322

- odvisni stavek (db. objeti stavek) 290
ogovarjanje 253–254, 283
okrajšanje 129
omejevanje/restrikcija 211–212, 314, 321–322
oseba (kot 1., 2., 3. oseba) 106, 156–158, 170, 203–204, 206, 211, 223, 262, 340
osebek 14–16, 32, 90, 95–97, 99–103, 105, 109–111, 167–169, 176, 199–200, 206–208, 211–213, 221–227, 229, 234–235, 240–241, 244–245, 249, 256–258, 287, 289, 292–293, 295, 301–303, 306–311, 315–318, 320–322
osebek v neprehodnem stavku 224
osebek v stavku, ki vsebuje dvovalentni povedek 224
osebek v stavku, ki vsebuje trivalentni povedek 224
osebek v trpnem stavku 224
osebni zaimek 98, 155–156, 158, 161, 170, 203
osnova (glagola itd., pregibnih besednih vrst) 85, 99–100, 133, 136, 138, 147, 150, 175, 177–178, 185, 187–191, 194–196, 245, 266, 271, 275, 277–279, 281–283, 317–318, 343, 345
osrednji glas/fonem 126
ozadje pripovedi 328
označenec 24–25, 48
označevalec 24–25, 48
- P**
- palatalizacija 129, 134–135, 144
pali 49, 80
pisava 13–14, 19, 25–26, 36, 41–48, 50–53, 56–57, 59–63, 66–67
armenska pisava 42
devanāgarī 42, 45
ge'ez 45–46
gruzijska pisava 42
kenemska pisava 44–47
kharoṣṭhī 42
kitajska pisava 35, 41, 48–49, 51, 57, 59–60
ljudska pisava 52
logografska pisava 26, 35, 43–45, 47, 51, 62–63
pleremska pisava 44–47, 57
pomensko polna pisava 44
pomensko prazna pisava 44
soglasniške pisave 41–42, 45
zlogovno-morfografska pisava 49, 51
pisni jezik 51, 58–60, 89–90, 186
Pjongjang 33, 65, 67–68, 88
podredna vezna končnica 179, 304
podredne sestavljenke 185
pogojnost 17, 179, 287, 306, 309, 312
polje dogajanja (field) 23–24, 204
pomožna povedna beseda 179, 209
pomožni elementi 213
pomožni stavčni členi 207, 217
pona 183, 191, 198
ponižna oblika 97, 105, 108, 111
ponižni govor 90, 103
posredni spoštljivi govor 15, 111
poved z odvisnim stavkom 229, 290–291
povedek 16–17, 32, 100, 152, 167–169, 171, 174–177, 179, 199–203, 205–212, 215–228, 231–232, 235, 239–240, 243, 244–245, 247, 249–250, 253–258, 261–262, 265–266, 274–277, 281, 284–289, 291–292, 296–297, 299–303, 306–313, 316–318, 320–323
povedna beseda 84–85, 152–153, 174, 177–179, 183, 186–187, 193–195, 208, 229, 231, 250–252, 262, 266, 271, 294

- povedna končnica 107, 178, 293
 povedna prislovna določila 214
 povedni prislov 17, 166, 205–207,
 253–254, 283–284
 povratnoosebni zaimki 155, 157–158,
 223, 237, 242
 povzročitelj/kavzator, vzpodbujevalec
 233, 239–243, 245, 248–249
 pozivna končnica 107, 175–176, 178–179
 pozivna poved 307, 309
 pragmatične funkcije jezika 22–24
 pravila standardne korejske izgovorjave
 117, 119, 124
 pravilo fonema na začetku morfema 33,
 135
 pravilo izgovorjave zadnjega soglasnika v
 zlogu 126–128, 143
 predmet 15–16, 32, 103, 168, 170, 175,
 181, 199–200, 206–208, 210–212,
 216, 220–221, 225, 227, 233–235,
 238–243, 245, 249, 257–258, 288, 292,
 302–303, 316–317, 320–322, 334
 predmetni kazalni zaimki 158
 predmetni skloni členek 168–169,
 211–212, 226, 232, 340
 prednjejezični 32, 117–118, 183,
 191–194, 198, 203
 predpona 85, 138, 164
 pregibalna končnica 85, 147, 151, 166,
 174–178, 180, 183–184, 196, 198,
 201, 290
 pregibalni vzorci 175
 pregibanje 15, 60, 85, 136, 152, 174
 pregibnica 84–85, 152–153, 166, 174,
 178, 183
 pregovor 77
 prehodni glagol 175, 210, 218–220, 225,
 227–228, 234, 237, 242–243, 255,
 257, 316
 prehodnost 175, 246, 254
 prejemnik 43, 96–99, 103–105, 109–
 111, 154, 171, 175, 199–200, 212,
 216–217, 222, 225–226, 228–229,
 240, 243, 258, 322
 preteklik 98, 104, 262, 266–268, 270,
 276
 pretvorbena končnica 179
 prevzete besede 27, 33, 49, 57, 60, 69,
 72, 74–75, 78–80, 93, 135, 162, 170
 pričakovano sosledje dogajanj 308–309
 pridevnik 15, 19, 32, 84–85, 99–103,
 105, 112, 133, 136, 138, 152–154,
 164, 166, 168, 173–178, 180–182,
 185, 187–189, 191, 194–196, 203,
 208–209, 212–213, 216, 218–220,
 225–226, 228–229, 231, 244,
 247, 249, 251–252, 256–257, 263,
 266–267, 275, 280, 295, 297, 302,
 309–311, 316–317
 prihodnjik 262, 271–273, 277
 pripona 32, 52, 79, 82, 85, 89, 101, 104,
 109–110, 139, 148, 151, 164, 183–
 184, 191, 194–198, 206, 235–236,
 243–244, 246, 275, 277, 283–284,
 286–287, 318, 343, 345
 priredna vezna končnica 179, 304
 priredne sestavljenke 185
 prislov/adverbial 15, 84, 147, 152–153,
 166, 173, 187, 190–192, 195–196,
 214, 227, 249–250, 253, 269, 276–
 277, 284–287, 299, 320, 322
 prislovna določila 206–207, 214, 227,
 231, 249, 269, 292, 319–320, 322
 prislovna končnica 179, 187, 243, 245,
 298
 prislovni skloni členek 168–171, 300
 prislovno določilo 103, 168, 179, 201,
 206, 235, 241, 291, 298–299, 317, 321

propozicija 16, 204
 prosti morfem 148–149, 151
 prosti samostalnik 155
 prostorski okvir pripovedi 328, 335–336
 protagonist pripovedi 328, 334–336
 proizvodnja 15, 124
 psihološki pridevnik 176, 230

R

rebusni princip 48–49, 51–52
 reflektivni glagoli 242–243
 reforme Gabo 59
 Republika Koreja (RK) 27, 30, 33, 39,
 52, 57–59, 65, 88
 Robbeets, Martine 30–31, 34–36, 39
 rune (črke) 42

S

samoglasnik 15, 27, 32, 45–46, 50–51,
 54–55, 99, 114–119, 124, 126–128,
 134, 136, 138, 142, 144, 146, 150,
 169–170, 172, 266, 283
 samoglasniška harmonija 15, 32–34, 136
 samostalnik 19, 32, 84–85, 101–104, 133,
 145, 147, 151–156, 158, 162, 164–170,
 172, 177, 179, 183, 186–189, 191,
 194–198, 203, 206, 210–211, 221–
 222, 249–253, 291–297, 301, 316, 325
 samostalniška beseda 15, 84–85, 150,
 152–153, 162, 164–165, 170, 172,
 207, 209–210, 213, 218, 250–252,
 254–255, 293–294
 samostalniška končnica 251, 294
 samostalniški stavek 167, 211, 291, 293
 sanskrt 32, 49
 Saussure, Ferdinand de 21, 204
 sedanjik 99, 262–265, 275, 308
 Sejong 14 50, 52–53, 58
 senmyōgaki 60

sestavljanje 15, 27, 82, 184, 186
 sestavljeni glagol 99, 186, 189–190
 sestavljeni pridevnik 186, 188
 sestavljeni prislov 186, 190
 sestavljeni samostalnik 186–187
 sestavljenka 139, 184–186, 189
 Seul 33, 65, 68, 88, 93, 119
 Severna Koreja 13–14, 29, 33, 39, 65–
 75, 88–89
 sfera 60, 230
 sfera, očitna tako govorcu kot
 sogovorniku 230–231
 govorčeva sfera 230–231
 sogovorčeva sfera 230–231
 silabo-morfografija 49
 Silla 18, 37–40, 51
 sino-korejske besede 57, 69, 71, 73,
 79–83, 89, 93, 128, 130, 132–133,
 135, 154, 253
 sino-korejski števniki 162–164
 skladijska sestavljenka 184–185
 sklonski členek 17, 100, 103, 148–149,
 152, 154, 162, 167–170, 172–174,
 177, 183, 199, 201, 203, 207–208,
 210–211, 216–222, 225, 227–228,
 232, 235, 240, 242–243, 249–252,
 257, 290–293, 301–302, 316, 318–
 319, 322–324, 328, 334, 340–341
 sleng 14, 91
 slovenski jezik 19
 slovnična glagolska izpeljanka 195–196
 slovnični morfemi 128, 134, 138, 148–
 149, 178, 183, 191, 198
 sočasnost dogajanj oz. stanj 310
 soglasnik 15, 27, 45–46, 50–51, 53–54,
 56, 99, 114–124, 126–128, 130–132,
 134–135, 137, 142–146, 150, 169–
 170, 172, 283
 zobni ali dentalni 54, 116, 121, 123

spol (slovnični) 203, 206, 221, 223
 spontanost 215, 233–234, 237–239
 spoštljivi govor 14–15, 90, 95–100, 105,
 107–111, 222, 249
 spoštljivost do osebk v stavku 95,
 97–103, 105, 110–111, 169
 spoštljivost do predmeta oz. prejemnika
 dejanja 95, 97–98, 103–105, 110–
 111
 spoštljivost do sogovorca 95, 97, 105–
 108, 111
 srčna sutra popolne modrosti (dolga
 verzija imena) 49
 srčna sutra popolne modrosti (kratka
 verzija imena) 49
 sredinski samoglasniki 115, 117–118
 Srednja Amerika 41, 47
 standardna korejščina 27
 standardni jezik 14, 65, 68–69, 72, 88,
 92–93, 151
 stavčni člen 166, 168–169, 184, 199–
 201, 206–210, 212–218, 221–224,
 226–228, 238, 240, 256, 258, 289–
 291, 301, 303
 stavčnočlenski prislov 166
 povedi z dvojnimi imenovalnikom 229,
 256, 303
 povediz dvojnimi tožilnikom 256
 svetli samoglasnik 136

Š

število (slovnično) 156, 158, 203, 206,
 221, 223
 števniki 84–85, 152–153, 162, 164–165,
 191
 glavni števniki 162–163
 števniki adnominali 164–165, 251–
 252
 vrstilni števniki 162–164

T

Tamna 38
 tekst/besedilo 17–18, 20–23, 27–28,
 57–58, 60, 79, 90, 113, 141, 145, 156,
 161, 177, 201–202, 224, 284, 313,
 315, 319, 331–336, 339, 341
 tema (povedi) 17, 85, 208, 211, 221,
 240, 295, 301–303, 314–318, 325,
 327–331, 334–337, 339–341
 tema pogovora 253–254, 319
 tematski paragraf 334, 339–340
 temni samoglasnik 136
 test za preverjanje obstoja osebk
 (tradicionalna slovnica) 223
 trajanje 175, 181, 254, 262, 266, 274,
 297
 transevrazijski jeziki, transevrazijska
 družina (jezikov) 14, 16–17, 30–36
 trdilna končnica 178–179
 trdilna poved 125, 159, 161, 279, 308
 trpnost 31–32, 34, 215, 233–235, 238,
 240, 245, 249
 trpna oblika (glagola) 183, 194, 196,
 234–238, 240, 245–246, 248–249,
 313
 dolga (trpna) oblika 235–236
 kratka (trpna) oblika 18, 235–236,
 245–246, 343
 trpni stavek 235, 245, 248–249
 tujka 51, 69, 74, 83, 135
 turščina 19, 31, 81, 288
 turški jeziki (v smislu družina turških
 jezikov, ang. turkic languages) 30–31,
 33–34
 tvornost 215, 233–234, 237–238, 240

U

univerzalna raven 20
 ustnični ali labialni 54, 116, 121, 123

V

- večstavčna poved 17, 100, 179, 199, 224, 229, 289–291, 299–301, 303–304, 309, 312
- velelna končnica 107, 175–179
- velelna poved 307, 309
- vertikalna pomembnost 340
- vezani morfem 148–149, 178
- vezani samostalnik 155, 158, 165, 271, 291, 293, 298
- vezna končnica 89, 148, 150, 179, 184, 187–190, 196, 235, 290, 292, 297–298, 303–304, 306, 308–312, 317, 322
- vezna končnica s pomožnimi glagoli 274
- vezni členek 167, 172
- vezni prislov 166, 253–254, 284
- vezniška poved 290
- vid 16, 199, 203, 205, 261–262, 274–275, 277, 288, 295, 298, 306–309, 311, 322
- visoki samoglasnik 57, 115, 117–118
- vloženi stavek 290
- Vološinov, Valentin 21
- vprašalna končnica 107, 178–179, 201, 280
- vprašalni stavek 201
- vprašalni zaimki 155, 159–161, 280
- vprašanja tipa da/ne 280
- vrstilni števniki 162–164
- vršilec dejanja 15, 95–98, 101–104, 109–111, 175, 200, 216, 219–223, 225–228, 233–235, 237–246, 248–249, 258, 273, 295, 315–316, 321, 334
- Vzhodna Azija 13–14, 29–30, 35, 41–42, 49, 51, 63
- Vzhodno morje 29

Z

- začetek 262, 274
- začetni glas/fonem 50, 124, 126
- zadlesnični 54, 116, 123
- zadnjejezični 32, 115, 117–118
- zaimek 84–85, 97, 106, 108, 152–153, 155–162, 164, 170, 230, 340
- zaključenost 262, 274, 276
- zamenjava (dveh) fonemov 15, 129
- zaokroženi samoglasnik 115, 117–118
- zapornik 114, 116, 121–123, 133–134
- zemljepisno narečje 88, 90
- zgodovinska raven 20–21
- zlitnik ali afrikat 121–123
- znakovni jezik 43
- zorni kot (pogled na dogajanja) 238–239
- zorni kot (prikazovanja glagolskega dejanja) 16, 232–233, 240, 246, 261, 313
- zvalniški sklonski členek 126, 168, 172, 253–254
- zvočnik 115, 120, 122–123
- Ž**
- žargon 14, 92–93
- 'živi' samostalnik 154

Kratka predstavitev avtorjev in urednikov

ANDREJ BEKEŠ se je po študiju matematike na Univerzi v Ljubljani in Univerzi v Osaki preusmeril v japonsko jezikoslovje. Leta 1981 je magistriral na Univerzi za tuje jezike v Osaki in l. 1986 doktoriral iz jezikoslovja na Univerzi v Tsukubi. Deloval je kot raziskovalec v Iskri Delta in na Institutu Jožef Stefan ter kot docent na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani. V letih 1990 – 1995 je bil vabljeni tuji profesor na Univerzi v Tsukubi. L. 1995 je bil imenovan za prvega predstojnika novega Oddelka za azijske študije na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. V letih 2010 – 2013 je bil redni profesor na Podiplomski šoli za humanistične in družbene vede Univerze v Tsukubi. Leta 2013 se je vrnil na Univerzo v Ljubljani. Kot raziskovalec je gostoval na več japonskih univerzah in na Državnem inštitutu za japonski jezik (NINJAL). Predaval je na univerzah na Japonskem, v Republiki Koreji, v EU in v ZDA. Od 2017 je zaslužni profesor Univerze v Ljubljani. Je soustanovitelj in urednik revij *Asian and African Studies* in *Acta Linguistica Asiatica*. V letih 2017–2020 je bil predsednik Evropskega združenja za japonske študije (EAJS).

Področja, s katerimi se ukvarja:

Besediloslovje japonskega jezika, besedilna pragmatika, poučevanje japonščine kot drugega jezika, jezikovne politike, sistemi pisav.

KANG BYOUNG YOONG je diplomiral leta 2000 in magistriral leta 2002 ter zaključil doktorski študij (kreativno pisanje / korejska književnost) na Univerzi Myonji v Južni Koreji leta 2004. Doktorat iz književnosti je dosegel na Moskovski državni univerzi (Moskovskiy gosudarstvennyy universitet imeni M. V. Lomonosova) leta 2010. Od leta 2013 poučuje na Oddelku za azijske študije Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Od leta 2023 je vodja katedre za koreanistiko.

Področja, s katerimi se ukvarja:

Sodobna korejska književnost, književnost diaspore, kreativno pisanje.

RYU HYEONSOOK je zaključila dodiplomski študij leta 1989. Bila je zaposlena v seulski Javni knjižnici Namsan in na Uradu za izobraževanje v Seulu. Magistrski študij je zaključila na Univerzi v Tsukubi na Japonskem, doktorskega pa na

Univerzi v Ljubljani. Od januarja 2003 na Oddelku za azijske študije Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani poučuje japonski in korejski jezik. Od julija 2023 opravlja funkcijo direktorice Inštituta Kralj Sejong Ljubljana.

Področja, s katerimi se ukvarja:

Zakonodaja s področja javnih knjižnic, primerjava korejskega in japonskega jezika, zgodovinski razvoj korejskega jezika.

EVA VUČKOVIČ je po zaključenem prvostopenjskem študijskem programu Francistike z romanistiko na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani s študijem nadaljevala v Južni Koreji. Drugo stopnjo je zaključila na Oddelku za korejski jezik in književnost na Univerzi Goryeo, in sicer iz poučevanja korejščine in korejske kulture. Trenutno kot doktorska študentka s študijem nadaljuje na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, kjer od leta 2020 kot asistentka za koreanistiko tudi poučuje.

Področja, s katerimi se ukvarja:

Korejska kultura, poučevanje korejščine kot drugega jezika.

MAŠA ŽBOGAR je dodiplomski študij opravila na Oddelku za azijske študije (takrat Oddelek za azijske in afriške študije) na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, kjer je leta 2014 diplomirala iz japonologije. Podiplomski študij je nadaljevala v Koreji, na Oddelku za korejsko jezikoslovje in književnost Univerze Yonsei, kjer je leta 2019 magistrirala iz korejskega jezikoslovja. Trenutno na istem oddelku nadaljuje z doktorskim študijem.

Področja, s katerimi se ukvarja:

Korejska morfologija, korejski sklonski členki, korejska skladnja.